

श्री स्वाभिनारायणो विजयतेतराम्

# पद्मपुराण ३

## अथ श्रीपाद्मेमहापुराणे तृतीयं स्वर्गखण्डं प्रारभ्यते

ॐ नमोविघ्नहर्त्रे ॐ नमःश्रीमते

प्रथमोऽध्यायः

नमामिगोविन्दपदारविंदंसदेंदिरावंदितमुत्तमाढ्यम्  
जगज्जनानांहृदिसंनिविष्टंमहाजनैकायनमुत्तमोत्तमम् १  
एकदामुनयःसर्वेज्वलज्ज्वलनसन्निभाः  
हिमवद्वासिनःसर्वेमुनयोवेदपारगाः २  
त्रिकालज्ञामहात्मानोनानापुण्यसमाश्रयाः  
महेंद्राद्रिरतायेचयेचविंध्यनिवासिनः ३  
येऽबुदारण्यनिरताः पुष्करारण्यवासिनः  
श्रीशैलनिरतायेचकुरुक्षेत्रनिवासिनः ४  
धर्मारण्यरतायेचदंडकारण्यवासिनः  
जंबूमार्गरतायेचयेचसत्यनिवासिनः ५  
एतेचान्येचबहवःसशिष्यामुनयोऽमलाः  
नैमिषंसमुपायाताःशौनकंद्रष्टुमुत्सुकाः ६  
तंपूजयित्वाविधिवत्तेनतेचसुपूजिताः  
आसनेषुविचित्रेषुबृस्यादिषुयथाक्रमम् ७  
शौनकेनप्रदत्तेषुआसीनास्तेतपोधनाः  
कृष्णाश्रिताःकथाःपुण्याःपरस्परमथाब्रुवन् ८  
कथांतेषुततस्तेषांमुनीनांभावितात्मनाम्  
आजगाममहातेजाःसूतस्तत्रमहाद्युतिः ९  
व्यासशिष्यःपुराणज्ञोरोमहर्षणसंज्ञकः  
तान्प्रणम्ययथान्यायंसतैश्चैवाभिपूजितः १०  
उपविष्टंयथायोग्यंशौनकाद्यामहर्षयः  
व्यासशिष्यंसुखासीनंसूतंवैरोमहर्षणम् ११  
तंप्रच्छुर्महाभागाःशौनकाद्यास्तपोधनाः  
ऋषय ऊचुः -  
पौराणिकमहाबुद्धेरोमहर्षणसुव्रत १२

त्वत्तःश्रुतामहापुरायाःपुरापौराणिकीःकथाः  
 सांप्रतंचप्रवृत्ताःस्मकथायांसक्षणाहरेः १३  
 सवैपुंसांपरोधर्मोयतोभक्तिरधोक्षजे  
 पुनःपुराणमाचक्ष्वहरिवार्तासमन्वितम् १४  
 हरेरन्याकथासूतश्मशानसदृशीस्मृता  
 हरिस्तीर्थस्वरूपेणस्वयंतिष्ठतितच्छ्रुतम् १५  
 तीर्थानांपुरायदातृणांनामानिकिलकीर्तय  
 कुतएतत्समुत्पन्नकेनवापरिपाल्यते १६  
 कस्मिन्विलयमभ्येतिजगदेतच्चराचरम्  
 क्षेत्राणिकानिपुरयानिकेचपूज्याःशिलोच्चयाः १७  
 नद्यश्चकाःपराःपुरयानृणांपापहराःशुभाः  
 एतत्सर्वमहाभागकथयस्वयथाक्रमम् १८  
 सूतउवाच-  
 साधुसाधुमहाभागाःसाधुपृष्टंतपोधनाः  
 तंप्रणम्यप्रवक्ष्यामिपुराणंपद्मसंज्ञकम् १९  
 पाराशर्यपरमपुरुषंविश्ववेद्यैकयोनिंविद्याधारंविपुलमतिदंवेदवेदांतवेद्यम्  
 शश्वच्छांतंस्वमतिविषयंशुद्धतेजोविशालं  
 वेदव्यासंविततयशसंसर्वदाहंनमामि २०  
 नमोभगवतेतस्मैव्यासायामिततेजसे  
 यस्यप्रसादाद्ब्रह्मयामिनारायणकथामिमाम् २१  
 प्रवक्ष्यामिमहापुरायंपुराणंपद्मसंज्ञितम्  
 सहस्रंपंचपंचाशत्षड्भिःखंडैःसमन्वितम् २२  
 तत्रादावादिखंडंस्याद्भूमिखंडंततःपरम्  
 ब्रह्मखंडंचतत्पश्चात्ततःपातालखंडकम् २३  
 क्रियाखंडंततःख्यातमुत्तरंखंडमंतिमम्  
 एतदेवमहापद्ममद्भुतंयन्मयंजगत् २४  
 तद्भूतांताश्रयंतस्मात्पाद्यमित्युच्यतेबुधैः  
 एतत्पुराणममलंविष्णुमाहात्म्यमुत्तमम् २५  
 देवदेवोहरिर्यद्वैब्रह्मणेप्रोक्तवान्पुरा  
 ब्रह्मातन्नारदायाहनारदोऽस्मद्गुरोःपुरः २६

व्यासःसर्वपुराणानिसेतिहासानिसंहिताः  
 अध्यापयामासमुहुर्मामतिप्रियमात्मनः २७  
 तत्तेऽहसंप्रवक्ष्यामिपुराणमतिदुर्लभम्  
 यच्छ्रुत्वाब्रह्महत्यादिपापेभ्योमुच्यतेनरः २८  
 सर्वतीर्थाभिषेकंचलभतेशृणुतेहियः  
 श्रद्धयापरयाभक्त्याश्रुतमात्रेणमुक्तिदः २९  
 अश्रद्धयापिशृणुतेलभतेपुरणसंचयम्  
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेनपद्मंश्रोत्रातिथीकुरु ३०  
 तत्रादिखंडं वक्ष्यामिपुरणं पापविनाशनम्  
 शृण्वंतुमुनयःसर्वेसशिष्यास्त्वत्रयेस्थिताः ३१  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेप्रथमोऽध्यायः १

द्वितीयोऽध्यायः

सूतउवाच-  
 आदिसर्गमहंतावत्कथयामिद्विजोत्तमाः  
 ज्ञायतेयेनभगवान्परमात्मासनातनः १  
 सृष्टेषुप्रलयादूर्ध्वनासीत्किंचिद्द्विजोत्तमाः  
 ब्रह्मसंज्ञमभूदेकंज्योतिर्वैसर्वकारकम् २  
 नित्यंनिरंजनंशांतंनिर्मलंनित्यनिर्मलम्  
 आनंदसागरंस्वच्छंयत्कांचंतिमुमुक्षवः ३  
 सर्वज्ञज्ञानरूपत्वादनंतमजमव्ययम्  
 अविनाशिसदास्वच्छमच्युतंव्यापकंमहत् ४  
 सर्गकालेतुसंप्राप्तेज्ञात्वातंज्ञानरूपकम्  
 आत्मलीनंविकारंचतत्स्रष्टुमुपचक्रमे ५  
 तस्मात्प्रधानमुद्भूतंततश्चापिमहानभूत्  
 सात्त्विकोराजसश्चैवतामसश्चत्रिधामहान् ६  
 प्रधानेनावृतोह्येवत्वचाबीजमिवावृतम्  
 वैकारिकस्तैजसश्चभूतादिश्चैवतामसः ७  
 त्रिविधोयमहंकारोमहत्त्वादजायत  
 यथाप्रधानेनमहान्महतासतथावृतः ८

भूतादिस्तुविकुर्वाणःशब्दतन्मात्रकंततः  
 ससर्जशब्दतन्मात्रादाकाशंशब्दलक्षणम् ६  
 शब्दमात्रं तथाकाशंभूतादिःसममावृणोत्  
 शब्दमात्रं तथाकाशंस्पर्शमात्रंससर्जह १०  
 बलवानभवद्वायुस्तस्यस्पर्शो गुणोमतः  
 आकाशंशब्दमात्रं तुस्पर्शमात्रंसमावृणोत् ११  
 ततोवायुविकुर्वाणोरूपमात्रंससर्जह  
 ज्योतिरुत्पद्यतेवायोस्तद्रूपगुणमुच्यते १२  
 स्पर्शमात्रस्तुवैवायूरूपमात्रंसमावृणोत्  
 ज्योतिश्चापिविकुर्वाणंसमात्रंससर्जह १३  
 संभवंतिततोभांसिरसमात्राणितानितु  
 रसमात्राणिचांभांसिरूपमात्रंसमावृणोत् १४  
 विकुर्वाणानिचांभांसिगंधमात्रंससर्जिरे  
 तस्माज्जातामहीचेयंसर्वभूतगुणाधिका १५  
 ससंघातोयतस्तस्मात्तस्यगंधो गुणोमतः  
 तस्मिंस्तस्मिंस्तुतन्मात्रात्तेनतन्मात्रतास्मृता १६  
 तन्मात्राण्यविशेषाणिविशेषाःक्रमशोपराः  
 भूततन्मात्रसर्गोयमहंकारात्तुतामसात् १७  
 कीर्तितस्तुसमासेनमुनिवर्यास्तपोधनाः  
 तैजसानींद्रियाण्यहर्देवावैकारिकादश १८  
 एकादशमनश्चात्रकीर्तितंतत्त्वचिंतकैः  
 ज्ञानेन्द्रियाणिपंचात्रपंचकर्मेन्द्रियाणिच १९  
 तानिवक्ष्यामितेषांचकर्माणिकुलपावनाः  
 श्रवणंत्वक्चक्षुर्जिह्वानासिकाचैवपंचमी २०  
 शब्दादिज्ञानसिद्ध्यर्थंबुद्धियुक्तानिपंचवै  
 पायूपस्थंहस्तपादौकीर्तितावाक्चपंचमी २१  
 विसर्गानंदनादानगत्युक्तिकर्मतस्मृतम्  
 आकाशवायुतेजांसिसलिलंपृथिवीतथा २२  
 शब्दादिभिर्गुणैर्विप्राःसंयुक्ताउत्तरोत्तरैः  
 नानावीर्याःपृथग्भूतास्ततस्तेसंहतिंविना २३

नाशक्नुवन्प्रजाः स्रष्टुमसमागत्यकृत्स्नशः  
 समेत्यान्योन्यसंयोगंपरस्परमथाश्रयात् २४  
 एकसंधास्सलक्ष्याश्चसंप्राप्यैक्यमशेषतः  
 पुरुषाधिष्ठितत्वाच्चप्रधानानुग्रहेणच २५  
 महदादयोविशेषांतांमंडमुत्पादयंतिते  
 तत्क्रमेणविवृद्धंतुजलबुद्बुदवत्सदा २६  
 भूतेभ्योमंडमहाप्राज्ञावृद्धंतदुदकेशयम्  
 प्राकृतंब्रह्मरूपस्यविष्णोःस्थानमनुत्तमम् २७  
 तत्राव्यक्तस्वरूपोसौविष्णुर्विश्वेश्वरःप्रभुः  
 ब्रह्मरूपंसमास्थायस्वयमेवव्यवस्थितः २८  
 स्वेदजांडमभूत्तस्यजरायुश्चमहीधराः  
 गर्भोदकंसमुद्राश्चतस्याभून्महदात्मनः २९  
 साद्रिद्वीपसमुद्राश्चसज्योतिर्लोकसंग्रहः  
 तस्मिन्नंडेभवत्सर्वसदेवासुरमानुषम् ३०  
 अनादिनिधनस्यैवविष्णोर्नाभेःसमुत्थितम्  
 यत्पद्मंतद्वैममंडमभूच्छ्रीकेशवेच्छया ३१  
 रजोगुणधरोदेवःस्वयमेवहरिपरः  
 ब्रह्मरूपंसमास्थायजगत्स्रुष्टुंप्रवर्तते ३२  
 सृष्टंचपात्यनुयुगंयावत्कल्पविकल्पना  
 नारसिंहादिरूपेणरुद्ररूपेणसंहरेत् ३३  
 सब्रह्मरूपंसृजन्महात्माजगत्समस्तंपरिपातुमिच्छन्  
 रामादिरूपंसतुगृह्ययातिबभूवरुद्रोजगदेतदत्तुम् ३४  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेद्वितीयोऽध्यायः २

तृतीयोऽध्यायः

ऋषयऊचुः-  
 नदीनांपर्वतानंचनामधेयानिसर्वशः  
 तथाजनपदानांचयेचान्येभूमिमाश्रिताः १  
 प्रमाणंचप्रमाणज्ञपृथिव्याःकिलसर्वतः  
 निखिलेनसमाचक्ष्वकाननानिचसत्तम २

सूतउवाच-

पंचेमानिमहाप्राज्ञमहाभूतानिसंग्रहात्  
जगतीस्थानिसर्वाणिसमान्याहुर्मनीषिणः ३  
भूमिरापस्तथावायुरग्निराकाशमेवच  
गुणोत्तराणिसर्वाणितेषांभूमिःप्रधानतः ४  
शब्दस्पर्शश्चरूपंचरसोगंधश्चपंचमः  
भूमेरेतेगुणाःप्रोक्ताऋषिभिस्तत्त्ववेदिभिः ५  
चत्वारोप्सुगुणाविप्रागंधस्तत्रनविद्यते  
शब्दःस्पर्शश्चरूपंचतेजसोथगुणास्त्रयः ६  
शब्दःस्पर्शश्चवायोस्तुआकाशेशब्दएवच  
एतेपंचगुणाविप्रामहाभूतेषुपंचसु ७  
वर्ततेसर्वलोकेषुयेषुभूताःप्रतिष्ठिताः  
अन्योन्यंनतिवर्ततेसाम्यंभवतिवैतदा ८  
यदातुविषमीभावमाविशंतिपरस्परम्  
तदादेहैर्देहवंतोव्यतिरोहंतिनान्यथा ९  
आनुपूर्व्याविनश्यंतिजायंतेचानुपूर्वशः  
सर्वाण्यपरिमेयाणितदेषारूपमैश्वरम् १०  
यत्रयत्रहिदृश्यंतेधावंतिपांचभौतिकाः  
तेषांमनुष्यास्तर्केणप्रमाणानिप्रचक्षते ११  
अचिंत्याःखलुयेभावास्तान्नतर्केणसाधयेत्  
सुदर्शनंप्रवक्ष्यामिद्वीपंतुमुनिपुंगवाः १२  
परिमंडलोमहाभागाद्वीपोऽसौचक्रसंस्थितः  
नदीजलपरिच्छिन्नःपर्वतैश्चाब्धिसन्निभैः १३  
पुरैश्चविविधाकारैरम्यैर्जनपदैस्तथा  
वृक्षैःपुष्पफलोपेतैःसंपन्नोधनधान्यवान् १४  
लवणेनसमुद्रेणसमंतात्परिवारितः  
यथाहिपुरुषःपश्येदादर्शमुखमात्मनः १५  
एवंसुदर्शनोद्वीपोदृश्यतेचक्रमंडलः  
द्विरंशेपिप्पलस्तस्यद्विरंशेचशशोमहान् १६  
सर्वौषधिंसमादायसर्वतःपरिवारितः

आपस्तोन्याविज्ञेयाःशेषःसंक्षेपउच्यते १७

ऋषयऊचुः-

उक्तोयस्यचसंक्षेपोबुद्धिमन्विधिवत्त्वया

तत्त्वज्ञश्चासिसर्वस्यविस्तरंसूतनोवद १८

यावान्भूम्यवकाशोयंदृश्यतेशशलक्षणे

तस्यप्रमाणंप्रब्रूहिततोवक्ष्यसिपिप्पलम् १९

एवतैःकिलपृष्टःससूतोवाक्यमथाब्रवीत्

सूतउवाच-

प्रागायतामहाप्राज्ञाःषडेतेरत्नपर्वताः २०

अवगाढाह्युभयतःसमुद्रौपूर्वपश्चिमौ

हिमवान्हिमकूटश्चनिषधश्चनगोत्तमः २१

नीलश्चवैडूर्यमयःश्वेतश्चशशिसन्निभः

सर्वधातुपिनद्धश्चशृंगवान्नामपर्वतः २२

एतेवैपर्वताविप्राःसिद्धचारणसेविताः

तेषामंतरविष्कुंभौयोजनानिसहस्रशः २३

तत्रपुण्याजनपदास्तानिवर्षाणिसत्तमाः

वसंतितेषांसत्त्वानिनानाजातीनिसर्वशः २४

इदंतुभारतंवर्षततोहैमवतंपरम्

हेमकूटात्परंचैवहरिवर्षंप्रचक्षते २५

दक्षिणेनतुनीलस्यनिषधस्योत्तरेणच

प्रागायतोमहाभागामाल्यवान्नामपर्वतः २६

ततःपरंमाल्यवतःपर्वतोगंधमादनः

परिमंडलस्तयोर्मध्येमेरुःकनकपर्वतः २७

आदित्यतरुणाभासोविधूमइवपावकः

योजनानांसहस्राणिचतुरशीतिरुच्छ्रितः २८

अधस्ताच्चतुरशीतिर्योजनानांद्विजोत्तमाः

ऊर्ध्वमधश्चतिर्यक्चलोकानावृत्यतिष्ठति २९

तस्यपार्श्वेष्वमीद्वीपाश्चत्वारःसंस्थिताद्विजाः

भद्राश्चःकेतुमालश्चजंबूद्वीपश्चसत्तमाः ३०

उत्तराश्चैवकुरुवःकृतपुण्यप्रतिश्रयाः



विहंगसुमुखोयस्तुसुपार्श्वस्यात्मजः किल ३१  
 सवैविचिंतयामाससौवर्णान्प्रेक्ष्यवायसान्  
 मेरुरुत्तममध्यानामधमानांचपक्षिणाम् ३२  
 अविशेषकरोयस्मात्तस्मादेनंत्यजाम्यहम्  
 तमादित्योनुपर्येतिसततंज्योतिषांवरः ३३  
 चंद्रमाश्चसनक्षत्रोवायुश्चैवप्रदक्षिणः  
 सपर्वतोमहाप्राज्ञादिव्यपुष्पसमन्वितः ३४  
 भवनैरावृतैःसर्वैःजर्बूनदमयैःशुभैः  
 तत्रदेवगणाविप्रागंधर्वासुरराक्षसाः ३५  
 अप्सरोगणसंयुक्ताःशैलेक्रीडंतिसर्वदा  
 तत्रब्रह्माचरुद्रश्चशक्रश्चापिसुरेश्वरः ३६  
 समेत्यविविधैर्यज्ञैर्यजंतेऽनेकदक्षिणैः  
 तुंबुरुर्नारदश्चैवविश्वावसुर्हाहाहूहूः ३७  
 अभिगम्यामरश्रेष्ठंस्तुवंतिविविधैःस्तवैः  
 सप्तर्षयोमहात्मानःकश्यपश्चप्रजापतिः ३८  
 तत्रगच्छंतिभद्रं वःसदापर्वणिपर्वणि  
 तस्यैवमूर्द्धन्युशनाकाव्योदैत्यैर्महीयते ३९  
 तस्यैहैमानिरत्नानितस्यैतेरत्नपर्वताः  
 तस्मात्कुबेरोभगवांश्चतुर्थभागमश्नुते ४०  
 ततःकलांशंवित्तस्यमनुष्येभ्यःप्रयच्छति  
 पर्वतस्यांतरेदिव्यंसर्वतुंकुसुमैश्चितम् ४१  
 कर्णिकारवनंरम्यंशिलाजालसमुच्छ्रितम्  
 तत्रसाक्षात्पशुपतिर्दिव्यभूतैःसमावृतः ४२  
 उमासहायोभगवान्रमतेभूतभावनः  
 कर्णिकारमयीमालांबिभ्रदापादलंबिनीम् ४३  
 त्रिभिर्नेत्रैःकृतोद्द्योतस्त्रिभिःसूर्यैरिवोदितैः  
 तमुग्रतपसःसिद्धाःसुव्रताःसत्यवादिनः ४४  
 पश्यंतिनहिदुर्वृतैःशक्योद्रष्टुमहेश्वरः  
 तस्यशैलस्यशिखरात्क्षीरधाराद्विजोत्तमाः ४५  
 विश्वरूपात्परमिताभीमनिर्घातनिस्वना

पुण्यापुण्यतमैर्जुष्टागंगाभागीरथीशुभा ४६  
 प्लवंतीचप्रवेगेनहृदेचंद्रमसःशुभे  
 तथाह्युत्पादितःपुण्यःसहदःसागरोपमः ४७  
 तांधारयामासतदादुर्द्धरांपर्वतैरपि  
 शतंवर्षसहस्राणिशिरसैवपिनाकधृक् ४८  
 मेरोस्तुपश्चिमेपार्श्वेकेतुमालोद्विजोत्तमाः  
 जंबूखंडेतुतत्रैवमहाजनपदोद्विजाः ४९  
 आयुर्दशसहस्राणिवर्षाणांतत्रसत्तमाः  
 सुवर्णवर्णाश्चनरास्त्रियश्चाप्सरसांसमाः ५०  
 अनामयावीतशोकानित्यंमुदितमानसाः  
 जायंतेमानवास्तत्रनिस्तप्तकनकप्रभाः ५१  
 गंधमादनशृंगेषुकुबेरःसहराक्षसैः  
 संवृतोप्सरसांसंधैर्मोदतेगुह्यकाधिपः ५२  
 गंधमादनपार्श्वेतुपरेविगतपातकाः  
 एकादशसहस्राणिवर्षाणांपरमायुषः ५३  
 तत्रकृष्णानराविप्रास्तेजोयुक्तामहाबलाः  
 स्त्रियश्चोत्पलपत्राभाःसर्वाःसुप्रियदर्शनाः ५४  
 नीलोत्पलधरंश्वेतंश्वेताद्धैरण्यकंवरम्  
 वर्षमैरावतंविप्रानानाजनपदावृतम् ५५  
 धनुखंडेःमहाभागाद्वेवर्षेदक्षत्तरे  
 इलावृत्तंमध्यगंतुपंचवर्षाणिचैवहि ५६  
 उत्तरोत्तरमेतेभ्योवर्षमुद्रिच्यतेगुणैः  
 आयुःप्रमाणमारोग्यंधर्मतःकामतोऽथतः ५७  
 समन्वितानिभूतानितेषुसर्वेषुसत्तमाः  
 एवमेषामहाभागाःपर्वतैःपृथिवीचिता ५८  
 हेमकूटस्तुसुमहान्कैलासोनामपर्वतः  
 तत्रवैश्रवणोदेवोगुह्यकैःसहमोदते ५९  
 अस्त्युत्तरेणकैलासंमैनाकंपर्वतंप्रति  
 हिरण्यशृंगःसुमहान्दिव्योमणिमयोगिरिः ६०  
 तस्यपार्श्वेमहद्विव्यंशुभ्रंकांचनवालुकम्

रम्यंविष्णुसरोनामयत्रराजाभगीरथः ६१  
 दृष्ट्वाभागीरथींगंगामुवासबहुलाःसमाः  
 यूषामणिमयास्तत्रक्षेत्राश्चापिहिरण्मयाः ६२  
 तत्रेष्ट्वातुगतःसिद्धिसहस्राक्षोमहायशाः  
 स्रष्टाभूतिपतिर्यत्रसर्वलोकैःसनातनः ६३  
 उपास्यतेतिग्मतेजायत्रभूतःसमंततः  
 नरनारायणौब्रह्मामनुःस्थाणुश्चपंचमः ६४  
 तत्रदिव्यात्रिपथगाप्रथमंतुप्रतिष्ठिता  
 ब्रह्मलोकादपाक्रांतासप्तधाप्रतिपद्यते ६५  
 वटोदकासानलिनीपार्वतीचसरस्वती  
 जंबूनदीचसीताचगंगासिंधुश्चसप्तमी ६६  
 अचिंत्यादिव्यसंज्ञासाप्रभावैश्चसमन्विता  
 उपास्यतेयत्रसत्रंसहस्रयुगपर्यये ६७  
 दृश्यादृश्याचभवतितत्रतत्रसरस्वती  
 एतादिव्याःसप्तगंगास्त्रिषुलोकेषुविश्रुताः ६८  
 रक्षांसिवैहिमवतीहेमकूटेचगुह्यकाः  
 सर्पानागाश्चनिषधेगोकर्णचतपोवनम् ६९  
 देवासुराणांसर्वेषांश्वेतःपर्वतमुच्यते  
 गंधर्वानिषधेनित्यंनीलेब्रह्मर्षयस्तथा ७०  
 शृंगवांस्तुमहाभागादेवानांप्रतिसंचरः  
 इत्येतानिमहाभागाःसप्तवर्षाणिभागशः ७१  
 भूतान्युपनिविष्टानिगतिमंतिध्रुवाणिच  
 तेषामृद्धिर्बहुविधादृश्यतेदेवमानुषा ७२  
 अशक्यंपरिसंख्यातुंश्रद्धेयातुविभूषिता  
 यांतुपृच्छथमांविप्रादिव्यमेनांशशाकृतिम् ७३  
 पार्श्वेशशस्यद्वेवर्षेउक्तेयेदक्षिणोत्तरे  
 कर्णेतुनागद्वीपश्चकाश्यपद्वीपएवच ७४  
 कर्णद्वीपशिलोविप्राःश्रीमान्मलयपर्वतः  
 एतद्द्वितीयंद्वीपस्यदृश्यतेशशिसंस्थितम् ७५

इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेतृतीयोऽध्यायः ३

चतुर्थोऽध्यायः

ऋषय ऊचुः-

मेरोरथोत्तरं पश्चात्पूर्वमाचक्ष्वसूततः

निखिलेन महाबुद्धमाल्यवंतं च पर्वतम् १

सूत उवाच-

दक्षिणेन तु नीलस्य मेरोः पार्श्वे तथोत्तरे

उत्तराः कुरवो विप्राः पुण्याः सिद्धनिषेविताः २

तत्र वृक्षामधुफलानित्यपुष्पफलोपगाः

पुष्पाणि च सुगंधीनि रसवंति फलानि च ३

सर्वकामफलास्तत्र केचिद्भृत्या द्विजोत्तमाः

अपरे क्षीरिणो नाम वृक्षास्तत्र द्विजोत्तमाः ४

प्रक्षरंति सदा क्षीरं तत्र सर्वेऽमृतोपमम्

वस्त्राणि च प्रसूयंते फलेष्वाभरणानि च ५

सर्वामणिमयी भूमिः सूक्ष्मकांचनवालुका

सर्वतु सुखसंस्पर्शानिष्फलाश्च तपोधनाः ६

देवलोकच्युताः सर्वे जायंते तत्र मानवाः

शुक्लाभिजनसंपन्नाः सर्वसुप्रियदर्शनाः ७

मिथुनानि च जायंते स्त्रियश्चाप्सरसोपमाः

तेषां ते क्षीरिणां क्षीरं पिबंत्यमृतसंनिभम् ८

मिथुनं जायते काले समंताच्च प्रवर्द्धते

तुल्यरूपगुणोपेतं समवेशं तथैव च ९

एकमेवानुरूपं चक्रवाकसमं द्विजाः

निरामयाश्च ते लोकानित्यं मुदितमानसाः १०

दशवर्षसहस्राणि दशवर्षशतानि च

जीवंति ते महाभागानचान्योन्यं जहत्युत ११

भारुडानामशकुनास्तीक्ष्णतुंडामहाबलाः

तान्निर्हरंतीह मृतान्दरीषु प्रक्षिपंति च १२

उत्तराः कुरवो विप्रव्याख्यातास्ते समासतः

मेरुपार्श्वमहं पूर्वं प्रवक्ष्यामि यथा तथम् १३

तस्य मूर्द्धाभिषेकस्तु भद्राश्चस्य तपोधनाः

भद्रशालवनंयत्रकालाम्राश्चमहाद्रुमाः १४  
 कालाम्रास्तुमहाभागानित्यंपुष्पफलाःशुभाः  
 द्रुमाश्चयोजनोत्सेधाःसिद्धचारणसेविताः १५  
 तत्रतेपुरुषाःश्वेतास्तेजोयुक्तमहाबलाः  
 स्त्रियःकुमुदवर्णाश्चसुंदर्यःप्रियदर्शनाः १६  
 चंद्रवर्णाश्चतुर्वर्णाःपूर्णचंद्रनिभाननाः  
 चंद्रशीतलगात्राश्चनृत्यगीतविशारदाः १७  
 दशवर्षसहस्राणितत्रायुर्द्विजसत्तमाः  
 कालाम्ररसपीतास्तेनित्यंसंस्थितयौवनाः १८  
 दक्षिणेनतुनीलस्यनिषधस्योत्तरेणतु  
 सुदर्शनोनाममहान्जंबूवृक्षःसनातनः १९  
 सर्वकामफलःपुण्यःसिद्धचारणसेवितः  
 तस्यनाम्नासमाख्यातो जंबूद्वीपःसनातनः २०  
 योजनानांसहस्रंचशतंचद्विजसत्तमाः  
 तथामाल्यवतःशृंगेपूर्वेपूर्वानुगांतकाः २१  
 योजनानांसहस्राणिपंचाशन्माल्यवान्द्विजाः  
 महारजतसंकाशाजायंतेतत्रमानवाः २२  
 ब्रह्मलोकच्युताःसर्वेसर्वेचब्रह्मवादिनः  
 तपस्तप्यंतितेदिव्यंभवंतिह्यूध्वरेतसः २३  
 रक्षणाथंभूतानांप्रविशंतिदिवाकरम्  
 षष्टिस्तानिसहस्राणिषष्टिरेवशतानिच २४  
 अरुणस्याग्रतोयांतिपरिवार्यदिवाकरम्  
 षष्टिवर्षसहस्राणिषष्टिरेवशतानिच २५  
 आदित्यतापतप्तास्तेविशंतिशशिमंडलम् २६

इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेचतुर्थोऽध्यायः ४

पंचमोऽध्यायः

ऋषय ऊचुः-

वर्षाणांचैवनामानिपर्वतानांचसत्तम

आचक्ष्वनोयथातत्त्वंयेचपर्वतवासिनः १

सूतउवाच-

दक्षिणेनतुश्वेतस्यनिषधस्योत्तरेणतु  
वर्षरमणकंनामजायंतेतत्रमानवाः २  
शुक्लाभिजनसंपन्नाःसर्वेतेप्रियदर्शनाः  
निःसपत्नाश्चतेसर्वेजायंतेतत्रमानवाः ३  
दशवर्षसहस्राणिशतानिदशपंचच  
जीवंतितेमहाभागानित्यंमुदितमानसाः ४  
दक्षिणेनतुनीलस्यनिषधस्योत्तरेणतु  
वर्षहिरण्यमयंनामयत्रहैरश्वतीनदी ५  
यत्रचायंमहाप्राज्ञाःपक्षिराट्पतगोत्तमः  
यज्ञानुगाविप्रवराधन्विनःप्रियदर्शनाः ६  
महाबलास्तत्रजनाविप्रामुदितमानसाः  
एकादशसहस्राणिवर्षाणांतेतपोधनाः ७  
आयुःप्रमाणंजीवंतिशतानिदशपंचच  
शृंगाणिचपवित्राणित्रीण्येवद्विजपुंगवाः ८  
एकंमणिमयंतत्रतथैकरुक्ममद्भुतम्  
सर्वरत्नमयंचैकंभवनैरुपशोभितम् ९  
तत्रस्वयंप्रभादेवीनित्यंवसतिशंडिनी  
उत्तरेणतुशृंगस्यसमुद्रांतेद्विजोत्तमाः १०  
वर्षमैरावतंनामतस्माच्छृंगवतःपरम्  
नतुतत्रसूर्यगतिर्जीर्यंतेनचमानवाः ११  
चंद्रमाश्चसनक्षत्रोज्योतिर्भूतइवावृतः  
पद्मप्रभाःपद्मवर्णाःपद्मपत्रनिभेक्षणाः १२  
पद्मपत्रसुगंधाश्चजायंतेतत्रमानवाः  
अनिष्पन्नानष्टगंधानिराहाराजितेंद्रियाः १३  
देवलोकच्युताःसर्वेतथाविरजसोद्विजाः  
त्रयोदशसहस्राणिवर्षाणांतेद्विजोत्तमाः १४  
आयुःप्रमाणंजीवंतिनराधार्मिकपुंगवाः  
क्षीरोदस्यसमुद्रस्यतथैवोत्तरतःप्रभुः १५  
हरिस्तिष्ठतिवैकुण्ठःशकटेकनकामये

अष्टचक्रंहितद्यानंभूतयुक्तंमनोजवम् १६  
 अग्निवर्णमहातेजोजांबूनदविभूषितम्  
 सप्रभुःसर्वभूतानांविभुश्चद्विजसत्तमाः १७  
 संक्षेपेविस्तरेचैवकर्ताकारयितातथा  
 पृथिव्यापस्तथाकाशंवायुस्तेजश्चसत्तमाः १८  
 सयज्ञःसर्वभूतानामास्यंतस्यहुताशनः १९

इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेपंचमोऽध्यायः ५

षष्ठोऽध्यायः

ऋषय ऊचुः-

यदिदंभारतंवर्षपुण्यंपुण्यविधायकम्  
 तत्सर्वनःसमाचक्ष्वत्वंहिनोबुद्धिमान्मतः १

सूत उवाच-

अत्रतेकीर्तयिष्यामिवर्षभारतमुत्तमम्  
 प्रियमित्रस्यदेवस्यमनोर्वैवस्वतस्यच २  
 पृथोश्चप्राज्ञवैन्यस्यतथैद्ववाकोर्महात्मनः  
 ययातेरंबरीषस्यमांधातुर्नहुषस्यच ३  
 तथैवमुचुकुंदस्यकुबेरोशीनरस्यच  
 ऋषभस्यतथैलस्यनृगस्यनृपतेस्तथा ४  
 कुशिकस्यैवराजर्षेर्गाधेश्चैवमहात्मनः  
 सोमस्यचैवराजर्षेर्दिलीपस्यतथैवच ५  
 अन्येषांचमहाभागाःक्षत्रियाणांबलीयसाम्  
 सर्वेषामेवभूतानांप्रियंभारतमुत्तमम् ६  
 ततोवर्षप्रवक्ष्यामियथाश्रुतमहोद्विजाः  
 महेंद्रोमलयःसह्यःशुक्तिमानृक्षवानपि ७  
 विंध्यश्चपारियात्रश्चसप्तैतेकुलपर्वताः  
 तेषांसहस्रशोविप्रापर्वतास्तेसमीपतः ८  
 अविज्ञाताःसारवंतोविपुलाश्चित्रसानवः  
 अन्येतुयेपरिज्ञाताह्रस्वाह्रस्वोपजीविनः ९  
 आर्यम्लेच्छसधर्माणस्तेमिश्राःपुरुषाद्विजाः

नदीपिबन्तिविमलांगंगांसिंधुसरस्वतीम् १०  
 गोदावरीनर्मदांचबहूदांचमहानदीम्  
 शतद्रुचंद्रभागांचयमुनांचमहानदीम् ११  
 दृषद्वतीं वितस्तांचविपापांस्वच्छवालुकाम्  
 नदींवेत्रवतींचैवकृष्णांवेणींचनिम्नगाम् १२  
 इरावतीं वितस्तांचपयोष्णींदेविकामपि  
 वेदस्मृतिंवेदशिरांत्रिदिवांसिंधुलाकृमिम् १३  
 करीषिणींचित्रवहांत्रिसेनांचैवनिम्नगाम्  
 गोमतींधूतपापांचचंदनांचमहानदीम् १४  
 कौशिकींत्रिदिवांहृद्यांनाचितांरोहितारणीम्  
 रहस्यांशतकुंभांचसरयूंचद्विजोत्तमाः १५  
 चर्मणवतींवेत्रवतींहस्तिसोमांदिशंतथा  
 शरावतींपयोष्णींचभीमांभीमरथीमपि १६  
 कावेरीचुलुकांचापितापींशतमलामपि  
 नीवारांमहितांचापिसुप्रयोगांतथानदीम् १७  
 पवित्रांकृष्णलांसिंधुवाजिनींपुरमालिनीम्  
 पूर्वाभिरामांवीरांचभीमांमालावतींतथा १८  
 पलाशिनींपापहरांमहेंद्रांपटलावतीम्  
 करीषिणीमसिकनींचकुशचीरींमहानदीम् १९  
 मरुतांप्रवरांमेनांहेमांघृतवतींतथा  
 अनावतीमनुष्णांचसेव्यांकार्पींचसत्तमाः २०  
 सदावीरामधृष्यांचकुशचीरांमहानदीम्  
 रथचित्रांज्योतिरथांविश्वामित्रांकपिंजलाम् २१  
 चंद्रावहफलद्यंचैवकुचीरामंबुवाहिनीम्  
 वैनदींपिंगलांवेणांतुंगवेगांमहानदीम् २२  
 विदिशांकृष्णवेणांचताम्रांचकपिलामपि  
 धेनुंसकामांवेदस्वांहविःस्त्रावांमहापथाम् २३  
 शिप्रांचपिच्छलांचैवभारद्वाजींचनिम्नगाम्  
 कौर्णिकींनिम्नगांशोणांबाहुदामथचंद्रमाम् २४  
 दुर्गामंतःशिलांचैवब्रह्ममेध्यांदृषद्वतीम्



परोक्षामथरोहींचतथाजंबूनदीमपि २५  
 सुनासांतमसांदासींसामान्यांवरणामसिम्  
 नीलांधृतिकरींचैवपर्णाशांचमहानदीम् २६  
 मानवींवृषभांभासांब्रह्ममेध्यांदृषद्वतीम्  
 एताश्चान्याश्चबहुलामहानद्योद्विजर्षभाः २७  
 सदानिरामयांकृष्णांमंदगांमंदवाहिनीम्  
 ब्राह्मणींचमहागौरींदुर्गामपिचसत्तमाः २८  
 चित्रोत्पलांचित्ररथामतुलांरोहिणींतथा  
 मंदाकिनींचैतरणींकोकांचापिमहानदीम् २९  
 शुक्तिमतीमनंगांचतथैववृषसाह्वयाम्  
 लोहित्यांकरतोयांचतथैववृषकात्वयाम् ३०  
 कुमारीमृषितुल्यांचमारिषांचसरस्वतीम्  
 मंदाकिनींसुपुण्यांचसर्वांगंगांचसत्तमाः ३१  
 विश्वस्यमातरःसर्वाःसर्वाश्चैवमहाफलाः  
 तथानद्यःसुप्रकाशाःशतशोथसहस्रशः ३२  
 इत्येतासरितोविप्राःसमाख्यातायथास्मृति  
 अतऊर्ध्वजनपदान्निबोधगदतोमम ३३  
 तत्रेमेकुरुपांचालाःशाल्वमात्रेयजांगलाः  
 शूरसेनाःपुलिदाश्चबौधामालास्तथैवच ३४  
 मत्स्याःकुशट्टाःसौगंध्याःकुत्सपाःकाशिकोशलाः  
 चेदिमत्स्यकरुषाश्चभोजाःसिंधुपुलिदकाः ३५  
 उत्तमाश्चदशार्णाश्चमेकलाश्चोत्कलैःसह  
 पंचालाःकोशलाश्चैवनैकपृष्ठयुगंधराः ३६  
 बोधामद्राःकलिगाश्चकाशयोपरकाशयः  
 जठराःकुकुराश्चैवसुदशार्णाःसुसत्तमाः ३७  
 कुंतयोऽवतयश्चैवतथैवापरकुंतयः  
 गोमंतामल्लकाःपुंड्राःविदर्भानृपवाहिकाः ३८  
 अश्मकाःसोत्तराश्चैवगोपराष्ट्राःकनीयसः  
 अधिराज्यकुशट्टाश्चमल्लराष्ट्राश्चकेरलाः ३९  
 मालवाश्चोपवास्याश्चचक्रावक्रालयाःशकाः

विदेहामगधाःसद्यामलजाविजयास्तथा ४०  
 अंगावंगाःकलिगाश्चयकृल्लोमानएवच  
 मल्लाःसुदेषणाःप्रह्लादामहिषाःशशकास्तथा ४१  
 बाह्लिकावाटधानाश्चआभीराःकालतोयकाः  
 अपरांताःपरांताश्चपंकलाश्चर्मचंडिकाः ४२  
 अटवीशेखराश्चैवमेरुभूताश्चसत्तमाः  
 उपावृतानुपावृताःसुराष्ट्राःकेकयास्तथा ४३  
 कुट्टापरांतामाहेयाःकक्षाःसामुद्रनिष्कुटाः  
 अंधाश्चबहवोविप्राअंतर्गिर्यस्तथैवच ४४  
 बहिर्गिर्य्योगमलदामगधामालवार्घटाः  
 सत्त्वतराःप्रावृषेयाःभार्गवाश्चद्विजर्षभाः ४५  
 पुंड्राभार्गाःकिराताश्चसुदेषणाभासुरास्तथा  
 शकानिषादानिषधास्तथैवानर्तनैःमृताः ४६  
 पूर्णलाःपूतिमत्स्याश्चकुंतलाकुशकास्तथा  
 तरिग्रहाशशूरसेनाईजिकाःकल्पकारणाः ४७  
 तिलभागामसाराश्चमधुमत्ताःककुंदकाः  
 काश्मीराःसिंधुसौवीरागांधारादर्शकास्तथा ४८  
 अभीसाराःकुट्टुताश्चसौरिलाबाह्लिकास्तथा  
 दर्वीचमालवादर्वावातजामरथोरगाः ४९  
 बलरट्टास्तथाविप्राःसुदामानःमुमल्लिकाः  
 बंधाकरीकषाश्चैवकुलिदागंधिकास्तथा ५०  
 वनायवोदशाःपार्श्वरोमाणःकुशबिंदवः  
 काच्छागोपालकच्छाश्चजांगलाःकुरुवर्णकाः ५१  
 किराताबर्बराःसिद्धावैदेहास्ताम्रलिप्तिकाः  
 औड्रम्लेच्छाःससैरिंद्राःपार्वतीयाश्चसत्तमाः ५२  
 अथापरेजनपदादक्षिणामुनिपुंगवाः  
 द्रविडाःकेरलाःप्राच्यामूषिकाबालमूषिकाः ५३  
 कर्णाटकामाहिषकाविकंधामूषिकास्तथा  
 भल्लिकाःकुंतलाश्चैवसौहदानलकाननाः ५४  
 कौक्कुटकास्तथाबोलाःकोकणामणिवालकाः

समंगाकनकाश्चैवकुंकुरांगारमारिषाः ५५  
 ध्वजिन्युत्सवसंकेतास्त्रिवर्गामाल्यसेनयः  
 व्यूढकाःकोरकाःप्रोष्टाःसंगवेगधरास्तथा ५६  
 तथैवविंध्यरुलिकाःपुलिदाबल्वलैःसह  
 मालवामलराश्चैवतथैवापरवर्तकाः ५७  
 कुलिदाःकालदाश्चैवचंडकाःकुरटास्तथा  
 मुशलास्तनवालाश्चसतीर्थापूतिसृजयाः ५८  
 अनिदायाःशिवाटाश्चतपनाःसूतपास्तथा  
 ऋषिकाश्चविदर्भाश्चस्तंगनापरतंगकाः ५९  
 उत्तराश्चापरेम्लेच्छाजनाहिमुनिपुंगवाः  
 जवनाश्चसकांबोजादारुणाम्लेच्छजातयः ६०  
 सकृघृहाःकुलट्याश्चहूणापारसिकैःसह  
 तथैवरमणाश्चान्यास्तथाचदशमालिकाः ६१  
 क्षत्रियोपनिवेशाश्चवैश्यशूद्रकुलानिच  
 शूराभीराश्चदरदाःकाश्मीराःपशुभिःसह ६२  
 खांडीकाश्चतुषाराश्चपद्मगागिरिगह्वराः  
 आद्रेयाःसभिरादाजास्तथैवस्तनपोषकाः ६३  
 द्रोषकाश्चकलिगाश्चकिरातानांचजातयः  
 तोमराहन्यमानाश्चतथैवकरभंजकाः ६४  
 एतेचान्येजनपदाःप्राच्योदीच्यास्तथैवच  
 उद्देशमात्रेणमयादेशाःसंकीर्तिताद्विजाः  
 यथागुणबलंचापित्रिवर्गस्यमहाफलम् ६५  
 इतिश्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेषष्ठोऽध्यायः ६

सप्तमोऽध्यायः

ऋषय ऊचुः-

भारतस्यास्यवर्षस्यतथाहैमवतस्यच  
 प्रमाणमायुषःसूतबलंचापिशुभाशुभम् १  
 अनागतमतिक्रांतंवर्तमानंचसत्तम  
 आचक्ष्वनोविस्तरेणहरिवर्षतथैवच २

सूतउवाच-

चत्वारिभारतेवर्षेयुगानिमुनिपुंगवाः  
 कृतत्रेताद्वापरंचतिष्यंचद्विजसत्तमाः ३  
 पूर्वेकृतयुगं नामतस्त्रेतायुगंद्विजाः  
 तत्पश्चाद्द्वापरंचाथततस्तिष्यः प्रवर्तते ४  
 चत्वारितुसहस्राणिवर्षाणांमुनिपुंगवाः  
 आयुः संख्याकृतयुगे संख्याताहितपोधनाः ५  
 तथात्रीणिसहस्राणित्रेतायामायुषोविदुः  
 द्वेसहस्रेद्वापरेतुभुवितिष्ठंतिसंप्रतम् ६  
 तत्प्रमाणस्थितिर्ह्यस्ति तिष्येतुमुनिपुंगवाः  
 गर्भस्थाश्चम्रियंतेऽत्रतथाजाताम्रियंतिच ७  
 महाबलामहासत्त्वाः प्रज्ञागुणसमन्विताः  
 प्रजायंते चजाताश्चशतशोऽथसहस्रशः ८  
 द्विजाः कृतयुगे विप्राबलिनः प्रियदर्शनाः  
 प्रजायंते चजाताश्चमुनयो वै तपोधनाः ९  
 महोत्साहामहात्मानो धार्मिकाः सत्यवादिनः  
 प्रियदर्शावपुष्पंतो महावीर्यार्धनुर्धराः १०  
 वीराहियुधिजायंते क्षत्रियाः शूरसंमताः  
 त्रेतायां क्षत्रियास्तावत्सर्वे वै चक्रवर्तिनः ११  
 सर्ववर्णाश्चजायंते सदैवद्वापरेयुगे  
 महोत्साहावीर्यवंतः परस्परवधैषिणः १२  
 तेजसांधेनसंयुक्ताः क्रोधनाः पुरुषाः किल  
 लुब्धाश्चानृतकाश्चैव तिष्ये जायंति भो द्विजाः १३  
 ईर्ष्यामानस्तथा क्रोधो माया सूयातथैव च  
 तिष्ये भवंति भूतानां रागो लोभश्च सत्तमाः १४  
 संक्षेपो वर्तते विप्राद्वापरेयुगमध्यगे  
 गुणोत्तरं हैमवतं हरिवर्षततः परम् १५

इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखण्डे सप्तमोऽध्यायः ७

## अष्टमोऽध्यायः

ऋषय ऊचुः-

जंबूखंडस्त्वयाप्रोक्तोयथावदिहसत्तमः  
विष्कंभस्यचप्रब्रूहिपरिमाणंहितत्त्वतः १  
समुद्रस्यप्रमाणंचसम्यगच्छिद्रदर्शनः  
शाकद्वीपंचनोब्रूहिकुशद्वीपंचधार्मिकम् २  
शाल्मलंचैवतत्त्वेनक्रौंचद्वीपंतथैवच

सूत उवाच-

विप्राःसुबहवोद्वीपाःयैरिदंसंततंजगत्  
सप्तद्वीपान्प्रवक्ष्यामिशृणुध्वंद्विजपुंगवाः ३  
अष्टादशसहस्राणियोजनानिद्विजोत्तमाः  
षट्शतानिचपूर्णानिविष्कंभोजंबुपर्वतः ४  
लवणस्यसमुद्रस्यविष्कंभोद्विगुणःस्मृतः  
नानाजनपदाकीर्णोमणिविद्रुमचित्रितः ५  
नैकधातुविचित्रैश्चपर्वतैरुपशोभितः  
सिद्धचारणसंकीर्णैःसागरःपरिमंडलः ६  
शाकद्वीपंचवक्ष्यामियथावदिहसत्तमाः  
शृणुताद्यथान्यायंब्रुवतोममधार्मिकाः ७  
जंबुद्वीपप्रमाणेनद्विगुणःसद्विजर्षभाः  
विष्कंभेनमहाभागाःसागरोऽपिविभागशः ८  
क्षीरोदोमुनिशार्दूलायेनसंपरिवारितः  
तत्रपुण्याजनपदास्तत्रनम्रियतेजनः ९  
कुतएवहिदुर्भिक्षंक्षमातेजोयुताहिते  
शाकद्वीपस्यसंक्षेपोयथावन्मुनिसत्तमाः  
उक्तएषमहाभागाःकिमन्यत्कथयामिवः १०

ऋषय ऊचुः-

शाकद्वीपस्यसंक्षेपोयथावदिहधार्मिक  
उक्तस्त्वयामहाप्राज्ञविस्तरंब्रूहितत्त्वतः ११

सूत उवाच-

तथैवपर्वताविप्राःसप्तात्रमणिपर्वताः

रत्नाकरास्तथानद्यस्तेषांनामानिवर्णये १२  
 अतीवगुणवत्सर्वतत्त्वंपृच्छथधार्मिकाः  
 देवर्षिगंधर्वयुतःप्रथमोमेरुरुच्यते १३  
 प्रागायतोमहाभागामलयोनामपर्वतः  
 ततोमेघाःप्रवर्त्ततेप्रभवन्तिचसर्वशः १४  
 ततःपरेणमुनयोजलधारोमहागिरिः  
 ततो नित्यमुपादत्तेवासवःपरमंजलम् १५  
 ततोवर्षप्रभवतिवर्षाकालेद्विजोत्तमाः  
 उच्चैर्गिरीरेवतकोयत्रनित्यंप्रतिष्ठितम् १६  
 रेवतीदिविनक्षत्रंपितामहकृतोविधिः  
 उत्तरेणतुविप्रेन्द्राःश्यामोनाममहागिरिः १७  
 नवमेघप्रभःप्रांशुःश्रीमानुज्ज्वलविग्रहः  
 यतःश्यामत्वमापन्नाःप्रजामुदितमानसाः १८  
 ऋषयऊचुः-  
 सुमहान्संशयोऽस्माकंप्राप्तोयंसूतयत्त्वया  
 प्रजाःकथंसूतसम्यक्संप्राप्ताःश्यामतामिह १९  
 सूतउवाच-  
 सर्वेष्वेवमहाप्राज्ञाद्वीपेषुमुनिपुंगवाः  
 गौरःकृष्णश्चपतगस्तयोर्वर्णांतरेद्विजाः २०  
 श्यामोयस्मात्प्रवृत्तोवैतस्मात्श्यामगिरिःस्मृतः  
 ततःपरंमुनिश्रेष्ठादुर्गशैलोमहोदयः २१  
 केशरीकेशरयुतोयतोवातःप्रवर्त्तते  
 तेषांयोजनविष्कंभोद्विगुणःप्रविभागशः २२  
 वर्षाणितेषुविप्रेन्द्राःसंप्रोक्तानिमनीषिभिः  
 महामेरुर्महाकाशोजलदःकुमुदोत्तरम् २३  
 जलधारोमहाप्राज्ञःसुकुमारइतिस्मृतः  
 रेवतस्यतुकौमारःश्यामश्चमणिकांचनः २४  
 केशरस्याथमौदाकीपरेणतुमहान्पुमान्  
 परिवार्य्यतुविप्रेन्द्रादैर्घ्यहस्वत्वमेवच २५  
 जंबूद्वीपेनसंख्यातस्तस्यमध्येमहाद्रुमः

शाकोनाममहाप्राज्ञाः प्रजास्तस्यसहानुगाः २६  
 तत्रपुण्याजनपदाः पूज्यतेतत्रशंकरः  
 तत्रगच्छंतिसिद्धाश्चचारणादैवतानिच २७  
 धार्मिकाश्चप्रजाः सर्वाः चत्वारोगतमत्सराः  
 वर्णाः स्वकर्मनिरतानचस्तेनोऽत्रदृश्यते २८  
 दीर्घायुषोमहाप्राज्ञाजरामृत्युविवर्जिताः  
 प्रजास्तत्रविवर्द्धतेवर्षास्विसमुद्रगाः २९  
 नद्यः पुण्यजलास्तत्रगंगाचबहुधागता  
 सुकुमारीकुमारीचशीताशीतोदका तथा ३०  
 महानदीचभोविप्रास्तथामणिजलानदी  
 इक्षुवर्द्धनिकाचैवनदीमुनिवराः स्मृताः ३१  
 ततः प्रवृत्ताः पुण्योदानद्यः परमशोभनाः  
 सहस्राणांशतान्येवयतोवर्षतिवासवः ३२  
 नतासांनामधेयानिपरिस्मर्तुंतथैवच  
 शक्यंतेपरिसंख्यातुंपुण्यास्ताहिसरिद्धराः ३३  
 ततः पुण्याजनपदाश्चत्वारोलोकविश्रुताः  
 मृगाश्चमशकाश्चैवमानसामल्लकास्तथा ३४  
 मृगाश्चब्रह्मभूयिष्ठाः स्वकर्मनिरताद्विजाः  
 मशकेषुतुराजन्याधार्मिकाः सर्वकामदाः ३५  
 मानसाश्चमहाभागावैश्यधर्मोपजीविनः  
 सर्वकामसमायुक्ताः शूराधर्मार्थनिश्चिताः ३६  
 शूद्रास्तुमल्लकानित्यंपुरुषाधर्मशीलिनः  
 नतत्रराजाविप्रेन्द्रानदंडोनचदंडिकाः ३७  
 स्वधर्मेणैवधर्मज्ञास्तेरक्षन्तिपरस्परम्  
 एतावदेवशक्यंतुतत्रद्वीपेप्रभाषितुम् ३८  
 एतदेवचश्रोतव्यंशाकद्वीपेमहौजसि ३९  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेऽष्टमोऽध्यायः ८

नवमोऽध्यायः

सूतउवाच-

उत्तरेषु च भो विप्रा द्वीपेषु श्रूयते कथा  
 एतन्त्रमहाभाग ब्रुवतस्तन्निबोधत १  
 घृततोयः समुद्रो थदधि मंडोदकोपरः  
 सुरोदसागरश्च वैतथान्यो दुग्धसागरः २  
 परस्परेण द्विगुणाः सर्वे द्वीपा द्विजर्षभाः  
 पर्वताश्च महाप्राज्ञाः समुद्रैः परिवारिताः ३  
 गौरस्तु मध्यमे द्वीपे गिरिर्मनः शिलोमहान्  
 पर्वतः पश्चिमे कृष्णो नारायणसखो द्विजाः ४  
 तत्र रत्नानि दिव्यानि स्वयं रत्नकेशवः  
 प्रसन्नश्चाभवत्तत्र प्रजानां व्यदधात्सुखम् ५  
 शरद्वीपे कुशस्तंबो मध्ये जनपदस्य ह  
 संपूज्यते शाल्मलिश्च द्वीपे शाल्मलिके द्विजाः ६  
 क्रौंचद्वीपे महाक्रौंचो गिरीरत्नचयाकरः  
 संपूज्यते भो विप्रेन्द्राश्चातुर्वर्ग्ये न नित्यदा ७  
 गोमंतः पर्वतो विप्राः सुमहान्सर्वधातुकः  
 यत्र नित्यं निवसति श्रीमान्कमललोचनः ८  
 मोक्षिभिः संगतो नित्यं प्रभुर्नारायणो हरिः  
 कुशद्वीपे तु विप्रेन्द्राः पर्वतो विद्रुमैश्चितः ९  
 सुनामा च सुदुर्धर्षो द्वितीयो हेमपर्वतः  
 द्युतिमान्नाम विप्रेन्द्रास्तृतीयः कुमुदोगिरिः १०  
 चतुर्थः पुष्पवान्नाम पंचमस्तुकुशेशयः  
 षष्ठो हरिगिरिर्नाम षडेते पर्वतोत्तमाः ११  
 तेषामंतरविष्कंभो द्विगुणः प्रविभागशः  
 औद्भिदं प्रथमं वर्षं द्वितीयरेणुमंडलम् १२  
 तृतीयं सुरथं नाम चतुर्थं लंबनं स्मृतम्  
 धृतिमत्पंचमं वर्षं षष्ठं वर्षं प्रभाकरम् १३  
 सप्तमं कापिलं वर्षं सप्तैते वर्षलंबकाः  
 एतेषु देवगंधर्वाः प्रजाश्च मुदिता द्विजाः  
 विहरंति रमंते च न तेषु म्रियते जनः १४  
 न तेषु दस्यवः संति म्लेच्छजात्योऽपि वा द्विजाः



गौरप्रायोजनःसर्वःसुकुमारश्चसत्तमाः १५  
 अवशिष्टेषुसर्वेषुवक्ष्यामिद्विजपुंगवाः  
 यथाश्रुतंमहाप्राज्ञावर्यतैशृणुतद्विजाः १६  
 क्रौंचद्वीपेमहाभागाःक्रौंचोनाममहागिरिः  
 क्रौंचात्परोवामनकोवामनादंधकारकः १७  
 अंधकारात्परोविप्रामैनाकःपर्वतोत्तमः  
 मैनाकात्परतोविप्रागोविंदोगिरिरुत्तमः १८  
 गोविंदात्परतश्चैवपुंडरीकोमहागिरिः  
 पुंडरीकात्परश्चापिप्रोच्यतेदुंदुभिस्वनः १९  
 पुरस्ताद्द्विगुणस्तेषांविष्कंभोमुनिपुंगवाः  
 देशांस्तत्रप्रवक्ष्यामितन्मेनिगदतःशृणु २०  
 क्रौंचस्यकुशलोदेशोवामनस्यमनोनुगः  
 मनोनुगात्परोदेशउष्णोनामतपोधनाः २१  
 उष्णात्परःप्रावरकःप्रावरादंधकारकः  
 अंधकारकदेशात्तुमुनिदेशःपरःस्मृतः २२  
 मुनिदेशात्परश्चैवप्रोच्यतेदुंदुभिस्वनः  
 सिद्धचारणसंकीर्णोगौरःप्रायोजनःस्मृतः २३  
 एतेदेशाःसमाख्यातादेवगंधर्वसेविताः  
 पुष्करेपुष्करोनामपर्वतोमणिरत्नवान् २४  
 तत्रनित्यंप्रसरतिस्वयंदेवःप्रजापतिः  
 पर्युपासंतितंनित्यंदेवाःसर्वेमहर्षयः २५  
 वाग्भिर्मनोनुकूलाभिःपूजयंतिद्विजोत्तमाः  
 जंबूद्वीपात्प्रवर्तन्तेरत्नानिविधानिच २६  
 द्वीपेषुतेषुसर्वेषुप्रजानांमुनिसत्तमाः  
 विप्राणांब्रह्मचर्येणसत्येनचदमेनच २७  
 आरोग्यायुष्प्रमाणाभ्यांद्विगुणंद्विगुणंततः  
 एतेजनपदाविप्राद्वीपेषुतेषुसत्तमाः २८  
 उक्ताजनपदायेषुधर्मश्चैकःप्रवर्तते  
 ईश्वरोदंडमुद्यम्यस्वयमेवप्रजापतिः २९  
 द्वीपानेतान्मुनिवरारक्षंस्तिष्ठतिसर्वदा

सराजासशिवोविप्राःसपितासपितामहः ३०  
 गोपायतिद्विजश्रेष्ठाःप्रजाःसद्विजपंडिताः  
 भोजनंचात्रविप्रेन्द्राःप्रजाःस्वयमुपस्थितम् ३१  
 सिद्धमेवमहाभागाभुंजतेतद्धिनित्यदा  
 ततःपरमहाशैलोदृश्यतेलोकसंस्थितिः ३२  
 चतुरस्रोमहाप्राज्ञःसर्वतःपरिमंडलः  
 तत्रतिष्ठंतिविप्रेन्द्राश्चत्वारोलोकसंमताः ३३  
 दिग्गजाहिमुनिश्रेष्ठावामनैरावतांजनाः  
 सुप्रतीकस्तथाविप्राःप्रभिन्नकरटामुखाः ३४  
 तस्याहंपरिमाणंसंख्यातुमिहमुत्सहे  
 असंख्यातःसुनित्यंहितिर्यगूद्ध्वमधस्तथा ३५  
 तत्रवैवायवोवांतिदिग्भ्यःसर्वाभ्यएवच  
 असंबंधामुनिश्रेष्ठास्तान्निगृह्णंतितेद्विजाः ३६  
 पुष्करैःपद्मसंकाशैर्विकर्षतिमहाप्रभैः  
 शतधापुनरेवाशुतेतान्मुंचंतिनित्यशः ३७  
 श्वसद्भिर्मुखनासाभ्यांदिग्गजैरिवमारुताः  
 आगच्छंतिद्विजश्रेष्ठास्तत्रतिष्ठंतिवैप्रजाः ३८  
 यथोद्दिष्टमयाप्रोक्तंसनिर्माणमिदंजगत्  
 श्रुत्वेदंपृथिवीमानंपुण्यदंचमनोनुगम् ३९  
 श्रीमांस्तरतिविप्रेन्द्राःसिद्धार्थःसाधुसंमतः  
 आयुर्बलंचकीर्त्तिश्चतस्यतेजश्चवर्द्धते ४०  
 यःशृणोतिसमाख्यातुंपर्वणीदंधृतव्रतः  
 प्रीयंतेपितरस्तस्यतथैवचपितामहाः ४१

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेनवमोऽध्यायः ९

दशमोऽध्यायः

ऋषय ऊचुः -

पृथिव्याहिपरीमाणंसंस्थानंसरितस्तथा  
 त्वत्तःश्रुत्वामहाभागअमृतंपीतमेवच १  
 तत्रभूमौचतीर्थानिपावनानीतिनःश्रुतम्

आचक्ष्वतानिसर्वाण्यथाफलकराणिच  
 सविशेषमहाप्राज्ञश्रोतुमिच्छामहेतव २  
 सूतउवाच-  
 धन्यंपुण्यमहारख्यानंपृष्टमेवतपोधनाः  
 यथामतिप्रवक्ष्यामियथायोगंयथाश्रुतम् ३  
 पुरातनंप्रवक्ष्यामिदेवर्षेनारदस्यहि  
 युधिष्ठिरेणसंवादंशृणुतद्विजसत्तमाः ४  
 हतराज्याःपांडुपुत्रावनेतस्मिन्महारथाः  
 न्यवसंतिमहाभागाद्रौपद्यासहपांडवाः ५  
 अथापश्यन्महात्मानंदेवर्षितत्रनारदम्  
 दीप्यमानंश्रियाब्राह्म्यादीप्ताग्निसमतेजसम् ६  
 सतैःपरिवृतःश्रीमान्भ्रातृभिःकुरुनंदनः  
 दिविभातिहिदीप्तौजादेवैरिवशतक्रतुः ७  
 यथाचदेवान्सावित्रीयाज्ञसेनीतथापतीन्  
 नजहौधर्मतःपार्थान्मेरुमर्कप्रभायथा ८  
 प्रतिगृह्यततःपूजांनारदोभगवानृषिः  
 आश्वासयद्धर्मपुत्रंयुक्तरूपप्रियेणच ९  
 उवाचचमहात्मानंधर्मराजंयुधिष्ठिरम्  
 ब्रूहिधर्मभृतांश्रेष्ठकिंप्रार्थ्यंहिददामिते १०  
 अथधर्मसुतोराजाप्रणम्यभ्रातृभिःसह  
 उवाचप्रांजलिर्वाक्यंनारदंदेवसंमितम् ११  
 त्वयितुष्टेमहाभागसर्वलोकाभिपूजिते  
 कृतमित्येवमन्येहिप्रसादात्तवसुव्रत १२  
 यदित्वहमनुग्राह्योभ्रातृभिःसहितोऽनघ  
 संदेहंमेमुनिश्रेष्ठहत्स्थंत्वंछेत्तुमर्हसि १३  
 प्रदक्षिणांयःकुरुतेपृथिवीतीर्थतत्परः  
 किंफलंतस्यकात्स्न्येनतद्ब्रह्मन्वक्तुमर्हसि १४  
 नारदउवाच-  
 शृणुराजन्नवहितोदिलीपेनयथापुरा  
 वसिष्ठस्यसकाशाद्वैसर्वमेतदुपश्रुतम् १५

पुराभागीरथीतीरेदिलीपोराजसत्तमः  
धर्म्यव्रतंसमास्थायन्यवसन्मुनिवत्तदा १६  
शुभेदेशेमहाराजपुरायेदेवर्षिपूजिते  
गंगाद्वारेमहातेजादेवगंधर्वसेविते १७  
सपितृस्तर्पयामासदेवांश्चपरमद्युतिः  
ऋषींश्चतर्पयामासविधिदृष्टेनकर्मणा १८  
कस्यचित्त्वथकालस्यजपन्नेवमहामनाः  
ददर्शभूतसंकाशंवसिष्ठमृषिमुत्तमम् १९  
पुरोहितंसतंदृष्ट्वादीप्यमानमिवश्रिया  
प्रहर्षमतुलंलेभेविस्मयंपरमंययौ २०  
उपस्थितंमहाराजपूजयामासभारत  
सहिधर्मभृतांश्रेष्ठोविधिदृष्टेनकर्मणा २१  
शिरसाचार्य्यमादायशुचिःप्रयतमानसः  
नामसंकीर्तयामासतस्मिन्ब्रह्मर्षिसत्तमे २२  
दिलीपोऽहतुभद्रंतेदासोस्मितवसुव्रत  
तवसंदर्शनादेवमुक्तोहंसर्वकिल्बिषैः २३  
एवमुक्त्वामहाराजदिलीपोद्विपदांवरः  
वाग्यतःप्रांजलिर्भूत्वातूष्णीमासीद्दुधिष्ठिर २४  
तंदृष्ट्वानियमेनाथस्वाध्यायेनचकर्षितम्  
दिलीपंनृपतिश्रेष्ठंमुनिःप्रीतमनाभवत् २५

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेदशमोऽध्यायः १०

एकादशोऽध्यायः

वसिष्ठउवाच-

अनेनतवधर्मज्ञप्रश्रयेणदमेनच  
सत्येनचमहाभागतुष्टोस्मितवसर्वशः १  
यस्येदृशस्तेधर्मोयंपितरस्तारितास्त्वया  
तेनपश्यसिमांपुत्रयाज्यश्चासिममानघ २  
प्रीतिर्मेवद्धतेतेऽद्यब्रूहिकंकरवाणिते  
यद्वद्व्यसिनरश्रेष्ठतस्यदातास्मितेनघ ३

दिलीपउवाच-

वेदवेदांगतत्त्वज्ञसर्वलोकाभिपूजित  
कृतमित्येवमन्येहियदहंदृष्टवान्प्रभुम् ४  
यदित्वहमनुग्राह्यस्तवधर्मभृतांवर  
प्रक्ष्यामिहत्स्थंसंदेहंतन्मेत्वंवक्तुमर्हसि ५  
अस्तिमेभगवन्कश्चित्तीर्थेयोधर्मसंशयः  
तदहंश्रोतुमिच्छामिपृथक्संकीर्तनंत्वया ६  
प्रदक्षिणांयःपृथिवींकरोतिद्विजसत्तम  
किंफलंतस्यविप्रर्षेतन्मेब्रूहितपोधन ७  
वसिष्ठउवाच-

कथयिष्यामितदहमृषीणांमत्परायणम्  
तदेकाग्रमनास्तातशृणुतीर्थेषुयत्फलम् ८  
यस्यहस्तौचपादौचमनश्चैवसुसंयतम्  
विद्यातपश्चकीर्तिश्चसतीर्थफलमश्नुते ९  
प्रतिग्रहादुपावृत्तःसंतुष्टोनियतःशुचिः  
अहंकारनिवृत्तश्चसतीर्थफलमश्नुते १०  
अकल्ककोनिराहारोऽलब्धाहारोजितेंद्रियः  
विमुक्तःसर्वदोषैर्यःसतीर्थफलमश्नुते ११  
अक्रोधनश्चराजेंद्रसत्यशीलोदृढव्रतः  
आत्मोपमश्चभूतेषुसतीर्थफलमश्नुते १२  
ऋषिभिःक्रतवःप्रोक्तादेवेष्वपियथाक्रमम्  
फलंचैवयथातत्त्वंप्रेत्यचेहचसर्वशः १३  
नतेशक्यादरिद्रेणयज्ञाःप्राप्तुंमहीपते  
बहूपकरणायज्ञानानासंभारविस्तराः १४  
प्राप्यंतेपार्थिवैरेतेसमृद्धैर्वानरैःक्वचित्  
ननिर्धनैर्नरगणैरेकात्मभिरसाधनैः १५  
योदरिद्रैरपिविधिःशक्यःप्राप्तुंजनेश्वर  
तुल्योयज्ञफलैःपुण्यैस्तंनिबोधमहीपते १६  
ऋषीणांपरमंगुह्यामिदंधर्मभृतांवर  
तीर्थाभिगमनंपुण्यंयज्ञैरपिविशिष्यते १७

अनुपोष्यत्रिरात्राणितीर्थाभिगमनेनच  
 अदत्वाकांचनंगाश्चदरिद्रोनामजायते १८  
 अग्निष्टोमादिभिर्यज्ञैरिष्ट्वाविपुलदक्षिणैः  
 नतत्फलमवाप्नोतितीर्थाभिगमनेनयत् १९  
 नृलोकेदेवलोकस्यतीर्थत्रैलोक्यविश्रुतम्  
 पुष्करंतीर्थमासाद्यदेवदेवसमोभवेत् २०  
 दशकोटिसहस्राणितीर्थानां वैमहीपते  
 सान्निध्यंपुष्करेयेषां त्रिसंध्यंसूर्यवंशज २१  
 आदित्यावसवोरुद्राः साध्याश्चसमरुद्रणाः  
 गंधर्वाप्सरसश्चैवतत्रसन्निहिताः प्रभो २२  
 यत्रदेवास्तपस्तप्त्वादित्याब्रह्मर्षयस्तथा  
 दिव्ययोगामहाराजपुण्येनमहताद्विजाः २३  
 मनसाप्यभिकामस्यपुष्कराणिमनीषिणः  
 पूयंतेसर्वपापानिनाकपृष्ठेचपूज्यते २४  
 अस्मिंस्तीर्थे महाभागनित्यमेवपितामहः  
 उवासपरमप्रीतोदेवदानवसंमतः २५  
 पुष्करेषुमहाभागदेवाः सर्षिपुरोगमाः  
 सिद्धिंपरमिक्रांपाप्ताः पुण्येनमहतान्विताः २६  
 तत्राभिषेकंयः कुर्यात्पितृदेवार्चनेरतः  
 अश्वमेधाद्दशगुणंप्रवदंतिमनीषिणः २७  
 अप्येकंभोजयेद्विप्रंपुष्करारण्यमाश्रितः  
 तेनैतिपूजिताँल्लोकान्ब्रह्मणःसदनेस्थितान् २८  
 सायंप्रातःस्मरेद्यस्तुपुष्कराणिकृतांजलि  
 उपस्पृष्टंभवेत्तेनसर्वतीर्थेषुपार्थिव २९  
 जन्मप्रभृतियत्पापंस्त्रियोवापुरुषस्यवा  
 पुष्करेगतमात्रस्यसर्वमेवप्रणश्यति ३०  
 यथासुराणांसर्वेषामादिस्तुमधुसूदनः  
 तथैवपुष्करोराजन्तीर्थानामादिरुच्यते ३१  
 उष्ट्वाद्वादशर्षाणिपुष्करेनियतः शुचिः  
 क्रतून्सर्वानवाप्नोतिब्रह्मलोकंचगच्छति ३२

यस्तुवर्षशतंपूर्णमग्निहोत्रमुपाशनुते  
 कार्तिकींवावसेदेकांपुष्करेसममेवतत् ३३  
 दुष्करंपुष्करेगंतुंदुष्करंपुष्करेतपः  
 दुष्करंपुष्करेदानंवस्तुंचैवसुदुष्करम् ३४  
 त्रीणिशृंगाणिशुभ्राणित्रीणिप्रस्रवणानिच  
 पुष्कराण्यादितीर्थानिनविद्यस्तत्रकारणम् ३५  
 उष्ट्वाद्वादशवर्षाणिनियतोनियताशनः  
 समुक्तःसर्वपापेभ्योसर्वक्रतुफलंलभेत् ३६

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेपुष्करतीर्थमाहात्म्य-  
 वर्णनं नाम एकादशोऽध्यायः ११

द्वादशोऽध्यायः

वसिष्ठ उवाच-

प्रदक्षिणमुपावृत्तो जंबूमार्गसमाविशेत्  
 जंबूमार्गसमाविश्य पितृदेवर्षिपूजितम् १  
 अश्वमेधमवाप्नोति विष्णुलोकं च गच्छति  
 तत्रोष्य रजनीः पंचषष्ठकालेश्नुवन्नरः २  
 नदुर्गतिमवाप्नोति सिद्धिं चाप्नोत्यनुत्तमाम्  
 जंबुमार्गादुपावृत्तो गच्छेत्तुदुलिकाश्रमम् ३  
 नदुर्गतिमवाप्नोति स्वर्गलोके च पूज्यते  
 अगस्त्याश्रममासाद्य पितृदेवार्चने रतः ४  
 त्रिरात्रोपोषितो राजन्नग्निष्टोमफलं लभेत्  
 शाकवृत्तिः फलैर्वापिकौमारं विंदते परम् ५  
 कन्याश्रमं समासाद्य श्रीपुष्टं लोकपूजितम्  
 धर्मारण्यं हितत्पुण्यमाद्यं च पार्थिवर्षभ ६  
 यत्र प्रविष्टमात्रो वै पापेभ्यो विप्रमुच्यते  
 अर्चयित्वा पितृन् देवान् प्रयतोनियताशनः ७  
 सर्वकामसमृद्धस्य यज्ञस्य फलमश्नुते  
 प्रादक्षिण्यंततः कृत्वा ययातिपतनं ब्रजेत् ८  
 हयमेधस्य यज्ञस्य फलमाप्नोति तत्र वै

महाकालमतोगच्छेन्नियतोनियताशनः ९  
कोटितीर्थमुपस्पृश्यहयमेधफलंलभेत्  
ततोगच्छेतधर्मज्ञस्थानंतीर्थमुमापतेः १०  
नाम्नाभद्रवटंनामत्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
तत्राभिगम्यचेशानंगोसहस्रफलंलभेत् ११  
महादेवप्रसादाच्चगाणपत्यमवाप्नुयात्  
समृद्धमसपत्नंतुश्रियायुक्तंनरोत्तम १२  
नर्मदांतुसमासाद्यनदीत्रैलोक्यविश्रुताम्  
तर्पयित्वापितृन्देवानग्निष्टोमफलंलभेत् १३

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेद्वादशोऽध्यायः १२

त्रयोदशोऽध्यायः

युधिष्ठिरउवाच-

वसिष्ठेनदिलीपायकथितंतीर्थमुत्तमम्  
नर्मदेतिचविख्यातंपापपर्वतदारणम् १  
भूयश्चश्रोतुमिच्छामितन्मेकथयनारद  
नर्मदायाश्चमाहात्म्यंवसिष्ठोक्तंद्विजोत्तम २  
कथमेषामहापुरायानदीसर्वत्रविश्रुता  
नर्मदानामविख्यातातन्ममब्रूहिनारद ३

नारदउवाच-

नर्मदासरितांश्रेष्ठासर्वपापप्रणाशिनी  
तारयेत्सर्वभूतानिस्थावराणिचराणिच ४  
नर्मदायास्तुमाहात्म्यंवसिष्ठोक्तंमयाश्रुतम्  
तदेतद्धिमहाराजसर्वंहिकथयामिते ५  
पुरयाकनखलेगङ्गाकुरुक्षेत्रेसरस्वती  
ग्रामेवायदिवारण्येपुरयासर्वत्रनर्मदा ६  
त्रिभिःसारस्वतंतोयंसप्ताहेनतुयामुनम्  
सद्यःपुनातिगांगेयंदर्शनादेवनार्मदम् ७  
कलिगदेशेपश्चाद्ध्वेपर्वतेऽमरकंटके  
पुरयाचत्रिषुलोकेषुरमणीयामनोरमा ८



सदेवासुरगंधर्वाऋषयश्चतपोधनाः  
तपस्तप्त्वामहाराजसिद्धिंचपरमांगताः ९  
तत्रस्नात्वामहाराजनियमस्थोजितेंद्रियः  
उपोष्यरजनीमेकांकुलानांतारयेच्छतम् १०  
जनेश्वरेनरःस्नात्वापिंडं दत्वायथाविधि  
पितरस्तस्यतृप्यंतियावदाभूतसंप्लवम् ११  
पर्वतस्यसमंतात्तुरुद्रकोटिःप्रतिष्ठिता  
स्नानंयःकुरुतेतत्रगंधमाल्यानुलेपनम् १२  
प्रीतातस्यभवेत्सर्वारुद्रकोटिर्नसंशयः  
पर्वतेपश्चिमस्यांतेस्वयंदेवोमहेश्वरः १३  
तत्रस्नात्वाशुचिर्भूत्वाब्रह्मचारीजितेंद्रियः  
पितृकार्यंतुकुर्वीतविधिदृष्टेनकर्मणा १४  
तिलोदकेनतत्रैवतर्पयेत्पितृदेवताः  
आसप्तमंकुलंतस्यस्वर्गेतिष्ठतिपांडव १५  
षष्टिवर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते  
अप्सरोगणसंकीर्णोदिव्यस्त्रीपरिवारितः १६  
दिव्यगंधानुलिप्तश्चदिव्यालंकारभूषितः  
ततःस्वर्गात्परिभ्रष्टोजायतेविपुलेकुले १७  
धनवान्दानशीलश्चधार्मिकश्चैवजायते  
पुनःस्मरतितत्तीर्थगमनंतत्रकुर्वते १८  
तारयित्वाकुलशतरुद्रलोकंसगच्छति  
योजनानांशतंसाग्रंश्रूयतेसरिदुत्तमा १९  
विस्तारेणतुराजेन्द्रयोजनद्वयमंतरम्  
षष्टितीर्थसहस्राणिषष्टिकोट्यस्तथैवच २०  
पर्वतस्यसमंतात्तुतिष्ठंत्यमरकटके  
ब्रह्मचारीशुचिर्भूत्वाजितक्रोधोजितेंद्रियः २१  
सर्वहिंसानिवृत्तश्चसर्वभूतहितेरतः  
एवंसर्वसमाचारःक्षेत्रपालान्परिव्रजेत् २२  
तस्यपुण्यफलंराजन्शृणुष्वावहितोहिमे  
शतंवर्षसहस्राणांस्वर्गेमोदेतपांडव २३

अप्सरोगणसंकीर्णदिव्यस्त्रीपरिचारिते  
 दिव्यगंधानुलिप्तश्चदिव्यालंकारभूषितः २४  
 क्रीडतेदेवलोकेतुदैवतैःसहमोदते  
 ततःस्वर्गात्परिभ्रष्टोराजाभवतिवीर्यवान् २५  
 गृहंसलभतेचैवनानारत्नविभूषितम्  
 स्तंभैर्मणिमयैर्दिव्यैर्वज्रवैडूर्यभूषितैः २६  
 आलेख्यसहितंदिव्यंदासीदाससमन्वितम्  
 मत्तमातंगशब्दैश्चहयानांहेषितेनच २७  
 क्षुभ्यतेतस्यतद्द्वारमिंद्रस्यभवनंयथा  
 राजराजेश्वरःश्रीमान्सर्वस्त्रीजनवल्लभः २८  
 तस्मिन्गृहेउषित्वातुक्रीडाभोगसमन्वितः  
 जीवेद्वर्षशतंसाग्रंसर्वरोगविवर्जितः २९  
 एवंभोगोभवेत्तस्ययोमृतोमरकंटके  
 अग्निप्रवेशेऽथजलेतथाचैवअनाशने ३०  
 अनिवर्तिकागतिस्तस्यपर्वतस्यांबरेयथा  
 पतनंपततेयस्तुसनरोमानवाधिपः ३१  
 कन्यास्त्रीणिसहस्राणि एकैकस्यापिचापरे  
 तिष्ठन्तिभवनेतस्यप्रेषणंप्रार्थयन्तिच ३२  
 दिव्यभोगसमुत्पन्नःक्रीडतेकालमक्षयम्  
 पृथिव्यामासमुद्रायामीदृशोनैवजायते ३३  
 यादृशोयंनरश्रेष्ठपर्वतेऽमरकंटके  
 कोटितीर्थंतुविज्ञेयंपर्वतस्यतुपश्चिमे ३४  
 रुद्रोजालेश्वरोनामत्रिषुलोकेषुविश्रुतः  
 तस्यपिंडप्रदानेनसंध्योपासनकर्मणा ३५  
 पितरोदशवर्षाणितर्पितास्तुभवंतिते  
 दक्षिणेनर्मदायास्तुकपिलारुयामहानदी ३६  
 सरलार्जुनसंछन्नानातिदूरेव्यवस्थिता  
 अस्तिपुरायामहाभागात्रिषुलोकेषुविश्रुता ३७  
 तत्रकोटिशतंसाग्रंतीर्थानांतुयुधिष्ठिर  
 पुराणेश्रूयतेराजन्सर्वकोटिगुणंभवेत् ३८

तस्यास्तीरेतुयेवृक्षाःपतिताःकालपर्ययात्  
 नर्मदातोयसंयुक्तास्तेपियांतिपरांगतिम् ३६  
 द्वितीयातुमहाभागविशल्यकरणाशुभा  
 तत्रतीरेनरःस्नात्वाविशल्योभवतिक्षणात् ४०  
 तत्रदेवगणाःसर्वेसकिन्नरमहोरगाः  
 यक्षराक्षसगंधर्वाऋषयश्चतपोधनाः ४१  
 सर्वेसमागतास्तत्रपर्वतेऽमरकंटके  
 तैश्चसर्वैःसमागम्यमुनिभिश्चतपोधनैः ४२  
 नर्मदासंश्रितापुण्याविशल्यानामनामतः  
 उत्पादितामहाभागासर्वपापप्रणाशिनी ४३  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्ब्रह्मचारीजितेंद्रियः  
 उपोष्यरजनीमेकांकुलानांतारयेच्छतम् ४४  
 कपिलाचविशल्याचश्रूयतेराजसत्तम  
 ईश्वरेणपुराणोक्तालोकानांहितकाम्यया ४५  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नश्वमेधफलंलभेत्  
 अनशनंतुयःकुर्यात्तस्मिन्तीर्थेनराधिप ४६  
 सर्वपापविशुद्धात्माइंद्रलोकंसगच्छति  
 नर्मदायांतुराजेन्द्रपुराणेयच्छरुतंमया ४७  
 तत्रतत्रनरःस्नात्वाऋष्यमेधफलंलभेत्  
 येवसंत्युत्तरेकूलेइंद्रलोकेवसंतिते ४८  
 सरस्वत्यांचगंगायांनर्मदायांयुधिष्ठिर  
 समंदानंचस्नानंचयथामेशंकरोऽब्रवीत् ४९  
 परित्यजतियःप्राणान्पर्वतेऽमरकंटके  
 वर्षकोटिशतंसाग्रमिंद्रलोकेमहीयते ५०  
 नर्मदायाजलंपुण्यंफेनोर्मिसमलंकृतम्  
 पवित्रंशिरसावंद्यंसर्वपापैःप्रमुच्यते ५१  
 नर्मदासर्वपुण्याचब्रह्महत्यापहारिणी  
 अहोरात्रोपवासेनमुच्यतेब्रह्महत्याया ५२  
 एवंपुण्याचरम्याचनर्मदापांडुनंदन  
 त्रयाणामपिलोकानांपुनात्येषामहानदी ५३

वटेश्वरेमहापुराणयेगंगाद्वारेतपोवने  
एतेषुसर्वस्थानेषुयेर्दिताःसंशितव्रताः

श्रूयतेदशगुणंपुरायनर्मदोद्वाससंगमे ५४

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेत्रयोदशोऽध्यायः १३

चतुर्दशोऽध्यायः

नारदउवाच-

नर्मदातुनदीश्रेष्ठापुरयापुरयतमात्रिषु  
मुनिभिस्तुमहाभागैर्विभक्ताधर्मकांक्षिभिः १

यज्ञोपवीतमात्राणिप्रविभक्तानिपांडव  
तेषुस्नात्वातुराजेंद्रसर्वपापैःप्रमुच्यते २

जलेश्वरंचयतीर्थत्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
तस्योत्पत्तिकथयतःशृणुपांडवनंदन ३

पुरामुनिगणाःसर्वेसेन्द्राश्चैवमरुद्गणाः  
स्तुवंतितेमहात्मानंदेवदेवंमहेश्वरम् ४

स्तुवमानास्तुसंप्राप्तायत्रदेवोमहेश्वरः

विज्ञापयंतिदेवेशंसेन्द्राश्चैवमरुद्गणाः

भयोद्विग्नान्विरूपाक्षपरित्रायस्वनःप्रभो ५

ईश्वरउवाच-

स्वागतंतुमुनिश्रेष्ठाःकिमर्थमिहचागताः

किंदुःखंकोऽनुसंतापःकुतोवाभयमागतम् ६

कथयध्वंमहाभागाएतदिच्छामिवेदितुम्

एवमुक्त्वास्तुरुद्रेणाकथयन्नमितव्रताः ७

ऋषयऊचुः-

अपिघोरोमहावीर्योदानवोबलदर्पितः

बाणोनामेतिविख्यातोयस्यवैत्रिपुरंपुरम् ८

गगनेतुवसद्विव्यंभ्रमतेतस्यतेजसा

तस्माद्धीताविरूपाक्षत्वामेवशरणंगताः ९

त्रायस्वमहतोदुःखाद्देवत्वंहिपरागतिः

एवंप्रसादंदेवेशसर्वेषांकर्तुमर्हसि १०

येनदेवाःसुप्रसन्नाःसुखमेधंतिशंकर  
परांनिर्वृतिमायांतितत्प्रभोकर्तुमर्हसि ११  
देवउवाच-

एतत्सर्वंकरिष्यामिमाविषादंकरिष्यथ  
अचिरेणैवकालेनकुर्यायुष्मत्सुखावहम् १२  
आश्वासयित्वातान्सर्वान्नर्मदातटमास्थितः  
चिंतयामाससर्वेशस्तद्धंधंप्रतिपांडव १३  
कथंकेनप्रकारेणहंतव्यस्त्रिपुरोमया  
एवंसंचिंत्यभगवान्नारदंस्मरतेतदा  
स्मरणादेवसंप्राप्तोनारदःसमुपस्थितः १४  
नारदउवाच-

आज्ञापयमहादेवकिमर्थंसंस्मृतोह्यहम्  
किंकार्यंतुमयादेवकर्तव्यंकथयस्वमे १५  
ईश्वरउवाच-

गच्छनारदतत्रैवयत्रतत्त्रिपुरंपुरम्  
बाणस्यदानवेन्द्रस्यशीघ्रंगच्छाथतत्कुरु १६  
भर्तारोदेवताभाश्चस्त्रियश्चाप्सरसोपमाः  
तासांवैतेजसाविप्रभ्रमतेत्रिपुरंदिवि १७  
तत्रगत्वातुविप्रेन्द्रमंत्रमन्यंप्रचोदय  
देवस्यवचनंश्रुत्वामुनिस्त्वरितविक्रमः १८  
स्त्रीणांहृदयनाशायप्रविष्टस्तंपुरंप्रति  
शोभतेतत्पुरंदिव्यंनानारत्नोपशोभितम् १९  
शतयोजनविस्तीर्णततोद्विगुणमायतम्  
ततःपश्यतितत्रैवबाणंतुबलदर्पितम् २०  
मालाकुंडलकेयूरैर्मुकुटेनविराजितम्  
हाररत्नैश्चसंछन्नंचंद्रकांतिविभूषितम् २१  
ललनास्तस्यरत्नाढ्याःनराःकनकमंडिताः  
उत्थितोनारदंदृष्ट्वादानवेन्द्रोमहाबलः २२  
बाणउवाच-

सदेवर्षिःस्वयंप्राप्तोमद्गृहंप्रतिसंप्रति

अर्घपाद्यंयथान्यायंक्रियतांद्विजसत्तम २३  
चिरात्समागतोविप्रस्थीयतामिदमासनम्  
एवंसंभावयित्वातुनारदंसमुपस्थितम् २४  
तस्यभार्यामहादेवीअनौपम्यातुनामतः २५  
अनौपम्योवाच-

भगवन्मानुषेलोकेदेवास्तुष्यंतिकेनवै  
व्रतेननियमेनापिदानेनतपसाथवा २६  
नारदउवाच-

तिलधेनुंचयोदद्याद्ब्राह्मणेवेदपारगे  
ससागरानवद्वीपादत्ताभवतिमेदिनी २७  
सूर्यकोटिप्रतीकाशैर्विमानैःसर्वकामिकैः  
मोदतेचाक्षयंकालंसुचिरंकृतशासनः २८  
आम्रातककपित्थानिकदलीवनमेवच  
कदंबचंपकाशोकाअनेकविविधद्रुमाः २९  
अष्टमीचचतुर्थीचद्वादशीचतथाउभे  
संक्रांतिर्विषुवंचैवदिनच्छिद्रमुखंतथा ३०  
पुण्यान्येतानिसर्वाणिउपवासंतियाःस्त्रियः  
तासांतुधर्मयुक्तानांस्वर्गेवासोनसंशयः ३१  
कलिकालात्तुनिर्मुक्ताःसर्वपापविवर्जिताः  
उपवासरतानार्योनोपसर्पितापसाः ३२  
एवंश्रुत्वातुसुश्रोणियथेष्टंकर्तुमर्हसि  
नारदस्यवचःश्रुत्वाराज्ञीवचनमब्रवीत् ३३  
प्रसादंकुरुविप्रेन्द्रदानंगृह्यथेप्सितम्  
सुवर्णमणिरत्नानिवस्त्राण्याभरणानिच ३४  
तत्तेदास्याम्यहंविप्रयच्चान्यदपिदुर्लभम्  
प्रतिगृह्यद्विजश्रेष्ठप्रीयेतांहरिशंकरौ ३५  
नारदउवाच-

अन्यस्मैदीयतांभद्रेक्षीणवृतिश्चयोद्विजः  
वयंतुशीलसंपन्नाभक्तिस्तुक्रियतेमया ३६  
एवंतासांमनोहृत्वासर्वासामुपदिश्यवा

जगामभरतश्रेष्ठस्वकीयंस्थानकंपुनः ३७

अत्राकृष्टमनास्तास्तुअन्यत्रगतमानसाः

पुरिच्छिद्रंसमुत्पन्नंबाणस्यतुमहात्मनः ३८

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेचतुर्दशोऽध्यायः १४

पंचदशोऽध्यायः

नारदउवाच-

यन्मांपृच्छसिकौंतेयतन्निबोधचतच्छृणु  
एतस्मिन्नंतरेरुद्रो नर्मदातटमास्थितः १  
नाम्नाहेश्वरंस्थानं त्रिषु लोकेषु विश्रुतम्  
तस्मिन्स्थाने महादेवश्चितयंस्त्रैपुरं वधम् २  
गाडीवंमंदरं कृत्वा गुणं कृत्वा तु वासुकिम्  
स्थानं कृत्वा तु वैशाखं विष्णुं कृत्वा शरोत्तमम् ३  
अग्रे चाग्निं प्रतिष्ठाप्य मुखे वायुः समर्पितः  
हयाश्च चतुरो वेदाः सर्वदेवमयं रथम् ४  
चक्रगौचाश्विनौ देवावक्षं चक्रधरः स्वयम्  
स्वयमिन्द्रश्च चापांते बाणे वैश्रवणः स्थितः ५  
यमस्तु दक्षिणे हस्ते वामे कालस्तुदारुणः  
चक्राणामारकेन्यस्ता गंधर्वा लोकविश्रुताः ६  
प्रजापती रथश्रेष्ठे ब्रह्मा चैव तु सारथिः  
एवं कृत्वा तु देवेशः सर्वदेवमयं रथम् ७  
सोतिष्ठत्स्थाणुभूतो हि स हस्त्रं परिवत्सरान्  
यदा त्रीणि समेतानि अंतरिक्षचराणि च ८  
त्रिपुराणि त्रिशल्येन तदा तानि बिभेद सः  
शरः प्रचोदितस्तत्र रुद्रेण त्रिपुरं प्रति ९  
भ्रष्टतेजास्त्रियोजाता बलं तेषां व्यशीर्यत  
उत्पाताश्च पुरे तस्मिन् प्रादुर्भूता सहस्रशः १०  
त्रिपुरस्य विनाशाय कालरूपो भवत्तदा  
अट्टहासं प्रमुंचंति रूपाः काष्ठमयास्तथा ११  
निमेषोन्मेषणं चैव कुर्वति चित्रकर्मणा

स्वप्नेपश्यन्तिचात्मानंरक्तांबरविभूषितम् १२  
 स्वप्नेपश्यन्तितेचैवंविपरीतानियानितु  
 एतान्पश्यन्तिउत्पातांस्तत्रस्थानेतुयेजनाः १३  
 तेषांबलंचबुद्धिश्चहरक्रोधेननाशितम्  
 संवर्तकोनामवायुर्युगांतप्रतिमोमहान् १४  
 समीरितोनलश्रेष्ठउत्तमांगेषुबाधते  
 ज्वलन्तिपादपास्तत्रपतन्तिशिखराणिच १५  
 सर्वतद्भ्याकुलीभूतंहाहाकारमचेतनम्  
 भग्नोद्यानानिसर्वाणिक्षिप्रंतुप्रज्वलन्तिच १६  
 तेनैवदीपितंसर्वज्वलतेविशिखैःशिखैः  
 द्रुमाआरामगंडानिगृहाणिविधानिच १७  
 दशदिक्षुप्रवृत्तोयंसमिद्धोहव्यवाहनः  
 ततःशिलाःप्रमुंचन्तिदिशोदशविभागशः १८  
 शिखासहस्रैरत्युग्रैःप्रज्वलन्तिहुताशनैः  
 सर्वकिंशुकसंप्रख्यंज्वलितंदृश्यतेपुरम् १९  
 गृहाद्गृहांतरेनैवगंतुंधूमैश्चशक्यते  
 हरकोपानलादग्धंक्रंदमानंसुदुःखितम् २०  
 प्रदीप्तंसर्वतोदिक्षुदह्यतेत्रिपुरंपुरम्  
 प्रासादशिखराग्राणिविशीर्यतिसहस्रशः २१  
 नानारत्नविचित्राणिविमानान्यप्यनेकधा  
 गृहाणिचैवरम्याणिदह्यन्तेदीप्तिवह्निना २२  
 बाधन्तेद्रुमखंडेषुजनस्थानेतथैवच  
 देवागारेषुसर्वेषुप्रज्वलन्तेज्वलन्त्यपि २३  
 सीदन्तिचानलस्पृष्टाःक्रंदन्तिविविधैस्वरैः  
 गिरिकूटनिभास्तत्रदृश्यन्तेऽगारराशयः २४  
 स्तुवंतिदेवदेवेशंपरित्रायस्वमांप्रभो  
 अन्योन्यंचपरिष्वज्यहुताशनप्रपीडिताः २५  
 दह्यन्तेदानवास्तत्रशतशोथसहस्रशः  
 हंसकारंडवाकीर्णानलिनीसहपंकजा २६  
 दह्यन्तेनलदग्धानिपुरोद्यानानिदीर्घिकाः



अम्लानैःपंकजैश्छन्नाविस्तीर्णायोजनैःशतैः २७  
 गिरिकूटनिभास्तत्रप्रासादारत्नभूषिताः  
 पतंत्यनलनिर्दग्धानिस्तोयाजलदाइव २८  
 सहस्त्रीबालवृद्धेषुगोषुपक्षिषुवाजिषु  
 निर्दयोदहतेवह्निर्हरकोपेनप्रेरितः २९  
 सपत्नीकाश्चैवसुप्ताःसंसुप्ताबहवोजनाः  
 पुत्रमालिग्यतेगाढंदह्यंतेत्रिपुरारिणा ३०  
 अथतस्मिन्पुरेदीप्तेस्त्रियश्चाप्सरसोपमाः  
 अग्निज्वालाहतास्तत्रपतंतिधरणीतले ३१  
 काचिद्बालाविशालाक्षीमुक्तावलिविभूषिता  
 धूमेनाकुलितासातुप्रतिबुद्धाशिखार्दिता ३२  
 सुतंसंचिंत्यमानासापतिताधरणीतले  
 काचित्सुवर्णवर्णाभानीलरत्नैर्विभूषिता ३३  
 धूमेनाकुलितासातुपतिताधरणीतले  
 अन्यागृहीतहस्तातुसखीदहतिबालकैः ३४  
 अनेनदिव्यरूपान्यादृष्टामदविमोहिता  
 शिरसाप्रांजलिकृत्वाविज्ञापयतिपावकम् ३५  
 यदित्वमिच्छसेवैरंपुरुषेष्वपकारिषु  
 स्त्रियःकिमपराध्यंतेगृहपंजरकोकिलाः ३६  
 पापनिर्दयनिर्लज्जकस्तेकोपःस्त्रियोपरि  
 नदाक्षिरयंनतेलज्जानसत्यंशौचवर्जितः ३७  
 अनेकरूपवर्णाढ्याउपलभ्यावदस्वह  
 किंत्वयानश्रुतंलोकेअवध्याःसर्वयोषितः ३८  
 किंतुतुभ्यंगुणाह्येतेदहनस्यदर्दनंप्रति  
 नकारुण्यंदयावापिदाक्षिरयंवास्त्रियोपरि ३९  
 दयांकुर्वंतिम्लेच्छापिदहनप्रेक्ष्ययोषितः  
 म्लेच्छानामपिकष्टोसिदुर्निवार्योह्यचेतनः ४०  
 एतेचैवगुणास्तुभ्यंदहनोत्सादनंप्रति  
 आसामपिदुराचारस्त्रीणांकिंविनिपातसे ४१  
 दुष्टनिर्घृणनिर्लज्जहताशमंदभाग्यक

निराशस्त्वंदुराचारबालान्दहसिनिर्दय ४२  
 एवंप्रलपमानास्ताजल्पमानाबहुस्वरम्  
 अन्याः क्रोशंतिसंकुद्धाबालशोकेनमोहिताः ४३  
 दहतेनिर्दयोवह्निःसंकुद्धःसर्वशत्रुवत्  
 पुष्करिण्यांजलेज्वालाकूपेष्वपितथैवच ४४  
 अस्मान्संदह्यम्लेच्छत्वंकांगतिंप्रापयिष्यसि  
 एवंप्रलपतांतासांवह्निर्वचनमब्रवीत् ४५  
 वैश्वानरउवाच-  
 स्ववशोनैवयुष्माकंविनाशंतुकरोम्यहम्  
 अहमादेशकर्तावैनाहंकर्तास्म्यनुग्रहम् ४६  
 अत्रकोधसमाविष्टोविचरामियदृच्छया  
 ततोबाणोमहातेजास्त्रिपुरंवीक्ष्यदीपितम् ४७  
 आसनस्थोऽब्रवीदेवमहंदेवैर्विनाशितः  
 अल्पसारैर्दुराचारैरीश्वरस्यनिवेदितः ४८  
 अपरीक्ष्यह्यहंदग्धःशंकरेणमहात्मना  
 नान्यःशत्रुस्तुमांहंतुंवर्जयित्वामहेश्वरम् ४९  
 उत्थितःशिरसाकृत्वालिगंत्रिभुवनेश्वरम्  
 निर्गतःसपुरद्वारात्परित्यज्यसुहृत्स्वयम् ५०  
 रत्नानिसुविचित्राणिस्त्रियोनानाविधास्तथा  
 गृहीत्वाशिरसालिगंन्यस्तंनगरमंडले ५१  
 स्तुवतेदेवदेवेशत्रैलोक्याधिपतिंशिवम्  
 हरत्वयाहंनिर्दग्धोयदिवध्योसिशंकर ५२  
 त्वत्प्रसादान्महादेवमामेलिगंविनश्यतु  
 अर्चितंहिमहादेवभक्त्यापरमयासदा ५३  
 त्वयायद्यपिवध्योहंमामेलिगंविनश्यतु  
 प्राप्यमेतन्महादेवत्वत्पादग्रहणंमम ५४  
 जन्मजन्ममहादेवत्वत्पादनिरतोह्यहम्  
 तोटकच्छंदसादेवंस्तुत्वातुपरमेश्वरम् ५५  
 ओंशिवशंकरसर्वकरायनमोभवभीममहेशशिवायनमः  
 कुसुमायुधदेहविनाशकरत्रिपुरांतकरांधकचूर्णकर ५६

प्रमदाप्रियकामविभक्तनमोहिनमःसुरसिद्धगणैर्नमितः  
 हयवानरसिंहगजेंद्रमुखैरतिह्रस्वसुदीर्घमुखैश्चगणैः ५७  
 उपलब्धुमशक्यतरैरसुरैर्व्यथितोनशरीरशतैर्बहुभिः  
 प्रणतोभगवन्बहुभक्तिमताचलचंद्रकलाधरदेवनमः ५८  
 सहपुत्रकलत्रकलापधनैःसततंजयदेहिअनुस्मरणम्  
 व्यथितोस्मि शरीरशतैर्बहुभिर्गमिताद्यमहानरकस्यगतिः ५९  
 ननिवर्ततियन्मपापगतिःशुचिकर्मविशुद्धमपित्यजति  
 अनुकंपतिदिग्भ्रमतिभ्रमतिभ्रमएषकुबुद्धिनिवारयति ६०  
 यःपठेत्तोटकंदिव्यंप्रयतःशुचिमानसः  
 बाणस्यैवयथारुद्रस्तस्यैववरदोभवेत् ६१  
 इमंस्तवंमहादिव्यंश्रुत्वादेवोमहेश्वरः  
 प्रसन्नस्तुतदातस्यस्वयंदेवोमहेश्वरः ६२  
 ईश्वरउवाच-  
 नभेतव्यंत्वयावत्ससौवर्णेतिष्ठदानव  
 पुत्रपौत्रसपत्नीनांभार्याभृत्यजनैःसह ६३  
 अद्यप्रभृतिबाणत्वमवध्यस्त्रिदशैरपि  
 भूयस्तस्यवरोदत्तोदेवदेवेनपांडव ६४  
 अक्षयश्चाव्ययोलोकेविचचारहनिर्भयः  
 ततोनिवारयामासरुद्रःसप्तशिखंतथा ६५  
 तृतीयंरक्षितंतस्यशंकरेणमहात्मना  
 भ्रमतेगगनेनित्यंरुद्रतेजःप्रभावतः ६६  
 एवंतुत्रिपुरंदग्धंशंकरेणमहात्मना  
 ज्वालामालाप्रदीप्तंतुपतितंधरणीतले ६७  
 एकंनिपातितंतस्यश्रीशैलेत्रिपुरांतके  
 द्वितीयंपातितंतत्रपर्वतेऽमरकंटके ६८  
 दग्धेतुत्रिपुरेराजन्रुद्रकोटिःप्रतिष्ठिता  
 ज्वलंतंपातितंतत्रतेनज्वालेश्वरःस्मृतः ६९  
 ऊर्ध्वेनप्रस्थितातस्यदिव्याज्वालादिवंगता  
 हाहाकारस्तदाजातोसदेवासुरकिंनरान् ७०  
 तंशरंस्तंभयेद्बुद्धोमाहेश्वरपुरोत्तमे

एवं ब्रजेतयस्तस्मिन्पर्वतेऽमरकंटके ७१  
 चतुर्दशभुवनानिसुभुक्त्वापांडुनंदन  
 वर्षकोटिसहस्रंतुत्रिंशत्कोट्यस्तथापराः ७२  
 ततोमहीतलंप्राप्यराजाभवतिधार्मिकः  
 पृथिव्यामेकच्छत्रेणभुंक्तेनास्त्यत्रसंशयः ७३  
 एषपुण्योमहाराजसर्वतोऽमरकंटकः  
 चंद्रसूर्योपरागेषुगच्छेद्योऽमरकंटकम् ७४  
 अश्वमेधाद्दशगुणंप्रवदंतिमनीषिणः  
 स्वर्गलोकमवाप्नोतिदृष्ट्वातत्रमहेश्वरम् ७५  
 संनिहत्यागमिष्यंतिराहुग्रस्तेदिवाकरे  
 तदेवनिखिलंपुण्यंपर्वतेऽमरकंटके ७६  
 पुंडरीकस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः  
 तत्रज्वालेश्वरोनामपर्वतेऽमरकंटके ७७  
 तत्रस्नात्वादिवंयांतियेमृतास्तेऽपुनर्भवाः  
 ज्वालेश्वरेमहाराजयस्तुप्राणान्परित्यजेत् ७८  
 चंद्रसूर्योपरागेतुभक्त्यापिशृणुतत्फलम्  
 अमरानामदेवास्तेपर्वतेऽमरकंटके ७९  
 रुद्रलोकमवाप्नोतियावदाभूतसंप्लवम्  
 अमरेश्वरस्यदेवस्यपर्वतस्यतटेजले ८०  
 कोटिशत्रुषिमुख्यास्तेतपस्तप्यंतिसुव्रताः  
 समंताद्योजनंराजन्क्षेत्रंचामरकंटकम् ८१  
 अकामोवासकामोवानर्मदायांशुभेजले  
 स्नात्वामुच्येतपापेभ्योरुद्रलोकंसगच्छति ८२

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेपंचदशोऽध्यायः १५

षोडशोऽध्यायः

ऋषिरुवाच-

पृच्छंतितेमहात्मानोनारदंहिमहाजनाः  
 युधिष्ठिरपराःसर्वेऋषयश्चतपोधनाः १  
 आख्याहिभगवंस्तथ्यंकावेरीसंगमेमहत्

लोकानांचहितार्थायत्रस्माकंचविवृद्धये २  
सदापापरतायेतुनरादुष्कृतिकारिणः  
मुच्यंतेसर्वपापेभ्योगच्छंतिपरमंपदम्  
एतदिच्छामिविज्ञातुंभगवन्वक्तुमर्हसि ३  
नारदउवाच-

शृणुध्वंसहिताःसर्वेयुधिष्ठिरपुरोगमाः  
अत्रकृत्वामहायज्ञंकुबेरःसत्यविक्रमः  
इदंतीर्थमनुप्राप्यसाम्राज्यादधिकोऽभवत् ४  
सिद्धिंप्राप्तोमहाराजतन्मेनिगदतःशृणु  
कावेरीनर्मदायत्रसंगतालोकविश्रुताम् ५  
तत्रस्नात्वाशुचिर्भूत्वाकुबेरःसत्यविक्रमः  
तपस्तप्यतियज्ञेन्द्रोदिव्यंवर्षशतमहत् ६  
तस्यतुष्टोमहादेवःप्रदद्याद्वरमुत्तमम्  
भोभोयज्ञमहासत्ववरंब्रूहियथेप्सितम्  
ब्रूहिकार्ययथेष्टंतुयद्वामनसिवर्त्तते ७  
कुबेरउवाच-

यदितुष्टोसिदेवेवेशयदिदेयोवरोमम  
आदिकृच्चैवसर्वेषांयज्ञाणामधिपोभवेत् ८  
कुबेरस्यवचःश्रुत्वातुष्टोदेवोमहेश्वरः  
एवमस्तुततश्चोक्त्वातत्रैवांतरधीयत ९  
सोऽपिलब्धवरोयज्ञःशीघ्रंयज्ञकुलंगतः  
पूजितःसर्वयज्ञेन्द्रैरभिषिक्तस्तुपार्थिवः १०  
कावेरीसंगमंतत्रसर्वपापप्रणाशनम्  
येनरानाभिजानंतिवंचितास्तेनसंशयः ११  
तस्मात्सर्वप्रयत्नेनतत्रस्नायीतमानवः  
कावेरीचमहापुण्यानर्मदाचमहानदी १२  
तत्रस्नात्वातुराजेंद्रअर्चयेद्दूषभध्वजम्  
अश्वमेधफलंप्राप्यरुद्रलोकेमहीयते १३  
अग्निप्रवेशंयःकुर्याद्यश्चकुर्यादनाशनम्  
अनिवर्तिकागतिस्तस्ययथामेशंकरोऽब्रवीत् १४

सेव्यमानोवरस्त्रीभिर्मोदतेदिविरुद्रवत्  
षष्टिवर्षसहस्राणिषष्टिकोटयस्तथापरे १५  
मोदतेरुद्रलोकस्थोयत्रयत्रैवगच्छति  
पुरयक्षयात्परिभ्रष्टोराजाभवतिधार्मिकः १६  
भोगवान्धर्मशीलश्चमहांश्चैवकुलोद्भवः  
तत्रपीत्वाजलंसम्यक्चांद्रायणफलंलभेत् १७  
स्वर्गं गच्छंतितेमर्त्यायेपिब्रंतिजलंशुभम्  
गंगायमुनयोर्मध्येयत्फलंयांतिमानवाः १८  
कावेरीसंगमेस्नात्वातत्फलंतस्यजायते  
एवंतुतस्यराजेंद्रकावेरीसंगममहत्  
पत्रेश्वरेतिविख्यातंसर्वपापहरंपरम् १९

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेषोडशोऽध्यायः १६

सप्तदशोऽध्यायः

नारदउवाच-

उत्तरेनर्मदाकूलेतीर्थयोजनविस्तृतम्  
पत्रेश्वरेतिविख्यातंसर्वपापहरंपरम् १  
तत्रस्नात्वानरोराजन्दैवतैःसहमोदते  
पंचवर्षसहस्राणिक्रीडतेकामरूपधृक् २  
गर्जनंतुततोगच्छेद्यत्रमेघउपस्थितः  
इंद्रजिन्नामसंप्राप्तस्यतीर्थप्रभावतः ३  
मेघरावंततोगच्छेद्यत्रमेघाभिर्गर्जितम्  
मेघनादोगणस्तत्रवरसंपन्नतांगतः ४  
ततोगच्छेतराजेंद्रब्रह्मावर्तमितिस्मृतम्  
तत्रसंनिहितोब्रह्मानित्यमेवयुधिष्ठिर ५  
तत्रस्नात्वातुराजेंद्रब्रह्मलोकेमहीयते  
ततोऽगारेश्वरेतीर्थेनियतोनियमाशनः ६  
सर्वपापविशुद्धात्मारुद्रलोकंसगच्छाति  
ततोगच्छेतराजेंद्रकपिलातीर्थमुत्तमम् ७  
तत्रस्नात्वानरोराजन्गोप्रदानफलंलभेत्

कांचीतीर्थततोगच्छेद्देवर्षिगणसेवितम् ८  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्गोलोकंसमवाप्नुयात्  
 ततोगच्छेत्तुराजेंद्रकुंडलेश्वरमुत्तमम् ९  
 तत्रसंनिहितोरुद्रस्तिष्ठतेउमयासह  
 तत्रस्नात्वातुराजेंद्रअवध्यस्त्रिदशैरपि १०  
 पिप्पलेश्वरंततोगच्छेत्सर्वपापप्रणाशनम्  
 तत्रगत्वातुराजेंद्ररुद्रलोकेमहीयते ११  
 ततोगच्छेत्तुराजेंद्रविमलंविमलेश्वरम्  
 तत्रदेवशिखारम्याईश्वरेणनिपातिता १२  
 तत्रप्राणान्परित्यज्यरुद्रलोकमवाप्नुयाम्  
 ततःपुष्करिणीं गच्छेत्तत्रस्नानंसमाचरेत् १३  
 स्नानमात्रेनरस्तत्रइंद्रस्याद्धासनंलभेत्  
 नर्मदासरितांश्रेष्ठारुद्रदेहाद्विनिःसृता १४  
 तारयेत्सर्वभूतानिस्थावराणिचराणिच  
 सर्वदेवातिदेवेनईश्वरेणमहात्मना १५  
 कथिताऋषिसंघेभ्योह्यस्माकंचविशेषतः  
 मुनिभिः संस्तुताह्येषानर्मदाप्रवरानदी १६  
 रुद्रदेहाद्विनिष्क्रांतालोकानांहितकाम्यया  
 सर्वपापहरानित्यंसर्वप्राणिनमस्कृता १७  
 संस्तुतादेवगंधर्वैरप्सरोभिस्तथैवच  
 नमःपुण्यजलेआद्येनमःसागरगामिनि १८  
 नमोस्तुतेऋषिगणैःशंकरदेहनिःसृते  
 नमोस्तुतेधर्मवृतेवराननेनमोस्तुतेदेवगणैकवंदिते १९  
 नमोस्तुतेसर्वपवित्रपावनेनमोस्तुतेसर्वजगत्सुपूजिते  
 यश्चेदंपठतेस्तोत्रंनित्यंशुद्धेनमानवः २०  
 ब्राह्मणोवेदमाप्नोतिक्षत्रियोविजयीभवेत्  
 वैश्यस्तुलभतेलाभंशूद्रश्चैवशुभांगतिम् २१  
 अन्नार्थीलभतेह्यन्नंस्मरणादेवनित्यशः  
 नर्मदांसेव्यतेनित्यंस्वयंदेवोमहेश्वरः  
 तेनपुरायानदीज्ञेयाब्रह्महत्यापहारिणी २२

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेसप्तदशोऽध्यायः १७

अष्टादशोऽध्यायः

नारदउवाच-

तदाप्रभृतिब्रह्माद्याऋषयश्चतपोधनाः  
 सेवंतेनर्मदांराजन्कामक्रोधविवर्जिताः १  
 तस्मिन्निपतितंदृष्ट्वाशूलंदेवस्यभूतले  
 तस्यपुण्यंसमाख्यातंशंकरेणमहात्मना २  
 शूलभेदेतिविख्यातंतीर्थपुण्यतममहत्  
 तत्रस्नात्वाच्चयेद्देवंगोसहस्रफलंलभेत् ३  
 त्रिरात्रंकारयेद्यस्तुतस्मिन्तीर्थेनराधिप  
 अर्चयित्त्वामहादेवंपुनर्जन्मनविद्यते ४  
 भीमेश्वरंतोगच्छेन्नर्मदेश्वरमुत्तमम्  
 आदित्येश्वरंमहापुण्यंतथाऽज्यमधुनासह ५  
 मल्लिकेश्वरमभ्यर्च्यपर्याप्तंजन्मनःफलम्  
 वरुणेश्वरंततःपश्येन्नरीराजेश्वरमुत्तमम् ६  
 सर्वतीर्थफलंतस्यपंचायतनदर्शनात्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रयुद्धं वैयत्रसाधितम् ७  
 कोटितीर्थंतुविख्यातमसुरायत्रयोधिताः  
 यत्रतेनिहताराजन्दानवाबलदर्पिताः ८  
 तेषांशिरांसिगृह्यंतेनिहतास्तेसमागताः  
 तैस्तुसंस्थापितोदेवःशूलपाणिर्महेश्वरः ९  
 कोटिर्विनिहतातत्रतेनकोटीश्वरःस्मृतः  
 दर्शनात्तस्यतीर्थस्यसदेहःस्वर्गमावहेत् १०  
 तदाइंद्रेणक्षुद्रत्वाद्ब्रह्मकीलेनयंत्रितः  
 तदाप्रभृतिलोकानांस्वर्गमत्वंनिवारितम् ११  
 सघृतंश्रीफलंदत्वादत्वाचांतेप्रदक्षिणम्  
 सर्वतःसहदेवेनशिरसादायधारयेत्  
 सर्वकामेनसंपूर्णोराजाभवतिपांडव १२  
 मृतोरुद्रत्वमाप्नोतिनचेहजायतेपुनः



स्वर्गं गत्वा ततो राज्यं कृत्वा गत्य ततो दिवम् १३  
 महादेवं तथोपास्य त्रयोदश्यां हिमानवः  
 स्नातमात्रो नरस्तत्र सर्वयज्ञफलं लभेत् १४  
 ततो गच्छेत् राजेन्द्र तीर्थपरमशोभनम्  
 नराणां पापनाशाय अगस्त्येश्वरमुत्तमम् १५  
 तत्र स्नात्वा नरो राजन्मुच्यते ब्रह्महत्याया  
 कार्तिकस्य तु मासस्य कृष्णपक्षचतुर्दशी १६  
 घृतेन स्नापयेद्देवं समाधिस्थोजितेन्द्रियः  
 एकविंशकुलोपेतो नमुच्ये दैश्वरात्पदात् १७  
 धेनवोपानहं च्छत्रं तथा दद्याच्च कंबलम्  
 भोजनं चैव विप्राणां सर्वकोटिगुणं भवेत् १८  
 ततो गच्छेत् राजेन्द्र विस्तवमनुत्तमम्  
 तत्र स्नात्वा नरो राजन्सिंहासनगतिर्भवेत् १९  
 नर्मदादक्षिणे कूले तीर्थशक्रस्य विश्रुतम्  
 उपोष्य रजनीमेकां स्नानं तत्र समाचरेत् २०  
 स्नानं कृत्वा यथान्यायमर्चयेत्तु जनार्दनम्  
 गोसहस्रफलं तस्य विष्णुलोकं स गच्छति २१  
 ऋषितीर्थं ततो गच्छेत्सर्वपापहरं नृणाम्  
 स्नातमात्रो नरस्तत्र शिवलोके महीयते २२  
 नारदस्य च तत्रैव तीर्थपरमशोभनम्  
 स्नातमात्रो नरस्तत्र गोसहस्रफलं लभेत् २३  
 देवतीर्थं ततो गच्छेद्ब्रह्मणानिर्मितं पुरा  
 तत्र स्नात्वा नरो राजन्ब्रह्मलोके महीयते २४  
 अमरकंटकं ततो गच्छेदमरस्थापितं पुरा  
 स्नातमात्रो नरस्तत्र गोसहस्रफलं लभेत् २५  
 ततो गच्छेत् राजेन्द्र वामनेश्वरमुत्तमम्  
 तत्र वामनकंदृष्ट्वा मुच्यते ब्रह्महत्याया २६  
 ऋषितीर्थं ततो गच्छेद्दीशानेशं पुमान्ध्रुवम्  
 वटेश्वरं ततो दृष्ट्वा पर्य्याप्तं जन्मनःफलम् २७  
 भीमेश्वरं ततो गच्छेत्सर्वव्याधिविनाशनम्

स्नातमात्रोनरोराजन्सर्वदुःखात्प्रमुच्यते २८  
 ततोगच्छेतराजेंद्रवारणेश्वरमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्सर्वदुःखात्प्रमुच्यते २९  
 सोमतीर्थततोगच्छेत्पश्येच्चंद्रमनुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्भक्त्यापरमयायुतः ३०  
 तत्क्षणादिव्यदेहस्थःशिववन्मोदतेचिरम्  
 षष्टिवर्षसहस्राणिशिवलोकेमहीयते ३१  
 ततोगच्छेतराजेंद्रपिंगलेश्वरमुत्तमम्  
 अहोरात्रोपवासेनत्रिरात्रफलमाप्नुयात् ३२  
 तस्मिंस्तीर्थेतुराजेंद्रकपिलांयःप्रयच्छति  
 यावंतितस्यारोमाणितत्प्रसूतकुलस्यच ३३  
 तावद्वर्षसहस्राणिरुद्रलोकेमहीयते  
 यस्तुप्राणपरित्यागंतत्रकुर्यान्नराधिप ३४  
 अक्षयंमोदतेकालंयावच्चंद्रदिवाकरौ  
 नर्मदातटमाश्रित्यतिष्ठंतियेतुमानवाः ३५  
 तेमृताःस्वर्गमायांतितथासुकृतिनोयथा  
 सुरभिकेश्वरंगच्छेन्नारकंकोटिकेश्वरम् ३६  
 गंगावतरणेतत्रदिनेपुरायोनसंशयः  
 नंदितीर्थततोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत् ३७  
 तुष्यतेतंतुनंदीशःसोमलोकेमहीयते  
 ततोद्वीपेश्वरंगच्छेद्व्यासतीर्थतपोवनम् ३८  
 निवर्तितापुरातत्रव्यासभीतामहानदी  
 हुंकारितातुव्यासेनदक्षिणेनततोगता ३९  
 प्रदक्षिणंतुयःकुर्यात्तस्मिंस्तीर्थेनराधिप  
 व्यासस्तस्यभवेत्प्रीतोवांछितंलभतेफलम् ४०  
 सूत्रेणवेष्टयेद्यस्तुदीप्तंदेवंसवेदिकम्  
 क्रीडतेह्यक्षयंकालंयथारुद्रस्तथैवसः ४१  
 ततोगच्छेतराजेंद्रएरंडीतीर्थमुत्तमम्  
 संगमेतुनरःस्नात्वामुच्यतेसर्वपातकैः ४२  
 एरंडीत्रिषुलोकेषुविख्यातापापनाशिनी

अथवाश्वयुजेमासेशुक्लपक्षस्यचाष्टमी ४३  
 शुचिर्भूत्वानरःस्नात्वासोपवासपरायणः ४४  
 ब्राह्मणंभोजयेदेकंकोटिर्भवतिभोजिता  
 एरंडीसंगमेस्नात्वाभक्तिभावानुरंजितः ४५  
 शुक्तिकांशिरसिस्थाप्यअवगाह्यचवैजलम्  
 नर्मदोदकसंमिश्रंमुच्यतेसर्वकिल्बषैः ४६  
 प्रदक्षिणंतुयःकुर्यात्तस्मिंस्तीर्थेनराधिप  
 प्रदक्षिणीकृतातेनसप्तद्वीपावसुंधरा ४७  
 ततःसुवर्णतिलकेस्नात्वादत्वाचकांचनम्  
 कांचनेनविमानेनरुद्रलोकेमहीयते ४८  
 ततःस्वर्गच्युतःकालाद्राजाभवतिवीर्यवान्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रइक्षुनद्यास्तुसंगमम् ४९  
 त्रैलोक्येविश्रुतंदिव्यंतत्रसंनिहितःशिवः  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्गाणपत्यमवाऽप्नुयात् ५०  
 स्कंदतीर्थंतोगच्छेत्सर्वपापप्रणाशनम्  
 आजन्मनःकृतंपापंस्नानमात्राद्व्यपोहति ५१  
 आंगिरसंतोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत्  
 गोसहस्रफलंतस्यरुद्रलोकेमहीयते ५२  
 लांगलतीर्थंतोगच्छेत्सर्वपापप्रणाशनम्  
 तत्रगत्वातुराजेंद्रस्नानंतत्रसमाचरेत् ५३  
 सप्तजन्मकृतैःपापैर्मुच्यतेनात्रसंशयः  
 वटेश्वरंतोगच्छेत्सर्वतीर्थमनुत्तमम् ५४  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्गोसहस्रफलंलभेत्  
 संगमेश्वरंतोगच्छेत्सर्वपापहरंपरम् ५५  
 तत्रस्नात्वानरोराज्यंलभतेनात्रसंशयः  
 भद्रतीर्थंसमासाद्यदानंदद्यात्तुयोनरः ५६  
 तस्यतीर्थप्रभावेणसर्वकोटिगुणंभवेत्  
 अथनारीभवेत्कापितत्रस्नानंसमाचरेत् ५७  
 गौरीतुल्याभवेत्सातुइंद्रंयातिनसंशयः  
 अंगारेश्वरंतोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत् ५८

स्नातमात्रोनरस्तत्ररुद्रलोकेमहीयते  
 अंगारक्यांचतुर्थ्यातुस्नानंतत्रसमाचरेत् ५६  
 अक्षयंमोदतेकालंमुरारिकृतशासनः  
 अयोनिसंगमेस्नात्वानपश्येद्योनिमंदिरम् ६०  
 पांडवेश्वरकंगत्वास्नानंतत्रसमाचरेत्  
 अक्षयंमोदतेकालमवध्यस्तुसुरासुरैः ६१  
 विष्णुलोकंततोगत्वाक्रीडाभोगसमन्वितः  
 तत्रभुक्त्वामहाभोगान्मर्त्येराजाभिजायते ६२  
 कंबोतिकेश्वरंगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत्  
 उत्तरायणेतुसंप्राप्तेयदिच्छेत्तस्यतद्भवेत् ६३  
 चंद्रभागांततोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत्  
 स्नातमात्रोनरस्तत्रसोमलोकेमहीयते ६४  
 ततोगच्छेतराजेंद्रतीर्थशक्रस्यविश्रुतम्  
 पूजितंदेवराजेनदेवैरपिनमस्कृतम् ६५  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्दानंदत्वाचकांचनम्  
 अथवानीलवर्णाभंवृषभयःसमुत्सृजेत् ६६  
 वृषभस्यतुरोमाणितत्प्रसूतिकुलेषुच  
 तावद्वर्षसहस्राणिनरोहरपुरेवसेत् ६७  
 ततःस्वर्गात्परिभ्रष्टोराजाभवतिवीर्यवान्  
 अश्वानांश्वेतवर्णानांसहस्रेषुनराधिप ६८  
 स्वामीभवतिमर्त्येषुतस्यतीर्थप्रभावतः  
 ततोगच्छेतराजेंद्रब्रह्मावर्तमनुत्तमम् ६९  
 तत्रस्नात्वानरोराजंस्तर्पयेत्पितृदेवताः  
 उपोष्यरजनीमेकांपिंडंदत्वायथाविधि ७०  
 कन्यागतेयथाऽदित्येअक्षयंसंचितंभवेत्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रकपिलातीर्थमुत्तमम् ७१  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्कपिलायःप्रयच्छति  
 संपूर्णापृथिवींदत्वायत्फलंतदवाप्नुयात् ७२  
 नर्मदेश्वरंपरंतीर्थनभूतंनभविष्यति  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नश्वमेधफलंलभेत् ७३

तत्रसर्वगतोराजापृथिव्यामभिजायते  
 सर्वलक्षणसंपूर्णःसर्वव्याधिविवर्जितः ७४  
 नार्मदीयोत्तरेकूलेतीर्थपरमशोभनम्  
 आदित्यायतनंरम्यमीश्वरेणतुभावितम् ७५  
 तत्रस्नात्वातुराजेंद्रदानंदत्वाचशक्तितः  
 तस्यतीर्थप्रभावेणदत्तंभवतिचाक्षयम् ७६  
 दरिद्राव्याधितायेतुयेचदुष्कृतकर्मणः  
 मुच्यंतेसर्वपापेभ्यःसूर्यलोकंप्रयांतिच ७७  
 माघमासेतुसंप्राप्तेशुक्लपक्षस्यसप्तमीम्  
 वसेदायतनेयस्तुनिरात्मायोजितेंद्रियः ७८  
 नजायतेव्याधितश्चकालेंधोबधिरस्तथा  
 सुभगोरूपसंपन्नःस्त्रीणांभवतिवल्लभः ७९  
 इदंतीर्थमहापुण्यंमार्कंडेयेनभाषितम्  
 येप्रयांतिनराजेंद्रवंचितास्तेनसंशयः ८०  
 मासेश्वरंतोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत्  
 स्नातमात्रोनरस्तत्रस्वर्गलोकमवाप्नुयात् ८१  
 मोदतेसर्वलोकस्थोयावदिंद्राश्चतुर्दश  
 ततःसमीपतःस्थित्वानागेश्वरंतपोवनम् ८२  
 तत्रस्नात्वातुराजेंद्रशुचिर्भूत्वासमाहितः  
 बहुभिर्नागकन्याभिःक्रीडतेकालमक्षयम् ८३  
 कुबेरभवनंगच्छेत्कुबेरोयत्रसंस्थितः  
 कालेश्वरंपरंतीर्थकुबेरोयत्रतोषितः ८४  
 यत्रस्नात्वातुराजेंद्रसर्वसंपदमाप्नुयात्  
 ततःपश्चिमतोगच्छेन्मरुतालयमुत्तमम् ८५  
 तत्रस्नात्वातुराजेंद्रशुचिर्भूत्वासमाहितः  
 कांचनंतुततोदद्यादन्नशक्त्यातुबुद्धिमान् ८६  
 पुष्पकेणविमानेनवायुलोकंसगच्छति  
 ममतीर्थंतोगच्छेन्माघमासेयुधिष्ठिर ८७  
 कृष्णपक्षेचतुर्दश्यांस्नानंतत्रसमाचरेत्  
 नक्तंभोज्यंततःकुर्यान्नगच्छेद्योनिसंकटम् ८८

अहल्यातीर्थतोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत्  
 स्नातमात्रोनरस्तत्रअप्सरोभिः प्रमोदते ८६  
 पारमेश्वरेतपस्तप्त्वाअहल्यामुक्तिमागमत्  
 चैत्रमासेतुसंप्राप्तेशुक्लपक्षेत्रयोदशी ९०  
 कामदेवदिनेतस्मिन्नहल्यांतुप्रपूजयेत्  
 यत्रतत्रसमुत्पन्नोनरस्तत्रप्रियोभवेत् ९१  
 स्त्रीवल्लभोभवेच्छ्रीमान्कामदेवइवापरः  
 अयोध्यांतुसमासाद्यतीर्थशक्रस्यविश्रुतम् ९२  
 स्नातमात्रोनरस्तत्रगोसहस्रफलंलभेत्  
 सोमतीर्थतोगच्छेत्स्नानमात्रंसमाचरेत् ९३  
 स्नातमात्रोनरस्तत्रसर्वपापैः प्रमुच्यते  
 सोमग्रहेतुराजेंद्रपापक्षयकरंभवेत् ९४  
 त्रैलोक्यविश्रुतराजन्सोमतीर्थमहाफलम्  
 यस्तुचांद्रायणंकुर्यात्तस्मिंस्तीर्थेनराधिप ९५  
 सर्वपापविशुद्धात्मासोमलोकंसगच्छति  
 अग्निप्रवेशेतुजलेप्यथवापिह्यनाशने ९६  
 सोमतीर्थेमृतोयस्तुनासौमर्त्येभिजायते  
 स्तंभतीर्थतोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत् ९७  
 स्नातमात्रोनरस्तत्रसोमलोकेमहीयते  
 ततोगच्छेतराजेंद्रविष्णुतीर्थमनुत्तमम् ९८  
 योधनीपुरविख्यातंविष्णुतीर्थमनुत्तमम्  
 असुरायोधितास्तत्रवासुदेवेनकोटिशः ९९  
 तत्रतीर्थसमुत्पन्नंविष्णुः प्रीतोभवेदिह  
 अहोरात्रोपवासेनब्रह्महत्यांव्यपोहति १००  
 ततोगच्छेत्तुराजेंद्रतापसेश्वरमुत्तमम्  
 अमोहकमितिरख्यातंपितृन्यस्तत्रतर्पयेत् १०१  
 पौर्णमास्याममावास्यांश्राद्धंकुर्याद्यथाविधि  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्पितृपिंडंतुदापयेत् १०२  
 गजरूपाःशिलास्तत्रतोयमध्येप्रतिष्ठिताः  
 तस्मिंस्तुदापयेत्पिंडंवैशाखैतुविशेषतः १०३

तृप्यंतिपितरस्तावद्यावत्तिष्ठतिमेदिनी  
 ततोगच्छेतराजेंद्रसिद्धेश्वरमनुत्तमम् १०४  
 तत्रगत्वातुराजेंद्रगणपत्यंतिकं व्रजेत्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रलिगोयत्रजनार्दनः १०५  
 तत्रस्नात्वातुराजेंद्रविष्णुलोकेमहीयते  
 नर्मदादक्षिणेकूलेतीर्थपरमशोभनम् १०६  
 कामदेवः स्वयंतत्रतपस्तप्यत्यसौ महान्  
 दिव्यं वर्षसहस्रं तु शंकरं पर्युपासते १०७  
 समाधिपर्वदग्धस्तु शंकरेण महात्मना  
 श्वेतपर्वोपमश्चैव हुताशः शुक्लपर्वणि १०८  
 एते दग्धास्तु ते सर्वे कुसुमेश्वरसंस्थिताः  
 दिव्यवर्षसहस्रेण तुष्टस्तेषां महेश्वरः १०९  
 उमया सहितोरुद्रस्तेषां तुष्टो वरप्रदः  
 विमोक्षयित्वा तान्सर्वान् नर्मदा तटमास्थितान् ११०  
 तस्य तीर्थप्रभावेण पुनर्देवत्वमागतः  
 त्वत्प्रसादान् महादेव तीर्थं च भवतूत्तमम् १११  
 अर्धयोजनविस्तीर्णं तीर्थं दिक्षु समंततः  
 तस्मिंस्तीर्थे नरः स्नात्वा उपवासपरायणः ११२  
 कुसुमायुधरूपेण रुद्रलोके महीयते  
 वैश्वानरे यमेनैव कामदेवेन वायवे ११३  
 तपस्तप्त्वा तुराजेंद्रतत्रैव च पुरागतैः  
 अंधोनस्य समीपे तु नातिदूरे तु तस्य वै ११४  
 स्नानं दानं च तत्रैव भोजनं पिंडपातनम्  
 अग्निवेशे जले वापि अथ वापि अनाशने ११५  
 अनिवर्तिका गतिस्तस्य मृतस्याप्यर्द्धयोजने  
 त्रैयंबकेण तोयेन स्नापयेन्नरपुंगवः ११६  
 अंधोनमूले दत्त्वा तु पिंडं चैव यथाविधि  
 पितरस्तस्य तृप्यंतियावच्चंद्रदिवाकरौ ११७  
 उत्तरायणे तु संप्राप्ते तत्र स्नानं करोति यः  
 पुरुषो वापि स्त्री वापि वसेदायतने शुचिः ११८

सिद्धेश्वरस्यदेवस्यप्रभातेपूजनान्नरः  
सतांगतिमवाप्नोतिनतांसर्वैर्महामखैः ११६  
यदाचतीर्थकालेनरूपवान्सुभगोभवेत्  
मर्त्येभवतिराजासावासमुद्रांतगोचरे १२०  
क्षेत्रपालंनपश्येच्चदंडपालंमहाबलम्  
वृथातस्यभवेद्यात्राद्दृष्ट्वाकर्णकुंडलम् १२१  
एतत्तीर्थफलंज्ञात्वासर्वेदेवाःसमागताः  
मुंचंतिपुष्पवृष्टिंतुस्तुवंतिकुसुमेश्वरम् १२२

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेअष्टाशोऽध्यायः १८

ऊनविंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

भार्गवेशंतोगच्छेद्भक्त्यायत्रचविष्णुना  
हुंकारितास्तुदेवेनदानवाःप्रलयंगताः १  
तत्रस्नात्वातुराजेंद्रसर्वपापैःप्रमुच्यते  
शुक्लतीर्थस्यचोत्पत्तिंशृणुत्वंपांडुनंदन २  
हिमवच्छिखरेरम्येनानाधातुविचित्रिते  
तरुणादित्यसंकाशेतप्तकांचनसंनिभे ३  
वज्रस्फटिकसोपानेचित्रपट्टशिलातले  
जांबूनदमयेदिव्येनानापद्मोपशोभिते ४  
तत्रासीनंमहादेवंसर्वशंप्रभुमव्ययम्  
लोकानुग्राहकंशांतगणवृंदैःसमावृतम् ५  
स्कंदनंदिमहाकालैर्वीरभद्रगणादिभिः  
उमयासहितंदेवंमार्कंडःपरिपृच्छति ६  
देवदेवमहादेवइन्द्रकामादिसंस्तुत  
संसारभवभीतोहंसुखोपायंब्रवीहिमे ७  
भगवन्भूतभव्येशसर्वपापप्रणाशनम्  
तीर्थानांपरमंतीर्थतद्वदस्वमेहेश्वर ८  
ईश्वरउवाच-

शृणुविप्रमहाभागसर्वशास्त्रविशारद



स्नानादिकुरुगच्छत्वंऋषिसंघैस्समावृतः ६  
 मन्वत्रियाज्ञवल्क्याश्चकाश्यपश्चैवत्रंगिराः  
 यमापस्तंबसंवर्ताःकात्यायनबृहस्पती १०  
 नारदोगौतमश्चैवपृच्छंतिधर्मकाञ्चिणः  
 गंगाकनखलेपुरयाप्रयागंपुष्करंगया ११  
 कुरुक्षेत्रंतुपुरयंचराहुग्रस्तेदिवाकरे  
 दिवावायदिवारात्रौशुक्लतीर्थमहाफलम् १२  
 दर्शनात्स्पर्शनाच्चैवस्नानाद्ध्यानात्तपोर्जनात्  
 होमाच्चैवोपवासाच्चशुक्लतीर्थफलमहत् १३  
 शुक्लतीर्थमहापुरयंनद्यांतुसंव्यवस्थितम्  
 चाणिक्योनामराजर्षिःसिद्धिंतत्रसमागतः १४  
 एतत्क्षेत्रंसमुत्पन्नंयोजनावृत्तिसंस्थितम्  
 शुक्लतीर्थमहापुरयंसर्वपापप्रणाशनम् १५  
 पादपाग्रेणदृष्टेनब्रह्महत्यांव्यपोहति  
 अहमत्रऋषिश्रेष्ठतिष्ठामिह्यमयासह १६  
 वैशाखेविमलेमासिकृष्णपक्षेचतुर्दशी  
 कैलासाद्यापिनिर्गत्यतत्रसंनिहितोह्यहम् १७  
 देवकिन्नरगंधर्वाःसिद्धविद्याधरास्तथा  
 गणाश्चाप्सरसोनागाःसर्वेदेवाःसमागताः १८  
 गगनस्थास्तुतिष्ठंतिविमानैःसर्वकामकैः  
 शुक्लतीर्थेतुराजेंद्रआगताधर्मकाञ्चिणः १९  
 रजकेनयथावस्त्रंशुक्लंभवतिवारिणा  
 आजन्मसंचितंपापंशुक्लतीर्थेव्यपोहति २०  
 स्नानंदानंमहापुरयंमार्कंडऋषिसत्तम  
 शुक्लतीर्थात्परंतीर्थंनभूतंनभविष्यति २१  
 पूर्वेवयसिकर्माणिकृत्वापापानिमानवः  
 अहोरात्रोपवासेनशुक्लतीर्थेव्यपोहति २२  
 तपसाब्रह्मचर्येणयज्ञैर्दानेनवापुनः  
 देवदानेनयापुष्टिर्नसाक्रतुशतैरपि २३  
 कार्तिकस्यचमासस्यकृष्णपक्षेचतुर्दशी

घृतेनस्नापयेद्देवमुपोष्यपरमेश्वरम् २४  
 एकविंशत्कुलोपेतोनच्यवेच्चैश्वरात्पदात्  
 शुक्लतीर्थपरंतीर्थमृषिसिद्धनिषेवितम् २५  
 तत्रस्नात्वाततोराजन्पुनर्जन्मनविद्यते  
 स्नात्वावैशुक्लतीर्थेपिअर्चयेद्द्वृषभध्वजम् २६  
 जागरंकारयेत्तत्रनृत्यगीतादिमंगलैः  
 प्रभातेशुक्लतीर्थेतुस्नानंवैदेवतार्चनम् २७  
 आचार्यभोजयेत्पश्चाच्छिवव्रतपरःशुचिः  
 भोजनंचयथाशक्त्यावित्तशाठ्यंनकारयेत् २८  
 प्रदक्षिणंततःकृत्वाशनैर्देवांतिकं व्रजेत्  
 एवंवैकुरुतेयस्तुतस्यपुण्यफलंशृणु २९  
 दिव्ययानसमारूढस्तूयमानोऽप्सरोगणैः  
 शिवतुल्यबलोपेतस्तिष्ठत्याभूतसंप्लवम् ३०  
 शुक्लतीर्थेतुयानारीददातिकनकंशुभम्  
 घृतेनस्नापयेद्देवंकुमारंचाभिपूजयेत् ३१  
 एवंयाकुरुतेभक्त्यातस्याःपुण्यफलंशृणु  
 मोदतेदेवलोकस्थायवदिंद्राश्चतुर्दश ३२  
 अयनेवाचतुर्दश्यांसंक्रांतौविषुवेतथा  
 स्नात्वातुसोपवासःसनिर्जितात्मासमाहितः ३३  
 दानंदद्याद्यथाशक्त्याप्रीयेतांहरिशंकरौ  
 शुक्लतीर्थप्रभावेणसर्वंभवतिचाक्षयम् ३४  
 अनाथंदुर्गतंविप्रंनाथवंतमथापिवा  
 उद्वाहयतियस्तीर्थेतस्यपुण्यफलंशृणु ३५  
 यावत्तद्रोमसंख्यातुतत्प्रसूतिकुलेषुच  
 तावद्धर्षसहस्राणिशिवलोकेमहीयते ३६

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेऊनविंशोध्यायः १६

विंशतितमोध्यायः

नारदउवाच-

ततस्तुनरकंगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत्

स्नातमात्रोनरस्तत्रनरकंतत्रपश्यति १  
 अस्यतीर्थस्यमाहात्म्यंशृणुत्वंपांडुनंदन  
 तस्मिंस्तीर्थेतुराजेंद्रयान्यस्थीनिविनिक्षिपेत् २  
 विलयंयांतिसर्वाणिरूपवान्जायतेनरः  
 गोतीर्थंतुतोगच्छेद्दृष्ट्वापापात्प्रमुच्यते ३  
 ततोगच्छेतराजेंद्रकपिलातीर्थमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्गोसहस्रफलंलभेत् ४  
 ज्येष्ठमासेतुसंप्राप्तेचतुर्दश्यांविशेषतः  
 तत्रोपोष्यनरोभक्त्याकपिलांयःप्रयच्छति ५  
 घृतेनदीपंप्रज्वाल्यघृतेनस्नापयेच्छिवम्  
 सघृतंश्रीफलंदत्वाकृत्वाचांतेप्रदक्षिणम् ६  
 घंटाभरणसंयुक्तांकपिलांयःप्रयच्छति  
 शिवतुल्योनरोभूत्वानचेहजायतेपुनः ७  
 अंगारकदिनेप्राप्तेचतुर्थ्यांतुविशेषतः  
 स्नापयित्वाशिवंभक्त्याब्राह्मणेभ्यस्तुभोजनम् ८  
 अंगारकनवम्यांतुअमावस्यांतथैवच  
 स्नापयेत्तत्रयत्नेनरूपवान्सुभगोभवेत् ९  
 घृतेनस्नापयेत्लिंगंपूजयेद्भक्तितोद्विजान्  
 पुष्पकेणविमानेनसहस्रैःपरिवारितः १०  
 शैवंपदमवाप्नोतिनात्रचाभिगतंभवेत्  
 अक्षयंमोदतेकालंयथारुद्रस्तथैवच ११  
 यदातुकर्मसंयोगान्मर्त्यलोकमुपागतः  
 राजाभवतिधर्मिष्ठोरूपवान्जायतेबली १२  
 ततोगच्छेतराजेंद्रऋषितीर्थमनुत्तमम्  
 तृणबिंदुऋषिर्नामशापदग्धोव्यवस्थितः १३  
 तस्यतीर्थप्रभावेणपापमुक्तोऽभवद्द्विजः  
 ततोगच्छेतराजेंद्रगणेश्वरमनुत्तमम् १४  
 श्रावणेमासिसंप्राप्तेकृष्णपक्षेचतुर्दशीम्  
 स्नातमात्रोनरस्तत्ररुद्रलोकेमहीयते १५  
 पितृणांतर्पणंकृत्वामुच्यतेचऋणत्रयात्

गणेश्वरसमीपेतुगंगावदनमुत्तमम् १६  
 अकामोवासकामोवातत्रस्नात्वातुमानवः  
 आजन्मजनितैःपापैर्मुच्यतेनात्रसंशयः १७  
 सर्वदापर्वदिवसेस्नानंतत्रसमाचरेत्  
 पितृणांतर्पणंकृत्वामुच्यतेचमृणत्रयात् १८  
 प्रयागेयत्फलंदृष्टंशंकरेणमहात्मना  
 तदेवनिखिलंपुण्यंगंगाराहर्कसंगमे १९  
 तस्यैवंपश्चिमेस्थानेसमीपेनातिदूरतः  
 दशाश्वमेधिकंनामत्रिषुलोकेषुविश्रुतम् २०  
 उपोष्यरजनीमेकांमासिभाद्रपदेतथा  
 अमावस्यांनरःस्नात्वाव्रजेद्वैयत्रशंकरः २१  
 सर्वदापर्वदिवसेस्नानंतत्रसमाचरेत्  
 पितृणांतर्पणंकृत्वाअश्वमेधफलंलभेत् २२  
 दशाश्वमेधात्पश्चिमतोभृगुर्ब्राह्मणसत्तमः  
 दिव्यंवर्षसहस्रंतुईश्वरंपर्युपासत २३  
 वल्मीकावस्थितश्चासौदक्षिणंचनिकेतनम्  
 आश्चर्यंचमहज्जातमुमायाःशंकरस्यच २४  
 गौरीतुपृच्छतेदेवंकोयमत्रतुसंस्थितः  
 देवोवादानवोवाथकथयस्वमहेश्वर २५  
 ईश्वरउवाच-  
 भृगुर्नामद्विजश्रेष्ठमृषीणांप्रवरोमुनिः  
 ध्यायतेमांसमाधिस्थोवरंप्रार्थयतेप्रिये २६  
 तत्रप्रहसितादेवीईश्वरंप्रत्यभाषत  
 धूमावर्तशिखाजाताततोऽद्यापिनतुष्यसि  
 दुराराध्योऽसितेनत्वंनात्रकार्याविचारणा २७  
 देवउवाच-  
 नज्ञायसेमहादेविअयंक्रोधेनचेष्टितः  
 दर्शयामियथातथ्यंप्रियंतेचकरोम्यहम् २८  
 स्मारितोदेवदेवेनधर्मरूपोवृषस्तदा  
 स्मरणादेवदेवस्यवृषःशीघ्रमुपस्थितः २९

प्राहासौमानुषींवाचमादेशोदीयतांप्रभो  
 वल्मीकैश्छादितोविप्रएनंभूमौनिपातय ३०  
 योगस्थस्तुततोध्यायंस्ततस्तेननिपातितः  
 तत्क्षणात्क्रोधसंतप्तोहस्तमुत्क्षिप्तवान्वृषम् ३१  
 एवंसंभाषमाणस्तुकुत्रगच्छसिभवृष  
 अद्यत्वामथपाप्मानंप्रत्यक्षंहन्म्यहंवृष ३२  
 धर्षितस्तुतदाविप्रोह्यंतरिक्षंगतंवृषम्  
 आकाशेप्रेक्षतेभूयएतदद्भुतमुत्तमम् ३३  
 ततःप्रहसितेरुद्रेऽमृषिरग्रेव्यवस्थितः  
 तृतीयंलोचनंदृष्ट्वावैलक्ष्यात्पतितोभुवि ३४  
 प्रणम्यदंडवद्भूमौस्तुवतेपरमेश्वरम्  
 प्रणिपत्यभूतनाथंभवोद्भवंत्वामहंदिव्यरूपम्  
 भवभीतोभुवनपतेभूतंविज्ञापयेकिंचित् ३५  
 त्वद्गुणनिकरान्वक्तुकःशक्तोभवतिमानुषोनाथ  
 वासुकिरयंहिकदाचिद्वदनसहस्रंभवेद्यस्य ३६  
 भक्त्यातवापिशंकरभुवनपतेत्वत्स्तुतौतुमुखरस्य  
 वंद्यक्षमस्वभवन्प्रसीदमेतवचरणपतितस्य ३७  
 सत्वंरजस्तमस्त्वंस्थित्युत्पत्तौविनाशनेदेव  
 त्वांमुक्त्वाभुवनपतेभुवनेश्वरनैवदैवतंकिंचित् ३८  
 यमनियमयज्ञदानैर्वेदाभ्यासावधारणोद्योगात्  
 त्वद्भक्तेःसर्वमिदंनार्हतिकलासहस्रांशेन ३९  
 उत्कृष्टरसरसायनखड्गांजनपादुकादिसिद्धिर्वा  
 चिह्नानिभवत्प्रणतानांदृश्यंतइहजन्मनिप्रकटम् ४०  
 शाठ्येननमतियद्यपिददासित्वंधर्ममिच्छतांदेव  
 भक्तिर्भवच्छेदकरीमोक्षायविनिर्मितानाथ ४१  
 परदारपरस्वरतंपरिभवपरिदुःखशोकसंतप्तम्  
 परवदनवीक्षणपरंपरमेश्वरमांपरित्राहि ४२  
 अलीकाभिमानदग्धंक्षणभंगुरविभवविलसितंदेव  
 क्रूरंकुपथाभिमुखंपतितंमांत्राहिदेवेश ४३  
 दीनेंद्रियगणसार्यैर्बधुजनैरेवपूरिताआशा

तुच्छा तथापि शंकर किंमूढं मां विडम्बयसि ४४  
 तृष्णांहरस्वशीघ्रं लक्ष्मीमां देहि हृदयवासिनीं नित्याम्  
 छिंधिमदमोहपाशानुत्तारय मां महादेव ४५  
 करुणाभ्युदयं नामस्तोत्रमिदं सिद्धिदं दिव्यम्  
 यः पठति भक्तियुक्तस्तस्य तु तुष्येद्भृगोर्यथा हि शिवः ४६  
 ईश्वर उवाच-  
 अहं तुष्टोस्मिते विप्रवरं प्रार्थयस्वेप्सितम्  
 उमया सहितो देवो वरं तस्य हि दापयेत् ४७  
 भृगुरुवाच-  
 यदितुष्टोसि देवेश यदि देयो वरो मम  
 रुद्रवेदी भवे देवमेतत्संपादयस्व मे ४८  
 ईश्वर उवाच-  
 एवं भवतु विप्रेन्द्र क्रोधस्थानं भविष्यति  
 न पिता पुत्रयोश्चैव एकवाक्यं भविष्यति ४९  
 तदा प्रभृति ब्रह्माद्याः सर्वे देवाः सकिन्नराः  
 उपासन्तो भृगोस्तीर्थतुष्टो यत्र महेश्वरः ५०  
 दर्शनात्तस्य तीर्थस्य सद्यः पापात्प्रमुच्यते  
 अवशाः स्ववशाश्चापि म्रियन्ते तत्र जंतवः ५१  
 गुह्यातिगुह्यस्य गतिस्तेषां निःसंशया भवेत्  
 एतत्क्षेत्रं सुविपुलं सर्वपापप्रणाशनम् ५२  
 तत्र स्नात्वा दिवं यांति ये मृतास्तेऽपुनर्भवाः  
 औपानहं तदा छत्रं देयमन्नं च कांचनम् ५३  
 भोजनं च यथाशक्त्या अक्षयं तस्य तद्भवेत्  
 सूर्योपरागे यो दद्याद्दानं चैव यथेच्छया ५४  
 तीर्थस्नानं तु यद्दानमक्षयं तस्य तद्भवेत्  
 चंद्रसूर्योपरागेषु वृषोत्सर्गमनुत्तमम् ५५  
 न जानंति न रामूढा विष्णुमाया विमोहिताः  
 नर्मदायां स्थितं दिव्यं वृषतीर्थं नराधिप ५६  
 भृगुतीर्थस्य माहात्म्यं यः शृणोति नरः सकृत्  
 विमुक्तः सर्वपापेभ्यो रुद्रलोकं स गच्छति ५७

ततोगच्छेतराजेंद्रगौतमेश्वरमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नुपवासपरायणः ५८  
 कांचनेनविमानेनब्रह्मलोकेमहीयते  
 धौतपापंततोगच्छेद्धौतंत्रवृषेणतु ५९  
 नर्मदायांस्थितंराजन्सर्वपातकनाशनम्  
 तत्रतीर्थेनरःस्नात्वाब्रह्महत्यांव्यपोहति ६०  
 तस्मिन्तीर्थेमहाराजप्राणत्यागंकरोतियः  
 चतुर्भुजस्त्रिनेत्रस्तुरुद्रतुल्यबलोभवेत् ६१  
 वसेत्कल्पायुतंसाग्रंरुद्रतुल्यपराक्रमः  
 कालेनमहताप्राप्तःपृथिव्यामेकराड्भवेत् ६२  
 ततोगच्छेतराजेंद्रएरंडीतीर्थमुत्तमम्  
 प्रयागेयत्फलंदृष्टंमार्कंडेयेनभाषितम् ६३  
 तत्फलंलभतेराजन्स्नातमात्रस्तुमानवः  
 मासिभाद्रपदेचैवशुक्लपक्षस्यचाष्टमीम् ६४  
 उपोष्यरजनीमेकांतत्रस्नानंसमाचरेत्  
 यमदूतैर्नबाध्येतइंद्रलोकंसगच्छति ६५  
 ततोगच्छेतराजेंद्रसिद्धोयत्रजनार्दनः  
 हिरण्यद्वीपविख्यातंसर्वपापप्रणाशनम् ६६  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्धनवान् रूपवान्भवेत्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रतीर्थकनखलंमहत् ६७  
 गरुडेनतपस्तप्तं तस्मिंस्तीर्थेनराधिप  
 विख्यातंसर्वलोकेषुयोगिनीतत्रतिष्ठति ६८  
 क्रीडतेयोगिभिःसार्धंशिवेनसहनृत्यति  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्रुद्रलोकेमहीयते ६९  
 ततोगच्छेतराजेंद्रईशतीर्थमनुत्तमम्  
 ईशस्तत्रविनिर्मुक्तोगतऊर्ध्वनसंशयः ७०  
 ततोगच्छेतराजेंद्रसिद्धोयत्रजनार्दनः  
 वाराहरूपमास्थायत्रचिंत्यःपरमेश्वरः ७१  
 वराहतीर्थेनरःस्नात्वाद्वादश्यांतुविशेषतः  
 विष्णुलोकमवाप्नोतिनरकंतुनगच्छति ७२

ततोगच्छेतराजेंद्रसोमतीर्थमनुत्तमम्  
 पौर्णिमास्यांविशेषेणतत्रस्नानंसमाचरेत् ७३  
 प्रणिपत्यचईशानंबलिस्तस्यप्रसीदति  
 हरिश्चन्द्रपुरंदिव्यमंतरिक्षेतुदृश्यते ७४  
 चक्रध्वजेसमावृत्तेसुप्तेनागारिकेतने  
 नर्मदातोयवेगेनरुरुकच्छोपसेवितम् ७५  
 तस्मिन्स्थानेनिवासंचविष्णुःशंकरमब्रवीत्  
 द्वीपेश्वरेनरःस्नात्वालभेद्बहुसुवर्णकम् ७६  
 ततोगच्छेतराजेंद्ररुद्रकन्यांतुसंगमे  
 स्नातमात्रोनरस्तत्रदेव्याःस्थानमवाप्नुयात् ७७  
 देवतीर्थततोगच्छेत्सर्वदेवनमस्कृतम्  
 तत्रस्नात्वातुराजेंद्रदैवतैःसहमोदते ७८  
 ततोगच्छेतराजेंद्रशिखितीर्थमनुत्तमम्  
 तत्रवैदीयतेदानंसर्वकोटिगुणंभवेत् ७९  
 अपरपक्षेअमावास्यांस्नानंतत्रसमाचरेत्  
 ब्राह्मणंभोजयेदेकंकोटिर्भवतिभोजिता ८०  
 भृगुतीर्थेतुराजेंद्रतीर्थकोटिर्व्यवस्थिता  
 अकामोवासकामोवातत्रस्नायीतमानवः ८१  
 अश्वमेधमवाप्नोतिदैवतैःसहमोदते  
 तत्रसिद्धमवाप्नोतिभृगुस्तुमुनिपुंगवः  
 अवतारःकृतस्तेनशंकरेणमहात्मना ८२  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेविंशतितमोऽध्यायः २०

एकविंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

ततोगच्छेतराजेंद्रविहगेश्वरमुत्तमम्  
 दर्शनात्तस्यराजेंद्रमुच्यतेसर्वपातकैः १  
 ततोगच्छेतराजेन्द्रनर्मदेश्वरमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्स्वर्गलोकेमहीयते २  
 अश्वतीर्थततोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत्



सुभगोदर्शनीयश्चभोगवान्जायतेनरः ३  
 पितामहंततोगच्छेद्ब्रह्मणानिर्मितंपुरा  
 तत्रस्नात्वानरोभक्त्यापितृपिंडंतुदापयेत् ४  
 तिलदर्भविमिश्रंतुउदकंतुप्रदापयेत्  
 तस्यतीर्थप्रभावेणसर्वंभवतिचाक्षयम् ५  
 सावित्रीतीर्थमासाद्ययस्तुस्नानंसमाचरेत्  
 विधूयसर्वपापानिब्रह्मलोकेमहीयते ६  
 मनोहरंचतत्रैवतीर्थपरमशोभनम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्पितृलोकेमहीयते ७  
 ततोगच्छेतराजेंद्रमानसंतीर्थमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्रुद्रलोकेमहीयते ८  
 ततोगच्छेतराजेंद्रक्रतुतीर्थमनुत्तमम्  
 विख्यातंसर्वलोकेषुसर्वपापप्रणाशनम् ९  
 यान्यान्प्रार्थयतेकामान्पशुपुत्रधनानिच  
 प्राप्नुयात्तानिसर्वाणितत्रस्नात्वानराधिप १०  
 ततोगच्छेतराजेंद्रत्रिदशद्योतिविश्रुतम्  
 तत्रताम्रृषिकन्यास्तुतपस्तप्यंतिसुव्रताः ११  
 भर्ताभवतुसर्वासामीश्वरःप्रभुरव्ययः  
 प्रीतस्तेषामहादेवश्चंडरूपधरोहरः १२  
 विकृताननबीभत्सस्तच्चतीर्थमुपागतः  
 तत्रकन्यामहाराजवरायपरमेश्वरः १३  
 कन्यामृद्धिंचयःसेवेत्कन्यादानंप्रयच्छति  
 तीर्थंतत्रमहाराजदशकन्येतिविश्रुतम् १४  
 तत्रस्नात्वार्चयेद्देवंसर्वपापैःप्रमुच्यते  
 ततोगच्छेतराजेंद्रस्वर्गबिंदुरितिश्रुतम् १५  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्दुर्गतिंचनपश्यति  
 अप्सरेशंततोगच्छेत्स्नानंतत्रसमाचरेत् १६  
 क्रीडतेनागलोकस्थोऽप्सरोभिःसहमोदते  
 ततोगच्छेतराजेंद्रनरकंतीर्थमुत्तमम् १७  
 तत्रस्नात्वार्चयेद्देवंनरकंचनगच्छति

भारभूतंतोगच्छेदुपवासपरायणः १८  
 एतत्तीर्थसमासाद्यत्रवतारंतुशांभवम्  
 अर्चयित्वाविरूपाक्षं रुद्रलोके महीयते १९  
 तस्मिंस्तीर्थे नरः स्नात्वा भारभूते महात्मनः  
 यत्र तत्र मृतस्यापि ध्रुवंगाणेश्वरी गतिः २०  
 कार्तिकस्य तु मासस्य अर्चयित्वा महेश्वरम्  
 अश्वमेधाच्छतगुणं प्रवदंति मनीषिणः २१  
 दीपकानां शतं कृत्वा घृतपूर्णं तु दापयेत्  
 विमानैः सूर्यसंकाशैर्ब्रजते यत्र शंकरः २२  
 वृषभं यः प्रयच्छेत् शंखकुंदेन्दुसंनिभम्  
 वृषयुक्तेन यानेन रुद्रलोकं स गच्छति २३  
 चरुमेकं तु यो दद्यात् तस्मिंस्तीर्थे नराधिप  
 पायसं मधुसंयुक्तं भक्ष्याणिविधानि च २४  
 यथा शक्त्यनुराजेंद्रं भोजयेत् सह दक्षिणम्  
 तस्य तीर्थप्रभावेण सर्वकोटिगुणं भवेत् २५  
 नर्मदाया जलं सिक्त्वा अर्चयित्वा वृषध्वजम्  
 दुर्गतिं च न पश्यंति तस्य तीर्थप्रभावतः २६  
 एतत्तीर्थसमासाद्य यस्तु प्राणान्परित्यजेत्  
 सर्वपापविशुद्धात्मा ब्रजते यत्र शंकरः २७  
 जलप्रवेशं यः कुर्यात् तस्मिंस्तीर्थे नराधिप  
 हंसयुक्तेन यानेन रुद्रलोकं स गच्छति २८  
 यावच्चंद्रश्च सूर्यश्च हिमवांश्च महोदधिः  
 गंगाद्याः सरितो यावत्तावत्स्वर्गे महीयते २९  
 अनाशनं तु यः कुर्यात् तस्मिंस्तीर्थे नराधिप  
 गर्भवासे तु राजेंद्रं पुनर्जायते नरः ३०  
 ततोगच्छेत् राजेंद्रं अटवी तीर्थमुत्तमम्  
 तत्र स्नात्वा नरो राजन् इंद्रस्यार्द्धासनं लभेत् ३१  
 शृंगतीर्थं ततोगच्छेत् सर्वपापप्रणाशनम्  
 तत्रापि स्नात्वा तत्रस्य ध्रुवंगाणेश्वरी गतिः ३२  
 एरंडी नर्मदायाश्च संगमं लोकविश्रुतम्

तत्रतीर्थमहापुराणं सर्वपापप्रणाशनम् ३३  
 उपवासपरोभूत्वानित्यं ब्रह्मपरायणः  
 तत्रस्नात्वा तुराजेन्द्रमुच्यते ब्रह्महत्याया ३४  
 ततो गच्छेतराजेन्द्रनर्मदोदधिसंगमम्  
 जमदग्निरिति ख्यातं सिद्धो यत्र जनार्दनः ३५  
 यत्रेष्ट्वा बहुभिर्यज्ञैरिन्द्रो देवाधिपो भवत्  
 तत्रस्नात्वा नरो राजन् नर्मदोदधिसंगमे ३६  
 त्रिगुणस्याश्वमेधस्य फलं प्राप्नोति मानवः  
 पश्चिमोदधिसायुज्यं मुक्तिद्वारविघाटनम् ३७  
 तत्र देवाः सगंधर्वाः ऋषयः सिद्धचारणाः  
 आराधयन्ति देवेशं त्रिसंध्यं विमलेश्वरम् ३८  
 सर्वपापविशुद्धात्मारुद्रलोके महीयते  
 विमलेश्वरपरं तीर्थं नभूतं न भविष्यति ३९  
 तत्रोपवासं कृत्वा ये पश्यन्ति विमलेश्वरम्  
 सर्वपापविशुद्धात्मारुद्रलोकं व्रजन्ति ते ४०  
 ततो गच्छेतराजेन्द्रकेशिनीतीर्थमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वा नरो राजन्नुपवासपरायणः ४१  
 उपोष्य रजनीमेकां नियतो नियताशनः  
 तत्र तीर्थप्रभावेण मुच्यते ब्रह्महत्याया ४२  
 सर्वतीर्थाभिषेकं च यः पश्येत्सागरे श्वरम्  
 योजनाभ्यन्तरे तिष्ठेदावर्ते संस्थितः शिवः ४३  
 तं दृष्ट्वा सर्वतीर्थानि दृष्टानि स्युर्न संशयः  
 सर्वपापविनिर्मुक्तो यत्र रुद्रः स गच्छति ४४  
 नर्मदासंगमं यावद्द्यावद्दामरकंटकम्  
 तत्रांतरे महाराजन्तीर्थकोटयोदकस्थिताः ४५  
 तीर्थात्तीर्थाटनं चर्या ऋषिकोटिनिषेविता  
 अग्निहोत्रैश्च दिव्यांशैः सर्वैर्ज्ञानपरायणैः ४६  
 सेवितास्ते नराजेन्द्रैर्द्रिप्सितार्थप्रदायिकाः  
 यश्चेदं वैपठेन्नित्यं शृणुयाद्वापि भक्तितः ४७  
 तंतु तीर्थानि सर्वाणि अभिषिञ्चति पांडव

नर्मदाचसदाप्रीताभवेद्वैनात्रसंशयः ४८  
 प्रीतस्तस्यभवेद्द्रोमार्कडेयोमहामुनिः  
 वंध्याचलभतेपुत्रान्दुर्भगासुभगाभवेत् ४९  
 कुमारीलभतेभर्तायच्चयोवाञ्छतेफलम्  
 तदेवलभतेसर्वनात्रकार्याविचारणा ५०  
 ब्राह्मणोवेदमाप्नोतिक्षत्रियोविजयीभवेत्  
 वैश्यस्तुलभतेधान्यंशूद्रःप्राप्नोतिसद्गतिम् ५१  
 मूर्खस्तुलभतेविद्यात्रिसंध्ययःपठेन्नरः  
 नरकंचनपश्येतवियोनिंचनगच्छति ५२

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेएकविंशोऽध्यायः २१

द्वाविंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

एवंतेकथितंराजन्नर्मदातीर्थमुत्तमम्  
 पुरागंधर्वकन्यानांशापजंभयमुल्बणम् १  
 नाशितंतन्महाराजरेवाजलकणाग्निना  
 रेवाजलकणस्पर्शान्मुक्तोभवतिमानवः २  
 युधिष्ठिरउवाच-  
 भगवन्बहुकन्याभिःशापोलंभिकथंकुतः  
 कस्यापत्यानितास्तासांनामकिंकीदृशंवयः ३  
 कथंरेवाजलस्पर्शाद्विपाकाच्छापसंभवात्  
 विमुक्ताःकुत्रताःसस्रुःसर्वमेकथयप्रभो ४  
 नर्मदातीर्थमाहात्म्यंचमत्कारकरंभवेत्  
 श्रवणादपिपापानांमलनाशनमुच्यते ५  
 नर्मदानर्मदाशब्दोयेनकेनचिदुच्यते  
 तस्यस्याच्छाश्वतीमुक्तिर्यावदाचंद्रतारकम् ६  
 व्याहृतंभवतापूर्वैरिवामाहात्म्यमुत्तमम्  
 तथापिचरितंसाधोयदेतत्तन्निगद्यताम् ७  
 अथचोत्तमवार्तायासेवितव्यामनीषिभिः  
 अतःपृच्छामिविप्रेन्द्रैरेवामाहात्म्यमुत्तमम्

इतिहासंवदविभोकन्यानांचरितोज्ज्वलम् ८

नारदउवाच-

श्रूयतांराजशार्दूलधर्मगर्भापराकथा

यथारणिर्वह्निगर्भाधर्मस्तुब्रह्मसूरिव ९

गंधर्वःशुकसंगीतिस्तस्यकन्याप्रमोहिनी

सुशीलस्यसुशीलाचसुस्वरास्वरवेदिनः १०

सुताराचंद्रकांतस्यचंद्रिकासुप्रभस्यच

इमानिवरनामानितासामप्सरसानृप ११

कुमार्यःपंचसर्वास्तावयसासुभगाःपुनः

भाषंतेचमिथस्तास्तुभगिन्यइवसर्वदा १२

चंद्रादिवविनिष्क्रांताश्चंद्रिकाइवसोज्ज्वलाः

चंद्राननाःसुकेश्यश्चचंद्रकांताइवोज्ज्वलाः १३

देवेष्वेताविलासिन्यःकौमुद्यःकैरवेष्विव

लावण्यपिंडसंभूतादिव्यरूपामनोहराः १४

उद्भिन्नकुचपद्मिन्यःकेतक्यइवमाधवे

उत्पन्नयौवनैःकांतावल्लीवनवपल्लवैः १५

हेमगौराश्चहेमाभाहेमाभरणभूषिताः

हेमचंपकमालिन्योहेमच्छविसुवाससः १६

स्वरग्रामावलीहासुविविधामूर्च्छनासुच

तालवाद्यविनोदेषुवेणुवीणाप्रवादने १७

मृदंगनादसंभिन्नलास्यमध्यलयेषुच

चित्रादिषुविनोदेषुकलासुचविशारदाः १८

एवंभूताश्चताःकन्यामुमुहुःक्रीडनैर्वैः

पितृभिलालिताःसर्वाश्चेरुश्चधनदालये १९

कौतुकादेकदापंचमिलित्वामासिमाधवे

कन्यामंदारपुष्पाणिविचिन्वंत्योवनाद्वनम् २०

गौरींसमाराधयितुंस्वरांगनाःकदाचिदच्छोदसरोवरंययुः

हेमांबुजानिप्रवराणिताःपुनस्तस्मादुपादायवरोत्पलैःसह २१

वैडूर्यशुद्धस्फुटिकप्रकुट्टिमेस्त्रात्वातुघट्टेपरिधायचांबरम्

मौनेनचस्थंडिलपिंडिकामयींसुवर्णमुक्ताभरणांविनिर्ममुः २२

समर्चितांचंदनगंधकुंकुमैरभ्यर्च्यगौरींवरपंकजादिभिः  
नानोपहारैःशुभभक्तिभावितालास्यप्रयोगैर्नृतुःकुमारिकाः २३  
गांधर्वमाश्रित्यपरंस्वरंततो गेयंस्वभावध्वनिभिःसमूर्छनम्  
एणीदृशस्ताःप्रजगुःकलाक्षरंतरप्रवृद्धंगतिभिश्चसुस्वरम् २४  
तस्मिन्सुभावेरसवर्षहर्षकन्यास्वलंनिर्भरचित्तवृत्तिषु  
अच्छोदतीर्थेप्रवरेतदागतःस्नातुंमुनेर्वेदनिधेःसुतोग्रजः २५  
रूपेणनिःसीमतरोवराननःप्रफुल्लपद्मायतलोचनोयुवा  
विस्तीर्णवक्षाःसुभुजोऽतिसुंदरःश्यामच्छविःकामइवापरोहिसः २६  
सब्रह्मचारीसुशिखोहिशोभतेदंडेनयुक्तोधनुषेवमन्मथः  
एणाजिनप्रावरणःसमुद्रधृग्हेमाभमौजीकटिमेखलःपरः २७  
तंदृष्ट्वाब्राह्मणंबालास्तास्तत्रसरसस्तटे  
जहृषुःकौतुकाविष्टाअयंनोभवितातिथिः २८  
संत्यक्तगीतनृत्यास्तास्तस्यालोकनलालसाः  
हरिण्योलुब्धकेनेवविद्धाःकामेनसायकैः २९  
पश्यपश्येतिजल्पंत्योमुग्धाःपंचससंभ्रमम्  
तस्मिन्विप्रवरेयूनिकामदेवभ्रमंययुः ३०  
पुनःपुनस्तमभ्यर्च्यनयनैःपंकजैरिव  
पश्चाद्विचारमारब्धमप्सरोभिःपरस्परम् ३१  
यद्ययंकामदेवोहिरतिहीनःकथंभवेत्  
अथावाह्यश्विनौदेवौतावुभौयुगचारिणौ ३२  
गंधर्वःकिन्नरोवाथसिद्धोवाकामरूपधृक्  
ऋषिपुत्रोऽथवाकश्चित्कश्चिद्वामनुजोत्तमः ३३  
अस्तिवाकश्चिदेवायंधात्रासृष्टोहिनःकृते  
यथाभाग्यवतामर्थेनिधानंपूर्वकर्मभिः ३४  
तथास्माकंकुमारीणांगौर्यानीतोवरोत्तमः  
करुणाजलकल्लोललब्धार्द्राकृतचित्तया ३५  
मयावृतस्त्वयाचायंत्वयावृतस्तथानया  
एवंपंचसुकन्यासुवदंतीषुनृपोत्तम ३६  
श्रुत्वातद्वचनंतत्रकृतमाध्याह्निकक्रियः  
चिंतयामासमेधावीकिंकृत्वासुकृतंभवेत् ३७

गाधिसंभवपराशरादयःकंडुदेवलमुखाश्चयेद्विजाः  
 तेऽपियोगिबलिनोविमोहिताःलीलयातदबलाभिरद्भुतम् ३८  
 योषितांनयनतीक्ष्णसायकैर्भ्रूलतासुदृढचापनिर्गतैः  
 धन्विनामकरकेतुनाहतःकस्यनोपततिवामनोमृगः ३९  
 तावदेवनयधीर्विराजतेतावदेवजनताभयंभवेत्  
 तावदेवधृतचित्तताभृशंतावदेवगणनाकुलस्यच ४०  
 तावदेवतपसःप्रगल्भतातावदेवशमसेवनंनृणाम्  
 यावदेवललनेक्षणासवैर्माद्यतेद्भुतमदैर्नपूरुषः ४१  
 मोहयंतिमदयंतिरागिणंयोषितःस्वललितैर्मनोहरैः  
 मोदयंतिमदयंतिमामिमाधर्मरक्षणपरंहिस्वैर्गुणैः ४२  
 मांसरक्तमलमूत्रनिर्मितयोषितांवपुषिनिर्गुणेऽशुचौ  
 कामिनस्तुपरिकल्प्यचारुतामाविशंतिमुविमूढचेतसः ४३  
 दारुणाहिपरिकीर्तितांगनासाधुभिर्विमलबुद्धिभिर्बुधैः  
 यावदेवनसमीपगाइमास्तावदेवहिगृहं ब्रजाम्यहम् ४४  
 समीपंतस्ययावन्नआगच्छंतिवरस्त्रियः  
 वैष्णवेनप्रभावेणतावदंतर्दधेद्विजः ४५  
 तस्ययोगबलाद्भूपगतस्यादर्शनंतदा  
 दृष्ट्वातदद्भुतंकर्मवैष्णवब्रह्मचारिणः ४६  
 वित्रस्तनयनाबालाकुरंग्यइवकातराः  
 संक्रांतनयनाःशून्याददृशुस्तादिशोदश ४७  
 कन्याऊचुः-  
 इंद्रजालंस्फुटंवेत्तिमायांजानातिवापुनः  
 दृष्टोऽप्यदृष्टरूपोभूदित्यूचुस्ताःपरस्परम् ४८  
 व्याप्तंचहृदयंतासांतदैवविरहाग्निना  
 ज्वलद्वावानलेनेवसुस्निग्धंसर्वकाननम् ४९  
 त्यजेन्द्रजालिकांविद्यांकांतदर्शयसत्वरम्  
 आत्मानंनहितेयुक्तंप्राग्ग्रासेमक्षिकोपमम् ५०  
 हाकष्टंदर्शितःकस्माद्धात्रात्वंघटितःकुतः  
 ज्ञातंमहानुसंतापहेतुर्नःस्वंविनिर्मितः ५१  
 कच्चित्तेनिर्दयंचेतःकच्चिदस्मासुनोमतिः

कच्चित्कूरोऽसिहेकांतकच्चिन्मुष्णासिनोमनः ५२  
 कच्चिन्नप्रत्ययोस्मासुकच्चिदस्मान्परीक्षसे  
 कच्चिन्निर्ममताशीलःकच्चिन्मायाविशारदः ५३  
 कच्चिच्चित्तेप्रवेष्टुंचवेत्सि विज्ञानलाघवम्  
 कच्चिन्निष्क्रमणोपायंनजानासिकुतःपुनः ५४  
 कच्चिद्विनापराधंतुकिमस्मासुप्रकुप्यसे  
 कच्चिद्दुःखंनजानासिपरेषांविप्रलंभनम् ५५  
 त्वद्दर्शनंविनानष्टाहृदयेश्वरसांप्रतम्  
 नजीवामोऽथजीवामःपुनस्त्वद्दर्शनाशया ५६  
 वयंचनीयतांतत्रशीघ्रंयत्रगतोभवान्  
 त्वद्दर्शनहरोधाताव्यधान्मोदांकुरच्छिदाम् ५७  
 सर्वथादर्शनंदेहिकारुण्यंभजसर्वथा  
 पर्यंतंनप्रपश्यंतिकस्यचित्सुजनाजनाः ५८  
 इत्थंविलप्यताःकन्याःप्रतीक्ष्यचबहुक्षणम्  
 पितुर्भयाद्गृहंगंतुंशीघ्रमारेभिरेततः ५९  
 तत्प्रेमनिगडैर्बद्धाभृशंविहविक्लवाः  
 कथंचिद्धैर्यमालंब्यताःस्वंस्वंगृहमागताः ६०  
 आगत्यपतिताःसर्वामातृणांतुसमीपतः  
 किमेतन्मातृभिःपृष्टाःकुतःकालात्ययोऽभवत् ६१  
 क्रीडंत्यःकिन्नरीभिस्तुसार्द्धसंगतकंयदा  
 संस्थितास्तेननज्ञातोदिवसोऽच्छोदसरोवरे ६२  
 पथिश्रांतावयंमातःसंतापस्तेननस्तनौ  
 मोहेनमहतावक्तुंनकेनाप्युत्सहामहे ६३  
 इत्युक्त्वालुठितास्तत्रमणिभूमौकुमारिकाः  
 आकारंगोपयंत्यस्तामुग्धाजल्पंतिमातृभिः ६४  
 काचिन्नर्तयतिक्रीडामयूरंनमुदातदा  
 नपाठयतितंकीरंपंजरेऽन्याकुतूहलात् ६५  
 लालयेन्नकुलंनान्यानोल्लापयतिसारिकाम्  
 अपरातीवसंमुग्धानैवखेलतिसारसैः ६६  
 भेजिरेनविनोदंतारेमिरेनैवमंदिरे



ऊचिरेबांधवैर्नालंवीणावाद्यंनचक्रिरे ६७  
 कल्पद्रुमप्रसूनंयत्सर्वतच्चानलोपमम्  
 मंदारकुसुमामोदिनपपुर्मधुरंमधु ६८  
 योगिन्यइवताःकन्यानासाग्रन्यस्तलोचनाः  
 अलक्ष्यध्यानसंतानाःपुरुषोत्तममानसाः ६९  
 चंद्रकांतमणिच्छन्नेस्रवद्वारिणिकंदरे  
 क्षणंवातायनेस्थित्वाजलयंत्रगृहेक्षणम् ७०  
 रचयंतिक्षणंशय्यादीर्घिकांभोजिनीदलैः  
 वीज्यमानाःसखीभिस्ताःशीतलैर्नलिनीदलैः ७१  
 इत्थंयुगसमांरात्रिमनयंस्तावरस्त्रियः  
 कथंचिद्धारणंकृत्वाविह्वलाःसज्वराइव ७२  
 प्रातर्व्योममणिंदृष्ट्वामन्यमानाःस्वजीवितम्  
 विज्ञाप्यमातरंस्वांस्वांगौरींपूजयितुंगताः ७३  
 स्नात्वातेनविधानेनपुष्पैर्धूपैस्तथापुनः  
 विधायपूजनंदेव्यागायंत्यस्तत्रताःस्थिताः ७४  
 एतस्मिन्नंतरेविप्रःस्नातुंसोऽपिसमागतः  
 पितुराश्रमतस्तस्मादच्छोदेऽत्रसरोवरे ७५  
 मित्रंदृष्ट्वैवरात्र्यंतेपद्मिन्यइवकन्यकाः  
 तत्फुल्लनयनाजातास्तंदृष्ट्वाब्रह्मचारिणम् ७६  
 गत्वातत्रैवताःकन्यासमीपंब्रह्मचारिणः  
 सव्यापसव्यबंधेनभुजपाशंचचक्रिरे ७७  
 गतोऽसिप्रियपूर्वेद्युर्गतुमद्यनलभ्यते  
 वृतस्त्वंनूनमस्माभिर्नात्रतेऽस्तिविचारणा ७८  
 इत्युक्तोब्राह्मणःप्राहप्रहसन्बाहुपाशगः  
 युष्माभिरुच्यतेभद्रमनुकूलंप्रियंवचः ७९  
 प्रथमाश्रमनिष्ठस्यकिंतुनश्येतमेव्रतम्  
 विद्याभ्यसनशीलस्यनाभूत्पारंगुरोःकुले ८०  
 आश्रमेयत्रयोधर्मोरक्षणीयःसुपंडितैः  
 विवाहोऽयमतोमन्येनधर्मइतिकन्यकाः ८१  
 आकर्यविप्रवाक्यानिविप्रमूचुर्वरस्त्रियः

सकलध्वनिसोत्कंठयोकोकिलाइवमाधवे ८२  
 धर्मादर्थोऽथतःकामःकामात्सुखफलोदयः  
 इत्येवंनिश्चयज्ञास्तेवर्णयंतिविपश्चितः ८३  
 सकामोधर्मबाहुल्यात्पुरतस्तेसमुत्थितः  
 सेव्यतांविविधैर्भोगैःस्वच्छाभूमिरियंयतः ८४  
 श्रुत्वातद्वचनंतासांप्राहगंभीरयागिरा  
 तथ्यंवोवचनंकिंतुममाप्यावश्यकंब्रतम् ८५  
 प्राप्यानुज्ञांगुरोःकुर्वेविवाहकर्मनान्यथा  
 इत्युक्ताःपुनरुचुस्ताःस्फुटंमूढोऽसिसुंदर ८६  
 सिद्धौषधंब्रह्मधियारसायनंसिद्धिर्निधिःसाधुकुलावरांगनाः  
 मंत्रस्तथासिद्धरसश्चधर्मतोमुनेनिषेव्याःसुधियासमागताः ८७  
 कार्यनुदैवाद्यदिसिद्धिमागतंतस्मिन्नुपेक्षानचयांतिनीतिगाः  
 यस्मादुपेक्षानपुनःफलप्रदातस्मान्नदीर्घांकरणंप्रशस्यते ८८  
 विषादप्यमृतंग्राह्यममेध्यादपिकांचनम्  
 नीचादप्युत्तमांविद्यांस्त्रीरत्नंदुष्कुलादपि ८९  
 सांद्रानुरागाःकुलजन्मनिर्मलाःस्नेहार्द्रचित्तासुगिरःस्वयंवराः  
 कन्यासुरूपाःखलुचारुयौवनाधन्यालभंतेऽत्रनरास्तुनेतरे ९०  
 क्ववयंसुरसुंदर्यःक्वभवांस्तापसोबटुः  
 दुर्घटस्यविधानेनमन्येधातैवपंडितः ९१  
 तस्मादस्मानिदानींतुस्वीकुर्यात्मंगलंभवान्  
 गांधर्वेणविवाहेनअन्यथानोपजीवनम् ९२  
 श्रुत्वावाक्यंततःप्राहब्राह्मणोधर्मवित्तमः  
 भोमृगाक्षयःकथंत्याज्योधर्मोधर्मधनैर्नरैः ९३  
 धर्मश्चार्थश्चकामश्चमोक्षश्चैतच्चतुष्टयम्  
 यथोक्तंफलदंज्ञेयंविपरीतंतुनिष्फलम् ९४  
 नाकालेऽहव्रतीकुर्यामतोदारपरिग्रहम्  
 नक्रियाफलमाप्नोतिक्रियाकालंनवेत्तियः ९५  
 यतोधर्मविचारेऽस्मिन्प्रसक्तंमममानसम्  
 तस्माच्छृणुतहेकन्यानसमीहेस्वयंवरम् ९६  
 एवंज्ञात्वाशयंतस्यसमीक्ष्यैवपरस्परम्

करात्करंविमुच्याथजग्राहांघ्रिंप्रमोहिनी ६७  
 भुजौजगृहतुस्तस्यसुशीलासुस्वरातथा  
 आलिलिगसुताराचवक्रंचुंबतिचंद्रिका ६८  
 तथापिनिर्विकारोऽसौप्रलयानलसन्निभः  
 शशापब्रह्मचारीताःक्रोधेनात्यंतमूर्छितः ६९  
 पिशाच्यइवमालग्रातत्पिशाच्योभविष्यथ  
 एवतैनाशुशप्तास्तास्तंत्यक्त्वापुरतःस्थिताः १००  
 किमेतच्चेष्टितंपापंह्यनागसिविचेष्टया  
 प्रियंकृतोऽप्रियंकृत्वाधिकत्वांधर्मकृतांतकम् १०१  
 अनुरक्तेषुभक्तेषुमित्रेषुद्रोहकारिणः  
 पुंसोलोकोभयोःसौरुयंनाशमेतीतिनःश्रुतम् १०२  
 तस्मात्त्वमपिनःशापात्पिशाचोभवसत्वरम्  
 इत्युक्त्वापिचताबालानिःश्वसंत्यःक्रुधाकुलाः १०३  
 तदेवान्योन्यसंरंभात्तस्मिन्सरसिपार्थिव  
 ताःकन्याब्रह्मचारीचसर्वेपैशाच्यमागताः १०४  
 सपिशाचःपिशाच्यस्ताःक्रंदमानाःसुदारुणम्  
 क्षपयंतिविपाकांस्तान्पूर्वोपात्तस्यकर्मणः १०५  
 स्वकालेप्रभवत्येवपूर्वोपात्तंशुभाशुभम्  
 स्वच्छायामिवदुर्वारंदेवानामपिपार्थिव १०६  
 क्रंदंतिपितरस्तासांमातरस्तत्रतत्रच  
 भ्रातरश्चैवबालानांदैवंहिदुरतिक्रमम् १०७  
 अतऊर्ध्वंपिशाचास्तेआहारार्थंसुदुःखिताः  
 इतस्ततश्चधावंतोवसंतिसरसस्तटे १०८

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेद्वाविंशोऽध्यायः २२

त्रयोविंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

एवंबहुतिथेकालेलोमशोमुनिसत्तमः  
 आगतश्चमहाभागस्तत्रयादृच्छिकोमुनि १  
 तंदृष्ट्वाब्राह्मणंसर्वेपिशाचाःक्षुत्समाकुलाः

धावंतोह्यत्तुकामास्तेमिलित्वायूथवर्तिनः २  
 दह्यमानास्तुतीव्रेणतेजसालोमशस्यतु  
 असमर्थाःपुरःस्थातुंतेसर्वेदूरतःस्थिताः ३  
 तत्रपूर्वकर्मबलात्पिशाचःसहवैद्विजः  
 समीक्ष्यलोमशंराजन्साष्टांगंप्रणिपत्यच ४  
 उवाचसूनृतांवाचंबद्ध्वाशिरसिचांजलिम्  
 महाभाग्योदयेविप्रसाधूनांसंगतिर्भवेत् ५  
 गंगादिपुण्यतीर्थेषुयोनरःस्नातिसर्वथा  
 यःकरोतिसतांसंगंतयोःसत्संगमोवरः ६  
 गुरुणांसंगमोविप्रदृष्टादृष्टफलोभुवि  
 स्वर्गदोरोगहारीचकिंतमोपहरोमतः ७  
 इत्युक्त्वाकथयामासपूर्ववृत्तांतमद्भुतम्  
 इमागंधर्वकन्यास्तामुनेसोऽहद्विजात्मजः ८  
 सर्वेपिशाचरूपेणमिथःशापविमोहिताः  
 दीनाननास्सुतिष्ठामस्तवाग्रेमुनिसत्तम ९  
 त्वद्दर्शनेनबालानानिस्तारो नोभविष्यति  
 सूर्योदयेतमस्तोमःकिंनुलीयेतपुष्करे १०  
 श्रुत्वैतल्लोमशोवाक्यंकृपाद्र्मीकृतमानसः  
 प्रत्युवाचमहातेजादुःखितंतंमुनेःसुतम् ११  
 मत्प्रसादाच्चसर्वेषांस्मृतिःसपदिजायताम्  
 धर्मेचवर्ततांयेनमिथःशापोलयंब्रजेत् १२  
 पिशाचउवाच-  
 महर्षेकथ्यतांधर्मोमुच्येमयेनकिल्बिषात्  
 नायंकालोविलंबस्यशापाग्निर्दारुणोयतः १३  
 लोमशउवाच-  
 मयासार्द्धंप्रकुर्वंतुरेवास्त्रानंविधानतः  
 शापान्मोक्षयतिवोरेवानान्यथानिष्कृतिर्भवेत् १४  
 शृणुष्वावहितोविप्रपापनाशोध्रुवंनृणाम्  
 रेवास्त्रानेनजायेतइतिमेनिश्चितामतिः १५  
 सप्तजन्मकृतंपापंवर्तमानंचपातकम्

रेवास्नानंदहेत्सर्वतूलराशिमिवानलः १६  
 प्रायाश्चित्तंनपश्यंतियस्मिन्पापेपिशाचक  
 तत्सर्वनर्मदातोयेस्नानमात्रेणनश्यति १७  
 ज्ञानकृन्नर्मदास्नानमतोमोक्षफलाहिसा  
 हिमवत्पुण्यतीर्थानिसर्वपापहराणिवै १८  
 इंद्रलोकप्रदंहीदंनिर्मितंब्रह्मवादिभिः  
 सर्वकामफलारेवामोक्षदापरिकीर्तिता १९  
 पापघ्नीपापहारिणीसर्वकामफलप्रदा  
 विष्णुलोकदम्नाप्लावोनार्मदःपापनाशनः २०  
 यामुनःसूर्यलोकायभवेदाप्लावउत्तमः  
 सारस्वतोघविध्वंसीब्रह्मलोकफलप्रदः २१  
 विशालफलदाप्रोक्ताविशालाहिपिशाचक  
 पापेंधनदवाग्निस्तुगर्भहेतुक्रियापहः २२  
 विष्णुलोकायमोक्षायनार्मदःपरिकीर्तितः  
 सरयूगंडकीसिंधुश्चंद्रभागाचकौशिकी २३  
 तापीगोदावरीभीमापयोष्णीकृष्णवेणिका  
 कावेरीतुंगभद्राचान्याश्चापिसमुद्रगाः २४  
 तासुरेवापराप्रोक्ताविष्णुलोकप्रदायिनी  
 रेवातुप्राप्यतेपुरयैःपूर्वजन्मकृतैर्द्विज  
 अपुनर्भवदंतत्रमज्जनंमुनिपुत्रक २५  
 गायंतिदेवाःसततंदिविष्टारेवाकदादृष्टिगताहिनोभवेत्  
 स्नातानरायत्रनगर्भवेदनांपश्यंतितिष्ठंतिचविष्णुसन्निधौ २६  
 मज्जंतियेप्रत्यहमत्रमानवारेवासुतोयेबहुपापकंचुकाः  
 मज्जंतितेनोनिरयेषुधर्मतःस्वर्गेतुतेचारुचरंतिदेववत् २७  
 तीव्रैर्ब्रह्मैर्दानतपोभिरध्वरैःसार्धंविधात्रातुलयाधृतापुरा  
 रेवापिशाचाशुतयोर्द्वयोरभूद्रेवावरातत्रचमोक्षसाधिका २८  
 नारदउवाच-  
 एतच्छ्रुत्वावचस्तस्यलोमशस्यपिशाचकाः  
 तेनसार्द्धययुःशीघ्रैरेवामज्जनहेतवे २९  
 ततोदैवात्समुत्पन्नोरेवारोधसिमारुतः

तेषांप्रवाहस्पृष्टानांगात्रेजलकणप्रदः ३०  
 रेवाजलकणस्पर्शात्पैशाच्यात्तेविमोचिताः  
 तत्क्षणाद्विव्यवपुषःप्रशशंसुश्चनर्मदाम् ३१  
 ततोलोमशवाक्येनताश्चगंधर्वकन्यकाः  
 परिणीताःसुखंतैनविप्रेणनर्मदातटे ३२  
 उवाससुचिरंकालंस्नानपानावगाहनैः  
 अर्चित्वानर्मदामत्रविष्णुलोकंगताश्चते ३३  
 एवन्तेकथितोराजन्नर्मदागुणसंश्रयः  
 इतिहासोमहापुराण्यःश्रवणात्पापनाशनः ३४  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेत्रयोविंशोऽध्यायः २३

चतुर्विंशोऽध्यायः

युधिष्ठिरउवाच-  
 अथान्यानितुतीर्थानिवसिष्ठोक्तानिमेवद  
 श्रुत्वायानिचपापानिविलयंयांतिनारद १  
 नारदउवाच-  
 शृणुष्वत्रहितीर्थानिवसिष्ठोक्तानिपार्थिव  
 दक्षिणंसिंधुमासाद्यब्रह्मचारीजितेंद्रियः २  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिविमानंचाधिरोहति  
 चर्मणवतींसमासाद्यनियतोनियताशनः ३  
 रंतिदेवाभ्यनुज्ञातोअग्निष्टोमफलंलभेत्  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञहिमवत्सुतमर्बुदम् ४  
 पृथिव्यायत्रवैच्छिद्रंपूर्वमासीद्युधिष्ठिर  
 तत्राश्रमोवसिष्ठस्यत्रिषुलोकेषुविश्रुतं ५  
 तत्रोष्यरजनीमेकांगोसहस्रफलंलभेत्  
 पिंगातीर्थमुपस्पृश्यब्रह्मचारीनराधिप ६  
 कपिलानांनरव्याघ्रशतस्यफलमाप्नुयात्  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञप्रभासंलोकविश्रुतम् ७  
 यत्रसन्निहितो नित्यंस्वयमेवहुताशनः  
 देवतानांमुखंवीरअनलोऽनिलसारथिः ८

तस्मिंस्तीर्थवरेस्नात्वाशुचिःप्रयतमानसः  
 अग्निष्टोमातिरात्राभ्यांफलंप्राप्नोतिमानवः ६  
 ततोगत्वासरस्वत्याःसागरस्यचसंगमम्  
 गोसहस्रफलंप्राप्यस्वर्गलोकेमहीयते १०  
 दीप्यमानोऽग्निवन्नित्यंप्रभयाभरतर्षभ  
 तीर्थेसलिलराजस्यस्नात्वाप्रयतमानसः ११  
 त्रिरात्रमुषितस्तत्रतर्पयेत्पितृदेवताः  
 विराजतियथासोमोवाजिमेधंचविंदति १२  
 वरदानंततोगच्छेत्तीर्थभरतसत्तम  
 विष्णोर्दुर्वाससायत्रवरोदत्तोयुधिष्ठिर १३  
 वरदानेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत्  
 ततोद्वारवतीं गच्छेन्नियतोनियताशनः १४  
 पिंडारकेनरःस्नात्वालभेद्बहुसुवर्णकम् १५  
 तस्मिंस्तीर्थेमहाराजपद्मलक्षणलक्षिताः  
 अद्यापिमुद्रादृश्यंतेतद्भ्रुतमरिंदम १६  
 त्रिशूलांकानिपद्मानिदृश्यंतेकुरुनंदन  
 महादेवस्यसान्निध्यंतत्रैवभरतर्षभ १७  
 सागरस्यचसिंधोश्चसंगमंप्राप्यभारत  
 तीर्थेसलिलराजस्यस्नात्वाप्रयतमानसः १८  
 तर्पयित्वापितृन्देवानृषींश्चभरतर्षभ  
 प्राप्नोतिवारुणंलोकंदीप्यमानःस्वतेजसा १९  
 शंकुकर्णेश्वरंदेवमर्चयित्वायुधिष्ठिर  
 अश्वमेधंशशुणंप्रवदंतिमनीषिणः २०  
 प्रदक्षिणमुपावृत्यगच्छेत्भरतर्षभ  
 तीर्थंकुरुवरश्रेष्ठत्रिषुलोकेषुविश्रुतम् २१  
 तिमीतिनाम्नाविख्यातंसर्वपापप्रमोचनम्  
 यत्रशक्रादयोदेवाउपासंतेमहेश्वरम् २२  
 तत्रस्नात्वाचर्चयित्वाचरुद्रंदेवगणैर्वृतम्  
 जन्मप्रभृतिपापानिकृतानिनुदतेनरः २३  
 तिमिरत्रनरश्रेष्ठसर्वदेवैरभिष्टुतः

तत्रस्नात्वानरश्रेष्ठहयमेधमवाप्नुयात् २४  
 जित्वातत्रमहाप्राज्ञविष्णुनादितिनन्दनम्  
 पुराशौचकृतराजन्हत्वादैवतकंटकान् २५  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञवसुधारामभिष्टुताम्  
 गमनादेवतस्यांहिहयमेधमवाप्नुयात् २६  
 स्नात्वाकुरुवरश्रेष्ठप्रयतात्मातुमानवः  
 तर्पयित्वापितृन्देवान्विष्णुलोकेमहीयते २७  
 तीर्थचापिपरंतत्रवसूनांभरतर्षभ  
 तत्रस्नात्वाचपीत्वाचवसूनांसंमतोभवेत् २८  
 सिंधुतममितिरख्यातंसर्वपापप्रणाशनम्  
 तत्रस्नात्वानरश्रेष्ठलभेद्बहुसुवर्णकम् २९  
 ब्रह्मतुंगंसमासाद्यशुचिःप्रयतमानसः  
 ब्रह्मलोकमवाप्नोतिसुकृतीविरजानरः ३०  
 कुमारिकाणांशक्रस्यतीर्थसिद्धनिषेवितम्  
 तत्रस्नात्वानरश्रेष्ठशक्रलोकमवाप्नुयात् ३१  
 रेणुकायाश्चतत्रैवतीर्थदेवनिषेवितम्  
 स्नात्वातत्रभवेद्विप्रोविमलश्चंद्रमाइव ३२  
 अथपंचनदंगत्वानियतोनियताशनः  
 पंचयज्ञानवाप्नोतिक्रमशोयेतुकीर्तिताः ३३  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञभीमायाःस्थानमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानयोन्यांवैनरोभरतसत्तम ३४  
 देव्याःपुत्रोभवेद्राजन्तत्रकुंडलविग्रहः  
 गवांशतसहस्रस्यफलंचैवाप्नुयान्महत् ३५  
 गिरिकुंजंसमासाद्यात्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
 पितामहंनमस्कृत्यगोसहस्रफलंलभेत् ३६  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञविमलंतीर्थमुत्तमम्  
 अद्यापियत्रदृश्यंतेमत्स्याःसौवर्णराजताः ३७  
 तत्रस्नात्वानरश्रेष्ठवाजपेयमवाप्नुयात्  
 सर्वपापविशुद्धात्मागच्छेत्परमिकांगतिम् ३८

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेचतुर्विंशोऽध्यायः २४



## पंचविंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

वितस्तांचसमासाद्यसंतर्प्यपितृदेवताः  
 नरःफलमवाप्नोतिवाजपेयस्यभारत १  
 काश्मीरेष्वेवनागस्यभवनंतक्षकस्यच  
 वितस्तारुव्यमितिरुव्यातंसर्वपापप्रमोचनम् २  
 तत्रस्नात्वानरोनूनंवाजपेयमवाप्नुयात्  
 सर्वपापविशुद्धात्मागच्छेतपरमांगतिम् ३  
 ततो गच्छेतमलदं त्रिषु लोकेषु विश्रुतम्  
 पश्चिमायां तु संध्यायामुपस्पृश्य यथाविधि ४  
 चरुं सप्तार्चिषे राजन्यथाशक्तिनिवेदयेत्  
 पितृणामक्षयंदानं प्रवदंति मनीषिणः ५  
 गवांशतसहस्रेण राजसूयशतेन च  
 अश्वमेधसहस्रेण श्रेयान्सप्तार्चिषश्चरुः ६  
 ततो निवृत्तो राजेन्द्र रुद्रास्पदमथाविशेत्  
 अभिगम्य महादेवमश्वमेधफलं लभेत् ७  
 मणिमंतं समासाद्य ब्रह्मचारी समाहितः  
 एकरात्रोषितो राजन्नग्निष्टोमफलं लभेत् ८  
 अथ गच्छेत् राजेन्द्र देविकां लोकविश्रुताम्  
 प्रसूतिर्यत्र विप्राणां श्रूयते भरतर्षभ ९  
 त्रिशूलपाणेः स्थानं यत्रिषु लोकेषु विश्रुतम्  
 देविकायां नरः स्नात्वा अभ्यर्च्य च महेश्वरम् १०  
 यथाशक्ति नरस्तत्र निवेद्य भरतर्षभ  
 सर्वकामसमृद्धस्य यज्ञस्य लभते फलम् ११  
 कामारुख्यं तत्र रुद्रस्य तीर्थं देवर्षिसंमतम्  
 तत्र स्नात्वा नरः क्षिप्रं सिद्धिमाप्नोति भारत १२  
 यजनं याजनं गत्वा तथैव ब्रह्मवालकम्  
 पुष्पन्यास उपस्पृश्य नशोचे न्मरणंततः १३  
 अर्द्धयोजनविस्तारां पंचयोजनमायताम्  
 एतावद्देविका माहुः पुण्यां देवर्षिसंमताम् १४

ततोगच्छेतधर्मज्ञदीर्घसत्रंयथाक्रमम्  
 यत्रब्रह्मादयोदेवाःसिद्धाश्चपरमर्षयः १५  
 दीर्घसत्रमुपासंतेदीक्षितानियतव्रताः  
 गमनादेवराजेंद्रदीर्घसत्रमरिंदम १६  
 राजसूयाश्वमेधाभ्यांफलंप्राप्नोतिमानवः  
 ततोविनाशनंगच्छेन्नियतोनियताशनः १७  
 गच्छंत्यंतर्हितायत्रमेरुपृष्ठेसरस्वती  
 चमसेचशिवोद्भेदेनागोद्भेदेचदृश्यते १८  
 स्नात्वातुचमसोद्भेदेअग्निष्टोमफलंलभेत्  
 शिवोद्भेदेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत् १९  
 नागोद्भेदेनरःस्नात्वानागलोकमवाप्नुयात्  
 शशयानंचराजेंद्रतीर्थमासाद्यदुर्लभम् २०  
 शशरूपप्रतिच्छन्नापुष्करायत्रभारत  
 सरस्वत्यांमहाभागअनुसंवत्सरंहिते २१  
 स्नायंतेभरतश्रेष्ठवृत्तावैकार्तिकींसदा  
 तत्रस्नात्वानरव्याघ्रद्योततेशिववत्सदा २२  
 गोसहस्रफलंचैवप्राप्नुयाद्भरतर्षभ  
 कुमारकोटिमासाद्यनियतःकुरुनंदन २३  
 तत्राभिषेकंकुर्वीतपितृदेवार्चनेरतः  
 गवामयुतमाप्नोतिकुलंचैवसमुद्धरेत् २४  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञरुद्रकोटिंसमाहिताः  
 पुरायत्रमहाराजऋषिकोटिःसमाहिता २५  
 वर्षेणचसमाविष्टादेवदर्शनकांक्षया  
 अहंपूर्वमहंपूर्वद्रक्ष्यामिवृषभध्वजम् २६  
 एवंसंप्रस्थिताराजन्ऋषयःकिलभारत  
 ततोयोगीश्वरेणापियोगमास्थायभूपते २७  
 तेषांमन्युप्रशांत्यर्थमृषीणांभावितात्मनाम्  
 सृष्टातुकोटिरुद्राणामृषीणामग्रतःस्थिता २८  
 मयापूर्वहरोदृष्टोइतितेमेनिरेपृथक्  
 तेषांतुष्टोमहादेवऋषीणामुग्रतेजसाम् २९

भक्त्यापरमयाराजन्वरंतेषांप्रदत्तवान्  
 अद्यप्रभृतियुष्माकंधर्मवृद्धिर्भविष्यति ३०  
 तत्रस्नात्वानरव्याघ्ररुद्रकोट्यांनरःशुचिः  
 अश्वमेधमवाप्नोतिकुलंचैवसमुद्धरेत् ३१  
 ततोगच्छेतराजेंद्रसंगमंलोकविश्रुतम्  
 सरस्वत्यांमहापुण्यमुपासीतजनार्दनम् ३२  
 यत्रब्रह्मादयोदेवाऋषयःसिद्धचारणाः  
 अभिगच्छंतिराजेंद्रचैत्रशुक्लचतुर्दशीम् ३३  
 तत्रस्नात्वानरव्याघ्रविंदेद्बहुसुवर्णकम्  
 सर्वपापविशुद्धात्माशिवलोकंचगच्छति ३४  
 ऋषीणांयत्रसत्राणिसमाप्तानिनराधिप  
 तत्रावसानमासाद्यगोसहस्रफलंलभेत् ३५

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेपंचविंशोऽध्यायः २५

षड्विंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

ततोगच्छेतराजेंद्रकुरुक्षेत्रमभिष्टुतम्  
 पापेभ्योविप्रमुच्यंतेतद्गताःसर्वजंतवः १  
 कुरुक्षेत्रंगमिष्यामिकुरुक्षेत्रेवसाम्यहम्  
 यएवंसततंब्रूयात्सर्वपापैःप्रमुच्यते २  
 तत्रमासंवसेद्धीरःसरस्वत्यांनराधिप  
 यत्रब्रह्मादयोदेवायत्रब्रह्मर्षिचारणाः ३  
 गंधर्वाप्सरसोयक्षाःपन्नगाश्चमहीपते  
 ब्रह्मक्षेत्रंमहापुण्यमभिगच्छंतिभारत ४  
 मनसाप्यभिकामस्यकुरुक्षेत्रेयुधिष्ठिर  
 पापानिविप्रणश्यंतिब्रह्मलोकंचगच्छति ५  
 गत्वाहिश्चद्धयायुक्तःकुरुक्षेत्रंकुरुद्वह  
 वाजपेयाश्वमेध्याभ्यांफलंप्राप्नोतिमानवः ६  
 ततोमत्तर्णकराजन्द्वारपालंमहाबलम्  
 यंवैसमभिवाद्यैवगोसहस्रफलंलभेत् ७

ततोगच्छेतधर्मज्ञविष्णोःस्थानमनुत्तमम्  
 सततं नामराजेंद्रयत्रसन्निहितोहरिः ८  
 तत्रस्नात्वाचदृष्ट्वाचत्रिलोकप्रभवंहरिम्  
 अश्वमेधमवाप्नोतिविष्णुलोकं च गच्छति ९  
 ततः पारिप्लवं गच्छेत्तीर्थत्रैलोक्यविश्रुतम्  
 अग्निष्टोमातिरात्राभ्यांफलंप्राप्नोतिमानवः १०  
 पृथिव्यांतीर्थमासाद्यगोसहस्रफलंलभेत्  
 ततःशाल्वकिनींगत्वातीर्थसेवीनराधिप ११  
 दशाश्वमेधिकेस्नात्वातदेवलभतेफलम्  
 सर्पनीविंसमासाद्यनागानांतीर्थमुत्तमम् १२  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिनागलोकं च गच्छति  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञद्वारपालमतर्णकम् १३  
 तत्रोष्यरजनीमेकांगोसहस्रफलंलभेत्  
 ततःपंचनदंगत्वानियतोनियताशनः १४  
 कोटितीर्थमुपस्पृश्यहयमेधफलंलभेत्  
 अश्विनीतीर्थमागम्यरूपवानभिजायते १५  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञवाराहंतीर्थमुत्तमम्  
 विष्णुवाराहरूपेणपुरायत्रस्थितोऽभवत् १६  
 तत्रस्थित्वानरव्याघ्रअग्निष्टोमफलंलभेत्  
 ततोजयिन्यांराजेंद्रसोमतीर्थसमाविशेत् १७  
 स्नात्वाफलमवाप्नोतिराजसूयस्यमानवः  
 एकहंसेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत् १८  
 कृतशौचंसमासाद्यतीर्थसेवीकुरुद्वह  
 पुंडरीकमवाप्नोतिकृतशौचोभवेच्चसः १९  
 ततोमुंजावटं नाम महादेवस्यधीमतः  
 तत्रोष्यरजनीमेकांगाणपत्यमवाप्नुयात् २०  
 तत्रैवचमहाराजजयांलोकपरिश्रुताम्  
 स्नात्वाभिगम्यराजेंद्रसर्वकाममवाप्नुयात् २१  
 कुरुक्षेत्रस्यतद्द्वारंविश्रुतंभरतर्षभ  
 प्रदक्षिणमुपावृत्यतीर्थसेवीसमावृतः २२

संस्मृतेपुष्कराणांतुस्नात्वाच्यपितृदेवताः  
जामदग्न्येनरामेणआहूतेवैमहात्मना २३  
कृतकृत्योभवेद्राजन्नश्वमेधंचविंदति  
ततोरामहृदंगच्छेत्तीर्थसेवीनराधिप २४  
यत्ररामेणराजेंद्रतरसादीप्ततेजसा  
क्षत्रमुत्सार्यवीर्येणहृदाःपंचनिषेविताः  
पूरयित्वानरव्याघ्ररुधिरेणेतिनःश्रुतम् २५  
पितरस्तर्पिताःसर्वेतथैवप्रपितामहाः  
ततस्तेपितरःप्रीताःराममूचुर्महीपते २६  
रामराममहाभागप्रीताःस्मतवभार्गव  
अनयापितृभक्त्याचविक्रमेणचतेऽनघ २७  
वरंवृणीष्वभद्रंतेकिमिच्छसिमहामते  
एवमुक्तःसराजेंद्ररामःप्रवदतांवरः २८  
अब्रवीत्प्रांजलिर्वाक्यंपितृन्सगगनेस्थितान्  
भवंतोयदिमेप्रीतायद्यनुग्राह्यतामयि २९  
पितृप्रसादादिच्छेयंतपसाप्यायनंपुनः  
यच्चरोषाभिभूतेनक्षत्रमुत्सादितंमया ३०  
ततश्चपापान्मुच्येयंयुष्माकंतेजसाह्यहम्  
हृदाश्चतीर्थभूतामेभवेयुर्भुविविश्रुताः ३१  
एतच्छ्रुत्वाशुभंवाक्यंरामस्यपितरस्तदा  
प्रत्यूचुःपरमप्रीतारामंतोषसमन्विताः ३२  
तपस्तेवर्द्धतांभूयःपितृभक्त्याविशेषतः  
यच्चरोषाभिभूतेनक्षत्रमुत्सादितंत्वया ३३  
ततश्चपापान्मुक्तस्त्वंनिहतास्तेस्वकर्मणा  
हृदाश्चतवतीर्थत्वंगमिष्यंतिनसंशयः ३४  
हृदेष्वेतेषुयःस्नात्वापितृन्संतर्पयिष्यति  
पितरस्तस्यवैप्रीतादास्यंतिभुविदुर्लभम् ३५  
ईप्सितंमनसःकामंस्वर्गलोकंसशाश्वतम्  
एवंदत्त्वावरंराजन्रामस्यपितरस्तदा  
आमंत्र्यभार्गवंप्रीतास्तत्रैवांतर्दधुस्ततः ३६

एवंरामहृदाःपुण्याभार्गवस्यमहात्मनः  
 स्नात्वाहृदेषुरामस्यब्रह्मचारीशुभव्रतः ३७  
 राममभ्यर्च्यराजेंद्रलभेद्वहुसुवर्णकम्  
 वंशमूलंसमासाद्यतीर्थसेवीकुरूद्वह ३८  
 स्ववंशमुद्धरेद्राजन्स्नात्वावैवंशमूलके  
 कायशोधनमासाद्यतीर्थभरतसत्तम ३९  
 शरीरशुद्धिमाप्नोतिस्नातस्तस्मिन्नसंशयः  
 शुद्धदेहस्तुसंयातिशुभाँल्लोकाननुत्तमान् ४०  
 ततोगच्छेतराजेंद्रतीर्थत्रैलोक्यदुर्लभम्  
 लोकायत्रोद्धृताःपूर्वविष्णुनाप्रभविष्णुना ४१  
 लोकोद्धारंसमासाद्यतीर्थत्रैलोक्यविश्रुतम्  
 स्नात्वातीर्थवरेराजन्लोकानुद्धरतेस्वकान् ४२  
 श्रीतीर्थचसमासाद्यविंदतेश्रियमुत्तमाम्  
 कपिलातीर्थमासाद्यब्रह्मचारीसमाहितः ४३  
 तत्रस्नात्वाच्यित्वाचदेवानिहपितृस्तथा  
 कपिलानांसहस्रस्यफलंविंदतिमानवः ४४  
 सूर्यतीर्थसमासाद्यस्नात्वानियतमानसः  
 अर्चयित्वापितृन्देवानुपवासपरायणः ४५  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिसूर्यलोकंचगच्छति  
 गवांभवनमासाद्यतीर्थसेवीयथाक्रमम् ४६  
 तत्राभिषेकंकुर्वाणोगोसहस्रफलंलभेत्  
 गंगातीर्थसमासाद्यतीर्थसेवीनराधिप ४७  
 केव्यास्तीर्थेनरःस्नात्वालभतेवीर्यमुत्तमम्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रद्वारपालंलवर्णकम् ४८  
 तस्यतीर्थेसरस्वत्यांयथेंद्रस्यमहात्मनः  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नग्निष्टोमफलंलभेत् ४९  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञब्रह्मावर्तनराधिप  
 ब्रह्मावर्तेनरःस्नात्वाब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ५०  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञसुतीर्थकमनुत्तमम्  
 यत्रसन्निहितानित्यंपितरोदैवतैःसह ५१

तत्राभिषेकंकुर्वीतपितृदेवार्चनेरतः  
 अश्वमेधमवाप्नोतिपितृलोकंचगच्छति ५२  
 ततोऽन्यतीर्थधर्मज्ञसमासाद्ययथाक्रमम्  
 काशीश्वरस्यतीर्थेषुस्नात्वाभरतसत्तम ५३  
 सर्वव्याधिविनिर्मुक्तोब्रह्मलोकेमहीयते  
 मातृतीर्थंचतत्रैवयत्रस्नातस्यपार्थिव ५४  
 प्रजाविवर्द्धतेराजन्स्वर्गतिंसमवाप्नुयात्  
 ततःशीतवनंगच्छेन्नियतोनियताशनः ५५  
 तीर्थतत्रमहाराजमहदन्यत्रदुर्लभम्  
 पुनातिदर्शनादेवदंडेनैकंनराधिप ५६  
 केशानाप्यवैतस्मिन्पूतोभवतिभारत  
 तत्रतीर्थवरंचान्यत्स्नातलोकार्तिहंस्मृतम् ५७  
 तत्रविप्रानरव्याघ्रविद्वांसस्तत्रतत्पराः  
 गतिंगच्छंतिपरमांस्नात्वाभरतसत्तम ५८  
 स्वर्णलोमापनयनेतीर्थेभरतसत्तम  
 प्राणायामैर्निर्हरंतिस्वलोमानिद्विजोत्तमाः ५९  
 पूतात्मानश्चराजेन्द्रप्रयांतिपरमांगतिम्  
 दशाश्वमेधिकेचैवतस्मिंस्तीर्थेमहीपते ६०  
 तत्रस्नात्वानरव्याघ्रगच्छंतिपरमांगतिम्  
 ततोगच्छेतराजेन्द्रमानुषंलोकविश्रुतम् ६१  
 तत्रकृष्णामृगाराजन्व्याधेनशरपीडिताः  
 विगाह्यतस्मिन्सरसिमानुषत्वमुपागताः ६२  
 तस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वाब्रह्मचारीसमाहितः  
 सर्वपापविशुद्धात्मास्वर्गलोकेमहीयते ६३  
 मानुषस्यतुपूर्वेणक्रोशमात्रंमहीपते  
 आपगानामविख्यातानदीसिद्धनिषेविता ६४  
 श्यामाकभोजनंतत्रयःप्रयच्छतिमानवः  
 देवान्पितृन्समुद्दिश्यतस्यधर्मफलंमहत् ६५  
 एकस्मिन्भोजितेविप्रेकोटिर्भवतिभोजिता  
 तत्रस्नात्वार्चयित्वाचदैवतानिपितृस्तथा ६६

उषित्वारजनीमेकामग्निष्टोमफलंलभेत्  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञब्रह्मणःस्थानमुत्तमम् ६७  
 ब्रह्मानुस्वरमित्येवंप्रकाशंभुविभारत  
 तत्रसप्तर्षिकुंडेषुस्नातस्यभरतर्षभ ६८  
 केदारेचैवराजेन्द्रकपिलस्यमहात्मनः  
 ब्रह्माणमभिगम्याथशुचिःप्रयतमानसः ६९  
 सर्वपापविशुद्धात्माब्रह्मलोकंप्रपद्यते  
 कपिष्ठलस्यकेदारंसमासाद्यसुदुर्लभम् ७०  
 अंतर्धानमवाप्नोति तपसादग्धकिल्बिषः  
 ततोगच्छेतराजेन्द्रसर्वकंलोकविश्रुतम् ७१  
 कृष्णपक्षेचतुर्दश्यामभिगम्यवृषध्वजं  
 लभतेसर्वकामान्हिस्वर्गलोकंचगच्छति  
 तिस्रःकोटयश्चतीर्थानांप्रवरंकुरुनंदन ७२  
 रुद्रकोटीतथाकूपेहृदेषुचसमंतकः  
 इलास्पदंचतत्रैवतीर्थंभरतसत्तम ७३  
 तत्रस्नात्वार्चयित्वाचदैवतानिपितृनपि  
 नदुर्गतिमवाप्नोतिवाजपेयंचविंदति ७४  
 किंदानेचनरःस्नात्वाकिंजपेचमहीपते  
 अप्रमेयमवाप्नोतिदानंयज्ञंतथैवच  
 कलश्यांवार्युपस्पृश्यश्रद्धानोजितेंद्रियः ७५  
 अग्निष्टोमस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः  
 सरकस्यतुपूर्वेणनारदस्यमहात्मनः ७६  
 कुरुश्रेष्ठशुभंतीर्थंरामजन्मेतिविश्रुतम्  
 तत्रतीर्थेनरःस्नात्वाप्राणांश्चोत्सृज्यभारत ७७  
 नारदेनाभ्यनुज्ञातोलोकानाप्नोतिदुर्लभान्  
 शुक्लपक्षेदशम्यांतुपुंडरीकंसमाविशेत् ७८  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्पुंडरीकफलंलभेत्  
 ततस्त्रिविष्टपंगच्छेत्रिषुलोकेषुविश्रुतम् ७९  
 तत्रवैतरणीपुरायानदीपापप्रमोचनी  
 तत्रस्नात्वार्चयित्वाचशूलपाणिंवृषध्वजम् ८०



सर्वपापविशुद्धात्मागच्छेत्परमांगतिम्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रफलकीवनमुत्तमम् ८१  
 तत्रदेवाःसदाराजन्फलकीवनमाश्रिताः  
 तपश्चरन्तिविपुलंबहुवर्षसहस्रकम् ८२  
 दृषत्पानेनरःस्नात्वातर्पयित्वाचदेवताः  
 अग्निष्टोमातिरात्राभ्यांफलंविंदतिमानवः ८३  
 तीर्थेचसर्वदेवानांस्नात्वाभरतसत्तम  
 गोसहस्रस्यराजेंद्रफलमाप्नोतिमानवः ८४  
 पाणिख्यातेनरःस्नात्वातर्पयित्वाचदेवताः  
 अवाप्नुतेराजसूयमृषिलोकंचगच्छति ८५  
 ततोगच्छेत्तधर्मज्ञमिश्रकंलोकविश्रुतम्  
 तत्रतीर्थानिराजेंद्रमिश्रितानिमहात्मना ८६  
 व्यासेननृपशार्दूलद्विजार्थमितिःश्रुतम्  
 सर्वतीर्थेषुसस्नातिमिश्रकेस्नातियोनरः ८७  
 ततोव्यासवनंगच्छेन्नियतो नियताशनः  
 मनोजवेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत् ८८  
 गत्वामधुवनींचापिदेव्याःस्थानंनरःशुचिः  
 तत्रस्नात्वाचर्चयेद्देवान्पितृंश्चनियतःशुचिः ८९  
 सदेव्यासमनुज्ञातोगोसहस्रफलंलभेत्  
 कौशिक्याःसंगमेयस्तुदृषद्वत्याश्चभारत ९०  
 स्नातोवैनियताहारःसर्वपापैःप्रमुच्यते  
 ततोव्यासस्थलीनामयत्रव्यासेनधीमता ९१  
 पुत्रशोकाभितप्तेनदेहत्यागायनिश्चयः  
 कृतोदेवैश्चराजेंद्रपुनरुत्थापितस्तथा ९२  
 अभिगम्यस्थलद्यंतस्यगोसहस्रफलंलभेत्  
 ऋणांतंकूपमासाद्यतिलप्रस्थंप्रदायच ९३  
 गच्छेत्परमांसिद्धिमृगैर्मुक्तो नरेश्वर  
 वेदीतीर्थेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत् ९४  
 अहश्चसुदिनश्चैवद्वेतीर्थेनृपदुर्लभे  
 तयोःस्नात्वानरःश्रेष्ठसूर्यलोकमवाप्नुयात् ९५

मृगधूमंततोगच्छेत्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
 तत्ररुद्रपदेस्नात्वासमभ्यर्च्यचमानवः ६६  
 शूलपाणिंमहात्मानमश्वमेधफलंलभेत्  
 कोटितीर्थेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत् ६७  
 अथवामनकंगत्वात्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
 तत्रविष्णुपदेस्नात्वासमभ्यर्च्यचवामनम् ६८  
 सर्वपापविशुद्धात्माविष्णुलोकमवाप्नुयात्  
 कुलंपुनेनरःस्नात्वापुनातिस्वकुलंनरः ६९  
 पवनस्यहृदंगत्वामरुतांतीर्थमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरव्याघ्रवायुलोकेमहीयते १००  
 अमराणांहृदेस्नात्वासमभ्यर्च्यमराधिपम्  
 अमराणांप्रभावेणस्वर्गलोकेमहीयते १०१  
 शालिहोत्रस्यराजेंद्रशालिसूर्येयथाविधि  
 स्नात्वानरवरश्रेष्ठगोसहस्रफलंलभेत् १०२  
 श्रीकुंजचसरस्वत्यांतीर्थभरतसत्तम  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नग्निष्टोमफलंलभेत् १०३  
 ततो नैमिषिकुंजचसमासाद्यसुदुर्लभम्  
 ऋषयः किलराजेंद्रनैमिषेयास्तपोधनाः १०४  
 तीर्थयात्रांपुरस्कृत्यकुरुक्षेत्रेगताःपुरा  
 ततःकुंजःसरस्वत्यांकृतोभरतसत्तम १०५  
 ऋषीणामवकाशःस्याद्यथातुष्टिकरोमहान्  
 तस्मिन्कुंजेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत् १०६  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेषड्विंशोऽध्यायः २६

सप्तशोऽध्यायः

नारदउवाच-  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञकन्यातीर्थमनुत्तमम्  
 कन्यातीर्थेनरःस्नात्वाअग्निष्टोमफलंलभेत् १  
 ततोगच्छेन्नरव्याघ्रब्रह्मणःस्थानमुत्तमम्  
 तत्रवर्णावरःस्नात्वाब्राह्मणयंलभतेनरः २

ब्राह्मणस्तुविशुद्धात्मागच्छेतपरमांगतिम्  
 ततोगच्छेन्नरव्याघ्रसोमतीर्थमनुत्तमम् ३  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्सोमलोकमवाप्नुयात्  
 सप्तसारस्वतंतीर्थततोगच्छेन्नराधिप ४  
 यत्रमंकणकःसिद्धोब्रह्मर्षिलोकविश्रुतः  
 पुरामंकणकोराजन्कुशाग्रेणेतिविश्रुतम् ५  
 क्षतःकिलकरेराजन्तस्यशाकरसोऽस्त्रवत्  
 सवैशाकरसंदृष्ट्वाहर्षाविष्टोमहातपाः ६  
 ननर्तकिलविप्रर्षिर्विस्मयोत्फुल्ललोचनः  
 ततस्तस्मिन्नृत्तेवैस्थावरंजंगमंचयत् ७  
 प्रनृत्तमुभयंवीरतेजसातस्यमोहितम्  
 ब्रह्मादिभिस्ततोदेवैर्ऋषिभिश्चतपोधनैः ८  
 विज्ञप्तोवैऋषेरर्थमहादेवोनराधिप  
 नायंनृत्येद्यथादेवतथात्वंकर्तुमर्हसि ९  
 ततोदेवोमुनिंदृष्ट्वाहर्षाविष्टेनचेतसा  
 नृत्यंतमब्रवीच्चैनंस्थिराणांहितकाम्यया १०  
 अहोमहर्षेधर्मज्ञकिमर्थंनृत्यतेभवान्  
 हर्षस्थानंकिमर्थंवातवाद्यमुनिपुंगव ११  
 ऋषिरुवाच-  
 तपस्विनोधर्मपथस्थितस्यद्विजसत्तम  
 किंनपश्यसिमेब्रह्मन्क्षताच्छाकरसंसृतम् १२  
 यंदृष्ट्वासंप्रनृत्तोऽहहर्षेणमहतावृतः  
 तंप्रहस्याब्रवीद्देवऋषिरागेणमोहितम् १३  
 अहंतुविस्मयंविप्रनगच्छामीहपश्यमाम्  
 एवमुक्त्वानरश्रेष्ठमहादेवेनवैतदा १४  
 अंगुल्यग्रेणराजेंद्रस्वांगुष्ठस्ताडितोऽनघ  
 तस्यभस्मक्षताद्राजन्निःसृतंहिमसंनिभम् १५  
 यंदृष्ट्वाव्रीडितोराजन्समुनिःपादयोगतः  
 नान्यंदेवादहंमन्येरुद्रात्परतरंमहत् १६  
 सुरासुरस्यजगतोगतिस्त्वमसिशूलधृक्

त्वयासृष्टमिदं विश्वत्रैलोक्यं सचराचरम् १७  
 त्वामेव भगवन्सर्वे प्रविशन्ति युगक्षये  
 देवैरपि न शक्यस्त्वं परिज्ञातुं कुतो मया १८  
 त्वयि सर्वे शदृश्यन्ते सुराः शक्रादयोऽनघ  
 सर्वस्त्वमसिलोकानां कर्ता कारयितान्वहम् १९  
 त्वत्प्रसादात्सुराः सर्वे मोदन्तीहा कुतो भयाः  
 एवं स्तुत्वामहादेवं स ऋषिः प्रणतोऽब्रवीत् २०  
 त्वत्प्रसादान्महादेव तपो मे न क्षरेत वै  
 ततो देवः प्रहृष्टात्मा ब्रह्मर्षि मीदमब्रवीत् २१  
 तपस्ते वर्द्धतां विप्रमत्प्रसादात्सहस्रधा  
 आश्रमे चेहवत्स्यामित्वया सार्द्धं महामुने २२  
 सप्तसारस्वते स्नात्वा अर्चयिष्यन्ति ये तु माम्  
 न तेषां दुर्लभं किञ्चिदिह लोके परत्र वा २३  
 गच्छेत्सारस्वतं चापि लोकं नास्त्यत्र संशयः  
 एवमुक्त्वामहादेव स्तत्रैवांतरधीयत २४  
 ततस्त्वौशनसंगच्छेत्त्रिषु लोकेषु विश्रुतम्  
 यत्र ब्रह्मादयो देवा ऋषयश्च तपोधनाः २५  
 कार्तिकेयश्च भगवांस्त्रिसंध्यां किल भारत  
 सान्निध्यमकरोत्तत्र भार्गवप्रियकाम्यया २६  
 कपालमोचनं तीर्थं सर्वपापप्रणाशनम्  
 तत्र स्नात्वा नरव्याघ्रसर्वपापैः प्रमुच्यते २७  
 अग्नितीर्थं ततो गच्छेत्स्नात्वा च भरतर्षभ  
 अग्निलोकमवाप्नोति कुलं चैव समुद्धरेत् २८  
 विश्वामित्रस्य तत्रैव तीर्थं भरतसत्तम  
 तत्र स्नात्वा महाराज ब्राह्मण्यमभिजायते २९  
 ब्रह्मयोनिं समासाद्य शुचिः प्रयतमानसः  
 तत्र स्नात्वा नरव्याघ्रब्रह्मलोकं प्रपद्यते ३०  
 पुनात्यासप्तमं चैव कुलं नास्त्यत्र संशयः  
 ततो गच्छेत्तराजेंद्रतीर्थं त्रैलोक्यविश्रुतम् ३१  
 पृथूदकमिति ख्यातं कार्तिकेयस्य वृष

तत्राभिषेकंकुर्वीतपितृदेवार्चनेरतः ३२  
 अज्ञानाज्ज्ञानतोवापिस्त्रियावापुरुषेणवा  
 यत्किंचिदशुभंकर्मकृतंमानुषबुद्धिना ३३  
 तत्सर्वंनश्यतेतत्रस्नातमात्रस्यभारत  
 अश्वमेधफलंचापिलभतेस्वर्गमेवच ३४  
 पुण्यमाहुःकुरुक्षेत्रंकुरुक्षेत्रात्सरस्वतीम्  
 सरस्वत्याश्चतीर्थानितीर्थेभ्यश्चपृथूदकम् ३५  
 उत्तमेसर्वतीर्थानांयस्त्यजेदात्मनस्तनुम्  
 पृथूदकेजप्यपरोनैवसंसरणंलभेत् ३६  
 गीतंसनत्कुमारेणव्यासेनचमहात्मना  
 वेदेचनियतराजन्नभिगच्छेत्पृथूदकम् ३७  
 पृथूदकात्पुण्यतमंनान्यतीर्थंनरोत्तम  
 एतन्मेध्यंपवित्रंचपावनंचनसंशयः ३८  
 तत्रस्नात्वादिवंयांतिअपिपापकृतोजनाः  
 पृथूदकेनरश्रेष्ठमाहुरेवंमनीषिणः ३९  
 मधुस्रवंचतत्रैवतीर्थंभरतसत्तम  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्गोसहस्रफलंलभेत् ४०  
 ततो गच्छेन्नरश्रेष्ठतीर्थं देव्यायथाक्रमम्  
 सरस्वत्यारुणायश्चसंगमंलोकविश्रुतम् ४१  
 त्रिरात्रोपोषितःस्नात्वामुच्यतेब्रह्महत्याया  
 अग्निष्टोमातिरात्राभ्यांफलंचैवसमश्नुते ४२  
 पुनात्यासप्तमंचैवकुलंनस्त्यत्रसंशयः  
 अवकीर्णंचतत्रैवतीर्थंकुरुकुलोद्ग्रह ४३  
 विप्राणामनुकंपार्थदर्भिणानिर्मितंपुरा  
 ब्रतोपनयनाभ्यांचाप्युपवासेनवाद्भिजः ४४  
 क्रियामंत्रैश्चसंयुक्तोब्राह्मणःस्यान्नसंशयः  
 क्रियामंत्रविहीनोऽपितत्रस्नात्वानरर्षभ ४५  
 चीर्णंब्रतोभवेद्विप्रोदृष्टमेतत्पुरातनम्  
 समुद्राश्चापिचत्वारःसमानीताश्चदर्भिणा ४६  
 तत्रस्नात्वानरव्याघ्रनदुर्गतिमवाप्नुयात्

फलानिगोसहस्राणांचतुर्णांविंदतेचसः ४७  
 ततोगच्छेतराजेन्द्रतीर्थशतसहस्रकम्  
 साहस्रकंचतत्रैवद्वेतीर्थेलोकविश्रुते ४८  
 उभयोर्हिनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत्  
 दानंवाप्युपवासोवासहस्रगुणितोभवेत् ४९  
 ततोगच्छेतराजेन्द्ररेणुकातीर्थमुत्तमम्  
 तत्राभिषेकंकुर्वीतपितृदेवार्चनेरतः ५०  
 सर्वपापविशुद्धात्माअग्निष्टोमफलंलभेत्  
 विमोचनउपस्पृश्यजितमन्युर्जितेंद्रियः ५१  
 प्रतिग्रहकृतैःपापैःसर्वैःसंपरिमुच्यते  
 ततःपंचवटंगत्वाब्रह्मचारीजितेंद्रियः ५२  
 पुण्येनमहतायुक्तःस्वर्गलोकेमहीयते  
 यत्रयोगीश्वरःस्थाणुःस्वयमेववृषध्वजः ५३  
 तमर्चयित्वादेवेशंगमनादेवसिध्यति  
 तैजसंवारुणंतीर्थदीप्यतेस्वेनतेजसा ५४  
 यत्रब्रह्मादिभिर्देवैर्ऋषिभिश्चतपोधनैः  
 सैनापत्येचदेवानामभिषिक्तोगुहस्तदा ५५  
 तैजसस्यतुपूर्वेणकुरुतीर्थंकुरुद्वह  
 कुरुतीर्थेनरःस्नात्वाब्रह्मचारीजितेंद्रियः ५६  
 सर्वपापविशुद्धात्मारुद्रलोकंप्रपद्यते  
 स्वर्गद्वारंततोगच्छेन्नियतोनियताशनः ५७  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिब्रह्मलोकंचगच्छति  
 ततोगच्छेदनरकंतीर्थसेवीनराधिप ५८  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नुदुर्गतिमवाप्नुयात्  
 तत्रब्रह्मास्वयंनित्यंदेवैस्सहमहीयते ५९  
 अध्यास्तेपुरुषव्याघ्रनारायणपरागमैः  
 सान्निध्यंचैवराजेन्द्ररुद्रवेद्यांकुरुद्वह ६०  
 अभिगम्यतुतांदेवींनुदुर्गतिमवाप्नुयात्  
 तत्रैवचमहाराजविश्वेश्वरमुमापतिम् ६१  
 अभिगम्यमहादेवंमुच्यतेसर्वकिल्बिषैः

नारायणं चाभिगम्य पद्मनाभमरिंदम ६२  
 शोभमानो महाराजविष्णुलोकं प्रपद्यते  
 तीर्थेषु सर्वदेवानां स्नातमात्रो नराधिप ६३  
 सर्वदुःखपरित्यक्तो द्योतते शिववत्सदा  
 ततस्त्वस्थिपुरंगच्छेत् तीर्थसेवी नराधिप ६४  
 पावनं तीर्थमासाद्य तर्पयेत्पितृदेवताः  
 अग्निष्टोमस्य यज्ञस्य फलमाप्नोति भारत ६५  
 गंगाहृदश्च तत्रैव कूपश्च भरतर्षभ  
 तिस्रः कोटयस्तु तीर्थानां तस्मिन् कूपे महीयते ६६  
 तत्र स्नात्वा नरो राजन् ब्रह्मलोके प्रपद्यते  
 आपगायां नरः स्नात्वा अर्चयित्वा महेश्वरम् ६७  
 गतिं परामवाप्नोति कुलं चैव समुद्धरेत्  
 ततः स्थाणुवटंगच्छेत् त्रिषु लोकेषु विश्रुतम् ६८  
 तत्र स्नात्वा स्थितो रात्रिं रुद्रलोकमवाप्नुयात्  
 बदरीणां वनंगच्छेद्द्विसिष्ठस्याश्रमं ततः ६९  
 बदरीभक्षयते यत्र त्रिरात्रोपोषितो नरः  
 सम्यग्द्वादशवर्षाणि बदरीभक्षयेत्तु यः ७०  
 त्रिरात्रोपोषितश्चैव भवेत्तु ल्यो नराधिप  
 इंद्रमार्गं समासाद्य तीर्थसेवी नराधिप ७१  
 अहोरात्रोपवासेन स्वर्गलोके महीयते  
 एकरात्रं समासाद्य एकरात्रोपोषितो नरः ७२  
 नियतः सत्यवादी च ब्रह्मलोके महीयते  
 तथा गच्छेच्च राजेन्द्र तीर्थत्रैलोक्यविश्रुतम् ७३  
 आदित्यस्याश्रमो यत्र तेजो राशेर्महात्मनः  
 तस्मिंस्तीर्थे नरः स्नात्वा पूजयित्वा विभावसुम् ७४  
 आदित्यलोकं व्रजति कुलं चैव समुद्धरेत्  
 सोमतीर्थे नरः स्नात्वा तीर्थसेवी कुरुद्वह ७५  
 सोमलोकमवाप्नोति नरो नास्त्यत्र संशयः  
 ततो गच्छेत्तर्धमज्ञदधीचस्य नराधिप ७६  
 तीर्थपुरयतमं राजन् पावनं लोकविश्रुतम्

यत्रसारस्वतोयातःसिद्धिसतपसोनिधिः ७७  
 तस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वावाजपेयफलंलभेत्  
 सारस्वतींमतिंचैवलभतेनात्रसंशयः ७८  
 ततःकन्याश्रमंगत्वानियतोब्रह्मचर्यया  
 त्रिरात्रमुषितोराजन्नुपवासपरायणः ७९  
 लभेत्कन्याशतंदिव्यंब्रह्मलोकंचगच्छति  
 ततोगच्छेत्तधर्मज्ञतीर्थसंनिहितीमपि ८०  
 यत्रब्रह्मादयोदेवाऋषयश्चतपोधनाः  
 मासिमासिसमेष्यंतिपुण्येनमहतान्विताः ८१  
 सन्निहित्यामुपस्पृश्यराहुग्रस्तेदिवाकरे  
 अश्वमेधशतंतेनइष्टंभवतिशाश्वतम् ८२  
 पृथिव्यांयानितीर्थानिअंतरिक्षचराणिच  
 उदपानाश्चविप्राश्चपुण्यान्यायतनानिच ८३  
 निःसंशयममावास्यांसमेष्यंतिनराधिप  
 मासिमासिनरव्याघ्रसन्निहित्यांजनेश्वर ८४  
 तीर्थसन्नयनादेवसन्निहितीभुविविश्रुता  
 तत्रस्नात्वाचपीत्वाचस्वर्गलोकेमहीयते ८५  
 अमावास्यांतथाचैवराहुग्रस्तेदिवाकरे  
 यःश्राद्धंकुरुतेमर्त्यस्तस्यपुण्यफलंशृणु ८६  
 अश्वमेधसहस्रस्यसम्यगिष्टस्ययत्फलम्  
 स्नातएवतदाप्रोतिश्राद्धंकृत्वाचमानवः ८७  
 यतिकचिदुष्कृतंकर्मस्त्रियावापुरुषस्यवा  
 स्नातमात्रस्यतत्सर्वंनश्यतेनात्रसंशयः ८८  
 पद्मवर्णेनयानेनब्रह्मलोकंसगच्छति  
 अभिवाद्यततोनाम्नाद्वारपालंमचक्रुकम् ८९  
 गंगाहृदश्चतत्रैवतीर्थंभरतसत्तम  
 तत्रस्नायीतधर्मज्ञब्रह्मचारीसमाहितः ९०  
 राजसूयाश्वमेधाभ्यांफलंविंदतिमानवः  
 पृथिव्यांनैमिषंपुण्यमंतरिक्षेचपुष्करम् ९१  
 त्रयाणामपिलोकानांकुरुक्षेत्रंविशिष्यते



पांसवोऽपिकुरुक्षेत्रेवायुनातिसमीरिताः ६२  
 अपिदुष्कृतकर्माणंनयंतिपरमांगतिम्  
 दक्षिणेनसरस्वत्यामुत्तरेणसरस्वतीम् ६३  
 येवसंतिकुरुक्षेत्रेतेवसंतित्रिविष्टपे  
 कुरुक्षेत्रंगमिष्यामिकुरुक्षेत्रेवसाम्यहम् ६४  
 अप्येकांवाचमुत्मृज्यस्वर्गलोकेमहीयते  
 ब्रह्मवेद्यांकुरुक्षेत्रंपुण्यंब्रह्मर्षिसेवितम् ६५  
 तस्मिन्वसंतियेराजन्नतेशोच्याःकथंचन  
 तरंडकारंडकयोर्यदंतरंरामहदानांचमचक्रुकस्यच  
 एतत्कुरुक्षेत्रसमतपंचकंपितामहस्योत्तरवेदिरुच्यते ६६  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेसप्तविंशोऽध्यायः २७

### अष्टाविंशोऽध्यायः

नारदउवाच-  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञधर्मतीर्थपुरातनम्  
 यत्रधर्मोमहाभागस्तप्तवानुत्तमतपः १  
 तेनतीर्थकृतंपुण्यंस्वेननाम्नाचचिह्नितम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्धर्मशीलःसमाहितः २  
 आसप्तमंकुलंचैवपुनीतेनात्रसंशयः  
 ततोगच्छेतधर्मज्ञकलापवनमुत्तमम् ३  
 कृच्छ्रेणमहतागत्वातत्रस्नात्वासमाहितः  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिविष्णुलोकंचगच्छति ४  
 सौगंधिकंवनंराजंस्ततोगच्छेतमानवः  
 यत्रब्रह्मादयोदेवाऋषयश्चतपोधनाः ५  
 सिद्धचारणगंधर्वाःकिन्नराःसमहोरगाः  
 तद्वनंप्रविशन्नेवसर्वपापैःप्रमुच्यते ६  
 ततोहिसासरिच्छ्रेष्ठानदीनामुत्तमानदी  
 प्लक्षादेवीस्मृताराजन्महापुण्यासरस्वती ७  
 तत्राभिषेकंकुर्वीतवल्मीकान्निःसृतेजले  
 अर्चयित्वापितृन्देवानश्चमेघफलंलभेत् ८

ईशानाध्युषितं नाम तत्र तीर्थं सुदुर्लभम्  
 षड्गुणं यन्निपातेषु वल्मीकादिति निश्चयः ६  
 कपिलानां सहस्रं च वाजिमेधं च विंदति  
 तत्र स्नात्वा नरव्याघ्रदृष्टमेतत्पुरातनैः १०  
 सुगंधांशतकुंभां च पंचयज्ञं च भारत  
 अभिगम्य नरश्रेष्ठ स्वर्गलोके महीयते ११  
 त्रिशूलपात्रं तत्रैव तीर्थमासाद्य दुर्लभम्  
 तत्राभिषेकं कुर्वीत पितृदेवार्चने रतः १२  
 गाणपत्यं च लभते देहं त्यक्त्वा न संशयः  
 ततो राजगृहं गच्छेद्देव्याः स्थानं सुदुर्लभम् १३  
 शाकंभरीति विख्याता त्रिषु लोकेषु विश्रुता  
 दिव्यं वर्षसहस्रं च शाकेन किल भारत १४  
 आहारं साकृतवती मासि मासिनराधिप  
 ऋषयोऽभ्यागतास्तत्र देव्या भक्तास्तपोधनाः १५  
 आतिथ्यं च कृतं तेषां शाकेन किल भारत  
 ततः शाकंभरीत्येवं नाम तस्याः प्रतिष्ठितम् १६  
 शाकंभरीं समासाद्य ब्रह्मचारी समाहितः  
 त्रिरात्रमुषितः शाकंभक्षयेन्नियतः शुचिः १७  
 शाकाहारस्य यत्सम्यग्वर्षैर्द्वादशभिः फलम्  
 तत्फलं तस्य भवति देव्याश्छंदेन भारत १८  
 ततो गच्छेत्सुवर्णाख्यं त्रिषु लोकेषु विश्रुतम्  
 यत्र कृष्णः प्रसादार्थं रुद्रमाराधयत्पुरा १९  
 वरांश्च सुबहूँल्लेभे देवैरपि सुदुर्लभान्  
 उक्तश्च त्रिपुरघ्नेन परितुष्टेन भारत २०  
 अपि चात्मा प्रियतरो लोके कृष्णभविष्यसि  
 त्वन्मुखं च जगत्कृत्स्नं भविष्यति न संशयः २१  
 तत्राभिगम्य राजेंद्रपूजयित्वा वृषध्वजम्  
 अश्वमेधमवाप्नोति गाणपत्यं च विंदति २२  
 धूमावतीं ततो गच्छेत्त्रिरात्रमुषितो नरः  
 मनसा प्रार्थितान्कामाँल्लभते नात्र संशयः २३

देव्यास्तुदक्षिणार्धेनरथावर्त्तीनराधिप  
 तत्रागत्यतुधर्मज्ञश्रद्धधानोजितेंद्रियः २४  
 महादेवप्रसादेनगच्छेतपरमांगतिम्  
 प्रदक्षिणमुपावृत्यगच्छेतभरतर्षभ २५  
 धरांनाममहाप्राज्ञसर्वपापप्रणाशिनीम्  
 तत्रस्नात्वानरव्याघ्रनशोचतिनराधिप २६  
 ततोगच्छेन्नरव्याघ्रनमस्कृत्यमहागिरिम्  
 स्वर्गद्वारेणतत्तुल्यंगंगाद्वारंनसंशयः २७  
 तत्राभिषेकंकुर्वीतकोटितीर्थेसमाहितः  
 लभतेपुंडरीकंतुकुलंचैवसमुद्धरेत् २८  
 उष्यैकार्जनींतत्रगोसहस्रफलंलभेत्  
 सप्तगंगेत्रिगंगेचशक्रावर्त्तेचतर्पयेत् २९  
 देवान्पितृंश्चविधिवत्पुरयलोकेमहीयते  
 ततःकनखलेस्नात्वात्रिरात्रोपोषितोनरः ३०  
 अश्वमेधमवाप्नोतिस्वर्गलोकंचगच्छति  
 कपिलावटंतुगच्छेततीर्थसेवीनराधिप ३१  
 उष्यैकार्जनींतत्रगोसहस्रफलंलभेत्  
 नागराजस्यराजेंद्रकपिलस्यमहात्मनः ३२  
 तीर्थंकुरुवरश्रेष्ठसर्वलोकेषुविश्रुतम्  
 तत्राभिषेकंकुर्वीतनागतीर्थेनराधिप  
 कपिलानांसहस्रस्यफलंप्राप्नोतिमानवः ३३  
 ततोललितकांगच्छेच्छंतनोस्तीर्थमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नदुर्गतिमवाप्नुयात् ३४  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेऽष्टाविंशोऽध्यायः २८

ऊनत्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

ततोगच्छेतराजेंद्रकालिदीतीर्थमुत्तमम्  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्नदुर्गतिमवाप्नुयात् १  
 पुष्करेतुकुरुक्षेत्रेब्रह्मावर्त्तेपृथूदके

अविमुक्तेसुवर्णाख्येयत्फलंलभतेनरः २  
 तत्फलंसमवाप्नोति यमुनायांनरोत्तम  
 स्वर्गभोगेतिरागोवैयेषांमनसिवर्तते ३  
 यमुनायांविशेषेणस्नानदानेनसत्तम  
 आयुरारोग्यसंपत्तौरूपयौवनतागुणे ४  
 येषांमनोरथस्तैस्तुनत्याज्यंयमुनाजलम्  
 येबिभ्यतिनरकादेदारिद्र्याद्येऽत्रसंतिच ५  
 सर्वथातैःप्रयत्नेनतत्रकार्यनिमज्जनम्  
 दारिद्र्यपापदौर्भाग्यपंकप्रक्षालनायवै ६  
 ऋतेवैयामुनंतोयंनचान्योस्तियुधिष्ठिर  
 श्रद्धाहीनानिकर्माणिमतान्यर्धफलानिवै  
 फलंददातिसंपूर्णायामुनंस्नानमात्रतः ७  
 अकामोवासकामोवायामुनेसलिलेनृप  
 इहामुत्रचदुःखानिमज्जनात्रैवपश्यति ८  
 पक्षद्वयेयथाचंद्रः क्षीयतेवर्द्धतेतथा  
 पातकंनश्यतेतत्रस्नानात्पुरयंविवर्द्धते ९  
 यथाब्धौसुखमायांतिरत्नानिविधानिच  
 आयुर्वित्तंकलत्राणिसंपदःसंभवंतिच १०  
 कामधेनुर्यथाकामंचिंतामणिर्विचिंतितम्  
 ददातियमुनास्नानंतद्वत्सर्वमनोरथम् ११  
 कृतेतपःपरंज्ञानंत्रेतायांयजनंतथा  
 द्वापरेचकलौदानंकालिदीसर्वदाशुभा १२  
 सर्वेषांसर्ववर्णानामाश्रमाणांचभूपते  
 यामुनेमज्जनंधर्मधाराभिःखलुवर्षति १३  
 अस्मिन्वैभारतेवर्षेकर्मभूमौविशेषतः  
 कालिद्यस्नायिनानृणांनिष्फलंजन्मकीर्तितम् १४  
 नैश्वर्यंगगनेयद्वद्वांद्रेऽमायांतुमंडले  
 तद्वन्नभातिसत्कर्मयमुनामज्जनंविना १५  
 ब्रतैर्दानैस्तपोभिश्चनतथाप्रीयतेहरिः  
 तत्रमज्जनमात्रेणयथाप्रीणातिकेशवः १६

नसमंविद्यतेकिंचित्तेजःसौरैणतेजसा  
 तद्वन्नयमुनास्नानंसमानाःक्रतुजाःक्रियाः १७  
 प्रीतयेवासुदेवस्यसर्वपापापनुत्तये  
 कालिद्यामज्जनंकुर्यात्स्वर्गलाभायमानवः १८  
 किंरक्षितेनदेहेनसुपुष्टेनबलीयसा  
 अध्रुवेणसुदेहेनयमुनामज्जनंविना १९  
 अस्थिस्तंभस्नायुबंधंमांसक्षतजलेपनम्  
 चर्मावनद्धदुर्गंधंपूर्णमूत्रपुरीषयोः २०  
 जराशोकविपद्द्याप्ररोगमंदिरमातुरम्  
 रागमूलमनित्यंचसर्वदोषसमाश्रयम् २१  
 परोपकारपापार्तिपरद्रोहपरेषिकम्  
 लोलुपंपिशुनंकूरंकृतघ्नंक्षणिकंतथा २२  
 निष्ठुरंदुर्धरंदुष्टंदोषत्रयविदूषितम्  
 अशुचितापिदुर्गंधितापत्रयविमोहितम् २३  
 निसर्गतोऽधर्मरतंतृष्णाशतसमाकुलम्  
 कामक्रोधमहालोभनरकद्वारसंस्थितम् २४  
 कृमिवर्चस्तुभस्मादिपरिणामगुणावहम्  
 ईदृक्शरीरंव्यर्थंहियमुनामज्जनंविना २५  
 बुद्धुदाइवतोयेषुप्रत्यंडाइवपक्षिषु  
 जायंतेमरणायैवयमुनास्नानवर्जिताः २६  
 अवैष्णवोहतोविप्रोहतंश्राद्धमपिंडकम्  
 अब्रह्मण्यंहतंक्षत्रमनाचारहतंकुलम् २७  
 सदंभश्चहतोधर्मःक्रोधेनैवहतंतपः  
 अदृढंचहतंज्ञानंप्रमादेनहतंश्रुतम् २८  
 परभक्त्याहतानारीब्रह्मचारीस्त्रियाहतः  
 अदीप्तेऽग्नौहतोहोमोहताभक्तिःसमायिका २९  
 उपजीव्याहताकन्यास्वार्थेपाकक्रियाहता  
 शूद्रभक्षोहतोयोगःकृपणस्यहतंधनम् ३०  
 अनभ्यासहताविद्याहतोबोधोविरोधकृत्  
 जीवितार्थहतंतीर्थजीवनार्थहतंव्रतम् ३१

असत्याचहतावाणीतथापैशुन्यवादिनी  
 षट्कर्णगोहतोमंत्रोव्यग्रचित्तोहतोजपः ३२  
 हतमश्रोत्रियेदानंहतोलोकश्चनास्तिकः  
 अश्रद्धयाहतंसर्वयत्कृतंपारलौकिकम् ३३  
 इहलोकोहतोनृणांदरिद्राणांयथानृप  
 मनुष्याणांहतंजन्मकालिदीमज्जनंविना ३४  
 उपपातकसर्वाणिपातकानिमहांतिच  
 भस्मीभवंतिसर्वाणियमुनामज्जनानृप ३५  
 वेपंतेसर्वपापानियमुनायांगतेनरे  
 नाशकेसर्वपापानांयदिस्नास्यतिवारिणि ३६  
 पावकाइवदीप्यंतेयमुनायांनरोत्तमाः  
 विमुक्ताःसर्वपापेभ्योमेघेभ्यइवचंद्रमाः ३७  
 आर्द्रशुष्कलघुस्थूलंवाङ्मनःकर्मभिःकृतम्  
 तत्रस्नानंदहेत्पापंपावकःसमिधोयथा ३८  
 प्रामादिकंचयत्पापंज्ञानाज्ञानकृतंचयत्  
 स्नानमात्रेणनश्येतयमुनायांनृपोत्तम ३९  
 निष्पापास्त्रिदिवंयांतिपापिष्ठायांतिशुद्धताम्  
 संदेहोनात्रकर्तव्यःस्नानेवैयमुनाजले ४०  
 सर्वेऽधिकारिणोह्यत्रविष्णुभक्तौतथानृप  
 सर्वेषांसर्वदादेवीयमुनापापनाशिका ४१  
 एषएवपरोमंत्रएतच्चपरमंतपः  
 प्रायश्चित्तंपरंचैवयमुनास्नानमुत्तमम् ४२  
 नृणांजन्मांतराभ्यासात्कालिदीमज्जनेमतिः  
 अध्यात्मज्ञानकौशल्यंजन्माभ्यासाद्यथानृप ४३  
 संसारकर्दमालेपप्रक्षालनविशारदम्  
 पावनंपावनानांचयमुनास्नानमुत्तमम् ४४  
 स्नातास्तत्रचयेराजन्सर्वकामफलप्रदे  
 शुभांश्चभुंजतेभोगांश्चंद्रसूर्यग्रहोपमान् ४५  
 यमुनामोक्षदाप्रोक्तामथुरासंगतायदि  
 मथुरायांचकालिदीपुण्याधिकविवर्द्धिनी ४६

अन्यत्रयमुनापुण्यामहापातकहारिणी  
 विष्णुभक्तिप्रदादेवीमथुरासंगताभवेत् ४७  
 भक्तिभावेनसंयुक्ताकालिद्यांयदिमज्जयेत्  
 कल्पकोटिसहस्राणिवसतेसन्निधौहरेः ४८  
 मुक्तिंप्रयांतिमनुजाःनूनंसांख्येनवर्जिताः  
 पितरस्तस्यतृप्यंतितृप्ताःकल्पशतैर्दिवि ४९  
 येपिबंतिनराराजन्यमुनासलिलंशुभम्  
 पंचगव्यसहस्रैस्तुसेवितैःकिंप्रयोजनम् ५०  
 कोटितीर्थसहस्रैस्तुसेवितैःकिंप्रयोजनम्  
 तत्रदानंचहोमश्चसर्वकोटिगुणंभवेत् ५१

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेऊनत्रिंशोऽध्यायः २६

त्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

अत्रतेवर्णयिष्यामिइतिहासंपुरातनम्  
 पुराकृतयुगेराजन्निषधेनगरेवरे १  
 आसीद्वैश्यःकुबेराभोनामतोहेमकुंडलः  
 कुलीनःसत्क्रियोदेवद्विजपावकपूजकः २  
 कृषिवाणिज्यकर्त्तासौविविधक्रयविक्रयी  
 गोघोटकमहिष्यादिपशुपोषणतत्परः ३  
 पयोदधीनितक्राणिगोमयानितृणानिच  
 काष्ठानिफलमूलानिलवणार्द्रादिपिप्पली ४  
 धान्यानिशाकतैलानिवस्त्राणिविधाविधानिच  
 धातूनिक्षुविकारांश्चविक्रीणीतेससर्वदा ५  
 इत्थंनानाविधैर्वैश्यउपायैरपरैस्तथा  
 उपार्जयामाससदाअष्टौहाटककोटयः ६  
 एवमहाधनःसोथहाकर्णपलितोभवत्  
 पश्चाद्विचार्यसंसारक्षणिकत्वंस्वचेतसि ७  
 तद्धनस्यषडंशेनधर्मकार्यंचकारसः  
 विष्णोरायतनंचक्रेगृहंचक्रेशिवस्यच ८

तडागंखानयामासविपुलंसागरोपमम्  
 वाप्यश्चपुष्करिण्यश्चबहुधातेनकारिताः ९  
 वटाश्चत्थाम्रकंकोलजंबूनिंबादिकाननम्  
 स्वसत्वेनतदाचक्रेतथापुष्पवनंशुभम् १०  
 उदयास्तमनंयावदन्नपानंचकारसः  
 पुराद्बृहिश्चतुर्दिक्षुप्रपांचक्रेऽतिशोभनाम् ११  
 पुराणेषुप्रसिद्धानियानिदानानिभूपते  
 ददौतानिसधर्मात्मानित्यंदानपरस्तदा १२  
 यावज्जीवकृतेपापेप्रायाश्चित्तमथाकरोत्  
 देवपूजापरोनित्यंनित्यंचातिथिपूजकः १३  
 तस्येत्थंवर्त्तमानस्यसंजातौद्वौसुतौनृप  
 तौसुप्रसिद्धनामानौश्रीकुंडलविकुंडलौ १४  
 तयोर्मूर्ध्निगृहंत्यक्त्वाजगामतपसेवनम्  
 तत्राराध्यपरंदेवंगोविदंवरदंप्रभुम् १५  
 तपःक्लिष्टशरीरोऽसौवासुदेवमनाःसदा  
 प्राप्तःसवैष्णवंलोकंयत्रगत्वानशोचति १६  
 अथतस्यसुतौराजन्महामानसमन्वितौ  
 तरुणौरूपसंपन्नौधनगर्वेणगर्वितौ १७  
 दुःशीलौव्यसनासक्तौधर्मकर्माद्यदर्शकौ  
 नवाक्यंचागतौमातुर्वृद्धानांवचनंतथा १८  
 कुमारगौदुरात्मानौपितृमित्रनिषेधकौ  
 अधर्मनिरतौदुष्टौपरदाराभिगामिनौ १९  
 गीतवादित्रनिरतौवीणावेणुविनोदिनौ  
 वारस्त्रीशतसंयुक्तौगायंतौचेरतुस्तदा २०  
 चाटुकारजनैर्युक्तौबिंबोष्ठीषुविशारदौ  
 सुवेषौचारुवसनौचारुचंदनरूषितौ २१  
 तथासुगंधिमालाढ्यौकस्तूरीलक्ष्मलक्षितौ  
 नानालंकारशोभाढ्यौमौक्तिकाहारहारिणौ २२  
 गजवाजिरथौघेनक्रीडंतौतावितस्तदा  
 मधुपानसमायुक्तौपरस्त्रीरतिमोहितौ २३



नाशयंतौपितृद्रव्यंसहस्रंददतुःशतम्  
 तस्थतुःस्वगृहेरम्येनित्यंभोगपरायणौ २४  
 इत्थंतुतद्धनंताभ्यांविनियुक्तमसद्व्ययैः  
 वारस्त्रीविटशैलूषमल्लचारणबंदिषु २५  
 अपात्रेतद्धनंदत्तंक्षिप्तंबीजमिवोषरे  
 नसत्पात्रेचतदत्तंनब्राह्मणमुखेहुतम् २६  
 नार्चितोभूतभृद्विष्णुःसर्वपापप्रणाशनः  
 उभयोरेवतद्द्रव्यमचिरेणक्षयंययौ २७  
 ततस्तौदुःखमापन्नौकार्पण्यंपरमंगतौ  
 शोचमानौतुमुह्यंतौक्षुत्पीडादुःखपीडितौ २८  
 तयोस्तुतिष्ठतोर्गेहेनास्तियद्भुज्यतेतदा  
 स्वजनैर्बाधवैस्सर्वैःसेवकैरुपजीविभिः २९  
 द्रव्याभावेपरित्यक्तौचिंत्यमानौततःपुरे  
 पश्चाच्चौर्यसमारब्धंताभ्यांचनगरेनृप ३०  
 राजतोलोकतोभीतौस्वपुरान्निःसृतौतदा  
 चक्रतुर्वनवासंतौसर्वेषामुपपीडितौ ३१  
 जघ्नतुःसततंमूढौशितैर्बाणैर्विषापितैः  
 नानापक्षिवराहांश्चहरिणान्रोहितांस्तथा ३२  
 शशकाञ्छल्लकान्गोधान्श्चापदांश्चेतरान्बहून्  
 महाबलौभिल्लसंगावाखेटकभुजौसदा ३३  
 एवंमांसमयाहारौपापाहारौपरंतप  
 कदाचिद्भूधरंप्राप्तोह्येकोऽन्यश्चवनंगतः ३४  
 शार्दूलेनहतोज्येष्ठःकनिष्ठःसर्पदंशितः  
 एकस्मिन्दिवसेराजन्पापिष्ठौनिधनंगतौ ३५  
 यमदूतैस्ततोबद्ध्वापापैर्नीतौयमालयम्  
 गत्वाभिजगदुःसर्वेतेदूताःपापिनावुभौ ३६  
 धर्मराजनरावेतावानीतौतवशासनात्  
 आज्ञांदेहिस्वभृत्येषुप्रसीदकरवामकिम् ३७  
 आलोच्यचित्रगुप्तेनतदादूताञ्जगौयमः  
 एकस्तुनीयतांवीरनिरयंतीव्रवेदनम् ३८

अपरःस्थाप्यतांस्वर्गेयत्रभोगाह्यनुत्तमाः  
कृतांताज्ञांततःश्रुत्वादूतैश्चक्षिप्रकारिभिः ३६  
निक्षिप्तोरौरवेघोरेयोज्येष्ठोहिनराधिप  
तेषांदूतवरःकश्चिदुवाचमधुरंवचः ४०  
विकुंडलमयासार्द्धमेहिस्वर्गददामिते  
भुङ्क्वभोगान्सुदिव्यांस्त्वमर्जितान्स्वेनकर्मणा ४१  
इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेत्रिंशोऽध्यायः ३०

एकत्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-  
ततोहृष्टमनाःसोऽथदूतंप्रच्छतंपथि  
संदेहंहृदि कृत्वातुविस्मयंपरमंगतः  
विचारयन्हृदिस्वर्गःकस्यहेतोःफलंमम १  
विकुंडलउवाच-  
हेदूतवरपृच्छामिसंशयंत्वामहंपरम्  
आवांजातौकुलेतुल्येतुल्यंकर्मतथाकृतम् २  
दुर्मृत्युरपितुल्योभूत्तुल्योदृष्टोयमस्तथा  
कथंसनरकेक्षिप्तस्तुल्यकर्म्माममाग्रजः ३  
ममाभवत्कथंनाकमितिमेछिंधिसंशयम्  
देवदूतनपश्यामिममस्वर्गस्यकारणम् ४  
देवदूतउवाच-  
मातापितासुतोजायास्वसाभ्राताविकुंडल  
जन्महेतोरियंसंज्ञाजंतोःकर्म्मोपभुक्तये ५  
एकस्मिन्पादपेयद्वच्छकुनानांसमागमः  
यद्यत्समीहितंकर्मकुरुतेपूर्वभावितः ६  
तस्यतस्यफलंभुङ्क्तेकर्म्मणःपुरुषःसदा  
सत्यंवदामितेप्रीत्यानरैःकर्म्मशुभाशुभम् ७  
स्वकृतंभुज्यतेवैश्यकालेकालेपुनःपुनः  
एकःकरोतिकर्माणि एकस्तत्फलमश्नुते ८  
अन्योनलिप्यतेवैश्यकर्म्मणान्यस्यकुत्रचित्

अपतन्नरकेपापैस्तवभ्रातासुदारुणैः  
 त्वंचधर्मेणधर्मज्ञस्वर्गप्राप्नोषिशाश्वतम् ६  
 विकुंडलउवाच-  
 आबाल्यान्ममपापेषुनपुण्येषुरतंमनः  
 अस्मिञ्जन्मनिहेदूतदुष्कृतंहिकृतंमया १०  
 देवदूतनजानामिसुकृतंकर्मचात्मनः  
 यदिजानासिमत्पुण्यंतन्मेत्वंकृपयावद ११  
 देवदूतउवाच-  
 शृणुवैश्यप्रवक्ष्यामियत्त्वयापुण्यमर्जितम्  
 जानामितदहंसर्वनत्वंवेत्सिसुनिश्चितम् १२  
 हरिमित्रसुतोविप्रःसुमित्रोवेदपारगः  
 आसीत्तस्याश्रमःपुण्योयमुनादक्षिणेतटे १३  
 तेनसख्यंवनेतस्मिंस्तवजातंविशांवर  
 तत्संगेनत्वयास्नातंमाघमासद्वयंतथा १४  
 कालिदीपुण्यपानीयेसर्वपापहरेवरे  
 तत्तीर्थेलोकविख्यातेनाम्नापापप्रणाशने १५  
 एकेनसर्वपापेभ्योविमुक्तस्त्वंविशांपते  
 द्वितीयमाघपुण्येनप्राप्तःस्वर्गस्त्वयानघ १६  
 त्वंतत्पुण्यप्रभावेणमोदस्वसततंदिवि  
 नरकेषुतवभ्रातामहतींपापयातनाम् १७  
 छिद्यमानोऽसिपत्रैश्चभिद्यमानस्तुमुद्गरैः  
 चूर्यमानःशिलापृष्ठेत्प्रांगारेषुभर्जितः १८  
 इतिदूतवचःश्रुत्वाभ्रातृदुःखेनदुःखितः  
 पुलकांकितसर्वांगोदीनोऽसौविनयान्वितः १९  
 उवाचतंदेवदूतंमधुरंनिपुणंवचः  
 मैत्रीसप्तपदीसाधोसतांभवतिसत्फला २०  
 मित्रभावंविचिंत्यत्वंमामुपाकर्तुमर्हसि  
 ततोहिश्रोतुमिच्छामिसर्वज्ञस्त्वंमतोमम २१  
 यमलोकंनपश्यंतिकर्मणाकेनमानवाः  
 गच्छंतिनिरयंयेनतन्मेत्वंकृपयावद २२

देवदूतउवाच-

सम्यक्पृष्टंत्वयावैश्यनष्टपापोऽसिसांप्रतम्  
 विशुद्धेहृदयेपुंसांबुद्धिःश्रेयसिजायते २३  
 यद्यप्यवसरोनास्तिममसेवापरस्यवै  
 तथापिचतवस्त्रेहात्प्रवक्ष्यामियथामति २४  
 कर्मणामनसावाचासर्वावस्थासुसर्वदा  
 परपीडानकुर्वन्तिनतेयांतियमालयम् २५  
 नवेदैर्नचदानैश्चनतपोभिर्नचाध्वरैः  
 कथंचित्स्वर्गतिंयांतिपुरुषाःप्राणिहिंसकाः २६  
 अहिंसापरमोधर्मोह्यहिंसैवपरंतपः  
 अहिंसापरमंदानमित्याहुर्मुनयःसदा २७  
 मशकान्सरीसृपान्दंशान्यूकाद्यान्मानवांस्तथा  
 आत्मौपम्येनपश्यन्तिमानवायेदयालवः २८  
 तप्तांगारमयस्कीलंमादंप्रेतरंगिणीम्  
 दुर्गतिंनैवगच्छन्तिकृतांतस्यचतेनराः २९  
 भूतानियेऽत्रहिंसन्तिजलस्थलचराणिच  
 जीवनार्थंचतेयांतिकालसूत्रंचदुर्गतिम् ३०  
 श्वमांसभोजनास्तत्रपूयशोणितपायिनः  
 मज्जंतश्चवसापंकेदष्टाःकीटैरधोमुखैः ३१  
 परस्परंचखादंतोध्वांतेचान्योन्यघातिनः  
 वसंतिकल्पानेकांस्तेरुदंतोदारुणंरवम् ३२  
 कृमियोनिशतंगत्वास्थावराःस्युश्चिरंतुते  
 ततोच्छन्तितेक्रूरास्तिर्यग्योनिशतेषुच ३३  
 पश्चाद्भवंतिजातांधाःकाणाःकुब्जाश्चपंगवः  
 दरिद्राश्चांगहीनाश्चमानुषाःप्राणिहिंसकाः ३४  
 तस्माद्वैश्यपरत्रेहकर्मणामनसागिरा  
 लोकद्वयसुखप्रेप्सुर्धर्मज्ञोनतदाचरेत् ३५  
 लोकद्वयेनविदंतिसुखानिप्राणिहिंसकाः  
 येनहिंसन्तिभूतानिनतेबिभ्यतिकुत्रचित् ३६  
 प्रविशंतियथानद्यःसमुद्रमृजुवक्रगाः

सर्वेधर्माअहिंसायांप्रविशंतितथादृढम् ३७  
 सस्नातःसर्वतीर्थेषुसर्वयज्ञेषुदीक्षितः  
 अभयंयेनभूतेभ्योदत्तमत्रविंशांवर ३८  
 येनियोगांश्चशास्त्रोक्तान्धर्माधर्मविमिश्रितान्  
 पालयंतीहयेवैश्यनतेयांतियमालयम् ३९  
 ब्रह्मचारीगृहस्थश्चवानप्रस्थोयतिस्तथा  
 स्वधर्मनिरताःसर्वेनाकपृष्ठेवसंतिते ४०  
 यथोक्तचारिणःसर्वेवर्णाश्रमसमन्विताः  
 नराजितेंद्रियायांतिब्रह्मलोकंतुशाश्वतम् ४१  
 इष्टापूर्तरतायेचपंचयज्ञरताश्चये  
 दयान्विताश्चयेनित्यंनेक्षंतेतेयमालयम् ४२  
 इंद्रियार्थनिवृत्तायेसमर्थावेदवादिनः  
 अग्निपूजारतानित्यंतेविप्राःस्वर्गगामिनः ४३  
 अदीनवदनाःशूराःशत्रुभिःपरिवेष्टिताः  
 आहवेषुविपन्नायेतेषांमार्गोदिवाकरः ४४  
 अनाथस्त्रीद्विजार्थेचशरणागतपालने  
 प्राणांस्त्यजंतियेवैश्यनच्यवंतिदिवस्तुते ४५  
 पंग्वंधबालवृद्धांश्चरोग्यनाथदरिद्रितान्  
 येपुष्णंतिसदावैश्यतेमोदंतिसदादिवि ४६  
 गांदृष्ट्वापंकनिर्मग्नारोगमग्नद्विजंतथा  
 उद्धरंतिनरायेचतेषांलोकोऽश्वमेधिनाम् ४७  
 गोग्रासंयेप्रयच्छंतियेशुश्रूषंतिगाःसदा  
 येनारोहंतिगोपृष्ठेतेस्वर्लोकनिवासिनः ४८  
 गर्तमात्रंतुयेचक्रुर्यत्रगौरतृषाभवेत्  
 यमलोकमदृष्ट्वैवतेयांतिस्वर्गतिंनराः ४९  
 अग्निपूजादेवपूजागुरुपूजारताश्चये  
 द्विजपूजारतानित्यंतेविप्राःस्वर्गगामिनः ५०  
 वापीकूपतडागादौधर्मस्यांतोनविद्यते  
 पिबंतिस्वेच्छयायत्रजलस्थलचरास्तदा ५१  
 नित्यंदानपरःसोऽत्रकथ्यतेविबुधैरपि

यथायथाचपानीयंपिबंतिप्राणिनोभृशम् ५२  
 तथातथाऽक्षयः स्वर्गोधर्मबुद्ध्याविशांवर  
 प्राणिनांजीवनंवारिप्राणावारिणिसंस्थिताः ५३  
 नित्यस्नानेनपूयंतेयेऽपिपातकिनोनराः  
 प्रातःस्नानंहरैद्वैश्यबाह्याभ्यंतरजंमलम् ५४  
 प्रातःस्नानेननिष्पापोनरोनिरयंत्रजेत्  
 स्नानंविनातुयोभुंक्तेमलाशीसदानरः ५५  
 अस्नायीयोनरस्तस्यविमुखापितृदेवताः  
 स्नानहीनोनरःपापःस्नानहीनोनरोऽशुचिः ५६  
 अस्नायीनरकंभुंक्तेपुंस्कीटादिषुजायते  
 येषुनःस्रोतसिस्नानमाचरंतीहपर्वणि ५७  
 तेनैवनरकंयांतिनजायंतेकुयोनिषु  
 दुःस्वप्नादुष्टचिंताश्चवंध्याभवंतिसर्वदा ५८  
 प्रातःस्नानेनशुद्धानांपुरुषाणांविशांवर  
 तिलांश्चतिलपात्रांश्चतिलप्रस्थंयथाविधि ५९  
 दत्त्वाप्रेतपतेभूमौनव्रजंतिनराःक्वचित्  
 पृथिवीकांचनंगांचदत्त्वादानानिषोडश ६०  
 गत्वानविनिवर्ततेस्वर्गलोकाद्विकुंडल  
 पुण्यासुतिथिषुप्राज्ञोव्यतीपातेचसंक्रमे ६१  
 स्नात्वादत्त्वाचयत्किंचिन्नैवमञ्जतिदुर्गतौ  
 नैवाक्रामंतिदातारोदारुणंरौरवंपथम्  
 इहलोकेनजायंतेकुलेधनविवर्जिते ६२  
 सत्यवादीसदामौनीप्रियवादीचयोनरः  
 अक्रोधनःसमाचारोनातिवाद्यनसूयकः ६३  
 सदादाक्षिण्यसंपन्नःसदाभूतदयान्वितः  
 गोप्ताचपरमर्माणांवक्तापरगुणस्यच ६४  
 परस्वंत्रणमात्रंचमनसापिनयोहरेत्  
 नपश्यंतिविशांश्रेष्ठह्येतेनरकयातनाम् ६५  
 परापवादीपाखंडःपापेभ्योऽपिमतोऽधिकः  
 पच्यतेनरकेतावद्यावदाभूतसंप्लवम् ६६

वक्तापरुषवाक्यानामंतव्योनरकागतः  
 संदेहो न विशांश्रेष्ठपुनर्यातिचदुर्गतिम् ६७  
 नतीर्थैर्नतपोभिश्चकृतघ्नस्यास्तिनिष्कृतिः  
 सहतेयातनांघोरांसनरोनरकेचिरम् ६८  
 पृथिव्यांयानितीर्थानितेषुमञ्जतियोनरः  
 जितेंद्रियोजिताहारोनसयातियमालयम् ६९  
 नतीर्थेपातकंकुर्यान्नचतीर्थोपजीवनम्  
 तीर्थेप्रतिग्रहस्त्याज्यस्त्याज्योधर्मस्यविक्रयः ७०  
 दुर्जरंपातकंतीर्थेदुर्जरश्चप्रतिग्रहः  
 तीर्थेचदुर्जरंसर्वमेतत्किन्नरकंब्रजेत् ७१  
 सकृद्गंगांभिसिस्नातःपूतो गंगेयवारिणा  
 ननरोनरकंयातिअपिपातकराशिकृत् ७२  
 व्रतदानतपोयज्ञाःपवित्राणीतराणिच  
 गंगाबिंद्वभिषिक्तस्यनसमाइतिनःश्रुतम् ७३  
 अन्यतीर्थसमांगंगांयोब्रवीतिनराधमः  
 सयातिनरकंवैश्यदारुणंरौरवंमहत् ७४  
 धर्मद्रवंह्यपांबीजंवैकुण्ठचरणच्युतम्  
 धृतमूर्ध्निमहेशेनयद्गंगममलंजलम् ७५  
 तद्ब्रह्मैवनसंदेहोनिर्गुणंप्रकृतेःपरम्  
 तेनकिंसमतांगच्छेदपिब्रह्मांडगोचरे ७६  
 गंगागंगेतियोब्रूयाद्योजनानांशतैरपि  
 नरोनरकंयातिकिंतयासदृशंभवेत्  
 नान्येनदह्यतेसद्यःक्रियानरकदायिनी ७७  
 गंगांभिसिप्रयत्नेनस्नातव्यंतेनमानवैः  
 प्रतिगृहनिवृत्तोयःप्रतिग्रहक्षमोऽपिसन्  
 सद्विजोद्योततेवैश्यतारारूपश्चिरंदिवि ७८  
 गामुद्धरंतियेपंकाद्येर्क्षंतिचरोगिणः  
 म्रियंतेगोगृहेयेचतेषांनभसितारकाः  
 यमलोकंनपश्यंतिप्राणायामपरायणाः ७९  
 अपिदुष्कृतकर्माणस्तैरेवहतकिल्बिषाः

दिवसेदिवसेवैश्यप्राणायामास्तुषोडश  
 अपिब्रह्महणंसाक्षात्पुनंत्यहरहःकृताः ८०  
 तपांसियानितप्यंतैव्रतानिनियमाश्चये  
 गोसहस्रप्रदानंचप्राणायामस्तुतत्समः ८१  
 अब्बिंदुयःकुशाग्रेणमासेमासेनरःपिबेत्  
 संवत्सरशतंसाग्रंप्राणायामस्तुतत्समः ८२  
 पातकंतुमहद्यच्चतथाक्षुद्रोपपातकम्  
 प्राणायामैःक्षणात्सर्वभस्मसात्कुरुतेनरः ८३  
 मातृवत्परदारान्येमन्यंतेवैनरोत्तमाः  
 नतेयांतिनरश्रेष्ठकदाचिद्यमयातनाम् ८४  
 मनसापिपरेषांयःकलत्राणिनसेवते  
 सहलोकद्वयेनास्तितेनवैश्यधराधृता ८५  
 तस्माद्धर्मान्वितैस्त्याज्यंपरदारोपसेवनम्  
 नयंतिपरदारास्तुनरकानेकविंशतिम् ८६  
 लोभोनजायतेयेषांपरदारेषुमानसे  
 तेयांतिदेवलोकंतुनयमंवैश्यसत्तम ८७  
 शश्वत्क्रोधनिदानेषुयःक्रोधेननजीयते  
 जितस्वर्गःसमंतव्यःपुरुषोऽक्रोधनोभुवि ८८  
 मातरंपितरंपुत्रआराधयतिदेववत्  
 अप्राप्तेवाद्धकेकालेनयातिचयमालयम् ८९  
 पितुश्चाधिकभावेनयेऽचयंतिगुरुंनराः  
 भवंत्यतिथयोलोकेब्रह्मणस्तेविशांवर ९०  
 इहचैवस्त्रियोधन्याःशीलस्यपरिरक्षणात्  
 शीलभंगेचनारीणांयमलोकःसुदारुणः ९१  
 शीलंरक्ष्यंसदास्त्रीभिर्दुष्टसंगविवर्जनात्  
 शीलेनहिपरःस्वर्गःस्त्रीणांवैश्यनसंशयः ९२  
 शूद्रस्यपाकयज्ञेननिषिद्धाचरणेनच  
 दुर्गतिर्विहितावैश्यतस्यसानारकीगतिः ९३  
 विचारयंतियेशास्त्रंवेदाभ्यासरताश्चये  
 पुराणंसंहितांयेचश्रावयंतिपठंतिच ९४



व्याकुर्वतिस्मृतिर्येचयेधर्मप्रतिबोधकाः  
 वेदांतेषुनिषरणायेतैरियंजगतीधृता ६५  
 तत्तदभ्यासमाहात्म्यैःसर्वेतेहतकिल्बिषाः  
 गच्छन्तिब्रह्मणोलोकंयत्रमोहोनविद्यते ६६  
 ज्ञानमज्ञाययोदद्याद्वेदशास्त्रसमुद्भवम्  
 अपिवेदास्तमर्चतिभवबंधविदारणम् ६७  
 श्रूयतामद्भ्रतंह्येतद्रहस्यंवैश्यसत्तम  
 सम्मतंधर्मराजस्यसर्वलोकामृतप्रदम् ६८  
 नयमंयमलोकंचनभूतान्घोरदर्शनान्  
 पश्यन्तिवैष्णवानूनंसत्यंसत्यमयोदितम् ६९  
 प्राहास्मान्यमुनाभ्रातासदैवहिपुनःपुनः  
 भवद्भिर्वैष्णवास्त्याज्यानतेस्युर्ममगोचराः १००  
 स्मरन्तियेसकृद्भूताःप्रसंगेनापिकेशवम्  
 तेविध्वस्ताखिलाघौघायांतिविष्णोःपरंपदम् १०१  
 दुराचारोदुष्कृतोऽपिसदाचाररतोऽपियः  
 भवद्भिःससदात्याज्योविष्णुंचभजतेनरः १०२  
 वैष्णवोयद्गृहेभुंक्तेयेषांवैष्णवसंगतिः  
 तेऽपिवःपरिवार्याःस्युस्तत्संगहतकिल्बिषाः १०३  
 इत्थंवैश्यानुशास्त्यस्मान्देवोदंडधरःसदा  
 अतो नोवैष्णवायांतिराजधानींयमस्यतु १०४  
 विष्णुभक्तिंविनानृणांपापिष्ठानांविशांवर  
 उपायोनास्तिनास्त्यन्यःसंतर्तुनरकांबुधिम् १०५  
 श्वपाकमपिनेक्षेतलोकेष्टंवैश्यवैष्णवम्  
 वैष्णवोवर्णबाह्योऽपिपुनातिभुवनत्रयम् १०६  
 एतावतालमघनिर्हरणायपुंसांसंकीर्तनंभगवतोगुणकर्मनाम्नाम्  
 विक्रुश्यपुत्रमघवान्यदजामिलोऽपिनारायणेतिम्रियमाणइयायमुक्तिम् १०७  
 नरकेतुचिरंमग्नाःपूर्वेयेचकुलद्वये  
 तदैवयांतिस्वर्गयदार्चतिमुदाहरिम् १०८  
 विष्णुभक्तस्ययेदासावैष्णवान्नभुजश्चये  
 तेतुक्रतुभुजांवैश्यगतिंयांतिनिराकुलाः १०९

प्रार्थयद्वैष्णवस्यान्नंप्रयत्नेनविचक्षणः  
 सर्वपापविशुद्ध्यर्थतदभावेजलंपिबेत् ११०  
 गोविंदेतिजपन्मंत्रंकुत्रचिन्मियतेयदि  
 सनरोनयमंपश्येत्तचनेक्षामहेवयम् १११  
 सांगंसमुद्रंसध्यानंसमृषिःछंददैवतम्  
 दीक्षयाविधिवन्मंत्रंजपेद्वैद्वादशाक्षरम् ११२  
 अष्टाक्षरंचमंत्रेशंयेजपंतिनरोत्तमाः  
 तान्दृष्ट्वाब्रह्महाशुद्ध्येद्भ्राजतेविष्णुवत्स्वयम् ११३  
 शंखिनश्चक्रिणोभूत्वाब्रह्माभ्यंतरगामिनः  
 वसंतिवैष्णवेलोकेविष्णुरूपेणतेनराः ११४  
 हृदिसूर्येजलेवाथप्रतिमास्थंडिलेपिच  
 समभ्यर्च्यहरियांतिनरास्तद्वैष्णवंपदम् ११५  
 अथवासर्वदापूज्योवासुदेवोमुमुक्षुभिः  
 शालग्रामेमणौचक्रेवज्जकीटविनिर्मिते ११६  
 अधिष्ठानंहितद्विष्णोःसर्वपापप्रणाशनम्  
 सर्वपुण्यप्रदंवैश्यसर्वेषामपिमुक्तिदम् ११७  
 यःपूजयेद्धरिंचक्रेशालग्रामशिलोद्भवे  
 राजसूयसहस्रेणतेनेष्टंप्रतिवासरे ११८  
 सदामनंतिवेदांताब्रह्मनिर्वाणमच्युतम्  
 तत्प्रसादोभवेन्नृणांशालग्रामशिलार्चनात् ११९  
 महाकाष्ठस्थितोवह्निर्मखस्थानेप्रकाशते  
 यथातथाहरिव्यापीशालग्रामेप्रकाशते १२०  
 अपिपापसमाचाराःकर्मण्यनधिकारिणः  
 शालग्रामार्चकावैश्यनैवयांतियमालयम् १२१  
 नतथारमतेलक्ष्म्यांनतथास्वपुरेहरिः  
 शालग्रामशिलाचक्रेयथासरमतेसदा १२२  
 अग्निहोत्रंकृतंतेनदत्तापृथ्वीससागरा  
 येनार्चितोहरिश्चक्रेशालग्रामशिलोद्भवे १२३  
 शिलाद्वादशभोवैश्यशालग्रामशिलोद्भवाः  
 विधिवत्पूजितायेनतस्यपुण्यंवदामिते १२४

कोटिद्वादशल्लिगैस्तुपूजितैःस्वर्णपंकजैः  
 यत्स्याद्द्वादशकालेषुदिनेनैकेनतद्भवेत् १२५  
 यःपुनःपूजयेद्भक्त्याशालग्रामशिलाशतम्  
 उषित्वासहरेर्लोकेचक्रवर्तीहजायते १२६  
 कामैःक्रोधैःप्रलोभैश्चव्याप्तोयत्रनराधमः  
 सोऽपियातिहरेर्लोकंशालग्रामशिलार्चनात् १२७  
 यःपूजयेच्चगोविंदंशालग्रामेमुदानरः  
 आभूतसंप्लवंयावन्नसप्रच्यवतेदिवः १२८  
 विनातीर्थैर्विनादानैर्विनायज्ञैर्विनामतिम्  
 मुक्तिंयांतिनरावैश्यशालग्रामशिलार्चनात् १२९  
 नरकंगर्भवासंचतिर्यक्त्वंकृमियोनिताम्  
 नयातिवैश्यपापोऽपिशालग्रामशिलार्चकः १३०  
 दीक्षाविधानमंत्रज्ञोयश्चक्रेबलिमाहरेत्  
 गंगागोदावरीरेवानद्योमुक्तिप्रदाश्चयाः १३१  
 निवसंतिहिताःसर्वाःशालग्रामशिलाजले  
 नैवेद्यैर्विविधैःपुष्पैर्धूपदीपैर्विलेपनैः १३२  
 गीतवादित्रस्तोत्राद्यैःशालग्रामशिलार्चनम्  
 कुरुतेमानवोयस्तुकलौभक्तिपरायणः १३३  
 कल्पकोटिसहस्राणिरमतेसन्निधौहरेः  
 लिगैस्तुकोटिभिर्दृष्टैर्यत्फलंपूजितैस्तुतैः १३४  
 शालग्रामशिलायास्तुह्येकेनाह्वाहितत्फलम्  
 सकृदभ्यर्चितेलिगेशालग्रामशिलोद्भवे १३५  
 मुक्तिंप्रयांतिमनुजानूनंसांख्येनवर्जिताः  
 शालग्रामशिलारूपीयत्रतिष्ठतिकेशवः १३६  
 तत्रदेवाःसुरायक्षाभुवनानिचतुर्दश  
 शालग्रामशिलायांतुयःश्राद्धंकुरुतेनरः १३७  
 पितरस्तस्यतिष्ठंतितृप्ताःकल्पशतंदिवि  
 येपिबंतिनरानित्यंशालग्रामशिलाजलम् १३८  
 पंचगव्यसहस्रैस्तुसेवितैःकिंप्रयोजनम्  
 कोटितीर्थसहस्रैस्तुसेवितैःकिंप्रयोजनम् १३९

तोयंयदिपिबेत्पुण्यंशालग्रामशिलांगजम्  
 शालग्रामशिलायत्रतत्तीर्थयोजनत्रयम् १४०  
 तत्रदानंचहोमंचसर्वकोटिगुणंभवेत्  
 शालग्रामशिलातोयंयःपिबेद्विंदुनासमम् १४१  
 मातृस्तन्यंपुनर्नैवसपिबेद्विष्णुभाङ्गरः  
 शालग्रामसमीपेतुक्रोशमात्रंसमंततः १४२  
 कीटकोपिमृतोयातिवैकुण्ठंभवनंपरम्  
 शालग्रामशिलाचक्रंयोदद्याद्दानमुत्तमम् १४३  
 भूचक्रंतेनदत्तंस्यात्सशैलवनकाननम्  
 शालग्रामशिलायायोमूल्यमुत्पादयेन्नरः १४४  
 विक्रेताचानुमंतायःपरीक्षासुचमोदते  
 तेसर्वेनरकंयांतियावदाभूतसंप्लवम् १४५  
 ततःसंवर्जयेद्वैश्यचक्रस्यक्रयविक्रयम्  
 बहुनोक्तेनकिंवैश्यकर्तव्यंपापभीरुणा १४६  
 स्मरणंवासुदेवस्यसर्वपापहरंहरेः  
 तपस्तप्त्वानरोघोरमरणयेनियतेन्द्रियः १४७  
 यत्फलंसमवाप्नोति तन्नत्वागरुडध्वजम्  
 कृत्वापिबहुशःपापंनरोमोहसमन्वितः १४८  
 नयातिनरकंगत्वासर्वपापहरंहरिम्  
 पृथिव्यांयानितीर्थानिपुण्यान्यायतनानिच १४९  
 तानिसर्वाण्यवाप्नोतिविष्णोर्नामानुकीर्तनात्  
 देवंशार्ङ्गधरंविष्णुंयेप्रपन्नाःपरायणाः १५०  
 नतेषांयमसालोक्यंनतेस्युर्नरकौकसः  
 वैष्णवःपुरुषोवैश्यशिवनिंदांकरोतियः १५१  
 नविंदेद्वैष्णवंलोकंसयातिनरकंमहत्  
 उपोष्यैकादशीमेकांप्रसंगेनापिमानवः १५२  
 नयातियातनांयामीमितिलोमशतःश्रुतम्  
 नेदृशंपावनंकिंचित्त्रिषुलोकेषुविद्यते १५३  
 उभयंपद्मनाभस्यदिनंपातकनाशनम्  
 तावत्पापानिदेहेऽस्मिन्वसंतीहविशांवर १५४

यावन्नोपवसेज्जंतुःपद्मनाभदिनंशुभम्  
 अश्वमेधसहस्राणिराजसूयशतानिच १५५  
 एकादश्युपवासस्यकलांनार्हतिषोडशीम्  
 एकादशेंद्रियैःपापंयत्कृतं वैश्यमानवैः १५६  
 एकादश्युपवासेनतत्सर्वं विलयं ब्रजेत्  
 एकादशीसमं किंचित्पुण्यं लोकेन विद्यते १५७  
 व्याजेनापिकृतायैस्तुवशंयांतिनभास्करेः  
 स्वर्गमोक्षप्रदाह्येषाशरीरारोग्यदायिनी १५८  
 सुकलत्रप्रदाह्येषाजीवत्पुत्रप्रदायिनी  
 नगंगानगयावैश्यनकाशीनचपुष्करम् १५९  
 नचापिवैष्णवंक्षेत्रंतुल्यंहरिदिनेनतु  
 यमुनाचन्द्रभागानतुल्याहरिदिनेनतु १६०  
 अनायासेनयेनात्रप्राप्यतेवैष्णवंपदम्  
 रात्रौजागरणंकृत्वासमुपोष्यहरेर्दिने १६१  
 दशवैपैतृकेपक्षेमातृकेदशपूर्वजाः  
 प्रियायादशयेवैश्यतानुद्धरतिनिश्चितम् १६२  
 द्वंद्वसंगपरित्यक्तानागारिकृतकेतनाः  
 स्रग्विणःपीतवसनाःप्रयांतिहरिमंदिरम् १६३  
 बालत्वेयौवनेवापिवाद्धकेवाविशांवर  
 उपोष्यैकादशींनूनंनैतिपापोऽतिदुर्गतिम् १६४  
 उपोष्येहत्रिरात्राणिकृत्वावातीर्थमज्जनम्  
 दत्त्वाहेमतिलान्गाश्चस्वर्गयांतीहमानवाः १६५  
 तीर्थेस्त्रांतिनयेवैश्यनदत्तंकांचनंचयैः  
 नैवतप्तंतपःकिंचित्तेस्युःसर्वत्रदुःखिताः १६६  
 संक्षिप्यकथितंधर्मनरकस्यनिरूपणम्  
 अद्रोहःसर्वभूतेषुवाङ्मनःकायकर्मभिः १६७  
 इंद्रियाणांनिरोधश्चदानंचहरिसेवनम्  
 वर्णाश्रमक्रियाणांचपालनंविधितःसदा १६८  
 स्वर्गार्थीसर्वदावैश्यतपोदानंनकीर्तयेत्  
 यथाशक्तितथादद्यादात्मनोहितकाम्यया १६९

उपानद्वस्त्रमन्नानिपत्रंमूलंफलंजलम्  
 अवंध्यंदिवसंकार्य्यदरिद्रेणापिवैश्यक १७०  
 इहलोकेपरेचैवनदत्तंनोपतिष्ठते  
 दातारोनेवपश्यंतितांतांवेयमयातनाम् १७१  
 दीर्घायुषोधनाढ्याश्चभवंतीहपुनःपुनः  
 किमत्रबहुनोक्तेनयांत्यधर्मेणदुर्गातिम् १७२  
 आरोहंतिदिवंधर्मेनराःसर्वत्रसर्वदा १७३  
 तेनबालत्वमारभ्यकर्तव्योधर्मसंग्रहः  
 इतितेकथितंसर्वंकिमन्यच्छ्रोतुमिच्छसि १७४  
 विकुंडलउवाच-  
 श्रुत्वात्वद्वचनंसौम्यप्रसन्नचित्तमेवमे  
 गंगोदंपापहंसद्यःपापहारिसतांवचः १७५  
 उपकर्तुंप्रियंवक्तुंगुणोनैसर्गिकःसताम्  
 शीतांशुःक्रियतेकेनशीतलोऽमृतमंडलः १७६  
 देवदूतततोब्रूहिकारुणयान्ममपृच्छतः  
 नरकान्निष्कृतिःसद्योभ्रातुर्मेजायतेकथम् १७७  
 इति तस्यवचःश्रुत्वादेवदूतोजगादह  
 ध्यानंदृष्ट्वाक्षरंघ्यात्वातन्मैत्रीरज्जुबन्धनः १७८  
 यत्तेवैश्याष्टमेपुरयंत्वयाजन्मनिसंचितम्  
 तद्भ्रात्रेदीयतांसर्वंस्वर्गतस्ययदीच्छसि १७९  
 विकुंडलउवाच-  
 किंतत्पुरयंकथंजातंकिंजन्मचपुरातनम्  
 तत्सर्वंकथ्यतांदूतततोदास्यामिसत्वरम् १८०  
 देवदूतउवाच-  
 शृणुवैश्यप्रवक्ष्यामितत्पुरयंचसहेतुकम्  
 पुरामधुवनेपुरयेऋषिरासीच्चशाकुनिः १८१  
 तपोऽध्ययनसंपन्नस्तेजसांब्रह्मणासमः  
 जज्ञिरेतस्यरेवत्यांनवपुत्राग्रहाइव १८२  
 ध्रुवःशीलोबुधस्तारोज्योतिष्मानुतपंचमः  
 अग्निहोत्ररताह्येतेगृहधर्मेषुरेमिरे १८३

निर्मोहोजितकामश्चध्यानकोशोगुणाधिकः  
 एतेगृहविरक्ताश्चचत्वारोद्विजसूनवः १८४  
 चतुर्थाश्रममापन्नाःसर्वकामविनिस्पृहाः  
 ग्रामैकवासिनःसर्वेनिःसंगानिष्परिग्रहाः १८५  
 निराशानिष्प्रयत्नाश्चसमलोष्टाश्मकांचनाः  
 येनकेनचिदाच्छन्नायेनकेनचिदाशिताः १८६  
 सायंग्रहास्तथानित्यंविष्णुध्यानपरायणाः  
 जितनिद्राजिताहारावातशीतसहिष्णवः १८७  
 पश्यंतोविष्णुरूपेणजगत्सर्वंचराचरम्  
 चरंतिलीलयापृथ्वद्यन्तेऽन्योन्यंमौनमास्थिताः १८८  
 नकुर्वतिक्रियांकांचिदर्थमात्रंहियोगिनः  
 दृष्टज्ञानाअसंदेहाश्चिद्विकारविशारदाः १८९  
 एवतैतवविप्रस्यपूर्वमष्टमजन्मनि  
 तिष्ठतोमध्यदेशेषुपुत्रदारकुटुंबिनः १९०  
 गेहंतावकमाजग्मुर्मध्याह्नेक्षुत्पिपासिताः  
 वैश्वदेवांतरेकालेत्वयादृष्टागृहांगणे १९१  
 सगद्गदंसाश्रुनेत्रंसहर्षचससंभ्रमम्  
 दंडवत्प्रणिपातेनबहुमानपुरःसरम् १९२  
 प्रणम्यचरणौमूर्धाकृत्वापाणियुगाञ्जलिम्  
 तदाभिनन्दिताःसर्वेतयासूनृतयागिरा १९३  
 अद्यमेसफलंजन्मजीवितंसफलंतथा  
 अद्यविष्णुःप्रसन्नोमेसनाथोऽद्यास्मिपावनः १९४  
 धन्योऽस्म्यद्यगृहंधन्यंधन्याअद्यकुटुंबिनः  
 ममाद्यपितरोधन्याधन्यागावःश्रुतंधनम् १९५  
 यद्दृष्टौभवतांपादौतापत्रयहरौमया  
 भवतांदर्शनंयस्माद्धन्यस्यैवहरेरिव १९६  
 एवंसंपूज्यकृत्वातुपादप्रक्षालनंतथा  
 धृतंमूर्ध्निविशांश्रेष्ठश्रद्धयापरयातदा १९७  
 यत्रपादोदकंवैश्यश्रद्धयाशिरसाधृतम्  
 गंधपुष्पाक्षतैर्धूपैर्दीपैर्भावपुरःसरम् १९८

संपूज्यसुंदरान्नेनभोजितायतयस्तथा  
तृप्ताःपरमहंसास्तेविश्रांतामंदिरेनिशि १६६  
ध्यायंतश्चपरंब्रह्मयज्ज्योतिर्ज्योतिषांमतम्  
तेषामातिथ्यजंपुण्यंजातंयत्तेविशांवर २००  
नतद्वक्त्रसहस्रेणवक्तुंशक्नोम्यहंखलु  
भूतानांप्राणिनःश्रेष्ठाःप्राणिनांमतिजीविनः २०१  
मतिमत्सुसुराःश्रेष्ठानरेषुब्रह्मजातयः  
ब्राह्मणेषुचविद्वांसोविद्वत्सुकृतबुद्धयः २०२  
कृतबुद्धिषुकर्तारःकर्तृषुब्रह्मवेदिनः  
अतएवसुपूज्यास्तेतस्माच्छ्रेष्ठाजगत्त्रये २०३  
तत्संगतिर्विशांश्रेष्ठमहापातकनाशिनी  
विश्रांतागृहिणोगेहेसंतुष्टाब्रह्मवेदिनः २०४  
आजन्मसंचितंपापंनाशयंतीक्षणेनवै  
संचितंयद्गृहस्थस्यपापमामरणांतिकम् २०५  
विनिर्दहतित्सर्वमेकरात्रोषितोयतिः  
स्वभ्रात्रेदेहितत्पुण्यंनरकाद्येनमुच्यते २०६  
इतिदूतवचःश्रुत्वाददौपुण्यंससत्वरम्  
हृष्टेनचेतसाभ्रातानिरयात्सोऽपिनिर्गतः २०७  
देवैस्तुपुष्पवर्षेणपूजितौचदिवंगतौ  
ताभ्यांसंपूजितःसम्यग्गतोदूतोयथागतः २०८  
अखिलभुवनबोधंदैवदूतस्यवाक्यं निगमवचनतुल्यंवैश्यपुत्रोनिशम्य  
स्वकृतसुकृतदानाद्भ्रातरंतारयित्वा सुरपतिवरलोकंतेनसार्द्धंजगाम २०९  
इतिहासमिमंराजन्यःपठेच्छृणुयादपि  
सगोसहस्रदानस्यविशोकोलभतेफलम् २१०  
इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेएकत्रिंशोऽध्यायः ३१

द्वात्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

ततो गच्छेतराजेंद्रसुगंधंलोकविश्रुतम्  
सर्वपापविशुद्धात्माब्रह्मलोकेमहीयते १



रुद्रावर्ततोगच्छेत्तीर्थसेवीनराधिप  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्स्वर्गलोकेमहीयते २  
 गंगायाश्चनरश्रेष्ठसरस्वत्याश्चसंगमे  
 स्नातोऽश्वमेधमाप्नोतिस्वर्गलोकं च गच्छति ३  
 तत्रकर्णहृदेस्नात्वादेवमभ्यर्च्यशंकरम्  
 नदुर्गतिमवाप्नोतिस्वर्गलोकं च गच्छति ४  
 ततःकुब्जाम्रकंगच्छेत्तीर्थसेवीयथाक्रमम्  
 गोसहस्रमवाप्नोतिस्वर्गलोकं च गच्छति ५  
 अरुंधतीवटंगच्छेत्तीर्थसेवीनराधिप  
 सामुद्रकमुपस्पृश्यत्रिरात्रोपोषितोनरः ६  
 गोसहस्रफलंविद्यात्स्वर्गलोकं च गच्छति  
 ब्रह्मावर्ततोगच्छेद्ब्रह्मचारीसमाहितः ७  
 अश्वमेधमवाप्नोतिस्वर्गलोकं च गच्छति  
 यमुनाप्रभवंगच्छेत्समुपस्पृश्ययामुनम् ८  
 अश्वमेधफलंलब्ध्वाब्रह्मलोकेमहीयते  
 दर्वीसंक्रमणंप्राप्यतीर्थत्रैलोक्यविश्रुतम् ९  
 अश्वमेधमवाप्नोतिस्वर्गलोकं च गच्छति  
 सिंधोश्चप्रभवंगत्वासिद्धगंधर्वसेवितम् १०  
 तत्रोष्यरजनीःपंचदद्याद्बहुसुवर्णकम्  
 अथदेवींसमासाद्यनरःपरमदुर्गमाम् ११  
 अश्वमेधमवाप्नोतिगच्छेच्चौशनसीं गतिम्  
 ऋषिकुल्यांसमासाद्यवसिष्ठं चैव भारत १२  
 वसिष्ठं समतिक्रम्य सर्वे वर्णाद्विजातयः  
 ऋषिकुल्यांनरःस्नात्वाऋषिलोकंप्रपद्यते १३  
 यदितत्रवसेन्मासंशाकाहारोनराधिप  
 भृगुतुंगंसमासाद्यवाजिमेधफलंलभेत् १४  
 गत्वावीरप्रमोक्षं च सर्वपापैः प्रमुच्यते  
 कार्तिकमाघयोश्चैव तीर्थमासाद्यदुर्लभम् १५  
 अग्निष्टोमातिरात्राभ्यांफलंप्राप्नोतिपुण्यकृत्  
 ततःसंध्यांसमासाद्यविद्यातीर्थमनुत्तमम् १६

उपस्पृशेत्सविद्यानां सर्वासांपारगोभवेत्  
 महाश्रमेवसेद्रात्रिं सर्वपापप्रमोचने १७  
 एककालं निराहारो लोकान्सं वसते शुभान्  
 षष्ठकालोपवासेन मासमुष्यमहालये १८  
 तीर्णस्तारयते जंतून् दशपूर्वान्दशापरान्  
 दृष्ट्वा माहेश्वरं पुण्यं परं सुरनमस्कृतम् १९  
 कृतार्थः सर्वकृत्येषु न शोचे न्मरणं क्वचित्  
 सर्वपापविशुद्धात्मा विद्याद्बहुसुवर्णकम् २०  
 अथ वेतसिकां गच्छेत्पितामहनिषेविताम्  
 अश्वमेधमवाप्नोति गतिं च परमांब्रजेत् २१  
 अथ सुंदरिकां तीर्थं प्राप्य सिद्धनिषेविताम्  
 रूपस्य भागी भवति दृष्टमेतत्पुरातनैः २२  
 ततो ब्राह्मणिकां गत्वा ब्रह्मचारी समाहितः  
 पद्मवर्णेन यानेन ब्रह्मलोकं प्रपद्यते २३  
 ततश्च नैमिषं गच्छेत्पुण्यं द्विजनिषेवितम्  
 तत्र नित्यं निवसति ब्रह्मादेवगणैः सह २४  
 नैमिषं प्रार्थयानस्य पापस्यार्द्धं प्रणश्यति  
 प्रविष्टमानस्तु नरः सर्वपापात्प्रमुच्यते २५  
 तत्र मासं वसेद्धीरो नैमिषे तीर्थतत्परः  
 पृथिव्यां यानि तीर्थानि नैमिषेतानि भारत २६  
 अभिषेकं तत्र कृत्वानियतो नियताशनः  
 राजसूयस्य यज्ञस्य फलं प्राप्नोति मानवः २७  
 पुनात्यासप्तमं चैव कुलं भरतसत्तम  
 यस्त्यजेन्नैमिषे प्राणानुपवासपरायणः २८  
 समो देत्स्वर्गलोकस्थ एव माहुर्मनीषिणः  
 नित्यं मेध्यं च पुण्यं च नैमिषं नृपसत्तम २९  
 गंगोद्भेदं समासाद्य त्रिरात्रोपोषितो नरः  
 वाजपेयमवाप्नोति ब्रह्मभूतो भवेत्सदा ३०  
 सरस्वतीं समासाद्य तर्पयेत्पितृदेवताः  
 सारस्वतेषु लोकेषु मोदतेनात्र संशयः ३१

ततश्चबाहुदांगच्छेतीर्थसेवीनराधिप  
 तत्रोष्यरजनीमेकांस्वर्गलोकेमहीयते ३२  
 देवसत्रस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः  
 ततश्चरजनींगच्छेत्पुण्यांपुण्यजनैर्वृताम् ३३  
 पितृदेवार्चनरतोवाजपेयमवाप्नुयात्  
 विमलाशोकमासाद्यविराजतियथाशशी ३४  
 तत्रोष्यरजनीमेकांस्वर्गलोकेमहीयते  
 गोप्रतारंततोगच्छेत्सरयूतीर्थमुत्तमम् ३५  
 यत्ररामोगतःस्वर्गसभृत्यबलवाहनः  
 गेहंत्यक्त्वापुराराजंस्तस्यतीर्थस्यतेजसा ३६  
 रामस्यचप्रसादेनव्यवसायाच्चभारत  
 तस्मिंस्तीर्थेनरःस्नात्वागोप्रतारेनराधिप ३७  
 सर्वपापविशुद्धात्मास्वर्गलोकेमहीयते  
 रामतीर्थेनरःस्नात्वागोमत्यांकुरुनंदन ३८  
 अश्वमेधमवाप्नोतिपुनातिस्वकुलंनरः  
 शतसाहस्रकंतत्रतीर्थभरतसत्तम ३९  
 तत्रोपस्पर्शनंकृत्वानियतोनियताशनः  
 गोसहस्रफलंपुण्यमाप्नोतिभरतर्षभ ४०  
 ततोगच्छेत्तधर्मज्ञऊर्ध्वस्थानमनुत्तमम्  
 कोटितीर्थेनरःस्नात्वाअर्चयित्वागुहंनृप ४१  
 गोसहस्रफलंविद्यात्तेजस्वीचापिजायते  
 ततोवाराणसींगत्वापूजयित्वावृषध्वजम् ४२  
 कपिलानांहृदेस्नात्वारारजसूयफलंलभेत्  
 मार्कण्डेयस्यराजेंद्रतीर्थमासाद्यदुर्लभम् ४३  
 गोमतीगंगयोश्चैवसंगमेलोकविश्रुते  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिकुलंचैवसमुद्धरेत् ४४  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेद्वात्रिंशोऽध्यायः ३२

त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः

युधिष्ठिरउवाच-

वाराणस्याश्चमाहात्म्यंसंक्षेपात्कथितं त्वया  
विस्तरेण मुने ब्रूहि तदा प्रीणाति मे मनः १  
नारद उवाच-

अत्रेतिहासं वक्ष्यामि वाराणस्यागुणाश्रयम्  
यस्य श्रवणमात्रेण मुच्यते ब्रह्महत्याया २  
मेरुशृंगेपुरादेवमीशानं त्रिपुरद्विषम्  
देवासनगता देवी महादेवमपृच्छत ३  
देव्युवाच-

देवदेव महादेव भक्तानामार्तिनाशन  
कथं त्वां पुरुषो देवमचिरादेव पश्यति ४  
सांख्ययोगस्तथाध्यानं कर्मयोगोऽथ वैदिकः  
आयासबहुलालोके यानि चान्यानि शंकर ५  
येन विश्रान्तचित्तानां योगिनां कर्मिणामपि  
दृश्यो हि भगवान्सूक्ष्मः सर्वेषामथ देहिनाम् ६  
एतद्गुह्यतमं ज्ञानं गूढं शक्रादिसेवितम्  
हिताय सर्वभूतानां ब्रूहि कामाग्निनाशनम् ७  
ईश्वर उवाच-

अवाच्यमत्र विज्ञानं ज्ञानमज्ञैर्बहिष्कृतम्  
वक्ष्ये तव यथा तत्त्वं यदुक्तं परमर्षिभिः ८  
परं गुह्यतमं क्षेत्रं मम वाराणसीपुरी  
सर्वेषामेव भूतानां संसारार्णवतारिणी ९  
तत्र भक्त्या महादेवि मदीयं व्रतमास्थिताः  
निवसन्ति महात्मानः परं नियममास्थिताः १०  
उत्तमं सर्वतीर्थानां स्थानानामुत्तमं च यत्  
ज्ञानानामुत्तमं ज्ञानमविमुक्तं परं मम ११  
स्थानान्तरपवित्राणि तीर्थान्यायतनानि च  
श्मशानसंस्थितान्येव दिव्यभूमिगतानि च १२  
भूर्लोकैर्नैव संलग्नमन्तरिक्षे मम मालयम्  
अमुक्तास्तत्र पश्यन्ति मुक्ताः पश्यन्ति चेतसा १३  
श्मशानमेतद्विख्यातमविमुक्तमिति श्रुतम्

कालोभूत्वाजगदिदंसंहराम्यत्रसुंदरि १४  
 देवीदंसर्वगुह्यानांस्थानंप्रियतरंमम  
 मद्भक्तास्तत्रगच्छंतिमामेवप्रविशंतिच १५  
 दत्तजप्तंहुतंचेष्टंपस्तप्तंकृतंचयत्  
 ध्यानमध्ययनंज्ञानंसर्वतत्राक्षयंभवेत् १६  
 जन्मांतरसहस्रेषुयत्पापंपूर्वसंचितम्  
 अविमुक्तंप्रविष्टस्यतत्सर्वं व्रजतिक्षयम् १७  
 ब्राह्मणाः क्षत्रियावैश्याः शूद्राश्चवर्णसंकराः  
 स्त्रियोम्लेच्छाश्चयेचान्येसंकीर्णाः पापयोनयः १८  
 कीटाः पिपीलिकाश्चैवयेचान्येमृगपक्षिणः  
 कालेननिधनंप्राप्ताअविमुक्तेवरानने १९  
 चंद्रार्द्धमौलयस्त्र्यक्षामहावृषभवाहनाः  
 शिवेममपुरेदेविजायंतेतत्रमानवाः २०  
 नाविमुक्तेमृतः कश्चिन्नरकंयातिकिल्बिषी  
 ईश्वरानुगृहीताहिसर्वेयांतिपरांगतिम् २१  
 मोक्षंसुदुर्लभंमत्वासंसारंचातिभीषणम्  
 अश्मनाचरणौभंक्त्वावाराणस्यांवसेन्नरः २२  
 दुर्लभातपसाचापिमृतस्यपरमेश्वरि  
 यत्रतत्रविपन्नस्यगतिः संसारमोक्षणी २३  
 प्रसादाज्जायतेसम्यक्ममशैलेन्द्रनंदिनि  
 अप्रवृद्धानपश्यंतिमममायाविमोहिताः २४  
 विण्मूत्ररेतसांमध्येतेवसंतिपुनःपुनः  
 हन्यमानोऽपियोविद्वान्वसेद्विघ्नशतैरपि २५  
 सयातिपरमंस्थानंयत्रगत्वानशोचति  
 जन्ममृत्युजरामुक्तंपरंयांतिशिवालयम् २६  
 अपुनर्मरणानांहिसागतिर्मोक्षकांक्षिणाम्  
 यांप्राप्यकृतकृत्यः स्यादितिमन्यंतिपंडिताः २७  
 नदानैर्नतपोभिश्चनयज्ञैर्नापिविद्यया  
 प्राप्यतेगतिरुत्कृष्टायाविमुक्तेतुलभ्यते २८  
 नानावर्णाविवर्णाश्चचांडालाद्याजुगुप्सिताः

किल्बिषैः पूर्णदेहाश्च विशिष्टैः पातकैस्तथा २९  
 भेषजं परमं तेषामविमुक्तं विदुर्बुधाः  
 अविमुक्तं परं ज्ञानमविमुक्तं परंपदम् ३०  
 अविमुक्तं परं तत्त्वमविमुक्तं परं शिवम्  
 कृत्वा वै नैष्ठिकीं दीक्षामविमुक्तेव संतिये ३१  
 तेषां तत्परमं ज्ञानं ददाम्यंते परंपदम्  
 प्रयागं नैमिषारण्यं श्रीशैलोऽथ महाबलम् ३२  
 केदारं भद्रकर्णं तु गयापुष्करमेव च  
 कुरुक्षेत्रं भद्रकोटिर्नर्मदाप्रातकेश्वरी ३३  
 शालग्रामं च कुब्जाम्रं कोकामुखमनुत्तमम्  
 प्रभासं विजयेशानं गोकर्णं भद्रकर्णकम् ३४  
 एतानि पुरायस्थानानि त्रैलोक्ये विश्रुतानि ह  
 नयास्यंति परं तत्त्वं वाराणस्यां यथामृताः ३५  
 वाराणस्यां विशेषेण गंगात्रिपथगामिनी  
 प्रविष्टानाशयेत्पापं जन्मांतरशतैः कृतम् ३६  
 अन्यत्र सुलभा गंगाश्राद्धं दानं तपो जपः  
 व्रतानि सर्वमेवैतद्वाराणस्यां सुदुर्लभम् ३७  
 जपेच्च जुहुयान्नित्यं ददात्यर्चयतेऽमरान्  
 वायुभक्षश्च सततं वाराणस्यां स्थितो नरः ३८  
 यदि पापो यदि शठो यदि वा धार्मिको नरः  
 वाराणसीं समासाद्य पुनाति सकलंकुलम् ३९  
 वाराणस्यां येऽचरन्ति महादेवं स्तुवंति वै  
 सर्वपापविनिर्मुक्तास्ते विज्ञेया गणेश्वराः ४०  
 अन्यत्र योगज्ञानाभ्यां संन्यासादथ वान्यतः  
 प्राप्यते तत्परं स्थानं सहस्रेणैव जन्मनाम् ४१  
 ये भक्ता देवदेवेशिवाराणस्यां वसन्ति वै  
 ते विदंति परं मोक्षमेकेनैव तु जन्मना ४२  
 यत्र योगस्तथा ज्ञानं मुक्तिरेकेन जन्मना  
 अविमुक्तं तदा साद्य नान्यदिच्छेत्तपो वनम् ४३  
 यतो मयाऽविमुक्तं तदविमुक्तं ततः स्मृतम्

तदेवगुह्यंगुह्यानामेतद्विज्ञानमुच्यते ४४  
 ज्ञानाज्ञानाभिनिष्ठानांपरमानंदमिच्छताम्  
 यागतिर्विदितासुभ्रूः साविमुक्तेमृतस्यतु ४५  
 यानिचैवाविमुक्तस्यदेहेदृष्टानिकृत्स्नशः  
 पुरीवाराणसीतेभ्यः स्थानेभ्योऽप्यधिकाशुभा ४६  
 यत्रसाक्षान्महादेवोदेहांतेस्वयमीश्वरः  
 व्याचष्टेतारकंब्रह्मतत्रैवह्यविमुक्तये ४७  
 यत्तत्परतरंतत्त्वमविमुक्तमितिश्रुतम्  
 एकेनजन्मनादेविवाराणस्यांतदाप्नुयात् ४८  
 भ्रूमध्येनाभिमध्येचहृदयेचैवमूर्धनि  
 यथाविमुक्तमादित्येवाराणस्यांव्यवस्थितम् ४९  
 वरणायास्तथाचास्यामध्येवाराणसीपुरी  
 तत्रैवसंस्थितंतत्त्वंनित्यमेवंविमुक्तकम् ५०  
 वाराणस्याः परंस्थानंनभूतंनभविष्यति  
 यत्रनारायणोदेवोमहादेवोदिवीश्वरः ५१  
 तत्रदेवाः सगंधर्वाः सयक्षोरगराक्षसाः  
 उपासतेयंसततंदेवदेवः पितामहः ५२  
 महापातकिनोदेवियेतेभ्यः पापकृत्तमाः  
 वाराणसींसमासाद्यतेयांतिपरमांगतिम् ५३  
 तस्मान्मुमुक्षुर्नियतोवसेद्वैमरणांतकम्  
 वाराणस्यांमहादेवाज्ज्ञानंलब्ध्वाविमुच्यते ५४  
 किंतुविघ्नाभविष्यंतिपापोपहतचेतसः  
 ततो नैवाचरेत्पापंकायेनमनसागिरा ५५  
 एतद्रहस्यंदेवानांपुराणानांचसुव्रते  
 अविमुक्ताश्रयंज्ञानंनकश्चिद्वेत्तितत्त्वतः ५६  
 नारदउवाच-  
 देवतानामृषीणांचशृण्वतांपरमेष्ठिनाम्  
 देवदेवेनकथितंसर्वपापविनाशनम् ५७  
 यथानारायणः श्रेष्ठोदेवानांपुरुषोत्तमः  
 यथेश्वराणांगिरिशः स्थानानामेतदुत्तमम् ५८

यैः समाराधितोरुद्रः पूर्वस्मिन्नेकजन्मनि  
 तेविदंतिपरं क्षेत्रमविमुक्तं शिवालयम् ५६  
 कलिकल्मषसंभूतायेषामुपहतामतिः  
 नतेषां वेदितुं शक्यं स्थानं तत्परमेष्ठिनः ६०  
 ये स्मरन्ति सदा कालं वदन्ति च पुरीमिमाम्  
 तेषां विनश्यति क्षिप्रमिहामुत्र च पातकम् ६१  
 यानि चेह प्रकुर्वन्ति पातकानि कृता लयाः  
 नाशयेत्तानि सर्वाणि देवः कालतनुः शिवः ६२  
 आगच्छेत्तदिदं स्थानं सेवितं मोक्षकाङ्क्षिभिः  
 मृतानां च पुनर्जन्मनभूयो भवसागरे ६३  
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेन वाराणस्यां वसेन्नरः  
 योगीवाप्यथवा योगीपापीवापुण्यकृत्तमः ६४  
 नलोकवचनात्पित्रोर्नचैव गुरुवादतः  
 मतिर्नक्रमणीया स्यादविमुक्तगतिं प्रति ६५  
 इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखण्डे त्रयस्त्रिंशोऽध्यायः ३३

### चतुस्त्रिंशोऽध्यायः

नारद उवाच-  
 तत्रेदं विमलं लिगमोकारं नाम शोभनम्  
 यस्य स्मरणमात्रेण मुच्यते सर्वपातकैः १  
 एतत्परतरं ज्ञानं पंचायतनमुत्तमम्  
 सेवितं मुनिभिर्नित्यं वाराणस्यां विमोक्षणम् २  
 तत्र साक्षान्महादेवः पंचायतनविग्रहः  
 रमते भगवान् रुद्रो जंतूनामपवर्गदः ३  
 एतत्पाशुपतं ज्ञानं पंचायतनमुच्यते  
 तदेतद्विमलं लिगमोकारं समुपस्थितम् ४  
 शांत्यतीता तथा शांतिर्विद्या चैवापरावरा  
 प्रतिष्ठा च निवृत्तिश्च पंचात्मलिगमैश्वरम् ५  
 पंचानामपिलिगानां ब्रह्मादीनां समाश्रयम्  
 ॐकारबोधकं लिगं पंचायतनमुच्यते ६



संस्मरेदीश्वरंलिंगंपंचायतनमव्ययम्  
 देहांतेपरमंज्योतिरानंदंविशतेबुधः ७  
 तत्रदेवर्षयःपूर्वसिद्धाब्रह्मर्षयस्तथा  
 उपास्यदेवमीशानमापुरंतःपरंपदम् ८  
 मत्स्योदर्यास्तटेपुण्येस्थानंगुह्यतमंशुभम्  
 गोचर्ममात्रंराजेंद्रॐकारेश्वरमुत्तमम् ९  
 कृत्तिवासेश्वरंलिंगमध्यमेश्वरमुत्तमम्  
 विश्वेश्वरंतथोकारंकंदर्पेश्वरमेवच १०  
 एतानिगुह्यलिगानिवाराणस्यांयुधिष्ठिर  
 नकश्चिदिहजानातिविनाशंभोरनुग्रहात् ११  
 कृत्तिवासेश्वरस्यैवमाहात्म्यंशृणुपार्थिव  
 तस्मिन्स्थानेपुरादैत्योहस्तीभूत्वाशिवांतिकम् १२  
 ब्राह्मणान्हंतुमायातोयत्रनित्यमुपासते  
 तेषांलिगान्महादेवःप्रादुरासीत्त्रिलोचनः १३  
 रक्षणार्थमहादेवोभक्तानांभक्तवत्सलः  
 हत्वागजाकृतिंदैत्यंशूलेनावज्ञयाहरः १४  
 वासस्तस्याकरोत्कृत्तिकृत्तिवासेश्वरस्ततः  
 तत्रसिद्धिंपरांप्राप्तामुनयोहियुधिष्ठिर १५  
 तेनैवचशरीरेणप्राप्तास्तत्परमंपदम्  
 विद्याविद्येश्वरारुद्राःशिवायेचप्रकीर्तिताः १६  
 कृत्तिवासेश्वरंलिंगंनित्यमाश्रित्यसंस्थिताः  
 ज्ञात्वाकलियुगंघोरमधर्मबहुलंजनाः १७  
 कृत्तिवासंनमुंचंतिकृतार्थास्तेनसंशयः  
 जन्मांतरसहस्रेणमोक्षोयत्राप्यतेनवा १८  
 एकेनजन्मनामोक्षःकृत्तिवासेऽत्रलभ्यते  
 आलयंसर्वसिद्धानामेतत्स्थानंवदंतिहि १९  
 गोपितंदेवदेवेनमहादेवेनशंभुना  
 युगेयुगेह्यत्रदांताब्राह्मणावेदपारगाः २०  
 उपासंतेमहात्मानंजपंतिशतरुद्रियम्  
 स्तुवंतिसततंदेवंत्र्यंबकंकृत्तिवाससम्

ध्यायंतिहृदयेदेवंस्थाणुंसर्वातरंशिवम् २१  
गायंतिसिद्धाः किलगीतकानिवाराणसीयेनिवसंतिविप्राः  
तेषामथैकेनभवेद्विमुक्तिर्येकृत्तिवासंशरणंप्रपन्नाः २२  
संप्राप्यलोकेजगतामभीष्टंसुदुर्लभंविप्रकुलेषुजन्म  
ध्यानेसमाधायजपंतरुद्रंध्यायंतिचित्तेयतयोमहेशम् २३  
आराधयंतिप्रभुमीशितारंवाराणसीमध्यगतामुनीन्द्राः  
यजंतियज्ञैरभिसंधिहीनाःस्तुवंतिरुद्रंप्रणमंतिशंभुम् २४  
नमोभवायामलयोगधाम्नेस्थाणुंप्रपद्येगिरिशंपुराणम्  
स्मरामिरुद्रंहृदयेनिविष्टंजानेमहादेवमनेकरूपम् २५  
इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेचतुस्त्रिंशोऽध्यायः ३४

पंचत्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

अथान्यत्तत्रवैलिंगंकपर्दीश्वरमुत्तमम्  
स्नात्वातत्रविधानेनतर्पयित्वापितृन्पुत्र १  
मुच्यतेसर्वपापेभ्योमुक्तिंभुक्तिंचविंदति  
पिशाचमोचनंनामतीर्थमन्यत्ततःस्थितम् २  
तत्राश्चर्यमयोदेवोमुक्तिदःसर्वदोषहः  
कश्चिद्द्वैत्योजगामेदंशार्दूलोघोररूपधृक् ३  
मृगीमेकांभक्षयितुंकपर्दीश्वरमुत्तमम्  
तत्रसाभीतहृदयाकृत्वाकृत्वाप्रदक्षिणम् ४  
धावमानासुसंभ्रांताव्याघ्रस्यवशमागता  
तांविदार्यनखैस्तीक्ष्णैःशार्दूलःसमहाबलः ५  
जगामचान्यंविजनंदेशंदृष्ट्वामुनीश्वरान्  
मृतमात्राचसाबालाकपर्दीशाग्रतोमृगी ६  
अदृश्यतमहाज्वालाव्योम्निसूर्यसमप्रभा  
त्रिनेत्रानीलकंठाचशशांकांकितमूर्द्धजा ७  
वृषाधिरूढापुरुषैस्तादृशैरेवसंवृता  
पुष्पवृष्टिंविमुंचंतिखेचरास्तत्समंततः ८  
गणेश्वरीस्वयंभूत्वानदृष्टातत्क्षणात्ततः

दृष्ट्वातदाश्चर्यवरंप्रशशंसुःसुरादयः ६  
 तन्महेशस्यवैलिंगंकपर्दीश्वरमुत्तमम्  
 स्मृत्यैवाशेषपापौघात्क्षिप्रमस्यविमुंचति १०  
 कामक्रोधादयोदोषावाराणसीनिवासिनाम्  
 विघ्नाःसर्वेविनश्यंतिकपर्दीश्वरपूजनात् ११  
 तस्मात्सदैवद्रष्टव्यंकपर्दीश्वरमुत्तमम्  
 पूजितव्यंप्रयत्नेनस्तोतव्यंवैदिकैस्तवैः १२  
 ध्यायतांचात्रनियतयोगिनांशांतचेतसाम्  
 जायतेयोगसिद्धिःस्यात्षणमासेननसंशयः १३  
 ब्रह्महत्यादयःपापाविनश्यंत्यस्यपूजनात्  
 पिशाचमोचनेकुंडेस्नातःस्यात्प्रशमोयतः १४  
 तस्मिन्क्षेत्रेपुराविप्रस्तपस्वीसंशितव्रतः  
 शंकुकर्णइतिख्यातःपूजयामासशंकरम् १५  
 जजापरुद्रमनिशंप्रणवंब्रह्मरूपिणम्  
 पुष्पधूपादिभिस्तोत्रैःनमस्कारैःप्रदक्षिणैः १६  
 उपासीतात्रयोगात्माकृत्वादीक्षांतुनैष्ठिकीम्  
 कदाचिदागतंप्रेतंपश्यतिस्मक्षुधान्वितम् १७  
 अस्थिचर्मपिनद्धांगनिश्वसंतंमुहुर्मुहुः  
 तंदृष्ट्वासमुनिश्रेष्ठःकृपयापरयायुतः १८  
 प्रोवाचकोभवान्कस्माद्देशाद्देशमिमंश्रितः  
 तस्मैपिशाचःक्षुधयापीडयमानोऽब्रवीद्वचः १९  
 पूर्वजन्मन्यहंविप्रोधनधान्यसमन्वितः  
 पुत्रपौत्रादिभिर्युक्तःकुटुंबभरणोत्सुकः २०  
 नपूजितामहादेवागावोऽप्यतिथयस्तथा  
 नकदाचित्कृतंपुण्यमल्पंवानल्पमेवच २१  
 एकदाभगवान्देवोवृषभेश्वरवाहनः  
 विश्वेश्वरोवाराणस्यांदृष्टःस्पृष्टोनमस्कृतः २२  
 तदाचिरेणकालेनपंचत्वमहमागतः  
 नदृष्टंतन्महाघोरंयमस्यसदनंमुने २३  
 पिपासयाधुनाक्रांतोनजानामिहिताहितम्

यदिकंचित्समुद्धर्तुमुपायंपश्यसिप्रभो २४  
 कुरुष्वतंनमस्तुभ्यंत्वामहंशरणंगतः  
 इत्युक्तःशंकुकर्णोऽथपिशाचमिदमब्रवीत् २५  
 तादृशोनहिलोकेस्मिन्विद्यतेपुरायकृत्तमः  
 यत्त्वयाभगवान्पूर्वदृष्टोविश्वेश्वरःशिवः २६  
 संस्पृष्टोवंदितोभूयः कोऽन्यस्त्वत्सदृशोभुवि  
 तेनकर्मविपाकेनदेशमेतंसमागतः २७  
 स्नानंकुरुष्वशीघ्रंत्वमस्मिन्कुंडेसमाहितः  
 येनेमांकुत्सितांयोनिंक्षिप्रमेवप्रहास्यसि २८  
 सएवमुक्तोमुनिनापिशाचोदयालुनादेववरंत्रिनेत्रम्  
 स्मृत्वाकपर्दीश्वरमीशितारंचक्रेसमाधायमनोवगाहम् २९  
 तदावगाढोमुनिसन्निधानेममारदिव्याभरणोपपन्नः  
 अदृश्यतार्कप्रतिमोविमानेशशांकचिह्नीकृतचारुमौलि ३०  
 विभातिरुद्रैःसहितोदिविष्टैःसमाभृतोयोगिरिभरप्रमेयैः  
 सवालखिल्यादिभिरेषदेवोयथोदयेभानुरशेषदेवः ३१  
 स्तुवंतिसिद्धादिविदेवसंघानृत्यंतिदिव्याप्सरसोऽभिरामाः  
 मुंचंतिवृष्टिंकुसुमांबुमिश्रांगंधर्वविद्याधरकिन्नराद्याः ३२  
 संस्तूयमानोऽथमुनींद्रसंघैरवाप्यबोधंभगवत्प्रसादात्  
 समाविशन्मंडलमेतदग्रयंत्रयीमयंत्रविभातिरुद्रः ३३  
 दृष्ट्वाविमुक्तंसपिशाचभूतंमुनिःप्रहृष्टोमनसामहेशम्  
 विचिंत्यरुद्रंकविमेकमग्निंप्रणम्यतुष्टावकपर्दिनंतम् ३४  
 शंकुकर्णउवाच-  
 कपर्दिनंत्वांपरतःपरस्ताद्गोप्तारमेकंपुरुषंपुराणम्  
 ब्रजामियोगेश्वरमीप्सितारमादित्यमग्निंकपिलाधिरूढम् ३५  
 त्वांब्रह्मसारंहृदिसंनिविष्टंहिरण्यमयंयोगिनमादिमंतम्  
 ब्रजामिरुद्रंशरणंदिविष्टंमहामुनिंब्रह्ममयंपवित्रम् ३६  
 सहस्रपादाक्षिशिरोभियुक्तंसहस्ररूपंतमसःपरस्तात्  
 तंब्रह्मपारंप्रणमामिशंभुंहिरण्यगर्भाधिपतिंत्रिनेत्रम् ३७  
 यत्रप्रसूतिर्जगतोविनाशोयेनावृतंसर्वमिदंशिवेन  
 तंब्रह्मपारंभगवंतमीशंप्रणम्यनित्यंशरणंप्रपद्ये ३८

अलिगमालोकविहीनरूपंस्वयंप्रभुंचित्पतिमेकरूपम्  
 तंब्रह्मपारंपरमेश्वरंत्वांनमस्करिष्येनयतोऽन्यदस्ति ३९  
 यंयोगिनस्त्यक्तसबीजयोगालब्ध्वासमाधिंपरमात्मभूताः  
 पश्यंतिदेवंप्रणतोऽस्मिनित्यंतंब्रह्मपारंपरमस्वरूपम् ४०  
 नयत्रनामादिविशेषक्लृप्तिर्नसंदृशेतिष्ठतियत्स्वरूपम्  
 तंब्रह्मपारंप्रणतोऽस्मिनित्यंस्वयंभुवंत्वांशरणंप्रपद्ये ४१  
 यद्वेदवादाभिरताविदेहंसब्रह्मविज्ञानमभेदमेकम्  
 पश्यंत्यनेकंभवतःस्वरूपंतंब्रह्मपारंप्रणतोऽस्मिनित्यम् ४२  
 यतःप्रधानंपुरुषःपुराणोबिभर्तितेजःप्रणमंतिदेवाः  
 नमामितंज्योतिषिसन्निविष्टंकालंबृहंतंभवतःस्वरूपम् ४३  
 ब्रजामिनित्यंशरणंगुहेशंस्थाणुंप्रपद्येगिरिशंपुराणम्  
 शिवंप्रपद्येहरिमिंदुमौलिपिनाकिनंत्वांशरणंब्रजामि ४४  
 स्तुत्वैवंशंकुकर्णोऽपिभगवंतंकपर्दिनम्  
 पपातदंडवद्भूमौप्रोच्चरन्प्रणवंपरम् ४५  
 तत्क्षणात्परमंलिगंप्रादुर्भूतंशिवात्मकम्  
 ज्ञानमानंदमत्यंतंकोटिज्वालाग्निसन्निभम् ४६  
 शंकुकर्णोऽथमुक्तात्मातदात्मासर्वगोऽमलः  
 निलिल्येविमलेलिगेतदद्भुतमिवाभवत् ४७  
 एतद्रहस्यमारुष्यातंमाहात्म्यंतेकपर्दिनः  
 नकश्चिद्वेत्तितमसाविद्वानप्यत्रमुह्यति ४८  
 यइमांशृणुयान्नित्यंकथांपापप्रणाशिनीम्  
 त्यक्तपापविशुद्धात्मारुद्रसामीप्यमाप्नुयात् ४९  
 पठेच्चसततंशुद्धोब्रह्मपारंमहास्तवम्  
 प्रातर्मध्याह्नसमयेसयोगंप्राप्नुयात्परम् ५०

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेवाराणसी-  
 माहात्म्येपंचत्रिंशोऽध्यायः ३५

षट्त्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

वाराणस्यांमहाराजमध्यमेशंपरात्परम्

तस्मिन्स्थानेमहादेवोदेव्यासहमहेश्वरः १  
 रमतेभगवान्नित्यंरुद्रैश्चपरिवारितः  
 तत्रपूर्वहृषीकेशोविश्वात्मादेवकीसुतः २  
 उवासवत्सरंकृष्णःसदापाशुपतैर्युतः  
 भस्मोद्धूलितसर्वांगोरुद्राध्ययनतत्परः ३  
 आराधयन्हरिःशंभुकृत्वापाशुपतंव्रतम्  
 तस्यतेबहवःशिष्याःब्रह्मचर्यपरायणाः ४  
 लब्ध्वातद्ब्रह्मनाज्ज्ञानंदृष्टवंतोमहेश्वरम्  
 तस्यदेवोमहादेवःप्रत्यक्षंनीललोहितः ५  
 ददौकृष्णस्यभगवान्वरदोवरमुत्तमम्  
 येऽचयंतिचगोविंदंमद्भक्ताविधिपूर्वकम् ६  
 तेषांतदैश्वरंज्ञानमुत्पत्स्यतिजगन्मयम्  
 नमस्योऽचयितव्यश्चध्यातव्योमत्परैर्जनैः ७  
 भविष्यंतिनसंदेहोमत्प्रसादाद्विजातयः  
 येऽत्रद्रक्ष्यंतिदेवेशंस्नात्वादेवंपिनाकिनम् ८  
 ब्रह्महत्यादिकंपापंतेषामाशुविनश्यति  
 प्राणांस्त्यक्ष्यंतियेर्मत्याःपापकर्मरताअपि ९  
 तेषांति तत्परंस्थानंनात्रकार्याविचारणा  
 धन्यास्तुखलुतेविज्ञामंदाकिन्यांकृतोदकाः १०  
 अर्चयित्वामहादेवंमध्यमेश्वरमीश्वरम्  
 ज्ञानंदानंतपःश्राद्धंपिंडनिर्वपणंत्विह ११  
 एकैकशःकृतंकर्मपुनात्यासप्तमंकुलम्  
 सन्निहत्यामुपस्पृश्यराहुग्रस्तेदिवाकरे १२  
 यत्फलंलभतेमत्तर्यस्तस्माद्दशगुणंत्विह  
 एवमुक्तंमहाराजमाहात्म्यंमध्यमेश्वरे  
 यःशृणोतिपरंभक्त्यासयातिपरमंपदम् १३

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेवाराणसी-  
 माहात्म्येषट्त्रिंशोऽध्यायः ३६

## सप्तत्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

अन्यानिचमहाराजतीर्थानिपावनानितु  
 वाराणस्यांस्थितानीहसंश्रृणुष्वयुधिष्ठिर १  
 प्रयागादधिकंतीर्थप्रयागंपरमंशुभम्  
 विश्वरूपंतथातीर्थतालतीर्थमनुत्तमम् २  
 आकाशाख्यंमहातीर्थतीर्थचैवार्षभंपरम्  
 सुनीलंचमहातीर्थगौरीतीर्थमनुत्तमम् ३  
 प्राजापत्यंतथातीर्थस्वर्गद्वारंतथैवच  
 जंबुकेश्वरमित्युक्तंधर्माख्यंतीर्थमुत्तमम् ४  
 गयातीर्थपरंतीर्थतीर्थचैवमहानदी  
 नारायणपरंतीर्थवायुतीर्थमनुत्तमम् ५  
 ज्ञानतीर्थपरंगुह्यंवाराहंतीर्थमुत्तमम्  
 यमतीर्थयथापुण्यंतीर्थसंमूर्तिकंशुभम् ६  
 अग्नितीर्थमहाराजकलशेश्वरमुत्तमम्  
 नागतीर्थसोमतीर्थसूर्यतीर्थतथैवच ७  
 पर्वताख्यंमहागुह्यंमणिकर्णमनुत्तमम्  
 घटोत्कचंतीर्थवरंश्रीतीर्थचपितामहम् ८  
 गंगातीर्थतुदेवेशंययातेस्तीर्थमुत्तमम्  
 कापिलंचैवसोमेशंब्रह्मतीर्थमनुत्तमम् ९  
 तत्रलिगंपुराणीयंस्थातुंब्रह्मायथागतः  
 तदानींस्थापयामासविष्णुस्तल्लिंगमैश्वरम् १०  
 तत्रस्नात्वासमागम्यब्रह्माप्रोवाचतंहरिम्  
 मयानीतमिदंलिगंकस्मात्स्थापितवानसि ११  
 तमाहविष्णुस्त्वत्तोऽपिरुद्रेभक्तिर्दृढामम  
 तस्मात्प्रतिष्ठितंलिगंनान्नातवभविष्यति १२  
 भूतेश्वरंतथातीर्थतीर्थधर्मसमुद्भवम्  
 गंधर्वतीर्थसुशुभंवाह्यंतीर्थमुत्तमम् १३  
 दौर्वासिकंव्योमतीर्थचंद्रतीर्थयुधिष्ठिर  
 चिंतांगदेश्वरंतीर्थपुण्यंविद्याधरेश्वरम् १४

केदारतीर्थमुग्राख्यंकालंजरमनुत्तमम्  
सारस्वतंप्रभासंचरुद्रकर्णहृदंशुभम् १५  
कोकिलारख्यंमहातीर्थतीर्थचैवमहालयम्  
हिरण्यगर्भगोप्रेक्षंतीर्थचैवमनुत्तमम् १६  
उपशांतंशिवंचैवव्याघ्रेश्वरमनुत्तमम्  
त्रिलोचनंमहातीर्थलोकार्कचोत्तराह्वयम् १७  
कपालमोचनंतीर्थब्रह्महत्याविनाशनम्  
शुक्रेश्वरंमहापुरायमानंदपुरमुत्तमम् १८  
एवमादीनितीर्थानिवाराणस्यांस्थितानिवै  
नशक्यंविस्तराद्भक्तुंकल्पकोटिशतैरपि १९

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेवाराणसी-  
माहात्म्येसप्तत्रिंशोऽध्यायः ३७

अष्टत्रिंशोऽध्यायः

नारदउवाच-

वाराणस्याश्चमाहात्म्यंतस्यांतीर्थानिचप्रभो  
कथितानिसमासेनतीर्थान्यन्यानिसंश्रुणु १  
ततोगयांसमासाद्यब्रह्मचारीसमाहितः  
अश्वमेधमवाप्नोतिगमनादेवभारत २  
यत्राक्षय्यवटोनामत्रिषुलोकेषुविश्रुतः  
पितृणांतत्रवैदत्तमक्षयंभवतिप्रभो ३  
महानद्यामुपस्पृश्यतर्पयेत्पितृदेवताः  
अक्षयान्प्राप्नुयाल्लोकान्कुलंचैवसमुद्धरेत् ४  
ततोब्रह्मसरोगच्छेद्ब्रह्मारणयोपसेवितम्  
पुंडरीकमवाप्नोतिप्रभातमिवशर्वरी ५  
सरसिब्रह्मणातत्रयूपश्रेष्ठःसमुच्छ्रितः  
यूपंप्रदक्षिणंकृत्वावाजपेयफलंलभेत् ६  
ततोगच्छेतराजेंद्रधेनुकंलोकविश्रुतम्  
एकारात्रोषितोराजन्प्रयच्छेत्तिलधेनुकाम् ७  
सर्वपापविशुद्धात्मासोमलोकंब्रजेद्ध्रुवम्



तत्रचिह्नंमहाराजअद्यापिहिनसंशयः ८  
 कपिलासहवत्सावैपर्वतेविचरत्युतः  
 सवत्सायाःपदान्यस्यादृश्यंतेऽद्यापिभारत ९  
 तेषूपस्पृश्यराजेंद्रपदेषुनृपसत्तम  
 यत्किंचिदशुभंपापंतत्प्रणश्यतिभारत १०  
 ततो गृध्रवटंगच्छेत्स्थानंदेवस्यशूलिनः  
 स्नायात्तुभस्मनातत्रसंगम्यवृषभध्वजम् ११  
 ब्राह्मणेनभवेच्चीर्णव्रतंद्वादशवार्षिकम्  
 इतरेषांतुवर्णानांसर्वपापंप्रणश्यति १२  
 गच्छेतततउद्यंतंपर्वतंगीतनादितम्  
 सावित्रंतुपदंतत्रदृश्यतेभरतर्षभ १३  
 तत्रसंध्यामुपासीतब्राह्मणःसंशितव्रतः  
 उपास्ताहिभवेत्संध्यातेनद्वादशवार्षिकी १४  
 योनिद्वारंचतत्रैवविश्रुतंभरतर्षभ  
 तत्राभिगम्यमुच्येतपुरुषोयोनिंकटात् १५  
 शुक्लकृष्णावुभौपक्षौगयायांयोवसेन्नरः  
 पुनात्यासप्तमंराजन्कुलंनास्त्यत्रसंशयः १६  
 एष्टव्याबहवःपुत्रायद्यप्येकोगयांव्रजेत्  
 यजेतवाश्वमेधेननीलंवावृषमुत्सृजेत् १७  
 ततःफलं व्रजेद्राजंस्तीर्थसेवीनराधिप  
 अश्वमेधमवाप्नोतिसिद्धिंचपरमां व्रजेत् १८  
 ततो गच्छेतराजेंद्रधर्मपृष्ठंसमाहितः  
 यत्रधर्मोमहाराजनित्यमास्तेयुधिष्ठिर १९  
 धर्म्मतत्राभिसंगम्यवाजिमेधफलंलभेत्  
 ततो गच्छेतराजेंद्रब्रह्मणस्तीर्थमुत्तमम् २०  
 तत्राभिगम्यब्रह्माणमर्चयेन्नियतव्रतः  
 राजसूयाश्वमेधाभ्यांफलंप्राप्नोतिभारत २१  
 ततो राजगृहंगच्छेत्तीर्थसेवीनराधिप  
 उपस्पृश्यततस्तत्रकक्षीवानिवमोदते २२  
 यच्चिरयानैत्यकंतत्रप्रागग्निपुरुषःशुचिः

यक्षिण्यास्तुप्रसादेनमुच्यतेब्रह्महत्याया २३  
 मणिनागंततोगच्छेद्गोसहस्रफलंलभेत्  
 नैत्यकंभुंजतेयस्तुमणिनागस्यमानवः २४  
 दष्टस्याशीविषेणास्यनविषंक्रमतेनृप  
 तत्रोष्यरजनीमेकांसर्वपापैःप्रमुच्यते २५  
 ततोगच्छेतब्रह्मर्षेर्गौतमस्यवनंनृप  
 अहल्यायाहदेस्नात्वाव्रजेतपरमांगतिम् २६  
 अभिगम्यश्रियंराजन्विंदतेश्रियमुत्तमाम्  
 तत्रोदपानोधर्मज्ञत्रिषुलोकेषुविश्रुतः २७  
 तत्राभिषेकंकुर्वीतवाजिमेधमवाप्नुयात्  
 जनकस्यतुराजर्षेःकूपस्त्रिदशपूजितः २८  
 तत्राभिषेकंकृत्वाचविष्णुलोकमवाप्नुयात्  
 ततोऽविनाशनंगच्छेत्सर्वपापप्रमोचनम् २९  
 वाजिमेधमवाप्नोतिसोमलोकंचगच्छति  
 गंडकींचसमासाद्यसर्वतीर्थजलोद्भवाम् ३०  
 वाजपेयमवाप्नोतिसूर्यलोकंचगच्छति  
 ततोध्रुवस्यधर्मज्ञसमाविश्यतपोवनम् ३१  
 गुह्यकेषुमहाभागमोदतेनात्रसंशयः  
 कर्मदांतुसमासाद्यनदींसिद्धनिषेविताम् ३२  
 पुंडरीकमवाप्नोतिसोमलोकंचगच्छति  
 ततोविशालामासाद्यनदीत्रैलोक्यविश्रुताम् ३३  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिस्वर्गलोकंचगच्छति  
 अथमाहेश्वरींधारांसमासाद्यनराधिप ३४  
 अश्वमेधमवाप्नोतिकुलंचैवसमुद्धरेत्  
 दिवौकसांपुष्करिणींसमासाद्यनरःशुचिः ३५  
 नदुर्गतिमवाप्नोतिवाजपेयंचविंदति  
 अथमाहेशपदंगच्छेद्ब्रह्मचारीसमाहितः ३६  
 माहेश्वरपदेस्नात्वावाजिमेधफलंलभेत्  
 तत्रकोटिस्तुतीर्थानांविश्रुताभरतर्षभ ३७  
 कूर्मरूपेणराजेंद्रअसुरेणदुरात्मना

हियमाणाहताराजन्विष्णुनाप्रभविष्णुना ३८  
 तत्राभिषेकंकुर्वीततीर्थकोट्यांनराधिप  
 पुंडरीकमवाप्नोतिविष्णुलोकंचगच्छति ३९  
 ततोगच्छेन्नरश्रेष्ठस्थानंनारायणस्यच  
 सदासन्निहितोयत्रहरिर्वसतिभारत ४०  
 यत्रब्रह्मादयोदेवाऋषयश्चतपोधनाः  
 आदित्यावसवोरुद्राजनार्दनमुपासते ४१  
 शालग्रामइतिख्यातोविष्णोरद्भुतकर्मणः  
 अभिगम्यत्रिलोकेशंवरदंविष्णुमच्युतम् ४२  
 अश्वमेधमवाप्नोतिविष्णुलोकंचगच्छति  
 तत्रोदपानोधर्मज्ञसर्वपापप्रमोचनः ४३  
 समुद्रास्तत्रचत्वारःकूपेसन्निहिताःसदा  
 तत्रोपस्पृश्यराजेंद्रनदुर्गतिमवाप्नुयात् ४४  
 अभिगम्यमहादेवंवरदंविष्णुमव्ययम्  
 विराजतेयथासोमऋणैर्मुक्तोयुधिष्ठिर ४५  
 जातिस्मरउपस्पृश्यशुचिःप्रयतमानसः  
 जातिस्मरत्वंप्राप्नोतिस्नात्वातत्रनसंशयः ४६  
 वटेश्वरपुरंगत्वाअर्चयित्वाचकेशवम्  
 ईप्सिताँल्लभतेलोकानुपवासान्नसंशयः ४७  
 ततस्तुवामनंगत्वासर्वपापप्रणाशनम्  
 अभिवाद्यहरिंदेवंनदुर्गतिमवाप्नुयात् ४८  
 भरतस्याश्रमंगत्वासर्वपापप्रमोचनम्  
 कौशिकींतत्रसेवेतमहापातकनाशिनीम् ४९  
 राजसूयस्ययज्ञस्यफलंप्राप्नोतिमानवः  
 ततोगच्छेत्तधर्मज्ञचंपकारण्यमुत्तमम् ५०  
 तत्रोष्यरजनीमेकांगोसहस्रफलंलभेत्  
 अथगोविंदमासाद्यतीर्थंपरमसम्मतम् ५१  
 उपोष्यरजनीमेकामग्निष्टोमफलंलभेत्  
 तत्रविश्वेश्वरंदृष्ट्वादेव्यासहमहाद्युतिम् ५२  
 मित्रावरुणयोर्लोकान्प्राप्नुयाद्भरतर्षभ

त्रिरात्रोपोषितस्तत्रअग्निष्टोमफलंलभेत् ५३  
 कन्यावसथमासाद्यनियतोनियताशनः  
 मनोःप्रजापतेर्लोकानाप्रोतिभरतर्षभ ५४  
 कन्यायांयेप्रयच्छंतिदानमरावपिभारत  
 तदक्षयमितिप्राहुर्ऋषयःसंशितव्रताः ५५  
 निष्ठावासंसमासाद्यत्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
 अश्वमेधमवाप्रोतिविष्णुलोकंचगच्छति ५६  
 येतुदानंप्रयच्छंतिनिष्ठायाःसंगमेनराः  
 तेयांतिनरशार्दूलब्रह्मलोकमनामयम् ५७  
 तत्राश्रमोवसिष्ठस्यत्रिषुलोकेषुविश्रुतः  
 तत्राभिषेकंकुर्वाणोवाजपेयमवाप्नुयात् ५८  
 देवकूटंसमासाद्यदेवर्षिगणसेवितम्  
 अश्वमेधमवाप्रोतिकुलंचैवसमुद्धरेत् ५९  
 ततो गच्छेतराजेंद्रकौशिकस्यमुनेर्हृदम्  
 तत्रसिद्धिंप्रापविश्वामित्रोऽथकौशिकः ६०  
 यत्रमासंवसेद्धीरःकौशिक्यांभरतर्षभ  
 अश्वमेधस्ययत्पुण्यंतन्मासेनाधिगच्छति ६१  
 सर्वतीर्थवरंचैवयोवसेतमहाहृदम्  
 नदुर्गतिमवाप्रोतिविंद्याद्ब्रह्मसुवर्णकम् ६२  
 कुमारमभिगम्याथवीराश्रमनिवासिनम्  
 अश्वमेधमवाप्रोतिशक्रलोकंसगच्छति ६३  
 नंदिन्यांचसमासाद्यकूपंत्रिदशसेवितम्  
 नरमेधस्ययत्पुण्यंतत्प्राप्रोतिकुरुद्वह ६४  
 कालिकासंगमेस्नात्वाकौशिक्यारुणयोर्यतः  
 त्रिरात्रोपोषितोविद्वान्सर्वपापैःप्रमुच्यते ६५  
 उर्वशीतीर्थमासाद्यतथासोमाश्रमंबुधः  
 कुंभकर्णाश्रमेस्नात्वापूज्यतेभुविमानवः ६६  
 तथाकोकामुखेस्नात्वाब्रह्मचारीसमाहितः  
 जातिस्मरत्वंप्राप्रोतिदृष्टमेतत्पुरातनैः ६७  
 सकृन्नदींसमासाद्यकृतार्थोभवतिद्विजः

सर्वपापविशुद्धात्मास्वर्गलोकं च गच्छति ६८  
 ऋषभद्वीपमासाद्यसेव्यक्रौंचनिषूदनम्  
 सरस्वत्यामुपस्पृश्यविमानस्थो विराजते ६९  
 औद्यानकं महाराजतीर्थमुनिनिषेवितम्  
 तत्राभिषेकं कुर्वीत सर्वपापैः प्रमुच्यते ७०  
 ब्रह्मतीर्थसमासाद्यपुण्यं ब्रह्मर्षिसेवितम्  
 वाजपेयमवाप्नोति नरो नास्त्यत्र संशयः ७१  
 ततश्च पांसमासाद्यभागीरथ्यां कृतोदकः  
 दंडार्पणं समासाद्य गोसहस्रफलं लभेत् ७२  
 लाविठिकांततो गच्छेत्पुण्यां पुण्यनिषेविताम्  
 वाजपेयमवाप्नोति विमानस्थश्च पूज्यते ७३

इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखंडे गयादितीर्थमाहात्म्यकथनं  
 नाम अष्टत्रिंशोऽध्यायः ३८

नवत्रिंशोऽध्यायः

नारद उवाच-

अथ संध्यां समासाद्य सविद्यां तीर्थमुत्तमम्  
 उपस्पृश्य नरो विद्वान्भवेन्नास्त्यत्र संशयः १  
 रामस्य च प्रसादेन तीर्थराजं कृतं पुरा  
 तल्लौहित्यं समासाद्य विद्याद्बहुसुवर्णकम् २  
 करतोयां समासाद्य त्रिरात्रोपोषितो नरः  
 अश्वमेधमवाप्नोति शक्रलोकं च गच्छति ३  
 गंगायास्त्वथ राजेन्द्रसागरस्य च संगमे  
 अश्वमेधं दशगुणं प्रवदंति मनीषणः ४  
 गंगायास्तु परं द्वीपं प्राप्य यः स्नाति भारत  
 त्रिरात्रोपोषितो राजन् सर्वकाममवाप्नुयात् ५  
 ततो वैतरणीं गत्वानदीं पापप्रमोचनीम्  
 विरजंतीर्थमासाद्य विराजति यथा शशी ६  
 प्रभावे च कुलं पूत्वा सर्वपापं व्यपोहति  
 गोसहस्रफलं लब्ध्वा पुनाति स्वकुलं नरः ७

शोणस्यज्योतिरथ्याश्चसंगमेनिवसञ्छुचिः  
 तर्पयित्वापितृन्देवानग्निष्टोमफलंलभेत् ८  
 शोणस्यनर्मदायाश्चप्रभवेकुरुपुंगव  
 वंशगुल्ममुपस्पृश्यवाजिमेधफलंलभेत् ९  
 ऋषभंतीर्थमासाद्यकोशलायांनराधिप  
 वाजिमेधमवाप्नोतित्रिरात्रोपोषितोनरः १०  
 कोशलायांसमासाद्यकालतीर्थमुपस्पृशेत्  
 वृषभैकादशगुणंलभतेनात्रसंशयः ११  
 पुष्पवत्यामुपस्पृश्यत्रिरात्रोपोषितोनरः  
 गोसहस्रफलंविद्यात्कुलंचैवसमुद्धरेत् १२  
 ततोबदारिकातीर्थेस्नात्वाप्रयतमानसः  
 दीर्घायुष्यमवाप्नोतिस्वर्गलोकंचगच्छति १३  
 ततोमहेन्द्रमासाद्यजामदग्न्यनिषेवितम्  
 रामतीर्थेनरःस्नात्वावाजिमेधफलंलभेत् १४  
 मतंगस्यतुकेदारंतत्रैवभरतर्षभ  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्गोसहस्रफलंभेत् १५  
 श्रीपर्वतंसमासाद्यनदीतीरमुपस्पृशेत्  
 अश्वमेधमवाप्नोतिपरांसिद्धिंचगच्छति १६  
 श्रीपर्वतेमहादेवोदेव्यासहमहाद्युतिः  
 न्यवसत्परमप्रीतोब्रह्माचत्रिदशैर्वृतः १७  
 तत्रदेवहृदेस्नात्वाशुचिःप्रयतमानसः  
 अश्वमेधमवाप्नोतिपरांसिद्धिंचगच्छति १८  
 ऋषभंपर्वतंगत्वाभांडेषुसुरपूजितम्  
 वाजपेयमवाप्नोतिनाकपृष्ठेचमोदते १९  
 ततो गच्छेत्कावेरींवृतामृप्सरसांगणैः  
 तत्रस्नात्वानरोराजन्गोसहस्रफलंलभेत् २०  
 तत्रतीर्थेसमुद्रस्यकन्यातीर्थमुपस्पृशेत्  
 तत्रोपस्पृश्यराजेंद्रसर्वपापैःप्रमुच्यते २१  
 अथगोकमर्णमासाद्यत्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
 समुद्रमध्येराजेंद्रसर्वलोकनमस्कृतम् २२

यत्रब्रह्मादयोदेवामुनयश्चतपोधनाः  
 भूतयक्षाःपिशाचाश्चकिन्नराःसमहोरगाः २३  
 सिद्धचारणगंधर्वामानुषाःपन्नगास्तथा  
 सरितःसागराःशैलाउपासंतेउमापतिम् २४  
 तत्रेशानंसमभ्यर्च्यत्रिरात्रोपोषितोनरः  
 दशाश्वमेधमाप्रोतिगाणपत्यंचविंदति २५  
 उपोष्यद्वादशरात्रंकृतार्थोजायतेनरः  
 तस्मिन्नेवतुगायत्र्याःस्थानत्रैलोक्यविश्रुतम् २६  
 त्रिरात्रमुषितस्तत्रगोसहस्रफलंलभेत्  
 निदर्शनंचप्रत्यक्षंब्राह्मणानानराधिप २७  
 गायत्रीपठतेयस्तुयोनिं संकरजोद्विजः  
 गाथावागीतिकावाणीतस्यसंपद्यतेनृप २८  
 अब्राह्मणस्यपठतःसावित्रीतूपनश्यति  
 संवर्तस्यतुविप्रर्षेवापीमासाद्यदुर्लभाम् २९  
 रूपस्यभागीभवतिसुभगश्चाभिजायते  
 ततोवेणांसमासाद्यतर्पयेत्पितृदेवताः ३०  
 मयूरहंससंयुक्तंविमानंलभतेनरः  
 ततो गोदावरींप्राप्यनित्यसिद्धनिषेविताम् ३१  
 गवामयमवाप्रोतिवायुलोकंचगच्छति  
 वेणायाःसंगमेस्नात्वावाजपेयफलंलभेत् ३२  
 वरदासंगमंस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत्  
 ब्रह्मस्थूणांसमासाद्यत्रिरात्रोपोषितोनरः ३३  
 गोसहस्रफलंविद्यात्स्वर्गलोकंचगच्छति  
 कुब्जावनंसमासाद्यब्रह्मचारीसमाहितः ३४  
 त्रिरात्रोपोषितःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत्  
 ततोदेवहृदेस्नात्वाकृष्णवेणाजलोद्भवे ३५  
 ज्योतिर्मात्रहृदेचैवतथाकन्याश्रमेनृप  
 यत्रक्रतुशतैरिष्ट्वादेवराजोदिवंगतः ३६  
 अग्निष्टोमशतंविद्याद्मनादेवतत्रतु  
 सर्वदेवहृदेस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत् ३७

जातिमात्रहृदेस्नात्वाभवेज्जातिस्मरोनरः  
शरभंगाश्रमंगत्वाशुकस्यचमहात्मनः ३८  
पितृदेवार्चनरतोगोसहस्रफलंलभेत्  
दंडकारण्यमासाद्यमहाराजउपस्पृशेत् ३९  
शरभंगाश्रमंगत्वाशुकस्यचमहात्मनः  
नदुर्गतिमवाप्नोतिपुनातिस्वकुलंनरः ४०  
ततःसूर्यारकंगच्छेज्जमदग्निनिषेवितम्  
रामतीर्थनरःस्नात्वाविंद्याद्बहुसुवर्णकम् ४१  
सप्तगोदावरींस्नात्वानियतोनियताशनः  
महापुरायमवाप्नोतिदेवलोकंचगच्छति ४२  
ततोदेवपथंगच्छेन्नियतोनियताशनः  
देवसत्रस्ययत्पुरायंतदवाप्नोतिमानवः ४३  
तुंगकारण्यमासाद्यब्रह्मचारीजितेंद्रियः  
वेदानध्यापयत्तत्रमुनीन्सारस्वतःपुरा ४४  
तत्रवेदान्प्रणष्टांस्तुमुनेरांगिरसःसुतः  
उपविष्टोमहर्षीणामुत्तरीयेषुभारत ४५  
ॐकारेणयथान्यायंसम्यगुच्चारितेनह  
येनयत्पूर्वमभ्यस्तंतस्यतत्समुपस्थितम् ४६  
ऋषयस्तत्रदेवाश्चवरुणोऽग्निप्रजापतिः  
हरिनारायणोदेवोमहादेवस्तथैवच ४७  
पितामहश्चभगवान्देवैस्सहमहाद्युतिः  
भृगुंनियोजयामासयाजनार्थेमहाद्युतिम् ४८  
ततःसचक्रेभगवानृषीणांविधिवत्तदा  
सर्वेषांपुनराधानंदेवदृष्टेनकर्मणा ४९  
आज्यभागेनवैतत्रतर्पितास्तुयथाविधि  
देवास्त्रिभुवनंयाताऋषश्चयथासुखम् ५०  
तदरण्यंप्रविष्टस्यतुंगकंराजसत्तम  
पापंविनश्यतेसद्यःस्त्रियावैपुरुषस्यवा ५१  
तत्रमासंवसेद्धीरोनियतोनियताशनः  
ब्रह्मलोकंब्रजेद्राजन्पुनीतेचकुलंपुनः ५२



मेधावनंसमासाद्यपितृदेवांश्चतर्पयेत्  
 अग्निष्टोममवाप्नोतिस्मृतिमेधांचविंदति ५३  
 तत्रकालंजरंगत्वागोसहस्रफलंलभेत्  
 आत्मानंसाधयेत्तत्रगिरौकालंजरेनृप ५४  
 स्वर्गलोकेमहीयेतनरोनास्त्यत्रसंशयः  
 ततोगिरिवरश्रेष्ठेचित्रकूटेविशांपते ५५  
 मंदाकिनींसमासाद्यनदींपापविमोचनीम्  
 अत्राभिषेकंकुर्वाणःपितृदेवार्चनेरतः ५६  
 अश्वमेधमवाप्नोतिगतिंचपरमांब्रजेत्  
 ततोगच्छेतराजेंद्रगुहस्थानमनुत्तमम् ५७  
 यत्रदेवोमहासेनोनित्यंसन्निहितोनृप  
 पुमांस्तत्रनरःश्रेष्ठगमनादेवसिध्यति ५८  
 कोटितीर्थेनरःस्नात्वागोसहस्रफलंलभेत्  
 प्रदक्षिणमुपावृत्ययशःस्थानंब्रजेन्नरः ५९  
 अभिगम्यमहादेवंविराजतियथाशशी  
 तत्रकूपोमहाराजविश्रुतोभरतर्षभ ६०  
 समुद्रायत्रचत्वारोनिवसंतियुधिष्ठिर  
 ततोपस्पृश्यराजेंद्रकृत्वाचापिप्रदक्षिणम् ६१  
 नियतात्मानरःपूतोगच्छेत्परमांगतिम्  
 ततोगच्छेत्कुरुश्रेष्ठशृंगवेरपुरंमहत् ६२  
 यत्रतीर्णोमहाप्राज्ञोरामोदाशरथिःपुरा  
 गंगायांतुनरःस्नात्वाब्रह्मचारीजितेंद्रियः ६३  
 विधूतपाप्माभवतिवाजपेयंचविंदति  
 ततोमुंजवटंगच्छेत्स्थानंदेवस्यधीमतः ६४  
 अभिगम्यमहादेवमभ्यर्च्यचनराधिप  
 प्रदक्षिणमुपावृत्यगाणपत्यमवाप्नुयात् ६५  
 ततोगच्छेतराजेंद्रप्रयागमृषिसंस्तुतम्  
 यत्रब्रह्मादयोदेवादिशश्चसदिगीश्वराः ६६  
 लोकपालाश्चसिद्धाश्चनिरताःपितरस्तथा  
 सनत्कुमारप्रमुखास्तथैवचमहर्षयः ६७

तथानागाःसुपर्णाश्चसिद्धाःशुक्रधरास्तथा  
 सरितःसागराश्चैवगंधर्वाप्सरसस्तथा ६८  
 हरिश्चभगवानास्तेप्रजापतिपुरस्कृतः  
 तत्रत्रीण्यपिकुंडानितयोर्मध्येनजाह्नवी ६९  
 प्रयागात्समतिक्रांतासर्वतीर्थपुरस्कृता  
 तपनस्यसुतातत्रत्रिषुलोकेषुविश्रुता ७०  
 यमुनागंगयासार्द्धसंगतालोकभाविनी  
 गंगायमुनयोर्मध्येपृथिव्याजघनंस्मृतम् ७१  
 प्रयागंजघनस्यांतमुपस्थमृषयोविदुः  
 प्रयागंसुप्रतिष्ठानंकंबलाश्वतरावुभौ ७२  
 तीर्थभोगवतीचैववेदीप्रोक्ताप्रजापतेः  
 तत्रवेदाश्चयज्ञाश्चमूर्त्तिमंतोयुधिष्ठिर ७३  
 प्रजापतिमुपासंतऋषयश्चमहानघाः  
 यजंतेक्रतुभिर्देवांस्तथाचक्रधरानृप ७४  
 ततःपुण्यतमंनास्त्रिषुलोकेषुभारत  
 प्रयागंसर्वतीर्थेभ्यःप्रभावेणाधिकंप्रभो ७५  
 श्रवणात्तस्यतीर्थस्यनामसंकीर्तनादपि  
 मूर्धकानमनाद्वापिसर्वपापैःप्रमुच्यते ७६  
 तत्राभिषेकंयःकुर्यात्संगमेसंशितव्रतः  
 पुण्यंसुमहदाप्नोतिराजसूयाश्वमेधयोः ७७  
 एषायजनभूमिर्हिदेवानामपितत्कथा  
 दत्तं तत्रस्वल्पमपिमहद्भवतिभारत ७८  
 नदेववचनात्तातनलोकवचनादपि  
 मतिरुत्क्रमणीयातेप्रयागमरणंप्रति ७९  
 दशतीर्थसहस्राणिषष्टिकोट्यस्तथापराः  
 येषांसान्निध्यमत्रैवकीर्तितंकुरुनंदन ८०  
 चतुर्विद्येचयत्पुण्यंसत्यवादिषुचैवयत्  
 स्नातएवतदाप्नोतिगंगायामुनसंगमे ८१  
 ततोभोगवतीनामवासुकेस्तीर्थमुत्तमम्  
 तत्राभिषेकंयःकुर्यात्सोऽश्वमेधमवाप्नुयात् ८२

तत्रहंसप्रपतनंतीर्थत्रैलोक्यविश्रुतम्  
 दशाश्वमेधिकंचैवगंगायांकुरुनंदन ८३  
 कुरुक्षेत्रसमागंगायत्रतत्रावगाहिता  
 विशेषोवैकनखलेप्रयागंपरममहत् ८४  
 यद्यकार्यशतंकृत्वाकृतंगंगावसेवनम्  
 सर्वतत्तस्यगंगापोदहत्यग्निरिवेधनम् ८५  
 सर्वदहतिगंगापस्तूलराशिमिवानलः  
 सर्वकृतयुगेपुण्यत्रेतायांपुष्करंस्मृतम् ८६  
 द्वापरेतुकुरुक्षेत्रंगंगाकलियुगेस्मृता  
 पुष्करेतुतपस्तप्येद्दानंदद्यान्महालये ८७  
 मलयेत्वग्निमारोहेद्भृगुतुंगेत्वनाशनम्  
 पुष्करेतुकुरुक्षेत्रेगंगापोमध्यगेषुच ८८  
 सद्यस्तारयतेजंतुःसप्तसप्तावरांस्तथा  
 पुनातिकीर्त्तितापापंदृष्ट्वापुण्यंप्रयच्छति ८९  
 अवगाढाचपीत्वाचपुनात्यासप्तमंकुलम्  
 यावदस्थिमनुष्यस्यगंगायाःस्पृशतेजलम् ९०  
 तावत्सपुरुषोराजन्स्वर्गलोकेमहीयते  
 यथापुण्यानितीर्थानिपुण्यान्यायतनानिच ९१  
 उपास्यपुण्यंलब्ध्वाचभवतिपरलोकभाक्  
 नगंगासदृशंतीर्थंनदेवःकेशवात्परः ९२  
 ब्राह्मणेभ्यःपरंनास्तिएवमाहपितामहः  
 यत्रगंगामहाराजसदेशस्तत्रयोजनम् ९३  
 सिद्धक्षेत्रंचविज्ञेयंगंगातीरसमाश्रितम्  
 इदंसत्यंद्विजातीनांसाधूनांमानसेषुच ९४  
 मुक्तिंचैवजपेत्कर्णेशिष्टस्यानुगतस्यच  
 इदंधर्ममिदंमेध्यमिदंस्वर्गमिदंसुखम् ९५  
 इदंपुण्यतमंरम्यंपावनंधर्ममुत्तमम्  
 महीशीर्षमिदंगुह्यंसर्वपापप्रमोचनम् ९६  
 अधीत्यद्विजमध्येचनिर्मलत्वमवाप्नुयात्  
 श्रीमत्स्वर्ग्यमहापुण्यंसपत्नशमनंशिवम् ९७

मेधाजननमग्रचंवैतीर्थवंशानुकीर्तनम्  
 अपुत्रोलभतेपुत्रमधनोधनमाप्नुयात् ६८  
 महींविजयतेराजावैश्योधनमवाप्नुयात्  
 शूद्रोयातीप्सितान्कामान्ब्राह्मणः पारगः पठन् ६९  
 यश्चेदंशृणुयान्नित्यंतीर्थपुण्यंसदाशुचि  
 जातिस्मरत्वमाप्नोतिनाकपृष्ठेचमोदते १००  
 गम्यान्यपिचतीर्थानिकीर्तितान्यगमान्यपि  
 मनसाप्यभिगच्छेतसर्वतीर्थमनीषया १०१  
 एतानिवसुभिः साध्यैरादित्यैर्मरुदश्विभिः  
 ऋषिभिर्देवकल्पैश्चकृतानिसुकृतैषिभिः १०२  
 एवंत्वमपिकौरव्यविधिनानेनसुव्रत  
 व्रजतीर्थानिनियतः पुण्यंपुण्येनवर्द्धते १०३  
 भावितैः करणैः पूर्वमास्तिक्याछरुतिदर्शनात्  
 प्राप्यंतेतानितीर्थानिसद्भिः शिष्टानुदर्शिभिः १०४  
 नाकृतोनाकृतात्माचनाशुचिर्नचतस्करः  
 स्नातितीर्थेषुकौरव्यनचवक्रमतिर्नरः १०५  
 त्वयातुसम्यग्वृत्तेननित्यंधर्मार्थदर्शिना  
 पितरस्तर्पितास्तातसर्वेचप्रपितामहाः  
 पितामहपुरोगाश्चदेवाः सर्षिगणास्तथा १०६  
 वसिष्ठउवाच-  
 त्वंचधर्मेणधर्मज्ञनित्यमेवाभितोषिताः  
 दिलीपकीर्तिमहतींप्राप्स्यसेभुविशाश्वतीम् १०७  
 नारदउवाच-  
 एवमुक्त्वाभ्यनुज्ञाप्यवसिष्ठोभगवानृषिः  
 प्रीतः प्रीतेनमनसातत्रैवांतरधीयत १०८  
 दिलीपः कुरुशार्दूलशास्त्रतत्त्वार्थदर्शनात्  
 वसिष्ठवचनाञ्चैवपृथिवीमनुचक्रमे १०९  
 एवमेषामहाभागप्रतिष्ठानेप्रतिष्ठिता  
 तीर्थयात्रामहापुण्यासर्वपापप्रमोचनी ११०  
 अनेनविधिनायस्तुपृथिवींपर्यटिष्यति

अश्वमेधशतंसाग्रंफलंप्रेत्यैषभोक्ष्यते १११  
 ततश्चाष्टगुणंपार्थप्राप्स्यसेधर्ममुत्तमम्  
 दिलीपःपार्थनृपतिर्यथापूर्वमवाप्तवान् ११२  
 नेताचत्वमृषीन्यस्मात्तस्मात्तेष्टगुणंफलम्  
 रक्षोगणविकीर्णानितीर्थान्येतानिभारत ११३  
 नगतिर्विद्यतेऽन्यस्यत्वामृतेकुरुनंदन  
 इदंदेवर्षिचरितंसर्वतीर्थानुसंश्रितम् ११४  
 यःपठेत्कल्यमुत्थायसर्वपापैःप्रमुच्यते  
 ऋषिमुख्याःसदायत्रवाल्मीकिस्त्वथकश्यपः ११५  
 आत्रेयस्त्वथकौडिन्योविश्वामित्रोऽथगौतमः  
 असितोदेवलश्चैवमार्कण्डेयोऽथगालवः ११६  
 भरद्वाजस्यशिष्यश्चमुनिरुद्दालकस्तथा  
 शौनकःसहपुत्रेणव्यासश्चतपतांवरः ११७  
 दुर्वासाश्चमुनिश्रेष्ठोजाबालिश्चमहातपाः  
 एतेऋषिवराःसर्वेत्वत्प्रतीक्ष्यास्तपोधनाः ११८  
 एभिःसहमहाभागतीर्थान्येतान्यनुव्रज  
 प्राप्स्यसेमहतींकीर्तियथाराजामहाभिषः ११९  
 यथाययातिर्धर्मात्मायथाराजापुरूरवाः  
 तथात्वंकुरुशार्दूलस्वेनधर्मेणशोभसे १२०  
 यथाभगीरथोराजायथारामश्चविश्रुतः  
 यथावैवृत्रहासर्वान्सपत्नानदहत् पुरा १२१  
 त्रैलोक्यंपालयामासदेवराट्विगतज्वरः  
 तथाशत्रुक्षयंकृत्वात्वंप्रजाःपालयिष्यसि १२२  
 स्वधर्मेणार्जितामुर्वींप्राप्यराजीवलोचन  
 ख्यातिंयास्यसिवीर्येणकार्तवीर्यार्जुनोयथा १२३  
 सूतउवाच-  
 एवमाभाष्यराजानंनारदोभगवानृषिः  
 अनुज्ञाप्यमहाराजंतत्रैवांतरधीयत १२४  
 युधिष्ठिरोऽपिधर्मात्माऋषिभिःसहसुव्रतः  
 जगामाखिलतीर्थानिसादरःपृथिवीपतिः १२५

मयोक्तामृषयः सर्वे तीर्थयात्राश्रयांकथाम्  
यः पठेच्छृणुयाद्वापिसमुक्तः सर्वपातकैः १२६  
मयोक्तमखिलंतत्त्वकिंभूयः श्रोतुमिच्छथ  
ऋषीणां पुरायकीर्तीनां नावक्तव्यं ममास्ति वै १२७

इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखण्डे नानाविधतीर्थकथनं  
नाम नवत्रिंशोऽध्यायः ३६

चत्वारिंशोऽध्यायः

सूत उवाच-

एवमुक्तानि तीर्थानि विष्णुदेहानि सुव्रताः  
एषामन्यतमासंगान्मुक्तो भवति मानवः १  
तीर्थानुश्रवणं धन्यं धन्यं तीर्थनिषेवणम्  
पापराशिनिपातय नान्योपायः कलौ युगे २  
वासंकुर्यामहं तीर्थे तीर्थस्पर्शमहं तथा  
एवं योऽनुदिनं ब्रूते स याति परमं महत् ३  
पापानितस्य नश्यंति तीर्थात्पापमात्रतः  
तीर्थानि खलु धन्यानि धन्यसेव्यानि सुव्रताः ४  
तीर्थानां सेवना देवसेवितो भवति प्रभुः  
नारायणो जगत्कर्तानास्ति तीर्थात्परंपदम् ५  
ब्राह्मणस्तुलसीचैव अश्वत्थस्तीर्थसंचयः  
विष्णुश्च परमेशानः सेव्य एव सदानृभिः ६  
ब्राह्मणानां विशेषेण सेवनं मुनिपुंगवाः  
सर्वतीर्थावगाहादेरधिकं विदुरग्रजाः ७  
तस्माद् द्विजपदं साक्षात्सर्वतीर्थमयं शुभम्  
भजेतानुदिनं विद्वांस्तत्र तीर्थाधिकं भवेत् ८  
अश्वत्थस्य तुलस्याश्च गवांकुर्यात्प्रदक्षिणम्  
सर्वतीर्थफलं प्राप्य विष्णुलोके महीयते ९  
तस्माद्दुष्कृतकर्माणि नाशयेत्तीर्थसेवनात्  
अन्यथानरकं याति कर्मभोगाद्धिशाम्यति १०  
पापिनां नरकेवासः सुकृती स्वर्गमश्नुते

तस्मात्पुण्यंनिषेवेततीर्थंखलुविचक्षणः ११

ऋषयऊचुः-

श्रुतानिकिलतीर्थानिसमाहात्म्यानिसुव्रत

इदानींश्रोतुमिच्छामःप्रयागस्यविशेषकम् १२

प्रयागंतुपुराप्रोक्तंसंक्षेपात्सूतयत्त्वया

विशेषाच्छ्रोतुमिच्छामःसूतनःकथ्यतामिति १३

सूतउवाच-

साधुपृष्टंमहाभागाःप्रयागंप्रतिसुव्रताः

हंताहंतत्प्रवक्ष्यामिप्रयागस्योपवर्णनम् १४

मार्कण्डेयेनकथितंयत्पुरापांडुसूनवे

भारतेतुयदावृत्तेप्राप्तराज्येपृथासुते १५

एतस्मिन्नंतरेराजाकुंतीपुत्रोयुधिष्ठिरः

भ्रातृशोकेनसंतप्तःचिंतयंस्तुपुनःपुनः १६

आसीद्दुर्योधनोराजाएकादशचमूपतिः

अस्मान्संतप्यबहुशःसर्वेतेनिधनंगताः १७

वासुदेवंसमाश्रित्यपंचशेषास्तुपांडवाः

कथंद्रोणंचभीष्मंचकर्णचैवमहाबलम् १८

दुर्योधनंचराजानंभ्रातृपुत्रसमन्वितम्

राजानोनिहताःसर्वेयेचान्येशूरमानिनः १९

विनाराज्येनकर्तव्यंकिंभोगैर्जीवितेनवा

धिक्कष्टमितिसंचिंत्यराजाविह्वलतांगतः २०

निश्चेष्टोऽथनिरुत्साहःकिंचित्तिष्ठत्यधोमुखः

लब्धसंज्ञोयदाराजाचिंतयानःपुनःपुनः २१

कंचरेविधिनायोगंनियमंतीर्थमेववा

येनाहंशीघ्रमामुच्येमहापातककिल्बिषात् २२

यत्रस्नात्वानरोयातिविष्णुलोकमनुत्तमम्

कथंपृच्छामिवैकृष्णंयेनेदंकारितंमहत् २३

धृतराष्ट्रंकथंपृच्छेयस्यपुत्रशतंहतम्

व्यासंकथमहंपृच्छेयस्यगोत्रक्षयःकृतः २४

एवंवैक्लव्यमापन्नोधर्मपुत्रोयुधिष्ठिरः

रुदंतःपांडवाःसर्वेभ्रातृशोकपरिप्लुताः २५  
 येचतत्रमहात्मानःसमेताःपांडवाश्रिताः  
 कुंतीचद्रौपदीचैवयेचतत्रसमागताः २६  
 भूमौनिपतिताःसर्वेरोदमानाःसमंततः  
 वाराणस्यांतुमार्कंडस्तेनज्ञातयुधिष्ठिरः २७  
 यथाविक्लवमापन्नोरोदमानःसुदुःखितः  
 अचिरेणैवकालेनमार्कंडस्तुमहातपाः २८  
 हस्तिनापुरसंप्राप्तोराजद्वारेसतिष्ठति  
 द्वारपालोऽपितंदृष्ट्वाराज्ञःकथितवान्द्रुतम् २९  
 त्वांद्रष्टुकामोमार्कंडोद्वारेतिष्ठत्यसौमुनिः  
 त्वरितोर्धर्मपुत्रस्तुद्वारमेत्याहतत्परः ३०  
 युधिष्ठिरउवाच-  
 स्वागतंतेमहाप्राज्ञस्वागतंतेमहामुने  
 अद्यमेसफलंजन्मअद्यमेपावितंकुलम् ३१  
 अद्यमेपितरस्तृप्तास्त्वयिदृष्टेमहामुने  
 सिंहासनउपस्थाप्यपादशौचार्चनादिभिः ३२  
 युधिष्ठिरोमहात्मावैपूजयामासतंमुनिम्  
 ततस्तमूचेमार्कण्डःपूजितोऽहत्वयाविभो ३३  
 आख्याहित्वरितोराजन्किमर्थंत्वरितंत्वया  
 केनवाविक्लवीभूतःकथयस्वममाग्रतः ३४  
 युधिष्ठिरउवाच-  
 अस्माकंचैवयद्वृत्तराज्यस्यार्थेमहामुने  
 एतत्सर्वंविदित्वातुभगवानिहचागतः ३५  
 मार्कण्डेयउवाच-  
 शृणुराजन्महाबाहोयत्रधर्मोव्यवस्थितः  
 नैवदृष्टंरणोपापंयुध्यमानस्यधीमतः ३६  
 किंपुनाराजधर्मेणक्षत्रियस्यविशेषतः  
 तदेवंहृदयेकृत्वातस्मात्पापंनचिंतयेत् ३७  
 ततोयुधिष्ठिरोराजाप्रणम्यशिरसामुनिम्  
 पृच्छामित्वांमुनिश्रेष्ठसदात्रैकाल्यदर्शनम्



कथयस्वसमासेनमुच्येऽहयेनकिल्बिषात् ३८  
मार्कण्डेयउवाच-

शृणुराजन्महाभागयन्मांपृच्छसिभारत  
एवंसांख्यंचयोगंचतीर्थंचैवयुधिष्ठिर ३९  
किंपुनर्ब्राह्मणैःपुण्यैःकीर्तितंवैपुराविभो  
प्रयागगमनंश्रेष्ठंनराणांपुण्यकर्मणाम् ४०

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेचत्वारिंशोऽध्यायः ४०

एकचत्वारिंशोऽध्यायः

युधिष्ठिरउवाच-

भगवञ्छ्रोतुमिच्छामिपुराकल्पेयथास्थितम्  
कथंप्रयागगमनंनराणांतत्रकीदृशम् १  
मृतानांकागतिस्तत्रस्नातानांचैवकिंफलम्  
येवसंतिप्रयागेतुब्रूहितेषांचकिंफलम्  
एतन्मेसर्वमाख्याहिपरंकौतूहलंहिमे २  
मार्कण्डेयउवाच-

कथयिष्यामितेवत्सनाथेष्टंयच्चयत्फलम्  
पुराऋषीणांविप्राणांकथ्यमानंमयाश्रुतम् ३  
आप्रयागात्प्रतिष्ठानाद्धर्मकीवासुकीहदात्  
कंबलाश्वतरौनागौनागाश्चबहुमूलिकाः ४  
एतत्प्रजापतिक्षेत्रंत्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
अत्रस्नात्वादिवंयांतियेमृतास्तेऽपुनर्भवाः ५  
तत्रब्रह्मादयोदेवारक्षांकुर्वंतिसंगताः  
अन्येचबहवस्तीर्थाःसर्वपापप्रणाशनाः ६  
नशक्याःकथितुराजन्बहुवर्षशतैरपि  
संक्षेपेणप्रवक्ष्यामिप्रयागस्यचकीर्तनम् ७  
षष्टिर्धनुःसहस्राणिपरिर्क्षांतिजाह्नवीम्  
यमुनारक्षतिसदासवितासप्तवाहनः ८  
प्रयागंतुविशेषेणस्वयंरक्षतिवासवः  
मंडलंरक्षतिहरिर्देवैःसहसुसंमतम् ९

तंवटंरक्षतेनित्यंशूलपाणिर्महेश्वरः  
 स्थानंरक्षतिवैदेवःसर्वपापहरंशुभम् १०  
 अधर्मेणवृत्तोलोकेनैवगच्छतितत्पदम्  
 स्वल्पमल्पतरंपापंयदातस्यनराधिप ११  
 प्रयागस्मरमाणस्यसर्वमायातिसंक्षयम्  
 दर्शनात्तस्यतीर्थस्यनामसंकीर्तनादपि १२  
 मृत्तिकालभनाद्वापिनरःपापाद्विमुच्यते  
 पंचकुंडानिराजेंद्रयेषांमध्येतुजाह्ववी १३  
 प्रयागेतुप्रविष्टस्यपापंक्षरतितत्क्षणात्  
 योजनानांसहस्रेषुगंगांस्मरतियोनरः १४  
 अपिदुष्कृतकर्मासौलभतेपरमांगतिम्  
 कीर्तनान्मुच्यतेपापैर्दृष्ट्वाभद्राणिपश्यति १५  
 अवगाह्यचपीत्वाचपुनात्यासप्तमंकुलम्  
 सत्यवादीजितक्रोधोअहिंसांपरमास्थितः १६  
 धर्मानुसारीतत्त्वज्ञोगोब्राह्मणहितेरतः  
 गंगायमुनयोर्मध्येस्नातोमुच्येतकिल्बिषात् १७  
 मनसाचिंतितान्कामान्सम्यक्प्राप्नोतिपुष्कलान्  
 ततो गत्वा प्रयागंतु सर्वदेवाभिरक्षितम् १८  
 ब्रह्मचारीवसेन्मासंपितृदेवांश्चतर्पयेत्  
 ईप्सिताँल्लभतेकामान्यत्रतत्राभिजायते १९  
 तपनस्यसुतादेवीत्रिषुलोकेषुविश्रुता  
 समागतामहाभागायमुनायत्रनिम्नगाः २०  
 तत्रसन्निहितो नित्यंसाक्षाद्देवो महेश्वरः  
 दुष्प्रापमानुषैःपुण्यंप्रयागंतुयुधिष्ठिर २१  
 देवदानवगंधर्वाःशत्रुषयःसिद्धचारणाः  
 तत्रोपस्पृश्यराजेंद्रस्वर्गलोकेमहीयते २२

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेएकचत्वारिंशोऽध्यायः ४२

द्विचत्वारिंशोऽध्यायः

मार्कण्डेयउवाच-

शृणुराजन्प्रयागस्यमाहात्म्यंपुनरेवतु  
 यंगत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः १  
 आर्तानांचदरिद्राणांनिश्चितव्यवसायिनाम्  
 स्थानंमुक्त्वाप्रयागंतुनाक्षयंतुकदाचन २  
 गंगायमुनमासाद्यस्तुप्राणान्परित्यजेत्  
 दीप्तकांचनवर्णाभिविमानेसूर्यवर्चसि ३  
 गंधर्वाप्सरसांमध्येस्वर्गेमोदतिमानवः  
 ईप्सिताँल्लभतेकामान् वदंतिऋषिपुंगवाः ४  
 सर्वरत्नमयैर्दिव्यैर्नानाध्वजसमाकुलैः  
 वरांगनासमाकीर्णैर्मोदतेशुभलक्षणैः ५  
 गीतवादित्रनिर्घोषैःप्रसुप्तःप्रतिबुध्यते  
 यावन्नस्मरतेजन्मतावत्स्वर्गेमहीयते ६  
 तत्रस्वर्गात्परिभ्रष्टःक्षीणकर्मादिवश्च्युतः  
 हिरण्यरत्नसंपूर्णैःसमृद्धेजायतेकुले ७  
 तदेवस्मरतेतीर्थस्मरणात्तत्रगच्छति  
 देशस्थोयदिवारणयेविदेशेयदिवागृहे ८  
 प्रयागंस्मरमात्रोपियस्तुप्राणान्परित्यजेत्  
 सब्रह्मलोकमाप्नोतिवदंतिऋषिपुंगवाः ९  
 सर्वकामफलावृत्तामहीयत्रहिरण्यमयी  
 ऋषयोमुनयःसिद्धायत्रलोकेप्रगच्छति १०  
 स्त्रीसहस्राकुलेरम्येमंदाकिन्यास्तटेशुभे  
 मोदतेऋषिभिःसार्द्धंस्वकृतेनेहकर्मणा ११  
 सिद्धचारणगन्धर्वैःपूज्यतेदिविदैवतैः  
 ततःस्वर्गात्परिभ्रष्टोजंबुद्वीपपतिर्भवेत् १२  
 ततःशुभानिकर्माणिचिंतयानःपुनःपुनः  
 गुणवान्वित्तसंपन्नोभवतीहनसंशयः १३  
 कर्मणामनसावाचासत्यधर्मप्रतिष्ठितः  
 गंगायमुनयोर्मध्येयस्तुदानंप्रयच्छति १४  
 सुवर्णमणिमुक्तांवायदिधान्यंप्रतिग्रहम्  
 स्वकार्येपितृकार्येवादेवताभ्यर्चनेऽपिवा १५

निष्फलंतस्यतत्तीर्थयावत्तत्फलमश्नुते  
 एवंतीर्थेनगृह्णीयात् पुण्येष्वायतनेषुच १६  
 निमित्तेषुचसर्वेषुअप्रमत्तोद्विजोभवेत्  
 कपिलांपाटलावर्णांप्रयागेयःप्रयच्छति १७  
 स्वर्णशृंगीरौप्यखुरांचैलकंठींपयस्विनीम्  
 प्रयागेश्रोत्रियंसाधुंग्राहयित्वायथाविधि १८  
 शुक्लांबरधरंशांतंधर्मज्ञंवेदपारगम्  
 सागौस्तस्मैचदातव्यागंगायमुनसंगमे १९  
 वासांसिचमहार्हाणिरत्नानिविधानिच  
 यावद्रोमाणितस्यागोःसंतिगात्रेषुसत्तम २०  
 तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते  
 यत्रासौलभतेजन्मसागौस्तत्राभिजायते २१  
 नचपश्यत्यसौघोरंनरकंतेनकर्मणा  
 उत्तरान्सकुरून्प्राप्यमोदतेकालमक्षयम् २२  
 गवांशतसहस्रेभ्योदद्यादेकांपयस्विनीम्  
 पुत्रान्दारान्तथाभृत्यान्गौरैकाप्रतितारयेत् २३  
 तस्मात्सर्वेषुदानेषुगोदानंतुविशिष्यते  
 दुर्गमेविषमेघोरेमहापातकसंभवे  
 गौरैवरक्षांकुरुतेतस्माद्देयाद्विजातये २४  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेएकचत्वारिंशोऽध्यायः ४१

द्विचत्वारिंशोऽध्यायः

युधिष्ठिरउवाच-

यथाप्रयागस्यमुनेमाहात्म्यंकथितंत्वया  
 तथातथाप्रमुच्येऽहसर्वपापैर्नसंशयः १  
 भगवन्केनविधिनागंतव्यंधर्मनिश्चयैः  
 प्रयागेयोविधिःप्रोक्तःतन्मेब्रूहिमहामुने २

मार्कण्डेयउवाच-

कथयिष्यामितेवत्सतीर्थयात्राविधिक्रमम्  
 योगच्छेतकुरुश्रेष्ठप्रयागंदेवसंयुतम् ३

बलीवर्दसमारूढःशृणुतस्यापियत्फलम्  
 वसतेनरकेघोरेगवांक्रोधेसुदारुणे ४  
 सलिलंचनगृह्णंतिपितरस्तस्यदेहिनः  
 यस्तुपुत्रांस्तथाबालान्स्नापयेत्पाययेत्तथा ५  
 यथात्मनस्तथासर्वान्दानंविप्रेषुदापयेत्  
 एश्वर्यलोभान्मोहाद्वागच्छेद्यानेनयोनरः ६  
 निष्फलंतस्यतत्तीर्थं तस्माद्दानंपरित्यजेत्  
 गंगायमुनयोर्मध्येयस्तुकन्यांप्रयच्छति ७  
 आर्षेणतुविधानेनयथाविभवसंभवम्  
 नपश्यतियमंघोरंनरकंतेनकर्मणा ८  
 उत्तरान्सकुरून्गत्वामोदतेकालमक्षयम्  
 पुत्रांस्तुदाराल्लभतेधार्मिकान्नयसंयुतान् ९  
 तत्रदानंप्रदातव्यंयथाविभवसंभवम्  
 तेनतीर्थफलैर्नैववर्द्धतेनात्रसंशयः १०  
 स्वर्गेतिष्ठतिराजेंद्रयावदाभूतसंप्लवम्  
 वटमूलंसमाश्रित्ययस्तुप्राणान्परित्यजेत् ११  
 सर्वलोकानतिक्रम्यरुद्रलोकंचगच्छति  
 तत्रतेद्वादशादित्यास्तपंतैरुद्रमाश्रिताः १२  
 निर्दहंतिजगत्सर्वं वटमूलंनदह्यते  
 नष्टचंद्रार्कपवनंयदाचैकार्णवंजगत् १३  
 स्वपित्यत्रैववैविष्णुर्जायमानःपुनःपुनः  
 देवदानवगंधर्वऋषयःसिद्धचारणाः १४  
 सदासेवंतितत्तीर्थंगंगायमुनसंगमे  
 तत्रगच्छंतिराजेंद्रप्रयागेसंयुतंचयत् १५  
 तत्रब्रह्मादयोदेवादिशश्चैवदिगीश्वराः  
 लोकपालाश्चसाध्याश्चपितरोलोकसंमताः १६  
 सनत्कुमारप्रमुखास्तथैवपरमर्षयः  
 अंगिरप्रमुखाश्चैवतथाब्रह्मर्षयःपरे १७  
 तथानागाश्चसिद्धाश्चसुपर्णाःखेचराश्चये  
 सरितःसागराःशैलानागाविद्याधरास्तथा १८

हरिश्चभगवानास्तेप्रजापतिपुरस्कृतः  
 गंगायमुनयोर्मध्येपृथिव्याजघनंस्मृतम् १६  
 प्रयागराजशार्दूलत्रिषुलोकेषुविश्रुतम्  
 ततःपुण्यतमंनास्त्रिषुलोकेषुभारत २०  
 श्रवणात्तस्यतीर्थस्यनामसंकीर्तनादपि  
 मृत्तिकालंभनाद्वापिनरःपापात्प्रमुच्यते २१  
 तत्राभिषेकंयःकुर्यात्संगमेसंशितव्रतः  
 तुल्यंफलमवाप्नोतिराजसूयाश्वमेधयोः २२  
 नवेदवचनात्तातनलोकवचनादपि  
 मतिरुत्क्रमणीयातेप्रयागगमनंप्रति २३  
 दशतीर्थसहस्राणिषष्टिकोट्यस्तथापराः  
 येषांसान्निध्यमत्रैवकीर्तनात्कुरुनंदन २४  
 यागतिर्योगयुक्तस्यसदुत्थस्यमनीषिणः  
 सागतिस्त्यजतःप्राणान्गंगायमुनसंगमे २५  
 तेनजीवंतिलोकेऽस्मिन्त्रयत्रयुधिष्ठिर  
 येप्रयागंसंप्राप्तास्त्रिषुलोकेषुविश्रुतम् २६  
 एवंदृष्ट्वातुततीर्थप्रयागंपरमंपदम्  
 मुच्यतेसर्वपापेभ्यःशशांकइवराहुणा २७  
 कंबलाश्वतरौनागौयमुनादक्षिणेतटे  
 तत्रस्नात्वाचपीत्वाचमुच्यतेसर्वपातकैः २८  
 तत्रगत्वातुतत्स्थानंमहादेवस्यधीमतः  
 नरस्तारयतेसर्वान्दशातीतान्दशापरान् २९  
 कृत्वाभिषेकंतुनरःसोऽश्वमेधफलंलभेत्  
 स्वर्गलोकमवाप्नोतियावदाभूतसंप्लवम् ३०  
 पूर्वपार्श्वेतुगंगायांत्रिषुलोकेषुभारत  
 कूपंचैवतुसामुद्रंप्रतिष्ठानंतुविश्रुतम् ३१  
 ब्रह्मचारीजितक्रोधस्त्रिरात्रंयदितिष्ठति  
 सर्वपापविशुद्धात्मासोऽश्वमेधफलंलभेत् ३२  
 उत्तरेणप्रतिष्ठानाद्वागीरथ्यास्तुपूर्वतः  
 हंसप्रपतनंनामतीर्थत्रैलोक्यविश्रुतम् ३३

अश्वमेधफलं तस्मिन्स्नातमात्रस्य भारत  
 यावच्चन्द्रश्चसूर्यश्च तावत्स्वर्गे महीयते ३४  
 उर्वशीपुलिनेरम्ये विपुले हंसपांडुरे  
 सलिलैस्तर्प्येद्यस्तुपितृस्तत्र विमत्सरः ३५  
 षष्टिवर्षसहस्राणि षष्टिवर्षशतानि च  
 सेवते पितृभिः सार्द्धं स्वर्गलोकं नराधिप ३६  
 पूज्यते सततं तत्र ऋषिगंधर्वकिन्नरैः  
 ततः स्वर्गपरिभ्रष्टः क्षीणकर्मादिवश्च्युतः ३७  
 उर्वशीसदृशीनां तु कन्यानां लभते शतम्  
 गवांशतसहस्राणां भोक्ता भवति भूमिप ३८  
 कांचीनूपुरशब्देन सुप्तोऽसौ प्रतिबुध्यते  
 भुक्त्वा तु विपुलान्भोगांस्तत्तीर्थं लभते पुनः ३९  
 कुशासनधरो नित्यं नियतः संयतेंद्रियः  
 एककालं तु भुंजानो मासं भोगपतिर्भवेत् ४०  
 सुवर्णालंकृतानां तु नारीणां लभते शतम्  
 पृथिव्यामासमुद्रायां महाभोगपतिर्भवेत् ४१  
 दशग्रामसहस्राणां भोक्ता भवति भूमिपः  
 धनधान्यसमायुक्तो दाता भवति नित्यशः ४२  
 स भुक्त्वा विपुलान्भोगांस्तत्तीर्थं स्मरते पुनः  
 अथ तस्मिन्वटे रम्ये ब्रह्मचारी जितेंद्रियः ४३  
 उपोष्य योगयुक्तश्च ब्रह्मज्ञानमवाप्नुयात्  
 कोटितीर्थं समासाद्य यस्तु प्राणान्परित्यजेत् ४४  
 कोटिवर्षसहस्राणि स्वर्गलोके महीयते  
 ततः स्वर्गात्परिभ्रष्टः क्षीणकर्मादिवश्च्युतः ४५  
 सुवर्णमणिमुक्ताढ्ये कुले भवति रूपवान्  
 ततो भोगवतीं गत्वा वासुकेरुत्तरेण तु ४६  
 दशाश्वमेधकं तत्र तीर्थं तत्रापरं भवेत्  
 कृत्वाभिषेकं तु नरः सोऽश्वमेधफलं लभेत् ४७  
 धनाढ्योरूपवान् दक्षो दाता भवति धार्मिकः  
 चतुर्वेदेषु यत्पुण्यं सत्यवादिषु यत्फलम् ४८

अहिंसायांतुयोधर्मो गमनादेवतद्भवेत्  
 कुरुक्षेत्रसमागंगायत्रतत्रावगाह्यते ४९  
 कुरुक्षेत्राद्दशगुणायत्रसिंध्वासमागता  
 यत्रगंगामहाभागाबहुतीर्थतपोधना ५०  
 सिद्धक्षेत्रंहितज्ज्ञेयंनान्नाकार्याविचारणा  
 क्षितौतारयतेमर्त्यान्नागांस्तारयतेऽप्यधः ५१  
 दिवितारयतेदेवांस्तेनसात्रिपथास्मृता  
 यावदस्थीनिगंगायांतिष्ठंतितस्यदेहिनः ५२  
 तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते  
 तीर्थानांतुपरंतीर्थनदीनामुत्तमानदी ५३  
 मोक्षदासर्वभूतानांमहापातकिनामपि  
 सर्वत्रसुलभागंगान्निष्ठास्थानेषुदुर्लभा ५४  
 गंगाद्वारेप्रयागेचगंगासागरसंगमे  
 तत्रस्नात्वादिवंयांतियेमृतास्तेऽपुनर्भवाः ५५  
 सर्वेषांचैवभूतानांपापोपहतचेतसाम्  
 गतिमन्वेषमाणानांनास्तिगंगासमागतिः ५६  
 पवित्राणांपवित्रंयामंगलानांचमंगलम्  
 महेश्वरशिरोभ्रष्टासर्वपापहराशुभा ५७

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेप्रयागमाहात्म्ये  
 त्रिचत्वारिंशोऽध्यायः ४३

चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः

मार्कण्डेयउवाच-

शृणुराजन्प्रयागस्यमाहात्म्यंपुनरेवतु  
 यच्छ्रुत्वासर्वपापेभ्योमुच्यतेनात्रसंशयः १  
 मानसंनामततीर्थंगंगायामुत्तरेतटे  
 त्रिरात्रोपोषितोभूत्वासर्वान्कामानवाप्नुयात् २  
 गोभूहिरण्यदानेनयत्फलंप्राप्नुयान्नरः  
 एतत्फलमवाप्नोतिततीर्थस्मरतेपुनः ३  
 अकामोवासकामोवागंगायांयोविपद्यते



मृतस्तुभवतिस्वर्गेनरकंनचपश्यति ४  
 अप्सरोगणसंगीतैःसुप्तोऽसौप्रतिबुध्यते  
 हंससारसयुक्तेनविमानेनसगच्छति ५  
 बहुवर्षाणिराजेन्द्रषट्सहस्राणिभुञ्जते  
 ततःस्वर्गात्परिभ्रष्टःक्षीणकर्मादिवश्च्युतः ६  
 सुवर्णमणिमुक्ताढयेजायतेसमहाकुले  
 षष्टितीर्थसहस्राणिषष्टितीर्थशतानिच ७  
 माघेमासिगमिष्यंतिगंगायमुनसंगमे  
 गवांशतसहस्रस्यसम्यग्दत्तस्ययत्फलम् ८  
 प्रयागेमाघमासेतुत्र्यहंस्नानस्यतत्फलम्  
 गंगायमुनयोर्मध्येपंचाग्रिंयस्तुसाधयेत् ९  
 अहीनांगोह्यरोगश्चपंचेन्द्रियसमन्वितः  
 यावंतिरोमकूपाणितस्यगात्रस्यदेहिनः १०  
 तावद्वर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते  
 ततःस्वर्गात्परिभ्रष्टोजंबूद्वीपपतिर्भवेत् ११  
 सभुक्त्वाविपुलान्भोगांस्तत्तीर्थभजतेनरः  
 जलप्रवेशंयःकुर्यात्संगमेलोकविश्रुते १२  
 राहुग्रस्तोयथासोमोविमुक्तःसर्वपातकैः  
 सोमलोकमवाप्नोति सोमेनसहमोदते १३  
 षष्टिवर्षसहस्राणिषष्टिवर्षशतानिच  
 स्वर्गलोकमवाप्नोतिऋषिगंधर्वसेवितः १४  
 परिभ्रष्टस्तुराजेन्द्रसमृद्धेजायतेकुले  
 अधःशिरास्तुयोज्वालामूर्ध्वपादःपिबेन्नरः १५  
 शतंवर्षसहस्राणिस्वर्गलोकेमहीयते  
 परिभ्रष्टस्तुराजेन्द्रअग्निहोत्रीभवेन्नरः १६  
 भुक्त्वातुविपुलान्भोगांस्तत्तीर्थभजतेनरः  
 यस्तुदेहं विकर्तित्वाशकुनिभ्यःप्रयच्छति १७  
 विहंगैरुपभुक्तस्यशृणुतस्यापियत्फलम्  
 शतंवर्षसहस्राणांसोमलोकेमहीयते १८  
 ततःस्वर्गात्परिभ्रष्टोराजाभवतिधार्मिकः

गुणवान् रूपसंपन्नो विद्वान्सुप्रियदेहवान् १९  
भुक्त्वा तु विपुलान्भोगांस्तत्तीर्थभजते पुनः  
यामुने चोत्तरे कूले प्रयागस्य तु दक्षिणे २०  
ऋणप्रमोचनं नाम तीर्थं तत्परमं स्मृतम्  
एकरात्रोषितो भूत्वा ऋणैः सर्वैः प्रमुच्यते २१  
सूर्यलोकमवाप्नोति अनृणी च सदा भवेत् २२

इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखण्डे प्रयागमाहात्म्ये  
चतुश्चत्वारिंशोऽध्यायः ४४

पंचचत्वारिंशोऽध्यायः

युधिष्ठिर उवाच-

एतच्छ्रुत्वा प्रयागस्य यत्त्वया कीर्तनं कृतम्  
विशुद्धमेतद्भूदयं प्रयागस्य च कीर्तनात्  
अनाशकफलं ब्रूहि भगवंस्तत्र कीदृशम् १  
मार्कण्डेय उवाच-

शृणुराजन् प्रयागे तु अनाशकफलं विभो  
प्राप्नोति पुरुषो धीमान् श्रद्धधानश्च यादृशम् २  
अहीनां गोविरो गश्च पंचेन्द्रियसमन्वितः  
अश्वमेधफलं तस्य गच्छतस्तु पदे पदे ३  
कुलानितारयेद्राजन् दशपूर्वान् दशापरान्  
मुच्यते सर्वपापेभ्यो गच्छेत् परमं पदम् ४

युधिष्ठिर उवाच-

महाभागो सिद्धमज्ञदानं वदसि मे प्रभो  
अल्पेनैव प्रधानेन बहून्धर्मान्वाप्नुयात् ५  
अश्वमेधस्तु बहुभिः सुकृतैः प्राप्यते इह  
एतन्मे संशयं ब्रूहि परं कौतूहलं हि मे ६  
मार्कण्डेय उवाच-

शृणुराजन् महावीरयुदुक्तं पद्मयोनिना  
ऋषीणां सन्निधौ पूर्वकथ्यमानं मया श्रुतम् ७  
पंचयोजनविस्तीर्णं प्रयागस्य तु मंडलम्

प्रविशंस्तस्यतद्भूमावश्वमेधंपदेपदे ८  
 व्यतीतान्पुरुषान्सप्तभविष्यांश्चतुर्दश  
 नरस्तारयतेसर्वान्यस्तुप्राणान्परित्यजेत् ९  
 एवंज्ञात्वातुराजेंद्रसदाश्रद्धापरोभवेत्  
 अश्रद्धधानाःपुरुषाःपापोपहतचेतसः  
 नप्राप्नुवंतितत्स्थानंप्रयागंदेवनिर्मितम् १०  
 युधिष्ठिरउवाच-

स्नेहाद्वाद्रव्यलोभाद्वायेतुकामवशंगताः  
 कथंतीर्थफलंतेषांकथंपुण्यमवाप्नुयुः ११  
 विक्रयंसर्वभांडानांकार्याकार्यमजानतः  
 प्रयागेकागतिस्तस्यएवंब्रूहिमहामुने १२  
 मार्कण्डेयउवाच-

शृणुराजन्महागुह्यंसर्वपापप्रणाशनम्  
 मासंवसंस्तुराजेंद्रप्रयागेनियतेन्द्रियः १३  
 मुच्यतेसर्वपापेभ्यःयथादिष्टंस्वयंभुवा  
 शुचिस्तुप्रयतोभूत्वाऽहिसकःश्रद्धयान्वितः १४  
 मुच्यतेसर्वपापेभ्यःसगच्छेत्परमंपदम्  
 विश्रंभघातकानांतुप्रयागेशृणुतत्फलम् १५  
 त्रिकालमेवस्नायीतआहारंभैक्ष्यमाचरेत्  
 त्रिभिर्मासैःप्रमुच्येतप्रयागात्तुनसंशयः १६  
 प्रज्ञानेनतुयस्येहतीर्थयात्रादिकंभवेत्  
 सर्वकामसमृद्धस्तुस्वर्गलोकेमहीयते १७  
 स्थानंसलभतेनित्यंधनधान्यसमाकुलम्  
 एवंज्ञानेनसंपूर्णःसदाभवतिभोगवान् १८  
 तारिताःपितरस्तेननरकात्प्रपितामहाः  
 धर्मानुसारेतत्त्वज्ञपृच्छतस्तेपुनःपुनः  
 त्वत्प्रियार्थंसमाख्यातंगुह्यमेतत्सनातनम् १९  
 युधिष्ठिरउवाच-

अद्यमेसफलंजन्मअद्यमेसफलंकुलम्  
 प्रीतोऽस्म्यनुगृहीतोऽस्मिदर्शनादेवतेऽद्यवै

त्वद्दर्शनात्तुधर्मात्मन्मुक्तोऽहसर्वपातकैः २०  
मार्कण्डेयउवाच-

दिष्ट्यातेसफलंजन्मदिष्ट्यातेतारितंकुलम्  
कीर्तनाद्द्वद्धतेपुरयंश्रुतंपापप्रणाशनम् २१  
युधिष्ठिरउवाच-

यमुनायांतुकिंपुरयंकिंफलंतुमहामुने  
एतन्मेसर्वमारुयाहियथादृष्टंयथाश्रुतम् २२  
मार्कण्डेयउवाच-

तपनस्यसुतादेवीत्रिषुलोकेषुविश्रुता  
समागतामहाभागयमुनायत्रनिम्नगा २३  
येनैवनिःसृतागङ्गातेनैवयमुनागता  
योजनानांसहस्रेषुकीर्तनात्पापनाशिनी २४  
तत्रस्नात्वाचपीत्वाचयमुनायांयुधिष्ठिर  
कीर्तनाल्लभतेपुरयंदृष्ट्वाभद्राणिपश्यति २५  
अवगाढाचपीत्वाचपुनात्यासप्तमंकुलम्  
प्राणांस्त्यजतियस्तत्रसयातिपरमांगतिम् २६  
अग्नितीर्थमितिरुयातंयमुनादक्षिणेतटे  
पश्चिमेधर्मराजस्यतीर्थहरवरंस्मृतम् २७  
तत्रस्नात्वादिवंयांतियेमृतास्तेऽपुनर्भवाः  
एवंतीर्थसहस्राणियमुनादक्षिणेतटे २८  
उत्तरेणप्रवक्ष्यामिआदित्यस्यमहात्मनः  
तीर्थंतुविरजंनामयत्रदेवाःसवासवाः २९  
उपासतेस्मसंध्यांतुनित्यकालंयुधिष्ठिर  
देवाःसेवंतितत्तीर्थयेचान्येविदुषोजनाः ३०  
श्रद्धधानपरोभूत्वाकुरुतीर्थाभिषेचनम्  
अन्येचबहवस्तीर्थाःसर्वपापहराःशुभाः ३१  
तेषुस्नात्वादिवंयांतियेमृतास्तेऽपुनर्भवाः  
गंगाचयमुनाचैवउभेतुल्यफलेस्मृते ३२  
केवलंश्रेष्ठभावेनगंगासर्वत्रपूज्यते  
एवंकुरुष्वकौंतेयस्वर्गतीर्थाभिषेचनम् ३३

यावज्जीवकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति  
 यस्त्विदं कल्युत्थाय पठते च शृणोति वा ३४  
 मुच्यते सर्वपापेभ्यः स्वर्गलोकं च गच्छति ३५

इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखंडे यमुनामाहात्म्ये  
 पंचचत्वारिंशोऽध्यायः ४५

षट्चत्वारिंशोऽध्यायः

युधिष्ठिर उवाच-

श्रुतं मे ब्रह्मणा प्रोक्तं पुराणे पुण्यसम्मितम्  
 तीर्थानां तु सहस्राणि शतानि नियुतानि च १  
 सर्वेषु पुण्याः पवित्राश्च गतिश्च परमास्मृता  
 पृथिव्यां नैमिषं पुण्यमंतरिक्षे च पुष्करम् २  
 प्रयागमपिलोकानां कुरुक्षेत्रं विशिष्यते  
 सर्वाणि संपरित्यज्य कथमेकं प्रशंससि ३  
 अप्रमाणमिदं प्रोक्तमश्रद्धेयमनुत्तमम्  
 गतिं च परमां दिव्यां भोगांश्चैव यथेप्सितान् ४  
 किमर्थमल्पयोगेन बहुधर्मप्रशंससि  
 एतं मे संशयं ब्रूहि यथा दृष्टं तथा श्रुतम् ५

मार्कण्डेय उवाच-

अश्रद्धेयं न वक्तव्यं प्रत्यक्षमपि तद्भवेत्  
 नरस्य श्रद्धा नस्य पापोपहतचेतसः ६  
 अश्रद्धानो ह्यशुचिर्दुर्मतिस्त्यक्तमंगलः  
 एते पातकिनः सर्वे तेनेदं भाषितं मया ७  
 शृणु प्रयागमाहात्म्यं यथा दृष्टं यथा श्रुतम्  
 प्रत्यक्षं च परोक्षं यथान्यत्संभविष्यति ८  
 यथैवान्यन्मया दृष्टं पुराराजन्यथा श्रुतम्  
 शास्त्रं प्रमाणं कृत्वा तु पूज्यते योगमात्मनः ९  
 क्लिश्यते चापरस्तत्र नैव योगमवाप्नुयात्  
 जन्मान्तरसहस्रेभ्यो योगोलभ्येत मानवैः १०  
 यथा योगसहस्रेण योगोलभ्येत मानवैः

यस्तुसर्वाणिरत्नानिब्राह्मणेभ्यःप्रयच्छति ११  
 तेनदानेनदत्तेनयोगोलभ्येतमानवैः  
 प्रयागेतुमृतस्येदं सर्वं भवति नान्यथा १२  
 प्रधानहेतुं वक्ष्यामि श्रद्धत्सु च भारत  
 यथासर्वेषु भूतेषु सर्वत्रैव तु दृश्यते १३  
 ब्रह्मनैवास्ति वै किञ्चिद्ब्रह्मत्वं त्विदमुच्यते  
 यथासर्वेषु भूतेषु ब्रह्म सर्वत्र पूज्यते १४  
 एवं सर्वेषु लोकेषु प्रयागः पूज्यते बुधैः  
 पूज्यते तीर्थराजस्य सत्यमेतद्युधिष्ठिर १५  
 ब्रह्मापि स्मरते नित्यं प्रयागं तीर्थमुत्तमम्  
 तीर्थराजमनुप्राप्य नैवान्यत्किञ्चिद्विच्छति १६  
 कोहि देवत्वमासाद्य मानुषत्वं चिकीर्षति  
 अनेनैवानुमानेन त्वं ज्ञास्यसि युधिष्ठिर १७  
 यथापुण्यमपुण्यं वा तथैव कथितं मया  
 युधिष्ठिर उवाच-  
 श्रुतं तद्यत्त्वया प्रोक्तं विस्मितोऽहं पुनः पुनः १८  
 कथं योगेन तत्प्राप्तिः स्वर्गलोकस्तु कर्मणा  
 तदा चलभते भोगान् गांचतत्कर्मणां फलम् १९  
 तानि कर्माणि पृच्छामि पुनर्यैः प्राप्यते महीम्  
 मार्कण्डेय उवाच-  
 शृणुराजन् महाबाहो यथोक्तं कर्मणां मही २०  
 गामग्निं ब्राह्मणं शास्त्रं कांचनं सलिलं स्त्रियः  
 मातरं पितरं चैव योनिं दति नराधिप २१  
 नैतेषामूर्ध्वगमनमेव माह प्रजापतिः  
 एवं योगस्य संप्राप्तिः स्थानं परमदुर्लभम् २२  
 गच्छंति नरकं घोरं ये नराः पापकारिणः  
 हस्त्यश्वंगामनङ्वाहं मणिमुक्तादिकांचनम् २३  
 परोक्षं हरते यस्तु पश्चाद्दानं प्रयच्छति  
 न ते गच्छंति वै स्वर्गं दातारो यत्र भोगिनः २४  
 अनेन कर्मणा युक्ताः पच्यंते नरकेऽधमाः

एवंयोगंचधर्मंचदातारंचयुधिष्ठिर २५  
यथासत्यमसत्यंवाअस्तिनास्तीतियत्फलम्  
निरुक्तंतुप्रवक्ष्यामियथायंस्वयमाप्नुयात् २६

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेप्रयागमाहात्म्ये  
षट्चत्वारिंशोऽध्यायः ४६

सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः

मार्कण्डेयउवाच-

शृणुराजन्प्रयागस्यमाहात्म्यंपुनरेवतु  
नैमिषंपुष्करंचैवगोतीर्थंसिंधुसागरम् १  
कुरुक्षेत्रंगयाचैवगंगासागरमेवच  
एतेचान्येचबहवोयेचपुण्याःशिलोच्चयाः २  
दशतीर्थसहस्राणित्रिंशत्कोट्यस्तथापरे  
प्रयागेसंस्थितानित्यमेवमाहुर्मनीषिणः ३  
त्रीणिचाप्यग्निकुंडानियेषांमध्येतुजाह्ववी  
प्रयागादभिनिष्क्रांतासर्वतीर्थपुरस्कृता ४  
तपनस्यसुतादेवीत्रिषुलोकेषुविश्रुता  
गंगायमुनयासार्धसंस्थितालोकभाविनी ५  
गंगायमुनयोर्मध्येपृथिव्याजघनंस्मृतम्  
प्रयागंराजशार्दूलकलांनार्हतिषोडशीम् ६  
तिस्रःकोट्योऽद्धकोटीचतीर्थानांवायुरब्रवीत्  
दिव्यंभुव्यंतरिक्षेचतत्सर्वंजाह्वविस्मृता ७  
प्रयागंसमधिष्ठानंकंबलाश्चतरावुभौ  
भोगवत्यथयाचैववेदिरेषाप्रजापतेः ८  
तत्रदेवाश्चयज्ञाश्चमूर्तिमंतोयुधिष्ठिर  
पूजयंतिप्रयागंतेऋषयश्चतपोधनाः ९  
यजंतेक्रतुभिर्देवांस्तथाबहुधनानृपाः  
ततःपुण्यतमोनास्तित्रिषुलोकेषुभारत १०  
प्रभावात्सर्वतीर्थेभ्यःप्रभवत्यधिकंविभो  
दशतीर्थसहस्राणितिस्रःकोट्यस्तथापरे ११

यत्रगंगामहाभागासदेशस्तत्तपोवनम्  
 सिद्धक्षेत्रंतुतज्जेयंगंगातीरसमाश्रितम् १२  
 इतिसत्यंद्विजातीनांसाधूनामात्मजस्यवा  
 सुहृदांचजपेत्कर्णेशिष्यस्यानुगतस्यवा १३  
 इदंधन्यमिदंस्वर्ग्यमिदंसेव्यमिदंशुभम्  
 इदंपुण्यमिदंरम्यंपावनंधर्ममुत्तमम् १४  
 महर्षीणामिदंगुह्यंसर्वपापप्रणाशनम्  
 अधीत्यचद्विजोध्यायन्निर्मलत्वमवाप्नुयात् १५  
 यश्चेदंशृणुयान्नित्यंतीर्थपुण्यंसदाशुचिः  
 जातिस्मरत्वंलभतेनाकपृष्ठेचमोदते १६  
 प्राप्यंतेतानितीर्थानिसद्भिःशिष्टार्थदर्शिभिः  
 स्नाहितीर्थेषुकौरव्यनचवक्रमतिर्भव १७  
 त्वयातुसम्यक्पृष्टेनकथितंतुमयाविभो  
 पितरस्तारिताःसर्वेतारिताश्चपितामहाः १८  
 प्रयागस्यतुसर्वेतेकलांनार्हतिषोडशीम्  
 एवंज्ञानचयोगंचतीर्थचैवयुधिष्ठिर १९  
 बहुक्लेशेनयुज्यंतेततोयांतिपरांगतिम्  
 प्रयागस्मरणाल्लोकःस्वर्गलोकंचगच्छति २०

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेप्रयागमाहात्म्ये  
 सप्तचत्वारिंशोऽध्यायः ४७

अष्टचत्वारिंशोऽध्यायः

युधिष्ठिरउवाच-  
 कथासर्वात्वियंप्रोक्ताप्रयागस्यमहामुने  
 एवंमेसर्वमारुयाहियथाचममतारयेत् १  
 मार्कण्डेयउवाच-  
 शृणुराजन्प्रवक्ष्यामिप्रोक्तंसर्वमिदंजगत्  
 ब्रह्माविष्णुस्तथेशानोदेवताप्रभुरव्ययः २  
 ब्रह्मासृजतिभूतानिस्थावरंजंगमंचयत्  
 तान्येतानिपरोलोकेविष्णुःपालयतिप्रजाः ३



कल्पांतेतत्समग्रंहिरुद्रःसंहरतेजगत्  
 नददातिचनाध्येतिनकदाचिद्विनश्यति ४  
 ईश्वरःसर्वभूतानांयःपश्यतिसपश्यति  
 उत्तरेणप्रतिष्ठानादिदानींब्रह्मतिष्ठति ५  
 महेश्वरोवटेभूत्वातिष्ठतेपरमेश्वरः  
 ततोदेवाःसगंधर्वाःसिद्धाश्चपरमर्षयः ६  
 रक्षन्तिपरमंनित्यंपापकर्मपरायणान्  
 येतुचान्येचतिष्ठन्तिनयांतिपरमांगतिम् ७  
 युधिष्ठिरउवाच-  
 अप्याहमेयथातत्त्वंयथैषांतिष्ठतेश्रुतम्  
 केनवाकारणेनैवतिष्ठन्तिलोकसंमताः ८  
 मार्कण्डेयउवाच-  
 प्रयागेनिवसंत्येतेब्रह्मविष्णुमहेश्वराः  
 कारणंतुप्रवक्ष्यामिशृणुतत्त्वंयुधिष्ठिर ९  
 पंचयोजनविस्तीर्णंप्रयागस्यतुमंडलम्  
 तिष्ठन्तिरक्षणाथायपापकर्मनिवारणाः १०  
 तस्मिंस्तुस्वल्पकंपापंनरकेपातयिष्यति  
 एवंब्रह्माचविष्णुश्चप्रयागेसमहेश्वरः ११  
 सप्तद्वीपाःसमुद्राश्चपर्वताश्चमहीतले  
 तिष्ठन्तिध्रियमाणाश्चयावदाभूतसंप्लवम् १२  
 येचान्येबहवःसर्वेतिष्ठन्तिचयुधिष्ठिर  
 पृथिवीस्थानमारभ्यनिर्मितंदैवतैस्त्रिभिः १३  
 प्रजापतेरिदंक्षेत्रंप्रयागमितिविश्रुतम्  
 एतत्पुण्यंपवित्रंचप्रयागंतुयुधिष्ठिर १४  
 स्वराज्यंकुरुराजेंद्रभ्रातृभिःसहितोभव १५

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेप्रयागमाहात्म्ये

अष्टचत्वारिंशोऽध्यायः ४८

ऊनपंचाशत्तमोऽध्यायः

सूतउवाच-

भ्रातृभिः सहिताः सर्वे पांडवाधर्मनिश्चयाः  
 ब्राह्मणेभ्योनमस्कृत्वागुरुदेवांस्त्वतर्पयन् १  
 वासुदेवोऽपितत्रैव क्षणेनाभ्यागतस्तदा  
 पांडवैः सहितैः सर्वैः पूज्यमानः समाधवः २  
 कृष्णेन सहितैः सर्वैः पुनरेव महात्मभिः  
 अभिषिक्तः स्वराज्येतु धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः ३  
 एतस्मिन्नंतरे चैव मार्कण्डेयो महात्मवान्  
 ततः स्वस्तीति चोक्त्वा वै क्षणादाश्रममागतः ४  
 युधिष्ठिरोऽपि धर्मात्मा भ्रातृभिः सहितस्तु सः  
 महादानंददौ चाथ धर्मपुत्रो युधिष्ठिरः ५  
 यस्त्विदं कल्यमुत्थाय पठते वा शृणोति वा  
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो विष्णुलोकं स गच्छति ६  
 वासुदेव उवाच-  
 मम वाक्यं तु कर्तव्यं तव स्नेहाद्ब्रवीम्यहम्  
 नित्यं यज्ञरतो भूत्वा प्रयागे विगतज्वरः ७  
 प्रयागं संस्मरन्नित्यं सहास्माभिर्युधिष्ठिर  
 स्वयं प्राप्स्यसि राजेंद्र स्वर्गलोकं तु शाश्वतम् ८  
 प्रयागमनुगच्छेद्वावसते वापियो नरः  
 सर्वपापविशुद्धात्मा स्वर्गलोकं च गच्छति ९  
 प्रतिग्रहादुपावृत्तः सन्तुष्टो नियतः शुचिः १०  
 अहंकारनिवृत्तश्च सतीर्थफलमश्नुते  
 अकोपनश्च राजेंद्र सत्यवादी दृढव्रतः  
 आत्मोपमश्च भूतेषु सतीर्थफलमश्नुते ११  
 ऋषिभिः क्रतवः प्रोक्ता देवैश्चापियथाक्रमम्  
 न हि शक्यादरिद्रेण यज्ञाः प्राप्तुं महीपते १२  
 बहूपकरणो यज्ञो नानासंभारसंभ्रमः  
 प्राप्यते विविधैरथैः समृद्धैर्वानरैः क्वचित् १३  
 यो दरिद्रैरपि बुधैः शक्यः प्राप्तुं नरेश्वर  
 ततो यज्ञफलैः पुण्यैस्तन्निबोध जनेश्वर १४  
 ऋषीणां परमं गुह्यमिदं भरतसत्तम

तीर्थाभिगमनंपुरयंयज्ञैरपिविशिष्यते १५  
 दशकोटिसहस्राणित्रिंशत्कोट्यस्तथापरे  
 माघमासेतुंगायांगमिष्यंतिनरर्षभ १६  
 स्वस्थोभवमहाराजभुक्त्वाराज्यमकंटकम्  
 पुनर्द्रव्यसिराजेंद्रयजमानोविशेषतः १७

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेप्रयागमाहात्म्यं  
 नामऊनपंचाशत्तमोऽध्यायः ४६

पंचाशत्तमोऽध्यायः

ऋषय ऊचुः-

भवताकथितंसर्वयत्किंचित्पृष्टमेवच  
 इदानीमपिपृच्छामएकंवदमहामते १  
 एतेषांखलुतीर्थानांसेवनाद्यत्फलंलभेत्  
 सर्वेषांकिलकृत्वैकंकर्मकेनचलभ्यते २  
 एतन्नोब्रूहिसर्वज्ञकर्मैवंयदिवर्तते  
 सूतउवाच-  
 कर्मयोगःकिलप्रोक्तोवर्णानांद्विजपूर्वशः ३  
 नानाविधोमहाभागास्तत्रचैकंविशिष्यते  
 हरिभक्तिःकृतायेनमनसावचसागिरा ४  
 जितंतेनजितंतेनजितमेवनसंशयः  
 हरिरेवसमाराध्यःसर्वदेवेश्वरेश्वरः ५  
 हरिनाममहामंत्रैर्नश्येत्पापपिशाचकम्  
 हरेःप्रदक्षिणंकृत्वासकृदप्यमलाशयाः ६  
 सर्वतीर्थसमाप्लावंलभंतेयन्नसंशयः  
 प्रतिमांचहरेर्दृष्ट्वासर्वतीर्थफलंलभेत् ७  
 विष्णुनामपरंजप्त्वासर्वमंत्रफलंलभेत्  
 विष्णुप्रसादतुलसीमाघ्रायद्विजसत्तमाः ८  
 प्रचंडंविकरालंतद्यमस्यास्यंनपश्यति  
 सकृत्प्रणामीकृष्णस्यमातुःस्तन्यंपिबेन्नहि ९  
 हरिपादेमनोयेषांतेभ्योनित्यंनमोनमः

पुलकसःश्वपचोवापियेचान्येम्लेच्छजातयः १०  
 तेऽपिवंद्यामहाभागाहरिपादैकसेवकाः  
 किंपुनर्ब्राह्मणाःपुण्याभक्ताराजर्षयस्तथा ११  
 हरौभक्तिंविधायैवगर्भवासंनपश्यति  
 हरेरग्रेस्वनैरुच्चैर्नृत्यंस्तन्नामकृन्नरः १२  
 पुनातिभुवनंविप्रागंगादिसलिलंयथा  
 दर्शनात्स्पर्शनात्तस्यआलापादपिभक्तितः १३  
 ब्रह्महत्यादिभिःपापैर्मुच्यतेनात्रसंशयः  
 हरेःप्रदक्षिणंकुर्वन्नुच्चैस्तन्नामकृन्नरः १४  
 करतालादिसंधानंसुस्वरंकलशब्दितम्  
 ब्रह्महत्यादिकंपापंतेनैवकरतालितम् १५  
 हरिभक्तिकथामुक्त्वाख्यायिकांशृणुयाच्चयः  
 तस्यसंदर्शनादेवपूतोभवतिमानवः १६  
 किंपुनस्तस्यपापानामाशंकामुनिपुंगवाः  
 तीर्थानांचपरंतीर्थकृष्णानाममहर्षयः १७  
 तीर्थीकुर्वतिजगतीं गृहीतंकृष्णानामयैः  
 तस्मान्मुनिवराःपुण्यंनातःपरतरंविदुः १८  
 विष्णुप्रसादनिर्माल्यंभुक्त्वाधृत्वाचमस्तके  
 विष्णुरेवभवेन्मर्त्योयमशोकविनाशनः १९  
 अर्चनीयोनमस्कार्योहरिरेवनसंशयः  
 यिमहाविष्णुमव्यक्तं देवंवापिमहेश्वरम् २०  
 एकीभावेनपश्यंतिनतेषांपुनरुद्भवः ि  
 तस्मादनादिनिधनंविष्णुमात्मानमव्ययम् २१  
 हरिंचैकंप्रपश्यध्वंपूजयध्वंतथैवहि  
 येसमानंप्रपश्यंतिहरिंवैदेवतांतरम् २२  
 तेयांतिनरकान्घोरांनृतांस्तुगणयेद्धीरः  
 मूर्खवापंडितंवापिब्राह्मणं केशवप्रियम् २३  
 श्वपाकं वामोचयति नारायणः स्वयंप्रभुः  
 नारायणात्परोनास्तिपापराशिदवानलः २४  
 कृत्वापिपातकंघोरंकृष्णानाम्नाविमुच्यते

स्वयंनारायणोदेवःस्वनाम्निजगतांगुरुः २५  
 आत्मनोऽभ्यधिकांशक्तिंस्थापयामाससुव्रताः  
 अत्रयेविवदंतेवैआयासलघुदर्शनात् २६  
 फलानांगौरवाच्चापितेयांतिनरकंबहु  
 तस्माद्धरौभक्तिमान्स्याद्धरिनामपरायणः २७  
 पूजकंपृष्ठतोरक्षेत्रामिनं वक्षसिप्रभुः  
 हरिनाममहावज्रपापपर्वतदारणे २८  
 तस्यपादौतुसफलौतदर्थगतिशालिनौ  
 तावेवधन्यावारुयातौयौतुपूजाकरौकरौ २९  
 उत्तमांगमुत्तमांगंतद्धरौनम्रमेवयत्  
 साजिह्वायाहरिंस्तौतितन्मनस्तत्पदानुगम् ३०  
 तानिलोमानिचोच्यंतेयानितन्नाम्निचोत्थितम्  
 कुर्वंतितच्चनेत्रांबुयदच्युतप्रसंगतः ३१  
 अहोलोकाअतितरांदैवदोषेणवंचिताः  
 नामोच्चारणमात्रेणमुक्तिदंनभजंतिवै ३२  
 वंचितास्तेचकलुषाःस्त्रीणांसंगप्रसंगतः  
 प्रतिष्ठंतिचलोमानियेषानोकृष्णशब्दने ३३  
 तेमूर्खाह्यकृतात्मानःपुत्रशोकादिविह्वलाः  
 रुदंतिबहुलालापैर्नकृष्णाक्षरकीर्तने ३४  
 जिह्वालब्ध्वापिलोकेऽस्मिन्कृष्णनामजपेन्नहि  
 लब्ध्वापिमुक्तिसोपानंहेलयैवच्यवंतिते ३५  
 तस्माद्यत्नेनवैविष्णुंकर्मयोगेनमानवः  
 कर्मयोगार्च्चितोविष्णुःप्रसीदत्येवनान्यथा ३६  
 तीर्थादप्यधिकंतीर्थंविष्णोर्भजनमुच्यते  
 सर्वेषांखलुतीर्थानांस्नानपानावगाहनैः ३७  
 यत्फलंलभतेमर्त्यस्तत्फलंकृष्णसेवनात्  
 यजंतेकर्मयोगेनधन्याएवनराहरिम् ३८  
 तस्माद्भजध्वंमुनयःकृष्णांपरममंगलम् ३९

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेविष्णुभक्तिप्रशंसनं

नामपंचाशत्तमोऽध्यायः ५०

एकपंचाशत्तमोऽध्यायः

ऋषय ऊचु-

कर्मयोगः कथं सूतयेन चाराधितो हरिः  
प्रसीदति महाभागवदनो वदतांवर १  
येनासौ भगवानीशः समाराध्यो मुमुक्षुभिः  
तद्वदाखिललोकानां रक्षणं धर्मसंग्रहम् २  
तं कर्मयोगं वदनः सूतमूर्तिमयस्तु यः  
इति शुश्रूषवो विप्राभवदग्रे व्यवस्थिताः ३

सूत उवाच-

एवमेव पुरापृष्टो व्यासः सत्यवतीसुतः  
ऋषिभिरग्नि संकाशैर्व्यासस्तानाहतच्छृणु ४  
व्यास उवाच-

शृणु ध्वं मृषयः सर्वे वक्ष्यमाणं सनातनम्  
कर्मयोगं ब्राह्मणानामात्यंतिकफलप्रदम् ५  
आम्नायसिद्धमखिलं ब्राह्मणार्थं प्रदर्शितम्  
ऋषीणां शृणु वतां पूर्वमनुराहप्रजापतिः ६  
सर्वव्याधिहरं पुण्यमृषिसंघैर्निषेवितम्  
समाहितधियो यूयं शृणु ध्वं गदतो मम ७  
कृतोपनयनो वेदानधीयीत द्विजोत्तमः  
गर्भाष्टमेऽष्टमे वाब्दे स्वसूत्रोक्तविधानतः ८  
दंडी च मे खली सूत्री कृष्णाजिनधरो मुनिः  
भिक्षाहारो गुरुहितो वीक्ष्यमाणो गुरोर्मुखम् ९  
कार्पासमुपवीतार्थं निर्मितं ब्रह्मणा पुरा  
ब्राह्मणानां त्रिवृत्सूत्रं कौशं वा वस्त्रमेव वा १०  
सदोपवीती चैव स्यात्सदा बद्धशिखो द्विजः  
अन्यथा यत्कृतं कर्म तद्भवत्यथ कृतम् ११  
वसेदविकृतं वासः कार्पासं वा कषायकम्  
तदेव परिधानीयं शुक्लं तांतवमुत्तमम् १२  
उत्तरंतु समाम्नातं वासः कृष्णाजिनं शुभम्  
अभावे गावयमपि रौरवं वा विधीयते १३

उद्धृत्यदक्षिणंबाहुंसव्यबाहौसमर्पितम्  
 उपवीतंभवेन्नित्यंनिवीतंकंठसञ्जने १४  
 सव्यबाहुंसमुद्धृत्यदक्षिणेतुधृतंद्विजाः  
 प्राचीनावीतमित्युक्तंपित्र्येकर्मणियोजयेत् १५  
 अग्न्यागारेगवांगोष्ठेहोमेतप्येतथैवच  
 स्वाध्यायेभोजनेनित्यंब्राह्मणानांचसन्निधौ १६  
 उपासनेगुरूणांचसंध्ययोःसाधुसंगमे  
 उपवीतीभवेन्नित्यंविधिरेषसनातनः १७  
 मौंजीत्रिवृत्समांशिलष्टांकुर्याद्विप्रस्यमेखलाम्  
 मुंजाभावेकुशेनाहुर्ग्रथिनैकेनवात्रिभिः १८  
 धारयेद्वैणवपालाशौदंडौकेशांतिकौद्विजः  
 यज्ञार्हवृक्षजंवाथसौम्यमव्रणमेवच १९  
 सायंप्रातर्द्विजःसंध्यामुपासीतसमाहितः  
 कामाल्लोभाद्भयान्मोहात्यक्त्वैनांपतितोभवेत् २०  
 अग्निकार्यंततःकुर्यात्सायंप्रातःप्रसन्नधीः  
 स्नात्वासंतर्पयेद्देवानृषीन्पितृगणांस्तथा २१  
 देवताभ्यर्चनंकुर्यात्पुष्पैःपत्रैर्यवांबुभिः  
 अभिवादनशीलःस्यान्नित्यंवृद्धेषुधर्मतः २२  
 असावहंभोनामेतिसम्यक्प्रणतिपूर्वकम्  
 आयुरारोग्यसिद्ध्यर्थंतद्रादिपरिवर्जितः २३  
 आयुष्मान्भवसौम्येतिवचोविप्रोऽभिवादाने  
 आकारश्चास्यनाम्नोऽतेवाच्यःपूर्वाक्षरप्लुतः २४  
 योनवेत्यभिवादस्यविप्रःप्रत्यभिवादनम्  
 नाभिवाद्यःसविदुषायथाशूद्रस्तथैवसः २५  
 व्यत्यस्तपाणिनाकार्यपादसंग्रहणंगुरोः  
 सव्येनसव्यःस्प्रष्टव्योदक्षिणेनतुदक्षिणः २६  
 लौकिकंवैदिकंवापितथाध्यात्मिकमेववा  
 अवाप्यप्रयतोज्ञानंतंपूर्वमभिवादयेत् २७  
 नोदकंधारयेद्भैक्ष्यंपुष्पाणिसमिधस्तथा  
 एवंविधानिचान्यानिनदेवार्थेषुकर्मसु २८

ब्राह्मणकुशलंपृच्छेत्क्षत्रबंधुमनामयम्  
 वैश्यंक्षेमंसमागम्यशूद्रमारोग्यमेवच २६  
 उपाध्यायःपिताज्येष्ठोभ्रातात्राताचभीतितः  
 मातुलःश्वशुरश्चैवमातामहपितामहौ ३०  
 वर्णश्रेष्ठःपितृव्यश्चपुंसोऽत्रगुरवःस्मृताः  
 मातामातामहीगुर्वीपितुर्मातुश्चसोदराः ३१  
 श्वश्रूःपितामहीज्येष्ठाधात्रीचगुरवःस्त्रियः  
 ज्ञेयस्तुगुरुवर्गोऽयमातृतःपितृतोद्विजाः ३२  
 अनुवर्तनमेषांमनोवाक्कायकर्मभिः  
 गुरुन्दृष्ट्वासमुत्तिष्ठेदभिवाद्यकृताञ्जलि ३३  
 नैतैरुपविशेत्सार्द्धंविदन्नात्मकारणात्  
 जीवितार्थमपिद्वेषाद्गुरुभिर्नैवभाषणम् ३४  
 उद्रिक्तोऽपिगुणैरन्यैर्गुरुद्वेषीपतत्यधः  
 गुरूणामपिसर्वेषांपंचपूज्याविशेषतः ३५  
 तेषामाद्यास्त्रयःश्रेष्ठास्तेषांमातासुपूजिता  
 योभावयतियासूतेयेनविद्योपदिश्यते ३६  
 ज्येष्ठोभ्राताचभर्ताचपंचैतेगुरवःस्मृताः  
 आत्मनःसर्वयत्नेनप्राणत्यागेनवापुनः ३७  
 पूजनीयाविशेषेणपंचैतेभूतिमिच्छता  
 यावत्पिताचमाताचद्वावेतौनिर्विकारिणौ ३८  
 तावत्सर्वपरित्यज्यपुत्रःस्यात्तत्परायणः  
 पितामाताचसुप्रीतौस्यातांपुत्रगुणैर्यदि ३९  
 सपुत्रःसकलंधर्मप्राप्नुयात्तेनकर्मणा  
 नास्तिमातृसमदैवंनास्तिपितृसमोगुरुः ४०  
 तयोःप्रत्युपकारोऽपिनकथंचनविद्यते  
 तयोर्नित्यंप्रियंकुर्यात्कर्मणामनसागिरा ४१  
 नताभ्यामननुज्ञातोधर्ममन्यंसमाचरेत्  
 वर्जयित्वामुक्तिफलंनित्यंनैमित्तिकंतथा ४२  
 धर्मसारःसमुद्दिष्टःप्रेत्यानंतफलप्रदः  
 सम्यगाराध्यवक्तारंविसृष्टस्तदनुज्ञया ४३



शिष्योविद्याफलंभुंक्तेप्रेत्यचापद्यतेदिवि  
 योभ्रातरंपितृसमंज्येष्ठमूढोऽवमन्यते ४४  
 तेनदोषेणसंप्रेत्यनिरयंघोरमृच्छति  
 पुंसांवर्त्मनिसृष्टेनपूज्योभर्तातुसर्वदा ४५  
 अपिमातरिलोकेऽस्मिन्नुपकाराद्धिगौरवम्  
 मातुलांश्चपितृव्यांश्चशुरानृत्वजोगुरून् ४६  
 असावहमितिब्रूयात्प्रत्युत्थायाभिवादयेत्  
 अवाच्योदीक्षितोनाम्नायवीयानपियोभवेत् ४७  
 भोभवत्पूर्वकंत्वेनमभिभाषेतधर्मवित्  
 अभिवाद्यश्चपूज्यश्चशिरसानम्यएवच ४८  
 ब्राह्मणक्षत्रियाद्यैश्चश्रीकामैःसादरंसदा  
 नाभिवाद्याश्चविप्रेणक्षत्रियाद्याःकथंचन ४९  
 ज्ञानकर्मगुणोपेतायद्यप्येतेबहुश्रुताः  
 ब्राह्मणःसर्ववर्णानांस्वस्तिकुर्यादितिश्रुतिः ५०  
 सवर्णेनसवर्णानांकार्यमेवाभिवादनम्  
 गुरुरग्निर्द्विजातीनांवर्णानांब्राह्मणोगुरुः ५१  
 पतिरेकोगुरुःस्त्रीणांसर्वत्राभ्यागतोगुरुः  
 विद्याकर्मवयोबंधुर्वित्तंभवतिपंचमम् ५२  
 मान्यस्थानानिपंचाहुःपूर्वपूर्वगुरुत्तरात्  
 पंचानांत्रिषुवर्णेषुभूयांसिबलवंतिच ५३  
 यत्रस्युःसोऽत्रमानार्हःशूद्रोऽपिदशमीगतः  
 पंथादेयोब्राह्मणायस्त्रियैराज्ञेविचक्षुषे ५४  
 वृद्धायभारभग्रायरोगिणेदुर्बलायच  
 भिक्षामाहृत्यशिष्टानांगृहेभ्यःप्रयतोऽन्वहम् ५५  
 निवेद्यगुरुवेऽशनीयाद्वाग्यतस्तदनुज्ञया  
 भवत्पूर्वचरेद्भैक्ष्यमुपवीतीद्विजोत्तमः ५६  
 भवन्मध्यंतुराजन्योवैश्यस्तुभवदुत्तरम्  
 मातरंवास्वसारंवामातुर्वाभिगिनींनिजाम् ५७  
 भिक्षेतभिक्षांप्रथमंयाचैनंनविमानयेत्  
 सजातीयगृहेष्वेवसार्ववर्णिकमेववा ५८

भैक्ष्यस्याचरणंप्रोक्तंपतितादिविवर्जितम्  
 वेदयज्ञैरहीनानांप्रशस्तानांस्वकर्मसु ५६  
 ब्रह्मचार्य्याहरेर्भैक्ष्यंगृहेभ्यःप्रयतोऽन्वहम्  
 गुरोःकुलेनभिद्वेतनज्ञातिकुलबंधुषु ६०  
 अलाभेत्वन्यगेहानांपूर्वपूर्वविवर्जयेत्  
 सर्ववाविचरेद्ग्रामंपूर्वोक्तानामसंभवे ६१  
 नियम्यप्रयतोवाचंदिशस्त्वनवलोकयन्  
 समाहृत्यतुभैक्ष्यान्नयावदर्थममायया ६२  
 भुंजीतप्रयतोनित्यंवाग्यतोऽनन्यमानसः  
 भैक्ष्येणवर्तयेन्नित्यंनैवेकान्नोभवेद्ब्रती ६३  
 भैक्ष्यैणवर्त्तिनोवृत्तिरुपवाससमास्मृता  
 पूजयेदशनंनित्यमद्याच्चैनमकुत्सयन् ६४  
 दृष्ट्वाहृष्येत्प्रसीदेच्चप्रतिनंदेच्चसर्वशः  
 अनारोग्यमनायुष्यमस्वर्ग्यचातिभोजनम् ६५  
 अपुण्यंलोकविद्विष्टंतस्मात्तत्परिवर्जयेत्  
 प्राङ्मुखोऽन्नानिभुंजीतसूर्याभिमुखमेववा ६६  
 नाद्यादुदङ्मुखोऽनित्यंविधिरेषसनातनः  
 प्रक्षाल्यपाणिपादौचभुंजानोद्विरुपस्पृशेत् ६७  
 शुद्धेदेशेसमासीनोभुक्त्वाचद्विरुपस्पृशेत् ६८

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेकर्मयोगकथनं  
 नामएकपंचाशत्तमोऽध्यायः ५१

द्विपंचाशत्तमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

भुक्त्वापीत्वाचसुप्त्वाचस्नात्वारथ्योपसर्पणे  
 ओष्ठावलोमकौस्पृष्ट्वावासोविपरिधायच १  
 रेतोमूत्रपुरीषाणामुत्सर्गेऽनृतभाषणे  
 ष्ठीवित्वाऽध्ययनारंभेकासश्वासागमेतथा २  
 चत्वरंवाश्मशानंवासमाक्रम्यद्विजोत्तमः  
 संध्ययोरुभयोस्तद्वदाचांतोऽप्याचमेत्पुनः ३

चंडालम्लेच्छसंभाषेस्त्रीशूद्रोच्छिष्टभाषणे  
 उच्छिष्टंपुरुषंदृष्ट्वाभोज्यंचापितथाविधम् ४  
 आचामेदश्रुपातेवालोहितस्यतथैवच  
 भोजनेसंध्ययोःस्नात्वापीत्वामूत्रपुरीषयोः ५  
 आगतोवाचमेत्सुप्त्वासकृत्सकृदथान्यतः  
 अग्नेर्गवामथालंभेस्पृष्ट्वाप्रयतमेववा ६  
 स्त्रीणामथात्मनःस्पर्शेनीलद्यंवापरिधायच  
 उपस्पर्शेज्जलंवार्ततृणंवाभूमिमेवच ७  
 केशानांचात्मनःस्पर्शेवाससःस्खलितस्यच  
 अनुष्णाभिरकेशाभिरदुष्टाभिश्चधर्मतः ८  
 शौचेऽप्सुसर्वदाचामेदासीनःप्रागुदङ्मुखः  
 शिरःप्रावृत्यकंठंवामुक्तकेशशिखोऽपिवा ९  
 अकृत्वापादयोःशौचंमार्गतोनशुचिर्भवेत्  
 सोपानत्कोपानस्थोवानोष्णीषीचाचमेद्बुधः १०  
 नचैववर्षधाराभिर्नतिष्ठन्नुद्धृतोदकैः  
 नैकहस्तार्पितजलैर्विनासूत्रेणवापुनः ११  
 नपादुकासनस्थोवाबहिर्जानुरथापिवा  
 नजल्पन्नहसन्प्रेक्षन्शयानस्तल्पएवच १२  
 नाविद्धिताभिःफेनाद्यैरुपेताभिरथापिवा  
 शूद्राशुचिकरोन्मुक्तैर्नक्षाराभिस्तथैवच १३  
 नचैवांगुलिभिःशब्दनकुर्यान्नान्यमानसः  
 नवर्णरसदुष्टाभिर्नचैवप्रदरोदकैः १४  
 नपाणिक्षुभिताभिर्वानबहिर्गंधएववा  
 हृद्गाभिःपूयतेविप्रःकंठ्याभिःक्षत्रियःशुचिः १५  
 प्राशिताभिस्तथावैश्यःस्त्रीशूद्रौस्पर्शतोऽततः  
 अंगुष्ठमूलांतरतोरेखायांब्राह्ममुच्यते १६  
 अंतरांगुष्ठदेशिन्यैःपितृणांतीर्थमुच्यते  
 कनिष्ठामूलतःपश्चात्प्राजापत्यंप्रचक्षते १७  
 अंगुल्यग्रंस्मृतंदैवंतदेवार्षप्रकीर्तितम्  
 मूलेनदैवमार्षस्यादाग्नेयंमध्यतःस्मृतम् १८

तदेवसौमिकंतीर्थमेतज्ज्ञात्वानमुह्यति  
 ब्राह्मेणैवतुतीर्थेनद्विजो नित्यमुपस्पृशेत् १९  
 होमयेद्वाथदैवेननतुपित्र्येणवैद्विजाः  
 त्रिःप्राशनीयादपःपूर्वब्राह्मेणप्रयतस्ततः २०  
 संमृज्यांगुष्ठमूलेनमुखंवैसमुपस्पृशेत्  
 अंगुष्ठानामिकाभ्यांतुस्पृशेन्नेत्रद्वयंततः २१  
 तर्जन्यंगुष्ठयोगेनस्पृशेन्नासापुटद्वयम्  
 कनिष्ठंगुष्ठयोगेनश्रवणेसमुस्पृशेत् २२  
 सर्वासामथयोगेनहृदयंतुतनवा  
 स्पृशेद्वैशिरसस्तद्वदंगुष्ठेनांसकद्वयम् २३  
 त्रिःप्राशनीयाद्यदंभस्तुप्रीतास्तेनास्यदेवताः  
 ब्रह्माविष्णुर्महेशश्चभवंतीत्यनुशुश्रुम २४  
 गंगाचयमुनाचैवप्रीयेतेपरिमार्जनात्  
 संस्पृष्टयोर्लोचनयोःप्रीयेतेशशिभास्करौ २५  
 नासत्यदस्त्रौप्रीयेतेस्पृशेन्नासापुटद्वयम्  
 कर्णयोःस्पृष्टयोस्तद्वत्प्रीयेतेचानिलानलौ २६  
 संस्पृष्टेहृदयेचास्यप्रीयंतेसर्वदेवताः  
 मूर्धिसंस्पर्शनादेकःप्रीतःसपुरुषोभवेत् २७  
 नोच्छिष्टंकुर्वतेवक्त्रेविप्रुषोंगेलगंतियाः  
 दंतवदंतलग्नेषुजिह्वास्पर्शेशुचिर्भवेत् २८  
 स्पृशंतिबिंदवःपादौयत्राचामयतःपरान्  
 भूमिपांशुसमाज्ञेयानतैरस्पृश्यताभवेत् २९  
 मधुपर्केचसोमेचतांबूलस्यचभक्षणे  
 फलमूलेचेक्षुदंडेनदोषंप्राहवैमनुः ३०  
 प्रचरंश्चान्नपानेषुद्रव्यहस्तोभवेन्नरः  
 भूमौनिक्षिप्यतद्द्रव्यमाचम्याभ्युक्षयेत्तुतत् ३१  
 तैजसंवैसमादाययद्युच्छिष्टोभवेद्विवजः  
 भूमौनिक्षिप्यतद्द्रव्यमाचम्याभ्युक्षयेत्तुतत् ३२  
 यद्यद्द्रव्यंसमादायभवेदुच्छेषणान्वितः  
 अनिधायैवतद्द्रव्यंभूमौत्वशुचितामियात् ३३

वस्त्रादिषुविकल्पः स्यात्तत्संस्पृश्याचमेदिह  
 अरण्येनिर्जनेरात्रौचौरव्याघ्राकुलेपथि ३४  
 कृत्वामूत्रंपुरीषंवाद्रव्यहस्तोनदुष्यति  
 निधायदक्षिणेकर्णेब्रह्मसूत्रमुदङ्मुखः ३५  
 अह्निकुर्याच्छकृन्मूत्रंरात्रौचेदक्षिणामुखः  
 अंतर्धायमहींकाष्ठैःपत्रैर्लोष्टृणोन्वा ३६  
 प्रावृत्यचशिरःकुर्याद्विण्मूत्रस्यविसर्जनम्  
 छायाकूपनदीगोष्ठचैत्यांभःपथिभस्मसु ३७  
 अग्नौचैवश्मशानेचविण्मूत्रंनसमाचरेत्  
 नगोमयेनकाष्ठेवामहावृक्षेऽथशाद्वले ३८  
 नतिष्ठन्नचनिर्वासानचपर्वतमंडले  
 नजीर्णदेवायतनेवल्मीकेनकदाचन ३९  
 नससत्त्वेषुगर्तेषुनगच्छन्नसमाचरेत्  
 तुषांगारकपालेषुराजमार्गेतथैवच ४०  
 नक्षेत्रेनबिलेवापिनतीर्थेनचतुष्पथे  
 नोद्यानेऽपासमीपेवानोषरेनगराशये ४१  
 नसोपानत्पादुकोवाछत्रीवानांतरिक्षके  
 नचैवाभिमुखःस्त्रीणांगुरुब्राह्मणयोर्गवाम् ४२  
 नदेवदेवालययोरपामपिकदाचन  
 नज्योतींषिनिरीक्षन्वानवाप्रतिमुखोथवा ४३  
 प्रत्यादित्यंप्रत्यनलंप्रतिसोमंतथैवच  
 आहत्यमृत्तिकांकूलाल्लेपगंधापकर्षणीम् ४४  
 कुर्यादतंद्रितःशौचंविशुद्धैरुद्धृतोदकैः  
 नाहरेन्मृत्तिकांविप्रःपांशुलांसकर्माम् ४५  
 नमार्गान्नोषराद्देशाच्छौचशिष्टांपरस्यच  
 नदेवायतनात्कूपाद्भ्राम्णोनचजलात्तथा ४६  
 उपस्पृशेत्ततो नित्यंपूर्वोक्तेनविधानतः ४७

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेकर्मयोगकथने

द्विपंचाशत्तमोऽध्यायः ५२

त्रिपंचाशत्तमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

एवंदंडादिभिर्युक्तः शौचाचारसमन्वितः  
 आहूतोऽध्यापनंकुर्याद्दीक्ष्यमाणो गुरोर्मुखम् १  
 नित्यमुद्यतपाणिः स्यात्साध्वाचारः सुसंयतः  
 आस्यतामिति चोक्तः सन्नासीताभिमुखंगुरोः २  
 प्रतिश्रवणसंभाषेशयानोनसमाचरेत्  
 आसीनोनचभुंजानोनतिष्ठेन्नपराङ्मुखः ३  
 नीचैः शय्यासनंचास्यसर्वदा गुरुसन्निधौ  
 गुरोस्तु चक्षुर्विषयेन यथेष्टासनो भवेत् ४  
 नोदाहरेदस्यनामपरेक्षमपिकेवलम्  
 नचैवास्यानुकुर्वीत गतिभाषणचेष्टितम् ५  
 गुरोर्यत्रपरीवादो निंदावापि प्रवर्तते  
 कर्णौ तत्र पिघातव्यौ गंतव्यं वा ततोऽन्यतः ६  
 दूरस्थो नार्चयेदेनं न क्रुद्धो नांतिकेस्त्रियः  
 नचैवास्योत्तरंब्रूयात्स्थितो नासीतसन्निधौ ७  
 उदकुंभंकुशान्पुष्पंसमिधोऽस्याहरेत्सदा  
 मार्जनं लेपनं नित्यमंगानां वै समाचरेत् ८  
 नास्यनिर्माल्यशयनं पादुकोपानहावपि  
 आक्रामेदासनंचास्यच्छायादीन्वाकदाचन ९  
 साधयेद्दंतकाष्ठादींल्लब्धंचास्मै निवेदयेत्  
 अनापृच्छ्यनगंतव्यं भवेत्प्रियहितेरतः १०  
 नपादौ सारयेदस्यसन्निधाने कदाचन  
 जृम्भितं हसितं चैव कंठप्रावरणं तथा ११  
 वर्जयेत्सन्निधौ नित्यमंगस्फोटनमेव च  
 यथाकालमधीयीत यावन्नविमना गुरुः १२  
 आसीनोऽधोगुरोः पार्श्वे सेवांचसुसमाहितः  
 आसने शयने यानेनैव तिष्ठेत्कदाचन १३  
 धावंतमनुधावेत गच्छंतमनु गच्छति  
 गोश्वोष्ट्रयानप्रासादे तथा धोविष्टरेषु च १४

आसीतगुरुणासार्द्धशिलाफलकनौषुच  
 जितेंद्रियः स्यात्सततं वश्यात्माक्रोधनः शुचिः १५  
 प्रयुंजीत सदावाचं मधुरांहितकारिणीम्  
 गंधमाल्यं संकल्पं शुक्तिं प्राणिविहिंसनम् १६  
 अभ्यंजनांजनोन्मर्दच्छत्रधारणमेव च  
 कामं लोभं भयं निद्रां गीतवादित्रनर्तनम् १७  
 आतर्जनं परीवादं स्त्रीप्रेक्षालं भनंतथा  
 परोपघातं पैशुन्यं प्रयत्नेन विवर्जयेत् १८  
 उदकुंभं सुमनसो गोशकृन्मृत्तिकाकुशान्  
 आहरेद्यावदन्नानि भैक्ष्यं चाहरहश्चरेत् १९  
 घृतं चलवणं सर्वं वर्ज्यं पर्युषितं च यत्  
 अनृत्यदर्शी सततं भवेद्गीतादिनिस्पृहः २०  
 नादित्यं वै समीहेत नाचरेद्दंतधावनम्  
 एकांतमशुचिस्त्रीभिः शूद्राद्यैरभिभाषणम् २१  
 गुरुच्छिष्टं भेषजान्नं प्रयुंजीत न कामतः  
 मलापकर्षणं स्नानं नाचरेद्द्विकदाचन २२  
 न कुर्यान्मानसं विप्रो गुरोस्त्यागे कथंचन  
 मोहाद्वायदिवालोभात्त्यक्त्वा तु पतितो भवेत् २३  
 लौकिकं वैदिकं वापि तथाध्यात्मिकमेव वा  
 आददीत यतो ज्ञानं तं न द्रुह्येत्कदाचन २४  
 गुरोरप्यवलिप्तस्य कार्यं कार्यमजानतः  
 उत्पथप्रतिपन्नस्य न मनुस्त्यागमब्रवीत् २५  
 गुरोर्गुरौ सन्निहिते गुरुवद्धृत्तिमाचरेत्  
 नत्वाभिसृष्टो गुरुणा स्वान्गुरून् भिवादयेत् २६  
 विद्यागुरुष्वेतदेवं नित्यावृत्तिषु योगिषु  
 प्रतिषेधत्सु चाधर्माद्धितं चोपदिशत्सु च २७  
 श्रेयः स्वगुरुवद्धृत्तिं नित्यमेव समाचरेत्  
 गुरुपुत्रेषु दारेषु गुरोश्चैव स्वबंधुषु २८  
 बालः संमानयेन्मान्याञ्छिष्टो वायदिकर्म्मणि  
 अध्यापयन् गुरोः सूनुं गुरुवन्मानमर्हति २९

उत्सादनंचगात्राणांस्नापनोच्छिष्टभोजनः  
 नकुर्याद्गुरुपुत्रस्यपादयोःशौचमेवच ३०  
 गुरुवत्प्रतिपूज्याश्चसवर्णागुरुयोषितः  
 असवर्णाश्चसंपूज्याःप्रत्युत्थानाभिवादनैः ३१  
 अभ्यंजनंस्नापनंचगात्रोत्सादनमेवच  
 गुरुपत्न्यानकार्याणिकेशानांचप्रसाधनम् ३२  
 गुरुपत्नीतुयुवतीनाभिवाद्यातुपादयोः  
 कुर्वीतवंदनंभूम्यामसावहमितिब्रुवन् ३३  
 विप्रोष्यपादग्रहणपूर्वकंचाभिवादनम्  
 गुरुदारेषुकुर्वीतसतांधर्ममनुस्मरन् ३४  
 मातृष्वसामातुलानीश्वश्रूश्चाथपितृष्वसा  
 संपूज्यागुरुपत्नीवत्समास्तागुरुभार्यया ३५  
 भ्रातृभार्याश्चसंग्राह्यासवर्णाहन्यहन्यपि  
 विप्रोष्यतूपसंग्राह्याज्ञातिसंबंधियोषितः ३६  
 पितुर्भगिन्यामातुश्चजायस्यांचस्वसर्यपि  
 मातृवद्वृत्तिमातिष्ठेन्माताताभ्योगरीयसी ३७  
 एवमाचारसंपन्नमात्मवंतमदांभिकम्  
 वेदमध्यापयेद्धर्मपुराणांगानिनित्यशः ३८  
 संवत्सरोषितेशिष्येगुरुज्ञानमनिर्दिशन्  
 हरतेदुष्कृतंतस्यशिष्यस्यवसतोगुरुः ३९  
 आचार्यपुत्रःशुश्रूषुर्ज्ञानदोधार्मिकःशुचिः  
 शक्तोन्नदोंबुदःसाधुरध्याप्यादशधर्मतः ४०  
 कृतकंठस्तथाऽद्रोहःमेधावीगुरुकृन्नरः  
 आप्तःप्रियोऽथविधिवत्षडध्याप्याद्विजातयः ४१  
 एतेषुब्राह्मणेदानमन्यत्रतुयथोचितम्  
 आचम्यसंयतोनित्यमधीयीतउदङ्मुखः ४२  
 उपसंगृह्यतत्पादौवीक्ष्यमाणोगुरोर्मुखम्  
 अधीष्वभोइतिब्रूयाद्विरामोऽस्त्वितिचाऽरमेत् ४३  
 प्राक्कूलान्पर्युपासीतपवित्रैश्चैवपावकः  
 प्राणायामैस्त्रिभिःपूतस्ततत्रोकारमर्हति ४४



ब्राह्मणः प्रणवं कुर्यादंतेऽपि विधिवद् द्विजाः  
 कुर्यादध्यापनं नित्यं सब्रह्मांजलिपूर्वतः ४५  
 सर्वेषामेव भूतानां वेदश्चक्षुःसनातनः  
 अधीयीताप्ययं नित्यं ब्राह्मणयाद्धीयतेऽन्यथा ४६  
 अधीयीत ऋचो नित्यं क्षीराहुत्यासदेवताः  
 प्रीणाति तर्पयन्कालं कामैर्हृताः सदैवताः ४७  
 यज्जुष्यधीते नियतं दध्ना प्रीणाति देवताः  
 सामान्यधीते प्रीणाति घृताहुतिभिरन्वहम् ४८  
 अथर्वागिरसो नित्यं मध्वा प्रीणाति देवताः  
 धर्मागानि पुराणानि मांसैस्तर्पयते सुरान् ४९  
 प्रातश्च सायं प्रयतो नैत्यकं विधिमाश्रितः  
 गायत्रीं समधीयीत गत्वारण्यं समाहितः ५०  
 सहस्रपरमां देवीं शतमध्यां दशावराम्  
 गायत्रीं वैजपेन्नित्यं जपयज्ञः प्रकीर्तितः ५१  
 गायत्रीं चैव वेदांश्च तु लया तोलयत्प्रभुः  
 एकतश्चतुरो वेदा गायत्रीं च तथैकतः ५२  
 ओंकारमादितः कृत्वा व्याहृतीस्तदनंतरम्  
 ततोऽधीयीत सावित्रीमेकाग्रः श्रद्धयान्वितः ५३  
 पुराकल्पे समुत्पन्ना भूर्भुवः स्वः सनातनाः  
 महाव्याहृतयस्ति स्रः सर्वा शुभनिबर्हणाः ५४  
 प्रधानं पुरुषः कालो विष्णु ब्रह्म महेश्वराः  
 सत्वं रजस्तमस्ति स्रः क्रमाद्ब्रह्म तयः स्मृताः ५५  
 ॐ कारस्तत्परं ब्रह्म सावित्री स्यात्तदुत्तरम्  
 एषमंत्रो महायोगः सारात्सार उदाहृतः ५६  
 योऽधीतेऽहन्यहन्येतां गायत्रीं वेदमातरम्  
 विज्ञायार्थं ब्रह्मचारी स याति परमांगतिम् ५७  
 गायत्री वेदजननी गायत्री लोकपावनी  
 गायत्र्यानपरं जप्यमेतद्विज्ञाय मुच्यते ५८  
 श्रावणस्य तु मासस्य पौर्णमास्यां द्विजोत्तमाः  
 आषाढ्यां प्रोष्ठपद्यां वा वेदोपाकरणं स्मृतम् ५९

यत्सूर्ययाम्यगमनंमासान्विप्रोद्धपंचमान्  
 अधीयीतशुचौदेशेब्रह्मचारीसमाहितः ६०  
 पुष्येतुच्छंदसांकुर्याद्ब्रह्मिणोत्सर्जनंद्विजः  
 मासिशुक्लस्यवाप्राप्तेपूर्वाह्नेप्रथमेऽहनि ६१  
 छदांसिचद्विजोऽभ्यस्येच्छुक्लपक्षेतुवैद्विजः  
 वेदांगानिपुराणानिकृष्णपक्षेषुमानवः ६२  
 इमान्नित्यमनध्यायानधीयानोविवर्जयेत्  
 अध्यापनंचकुर्वाणोऽभ्यस्यन्नपिप्रयत्नतः ६३  
 कर्णश्रवेऽनिलेरात्रौदिवापांसुसमूहने  
 विद्युत्स्तनितवर्षेषुमहोत्कानांचसंप्लवे ६४  
 अकालिकमनध्यायमेतेष्वहप्रजापतिः  
 एतानभ्युदिनान्विद्याद्यदाप्रादुष्कृताग्निषु ६५  
 तदाविद्यादनध्यायमनृतौचाभ्रदर्शने  
 निघतिभूमिचलनेज्योतिषांचोपसर्जने ६६  
 एतानकालिकान्विद्यादनध्यायानृतावपि  
 प्रादुष्कृतेष्वग्निषुचविद्युत्स्तनितनिस्वने ६७  
 सज्योतिःस्यादनध्यायःशेषेरात्रौयथादिवा  
 नित्यानध्यायएवस्याद्ग्रामेषुनगरेषुच ६८  
 धर्मनैपुण्यकामानांपूतिगंधेचनित्यशः  
 अंतःशवगतेग्रामेवृषलस्यचसन्निधौ ६९  
 अनध्यायोरुद्यमानेसमयेजलदस्यच  
 उदकेचार्धरात्रेचविण्मूत्रंचविसर्जयन् ७०  
 उच्छिष्टःश्राद्धभुक्चैवमनसापिनचिंतयेत्  
 प्रतिगृह्यद्विजोविद्वानेकोद्दिष्टस्यवेतनम् ७१  
 त्र्यहंनकारयेद्ब्रह्मराज्ञोराहोश्चसूतके  
 यावदेकान्निष्ठास्यात्स्नेहालोपश्चतिष्ठति ७२  
 विप्रस्यविदुषोदेहेतावद्ब्रह्मनकीर्तयेत्  
 शयानःप्रौढपादश्चकृत्वाचैवावसक्थिकाम् ७३  
 नाधीयीतामिषंजग्ध्वाशूद्रश्राद्धान्नमेवच  
 नीहारेबाणशब्देचसंध्ययोरुभयोरपि ७४

अमावास्याचतुर्दशयोः पौर्णमास्यष्टमीषु च  
 उपाकर्मणि चोत्सर्गे त्रिरात्रं क्षपणं स्मृतम् ७५  
 अष्टकासु अहोरात्रमृत्वंतासु चरात्रिषु  
 मार्गशीर्षे तथा पौषे माघमासे तथैव च ७६  
 तिस्रोऽष्टकाः समाख्याता कृष्णपक्षेषु सूरिभिः  
 श्लेष्मातकस्य च्छायायां शाल्मलेर्मधुकस्य च ७७  
 कदाचिदपि नाध्येयं कोविदारकपितृयोः  
 समानविद्ये च मृते तथा स ब्रह्मचारिणि ७८  
 आचार्ये संस्थिते चापि त्रिरात्रं क्षपणं स्मृतम्  
 छिद्राण्येतानि विप्राणामनध्यायाः प्रकीर्तिताः ७९  
 हिंसंति राक्षसास्तेषु तस्मादेतान् विवर्जयेत्  
 नैत्यकेनास्त्यनध्यायः संध्योपासनमेव च ८०  
 उपाकर्मणि होमांते होममध्ये तथैव च  
 एकामृचमथैकं वायजुः सामानि वापुनः ८१  
 नाष्टकाद्यास्वधीयीतमारुते चाभिधावति  
 अनध्यायस्तु नांगेषु नेतिहासपुराणयोः ८२  
 न धर्मशास्त्रेष्वन्येषु सर्वाण्येतानि वर्जयेत्  
 एष धर्मः समासेन कीर्तितो ब्रह्मचारिणः ८३  
 ब्रह्मणाऽभिहितः पूर्वमृषीणां भावितात्मनाम्  
 योऽन्यत्र कुरुते यत्नमनधीत्यश्रुतिं द्विजः ८४  
 स संमूढो न संभाष्यो वेदबाह्यो द्विजातिभिः  
 न वेदपाठमात्रेण संतुष्टो वै भवेद् द्विजः ८५  
 पाठमात्रावसानस्तु पंके गौरिव सीदति  
 योऽधीत्यविधिवद्देवं वेदार्थं न विचारयेत् ८६  
 स संमूढः शूद्रकल्पः पात्रतां न प्रपद्यते  
 यदित्वात्यंतिकं वा संकर्तुमिच्छति वै गुरौ ८७  
 युक्तः परिचरेदेन माशरीरविमोक्षणम्  
 गत्वा वनं च विधिवद्ब्रह्मनिष्ठः समाहितः  
 सावित्रीं शतरुद्रीयं वेदांतांश्च विशेषतः

अभ्यसेत्सततंयुक्तोभिक्षाशनपरायणः ८६

एतद्विधानंपरमंपुराणंवेदागमेसम्यगिहोदितं वः

पुरामहर्षिप्रवराभिपृष्टःस्वायंभुवोयन्मनुराहदेवः ९०

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेकर्मयोगकथनं

नामत्रिपंचाशत्तमोऽध्यायः ५३

चतुःपंचाशत्तमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

वेदंवेदौतथावेदान्वेदांगानितथाद्विजाः

अधीत्यचाधिगम्यार्थततःस्नायाद्द्विजोत्तमः १

गुरवेतुधनंदत्वास्नायीततदनुज्ञया

तीर्णव्रतोथयुक्तात्माशक्तोवास्नातुमर्हति २

वैश्वींधारयेद्यष्टिमंतर्वासस्तथोत्तरम्

यज्ञोपवीतद्वितयंसोदकंचकमंडलुम् ३

छत्रंचोष्णीषममलंपादुकेचाप्युपानहौ

रौक्मेचकुंडलेधार्येकृत्तकेशनखःशुचिः ४

अन्यत्रकांचनाद्विप्रोनरक्तांबिभृयात्स्रजम्

शुक्लांबरधरोनित्यंसुगंधःप्रियदर्शनः ५

नजीर्णमलवद्वासाभवेद्वैविभवेसति

नरक्तमुल्बणंचान्यधृतंवासोनकुंडलम् ६

नोपानहौस्रजंचाथपादुकेचप्रयोजयेत्

उपवीतमलंकारंदर्शयन्कृष्णमाजिनम् ७

नापसव्यंपरीदध्याद्वासोनविकृतं वसेत्

आहरेद्विधिवद्वारान्सदृशानात्मनःशुभान् ८

रूपलक्षणसंयुक्तान्योनिदोषविवर्जितान्

अपितृगोत्रजभवामन्यमानुषगोत्रजाम् ९

आहरेद्ब्राह्मणोभार्याशीलशौचसमन्विताम्

ऋतुकालाभिगामीस्याद्यावत्पुत्रोभिजायते १०

वर्जयेत्प्रतिषिद्धानिप्रयत्नेनदिनानितु

षष्ठ्यष्टमींपंचदशींद्वादशींचचतुर्दशीम् ११

ब्रह्मचारीभवेन्नित्यंतद्वज्जन्मत्रयाहनि  
 आदधीतविवाहाग्निं जुहुयाज्जातवेदसम् १२  
 एतानिस्नातकोनित्यंपावनानिचपावयेत्  
 वेदोदितंस्वकंकर्मनित्यंकुर्यादतंद्रितः १३  
 अकुर्वाणःपतत्याशुनरकानतिभीषणान्  
 अभ्यसेत्प्रयतोवेदंमहायज्ञान्नहापयेत् १४  
 कुर्याद्गृह्याणिकार्याणिसंध्योपासनमेवच  
 सख्यंसमाधिकैःकुर्यादुपेयादीश्वरंसदा १५  
 दैवतान्यभिगच्छेत्कुर्याद्भार्याभिपोषणम्  
 नधर्मख्यापयेद्विद्वान्नपापंगूहयेदपि १६  
 कुर्वीतात्महितंनित्यंसर्वभूतानुकंपकः  
 वयसःकर्मणोऽथस्यश्रुतस्याभिजनस्यच १७  
 देशवाग्बुद्धिसारूप्यमाचरन्विचरेत्सदा  
 श्रुतिस्मृत्युदितंसम्यक्साधुभिर्यश्चसेवितः १८  
 तमाचारंनिषेवेतनेहेतान्यत्रकर्हिचित्  
 येनास्यपितरोयातायेनयाताःपितामहाः १९  
 तेनयायात्सतांमार्गंतेनगच्छन्नदुष्यति  
 नित्यंस्वाध्यायशीलःस्यान्नित्यंयज्ञोपवीतवान् २०  
 सत्यवादीजितक्रोधोलोभमोहविवर्जितः  
 सावित्रीजापनिरतःश्राद्धकृन्मुच्यतेगृही २१  
 मातापित्रोर्हितेयुक्तोब्राह्मणस्यहितेरतः  
 दातायज्वादेवभक्तोब्रह्मलोकेमहीयते २२  
 त्रिवर्गसेवीसततंदैवानांचसमर्चनम्  
 कुर्यादहरहर्नित्यंनमस्येत्प्रयतःसुरान् २३  
 विभागशीलःसततंक्षमायुक्तोदयालुकः  
 गृहस्थस्तुसमाख्यातो नगृहेणगृहीभवेत् २४  
 क्षमादयाचविज्ञानंसत्यंचैवदमःशमः  
 अध्यात्मनित्यताज्ञानमेतद्ब्राह्मणलक्षणम् २५  
 एतस्मान्नप्रमाद्येतविशेषेणद्विजोत्तमः  
 यथाशक्तिचरन्धर्म्मनिंदितानिविवर्जयेत् २६

विधूयमोहकलिलंलब्ध्वायोगमनुत्तमम्  
 गृहस्थोमुच्यतेबंधान्नात्रकार्याविचारणा २७  
 विगर्हितजयक्षेपहिंसाबंधवधात्मनाम्  
 अन्यमन्युसमुत्थानांदोषाणांमर्षणंक्षमा २८  
 स्वदुःखेष्वेवकारुण्यंपरदुःखेषुसौहृदम्  
 दयेतिमुनयःप्राहुःसाक्षाद्धर्मस्यसाधनम् २९  
 चतुर्दशानांविद्यानांधारणाहिपरार्थतः  
 विज्ञानमितितद्विद्याद्येनधर्मोविवर्धते ३०  
 अधीत्यविधिवद्विद्यामर्थचैवोपलभ्यते  
 धर्मकार्याणिकुर्वीतह्येतद्विज्ञानमुच्यते ३१  
 सत्येनलोकंजयतिसत्यंतत्परमंपदम्  
 यथाभूताप्रमादंतुसत्यमाहुर्मनीषिणः ३२  
 दमःशरीरोपरतिःशमःप्रज्ञाप्रसादतः  
 अध्यात्ममक्षरंविद्यायत्रगत्वानशोचति ३३  
 ययासदेवोभगवान्विद्ययाविद्यतेपरः  
 साक्षादेवहृषीकेशस्तज्ज्ञानमितिकीर्तितम् ३४  
 तन्निष्ठस्तत्परोविद्वान्नित्यमक्रोधनःशुचिः  
 महायज्ञपरोविप्रोलभतेतदनुत्तमम् ३५  
 धर्मस्यायतनंयत्नाच्छरीरंपरिपालयेत्  
 नहिदेहंविनाविष्णुःपुरुषैर्विद्यतेपरः ३६  
 नित्यंधर्मार्थकामेषुयुज्येतनियतोद्विजः  
 नधर्मवर्जितंकाममर्थवामनसास्मरेत् ३७  
 सीदन्नपिहिधर्मेणनत्वधर्मसमाचरेत्  
 धर्मोहिभगवान्देवोगतिःसर्वेषुजंतुषु ३८  
 भूतानांप्रियकारीस्यान्नपरद्रोहकर्मधीः  
 नवेददेवतानिंदांकुर्यात्तैश्चनसंवसेत् ३९  
 यस्त्विमंनियतोमर्त्योर्धर्माध्यायंपठेच्छुचिः  
 अध्यापयेच्छ्रावयेद्ब्राह्मलोकेमहीयते ४०

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेचतुःपंचाशत्तमोऽध्यायः ५४

## पंचपंचाशत्तमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

नहिंस्यात्सर्वभूतानिनानृतंवावदेत्क्वचित्  
 नाहितंनाप्रियंवाच्यंनस्तेनःस्यात्कदाचन १  
 तृणंवायदिवाशाकंमृदंवाजलमेवच  
 परस्यापहरञ्जंतुर्नरकंप्रतिपद्यते २  
 नराज्ञःप्रतिगृहीयान्नशूद्रात्पतितादपि  
 नचान्यस्मादशक्तश्चेन्न्रिंदितान्वर्जयेद्बुधः ३  
 नित्यंयाचनकोनस्यात्पुनस्तनैवयाचयेत्  
 प्राणानपहरत्येवंयाचकस्तस्यदुर्मतेः ४  
 नदेवद्रव्यहारीस्याद्विशेषेणद्विजोत्तमः  
 ब्रह्मस्वंवानापहरेदापत्स्वपिकदाचन ५  
 नविषंविषमित्याहुर्ब्रह्मस्वंविषमुच्यते  
 देवस्वंचापियत्नेनसदापरिहरेत्ततः ६  
 पुष्पंशाकोदकंकाष्ठंतथामूलंफलंतृणम्  
 अदत्तानिचनस्तेयंमनुःप्राहप्रजापतिः ७  
 गृहीतव्यानिपुष्पाणिदेवार्चनविधौद्विजः  
 नैकस्मादेवनियतमननुज्ञायकेवलम् ८  
 तृणंकाष्ठंफलंपुष्पंप्रकाशंवैहरेद्बुधः  
 धर्मार्थकैवलंप्राहुरन्यथापतितोभवेत् ९  
 तिलमुद्गयवादीनांमुष्टिर्ग्राह्यापथिस्थितैः  
 क्षुधितैर्नान्यथाविप्राधर्मादिभिरितिस्थितिः १०  
 नधर्मस्यापदेशेनपापंकृत्वाव्रतंचरेत्  
 व्रतेनपापंव्यागुह्यकुर्वन्स्त्रीशूद्रदंभनम् ११  
 प्रेत्येहचेदृशोविप्रोगर्ह्यतेब्रह्मवादिभिः  
 छद्मनाचरितंयच्चव्रतंरक्षांसिगच्छति १२  
 अलिगीलिगिवेषणयोवृत्तिमुपतिष्ठति  
 सलिगिनोहरेदेनस्तिर्यग्योनौचजायते १३  
 याचनंयोनिबंधंसहवासंचभाषणम्  
 कुर्वाणःपततेनित्यंतस्माद्यत्नेनवर्जयेत् १४

देवद्रोहंनकुर्वीतगुरुद्रोहंतथैवच  
 देवद्रोहाद्गुरुद्रोहःकोटिकोटिगुणाधिकः १५  
 जनापवादोनास्तिक्यंतस्मात्कोटिगुणाधिकम्  
 गोभिश्चदेवतैर्विप्रैःकृष्याराजोपसेवया १६  
 कुलान्यकुलतायांतियानिहीनानिधर्मतः  
 कुविचारैःक्रियालोपैर्वेदानध्ययनेनच १७  
 कुलान्यकुलतायांतिब्राह्मणाऽतिक्रमेणच  
 अनृतात्पारदार्याच्चतथाऽभक्ष्यस्यभक्षणात् १८  
 अगोत्रधर्माचरणात्क्षिप्रंनश्यतिवैकुलम्  
 अश्रोत्रियेषुदानाच्चावृषलेषुतथैवच १९  
 विहिताचारहीनेषुक्षिप्रंनश्यतिवैकुलम्  
 अधार्मिकैर्वृतेग्रामेनव्याधिबहुलेवसेत् २०  
 शूद्रराज्येचनवसेन्नपाखंडजनैर्वृते  
 हिमवद्विंध्ययोर्मध्यंपूर्वपश्चिमयोःशुभम् २१  
 मुक्त्वासमुद्रयोर्देशंनान्यत्रनिवसेद्द्विजः  
 कृष्णोवायत्रचरतिमृगोनित्यंस्वभावतः २२  
 पुण्यावाविश्रुतानद्यस्तत्रवानिवसेद्द्विजः  
 अर्द्धकोशंनदीकूलंवर्जयित्वाद्विजोत्तमः २३  
 नान्यत्रनिवसेत्पुण्यंनान्यजग्रामसन्निधौ  
 नसंवसेच्चपतितैर्नचांडालैर्नपुल्कसैः २४  
 नमूर्खैर्नावलिप्तैश्चनान्यैर्जायावसायिभिः  
 एकशय्यासनेपंक्तिर्भाडेपक्वान्नमिश्रणम् २५  
 यजनाध्यापनेयोनिस्तथैवसहभोजनम्  
 सहाध्यायस्तुदशमःसहयाजनमेवच २६  
 एकादशसमुद्दिष्टादोषाःसांकर्यसंस्थिताः  
 समीपेचाप्यवस्थानात्पापसंक्रमतेनृणाम् २७  
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेनसांकर्यपरिवर्जयेत्  
 एकपंक्त्युपविष्टायेनस्पृशंतिपरस्परम् २८  
 भस्मनाकृतमर्यादानतेषांसंकरोभवेत्  
 अग्निनाभस्मनाचैवसलिलेनविलेखतः २९



द्वारेणस्तंभमार्गेषु षड्भिः पंक्तिर्विभिद्यते  
 न कुर्याच्छुष्कवैराणि विवादं न च पैशुनम् ३०  
 परक्षेत्रे गांचरंतीं न चाचक्षीत कर्हिचित्  
 न संवसेत्सूचकेन न कं वै मर्मणि स्पृशेत् ३१  
 न सूर्यपरिवेषं वानेन्द्रचापंपराह्निकम्  
 परस्मैकथयेद्विद्वान्शशिनं वाथ कांचनम् ३२  
 न कुर्याद्बहुभिः सार्द्धं विरोधं बंधुभिस्तथा  
 आत्मनः प्रतिकूलानि परेषां न समाचरेत् ३३  
 तिथिं पक्षस्य न ब्रूयान्नक्षत्राणि न निर्दिशेत्  
 नोदक्यामभिभाषेत नाशुचिं वा द्विजोत्तमः ३४  
 न देवगुरुविप्राणां दीयमानं तु वारयेत्  
 न चात्मानं प्रशंसेद्वापरनिंदां च वर्जयेत् ३५  
 वेदनिंदां देवनिंदां प्रयत्नेन विवर्जयेत्  
 यस्तु देवानृषींश्चैव वेदान्वानिन्दते द्विजः ३६  
 न तस्य निष्कृतिर्दृष्टाशास्त्रेष्विह मुनीश्वराः  
 निंदयेद्वागुरुं देवं वेदं वा सोपबृंहणम् ३७  
 कल्पकोटिशतं साग्रं रौरेव पच्यते नरः  
 तूष्णीमासीत निंदायां न ब्रूयात्किंचिदुत्तरम् ३८  
 कर्णौ पि धाय गंतव्यं न चैनमवलोकयेत्  
 वर्जयेद्द्वैरहस्यानि परेषां गर्हणं बुधः ३९  
 विवादं स्वजनैः सार्द्धं न कुर्व्यद्विकदाचन  
 न पापं पापिनां ब्रूयादपापं वा द्विजोत्तमः ४०  
 सत्येन तु ल्योदोषः स्यादसत्याद्दोषवान्भवेत्  
 नृणां मिथ्याभिस्तानां पतंत्यश्रूणि रोदनात् ४१  
 तानि पुत्रान्पशून्घ्नंति तेषां मिथ्याभिः सिनाम्  
 ब्रह्महत्यासुरापाने स्तेये गुर्वगनागमे ४२  
 दृष्टं वै शोधनं वृद्धैर्नास्ति मिथ्याभिः सने  
 नेक्षेतोद्यंतमादित्यं शशिनं वाऽनिमित्ततः ४३  
 नास्तं यांतं न वारिस्थं नोपस्पृष्टं न मध्यगम्  
 तिरोहितं समीक्षेत नादर्शाद्यनुगामिनम् ४४

ननग्रांस्त्रियमीक्षेतपुरुषंवाकदाचन  
 नचमूत्रंपुरीषंवानचसंसृष्टमैथुनम् ४५  
 नाशुचिःसूर्यसोमादीन्ग्रहानालोकयेद्बुधः  
 नाभिभाषेतचपरमुच्छिष्टोवावगुंठितः ४६  
 नपश्येत्प्रेतसंस्पर्शनक्रुद्धस्यगुरोर्मुखम्  
 नतैलोदकयोश्छायांनपंक्तिंभोजनेसति ४७  
 नमुक्तबंधनंपश्येन्नोन्मत्तंगजमेववा  
 नाशनीयाद्भार्ययासाद्धनैनामीक्षेतचाश्नतीम् ४८  
 क्षुवतींजृभमाणांवानासनस्थायथासुखम्  
 नोदकेचात्मनोरूपंशुभंवाशुभमेववा ४९  
 नलंघयेच्चमतिमान्नाधितिष्ठेत्कदाचन  
 नशूद्रायमतिंदद्यात्कृसरंपायसंदधि ५०  
 नोच्छिष्टंवामधुधृतंनचकृष्णाजिनंहविः  
 नचैवास्मैव्रतंब्रूयान्नचधर्मवदेद्बुधः ५१  
 नचक्रोधवशंगच्छेद्द्वेषरागंचवर्जयेत्  
 लोभंदंभंतथाशाठ्यंहंसूयांज्ञानकुत्सनम् ५२  
 ईर्ष्यामदंतथाशोकंमोहंचपरिवर्जयेत्  
 नकुर्यात्कस्यचित्पीडांसुतंशिष्यंतुताडयेत् ५३  
 नहीनानुपसेवेतनचतृष्णामतिःक्वचित्  
 नात्मानंचावमन्येतदैन्यंयत्नेनवर्जयेत् ५४  
 नविशिष्टमसत्कुर्यान्नात्मानंवासनाद्बुधः  
 ननखेनलिखेद्भूमिंगांचसंवेशयन्नहि ५५  
 ननदीषुनदींब्रूयात्पर्वतेषुचपर्वतान्  
 आवासेभोजनेवापिनत्यजेत्सहयायिनम् ५६  
 नावगाहेदपोनग्नोवह्निंनातिव्रजेत्तथा  
 शिरोभ्यंगावशिष्टेनतैलेनांगंनलेपयेत् ५७  
 नसर्पशस्त्रैःक्रीडेत्स्वानिखानिनसंस्पृशेत्  
 रोमाणिचरहस्यानिनाशिष्टेनसहव्रजेत् ५८  
 नपाणिपादवाङ्नेत्रचापल्यंसमुपाश्रयेत्  
 नशिश्नोदरचापल्यंनचश्रवणयोःक्वचित् ५९

नचांगनखवाद्यं वैकुर्यान्नांजलिनापिबेत्  
 नाभिहन्याञ्जलंपद्भ्यां पाणिनावाकदाचन ६०  
 नशातयेदिष्टिकाभिर्मूलानिचफलानिच  
 नम्लेच्छभाषणं शिञ्जेन्नाकर्षेच्चपदासनम् ६१  
 नखभेदनमास्फोटंछेदनंवाविलेखनम्  
 कुर्याद्भिर्मर्दनंधीमान्नाकस्मादेवनिष्फलम् ६२  
 नोत्संगेभक्षयेद्भक्षयंवृथाचेष्टानचाचरेत्  
 ननृत्येदथवागायेन्नवादित्राणिवादयेत् ६३  
 नसंहताभ्यां पाणिभ्यांकंडूयेदात्मनःशिरः  
 नलौकिकैस्तवैर्देवांस्तोषयेद्वाक्पतेरपि ६४  
 नाक्षैः क्रीडेन्नधावेतनाप्सुविण्मूत्रमाचरेत्  
 नोच्छिष्टः संविशेन्नित्यंननग्नः स्नानमाचरेत् ६५  
 नगच्छंस्तुपठेद्वापिनचैवस्वशिरःस्पृशेत्  
 नदंतैर्नखरोमाणिच्छिंद्यात्सुप्तंनबोधयेत् ६६  
 नाबालातपमासेवेत्प्रेतधूमंविवर्जयेत्  
 नैवस्वप्याच्छून्यगेहेस्वयंनोपानहौहरेत् ६७  
 नाकारणाद्धानिष्ठीवेन्नबाहुभ्यांनदींतरेत्  
 नपादक्षालनंकुर्यात्पादेनैवकदाचन ६८  
 नाग्नौप्रतापयेत्पादौनकांस्येधावयेद्बुधः  
 नाभिप्रसारयेद्देवंब्राह्मणान्गामथापिवा ६९  
 वाय्वग्निनृपविप्रान्वासूर्यवाशशिनंप्रति  
 अशुद्धः शयनंपानंस्वाध्यायंस्नानभोजनम् ७०  
 बहिर्निष्क्रमणंचैवनकुर्वीतकदाचन  
 स्वप्नमध्ययनंस्नानमुद्धर्तभोजनंगतिम् ७१  
 उभयोः संध्योर्नित्यंमध्याह्नेचैववर्जयेत्  
 नस्पृशेत्पाणिनोच्छिष्टोविप्रोगोब्राह्मणानलान् ७२  
 नचालनंपदावापिनदेवप्रतिमांस्पृशेत्  
 नाशुद्धोग्निंपरिचरेन्नदेवान्कीर्तयेदृषीन् ७३  
 नावगाहेदगाधांबुधावयेन्नाऽनिमित्ततः  
 नवामहस्तेनोद्धृत्यपिबेद्वक्त्रेणवाजलम् ७४

नोत्तरेदनुपस्पृश्यनाप्सुरेतःसमुत्सृजेत्  
 अमेध्यालिप्तमर्हवालोहितंवाविषाणिवा ७५  
 व्यतिक्रामेन्नस्त्रवंतीनाप्सुमैथुनमाचरेत्  
 चैत्यवृक्षंनवैछिंघान्नाप्सुष्ठीवनमाचरेत् ७६  
 नास्थिभस्मकपालानिनकेशान्नचकंटकान्  
 तुषांगारकरीषंवानाधितिष्ठेत्कदाचन ७७  
 नचाग्निंलंघयेद्धीमान् नोपदध्यादधःक्वचित्  
 नचैनंपादतःकुर्याच्छूर्पेणनधमेद्बुधः ७८  
 नवृक्षमवरोहेतनावेक्षेताशुचिःक्वचित्  
 अग्नौनचक्षिपेदग्निनाद्भिःप्रशमयेत्तथा ७९  
 सुहृन्मरणमात्रंवास्वयंनश्रावयेत्परान्  
 अपरयंकूटपरयंवाविक्रयेनप्रयोजयेत् ८०  
 नवह्निंमुखनिःश्वासैर्ज्वालयेन्नाशुचिर्बुधः  
 पुण्यस्थानोदकस्थानेसीमांतंवाहयेन्नतु ८१  
 नभिंद्यात्पूर्वसमयमभ्युपेतंकदाचन  
 परस्परंपशून्व्याघ्रान्पक्षिणोनचयोधयेत् ८२  
 परबाधानकुर्वीतजलवातातपादिभिः  
 कारयित्वासुकर्माणिगुरून्पश्चान्नवंचयेत् ८३  
 सायंप्रातर्गृहद्वारान् रक्षार्थं परिघट्टयेत्  
 बहिर्माल्यंसुगंधिंवाभार्ययासहभोजनम् ८४  
 विगृह्यवादंकृत्वावाप्रवेशंचविवर्जयेत्  
 नखादन्ब्राह्मणस्तिष्ठेन्नजल्पेद्वाहसेद्बुधः ८५  
 स्वमग्निंचैवहस्तेनस्पृशेन्नाप्सुचिरं वसेत्  
 नपक्षकेशोपधमेन्नशूर्पेणचपाणिना ८६  
 मुखेनाग्निंसमिंधीतमुखादग्निरजायत  
 परस्त्रियंनभाषेतनायाज्यंयाजयेद्बुधः ८७  
 नैकश्चरेत्सदाविप्रःसमुदायंचवर्जयेत्  
 नदेवायतनंगच्छेत्कदाचिद्वाऽप्रदक्षिणम् ८८  
 नपीडयेद्वावस्त्राणिनदेवायतनेस्वपेत्  
 नैकोध्वानंप्रपद्येतनाधार्मिकजनैसह ८९

नव्याधिदूषितैर्वापिनशूद्रैःपतितेनवा  
 नोपानद्वर्जितोवाथजलादिरहितस्तथा ६०  
 नवर्त्मनिचितिवाममतिक्रामेत्वचिद्द्विजः  
 ननिन्देद्योगिनःसिद्धान्ब्रतिनोवायतींस्तथा ६१  
 देवतायतनंप्राज्ञादेवानांचैवसत्रिणाम्  
 नाक्रामेत्कामतश्छायांब्राह्मणानांचगोरपि ६२  
 स्वांतुनाक्रामयेच्छायांपतिताद्यैर्नरोगिभिः  
 नांगारभस्मकेशादिष्वधितिष्ठेत्कदाचन ६३  
 वर्जयेन्मार्जनीरेणुंस्नानवस्त्रघटोदकम्  
 नभक्षयेदभक्ष्याणिनापेयंचपिबेद्द्विजः ६४  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेश्वर्गखंडेपंचपंचाशत्तमोऽध्यायः ५५

### षट्पंचाशत्तमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

नाद्याच्छूद्रस्यविप्रोन्नमोहाद्वायदिकामतः  
 सशूद्रयोनिं व्रजतियस्तुभुंक्तेत्वनापदि १  
 षणमासान्योद्विजोभुंक्तेशुद्रस्यान्नंविगर्हितम्  
 जीवन्नेवभवेच्छूद्रोमृतःश्वाचाभिजायते २  
 ब्राह्मणक्षत्रियविशांशूद्रस्यचमुनीश्वराः  
 यस्यान्नेनोदरस्थेनमृतस्तद्योनिमाप्नुयात् ३  
 राजान्नंवर्तकान्नंचषण्डान्नंचर्मकारिणाम्  
 गणान्नंगणिकान्नंचषडन्नंचविवर्जयेत् ४  
 चक्रोपजीविरजकतस्करध्वजिनांतथा  
 गांधर्वलोहकारान्नमृतकान्नंविवर्जयेत् ५  
 कुलालचित्रकारान्नंवाधुषिःपतितस्यच  
 पौनर्भवच्छत्रिकयोरभिशप्तस्यचैवहि ६  
 सुवर्णकारशैलूषव्याधवंध्यातुरस्यच  
 चिकित्सकस्यचैवान्नंपुंश्चल्यादंडकस्यच ७  
 स्तेननास्तिकयोरन्नं देवतानिंदकस्यच  
 सोमविक्रयिणश्चान्नंश्चपाकस्यविशेषतः ८

भार्याजितस्यचैवान्नयस्यचोपपतिर्गृहे  
 उत्सृष्टस्यकदर्यस्यतथैवोच्छिष्टभोजिनः ६  
 पापीयोन्नचसंघान्नशस्त्राजीवस्यचैवहि  
 भीतस्यरुदितस्यान्नमवक्रुष्टंपरिद्धतम् १०  
 ब्रह्मद्विषःपापरुचेःश्राद्धान्नमृतकस्यच  
 वृथापाकस्यचैवान्नशावान्नचातुरस्यच ११  
 अप्रजानांतुनारीणांकृतघ्नस्यतथैवच  
 कारुकान्नविशेषेणशस्त्रविक्रयिणस्तथा १२  
 शौडान्नघांटिकान्नचभिषजामन्नमेवच  
 विद्वत्प्रजननस्यान्नपरिवेत्रन्नमेवच १३  
 पुनर्भुवोविशेषेणतथैवदिधिषूपतेः  
 अवज्ञातंचावधूतंसरोषंविस्मयान्वितम् १४  
 गुरोरपिनभोक्तव्यमन्नसंस्कारवर्जितम्  
 दुष्कृतंहिमनुष्यस्यसर्वमन्नेव्यवस्थितम् १५  
 योयस्यान्नसमश्नातिसतस्याश्नातिकिल्बिषम्  
 अर्द्धकाकुलंमित्रंचगोपालोवाहनापितौ १६  
 एतेशूद्रेषुभोज्यान्नायश्चात्मानंनिवेदयेत्  
 कुशीलवःकुंभकश्चक्षेत्रकर्मकएवच १७  
 एतेशूद्रेषुभोज्यान्नादृष्ट्वास्वल्पगुणंबुधैः  
 पायसंस्त्रेहपक्वंचगोरसश्चैवसक्तवः १८  
 पिण्याकंचैवतैलंचशूद्राद्ग्राह्याद्विजातिभिः  
 वृताकंनालिकाशाकंकुसुंभंभस्मकंतथा १९  
 पलांडुंलशुनंशुक्तंनिर्यासंचैववर्जयेत्  
 छत्राकंविड्वराहंचस्विन्नंपीयूषमेवच २०  
 विलयंविमुखंचैवकोरकाणिविवर्जयेत्  
 गृजनंकिंशुकंचैवकूष्मांडंचतथैवच २१  
 उदुंबरमलाबुंचजग्ध्वापततिवैद्विजः  
 तथाकृसरसंयावौपायसापूपमेवच २२  
 अनुपाकृतमांसंचदेवान्नानिहवींषिच  
 यवागूंमातुलिगंचमत्स्यानप्यनुपाकृतान् २३

नीपंकपित्थं प्लक्षं च प्रयत्नेन विवर्जयेत्  
 पिण्याकं चोद्धृतस्त्रेहं देवधान्यं तथैव च २४  
 रात्रौ च तिलसंबंधं प्रयत्नेन दधित्यजेत्  
 नाशनीयात्पयसातक्रं नाभक्ष्यानुपयोजयेत् २५  
 कृमिदुष्टं भावदुष्टं मृत्संसर्गं च वर्जयेत्  
 कृमिकीटावपन्नं च सुहृत्कलेदं च नित्यशः २६  
 श्वाघ्रातं च पुनः सिद्धं चंडालावेक्षितं तथा  
 उदक्यया च पतितैर्गवासंघ्रातमेव च २७  
 असंगतं पर्युषितं पर्यस्तान्नं च नित्यशः  
 काककुक्कुटसंस्पृष्टं कृमिभिश्चैव संगतम् २८  
 मनुष्यैरप्यवघ्रातं कुष्ठिना स्पृष्टमेव च  
 नरजस्वलायादत्तं न पुंश्चल्यासरोगया २९  
 मलवद्वाससावापि परवासोथ वर्जयेत्  
 विवत्सायाश्च गोक्षीरं मेषस्यानिर्दशस्य च ३०  
 आविकं संधिनीक्षीरमपेयं मनुरब्रवीत्  
 बलाकं हंसदात्यूहं कलविकं शुकंतथा ३१  
 कुरुरं च चकोरं च जालपादं च कोकिलम्  
 वायसान्खं जरीटांश्च श्येनं गृध्रं तथैव च ३२  
 उलूकं च क्रवाकं च भासंपारावतं तथा  
 कपोतं टिट्ठिभं चैव ग्रामकुक्कुटमेव च ३३  
 सिंहं व्याघ्रं च मार्जारं श्वानं सूकरमेव च  
 शृगालं मर्कटं चैव गर्दभं च भक्षयेत् ३४  
 न भक्षयेत् सर्पमृगाञ्छिखिनोन्यान्वने चरान्  
 जले चरान्स्थलचरान्प्राणिनश्चेति धारणा ३५  
 गोधाकूर्मः शशः खड्गः सल्लकश्चेति सत्तमाः  
 भक्ष्यान्पंचनखान्नित्यं मनुराह प्रजापतिः ३६  
 मत्स्यान्सशल्कान्भुंजीतमांसं रौरवमेव च  
 निवेद्य देवताभ्यस्तु ब्राह्मणेभ्यश्च नान्यथा ३७  
 मयूरं तित्तिरं चैव कपोतं च कपिं जलम्  
 वार्धीणसंबकं भक्षयामी न हंसं पराजितम् ३८

शफरीसिंहतुंडंचतथापाठीनरोहितौ  
 मत्स्याश्चैतेसमुद्दिष्टाभक्षणीयाद्विजोत्तमाः ३६  
 प्रोक्षितंभक्षयेदेषामांसंचद्विजकाम्यया  
 यथाविधिप्रयुक्तंचप्राणानामपिचात्यये ४०  
 भक्षयेन्नैवमांसानिशेषभोजीनलिप्यते  
 औषधार्थमशक्तोवानियोगाद्यज्ञकारणात् ४१  
 आमंत्रितश्चयःश्राद्धेदैवामांसमुत्सृजेत्  
 यावंतिपशुरोमाणितावन्नरकमृच्छति ४२  
 अदेयंवाप्यपेयंवातथैवास्पृश्यमेववा  
 द्विजातीनामनालोक्यंनित्यंमद्यमितिस्थितिः ४३  
 तस्मात्सर्वप्रयत्नेनमद्यंनित्यंविवर्जयेत्  
 पीत्वापततिकर्मभ्यस्त्वसंभाष्योभवेद्द्विजः ४४  
 भक्षयित्वाप्यभक्षयाणिपीत्वाऽपेयान्यपिद्विजः  
 नाधिकारीभवेत्तावद्यावत्तन्नजहात्यधः ४५  
 तस्मात्परिहरेन्नित्यमभक्षयाणिप्रयत्नतः  
 अपेयानिचविप्रोवैतथाचेद्यातिरौरवम् ४६

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेभक्षयाभक्षयनियमो  
 नामषट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ५६

सप्तपंचाशत्तमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

अथातःसंप्रवक्ष्यामिदानधर्ममनुत्तमम्  
 ब्रह्मणाभिहितंपूर्वमृषीणांब्रह्मवादिनाम् १  
 अर्थानामुचितंपात्रेश्रद्धयाप्रतिपादनम्  
 दानमित्यभिनिर्दिष्टंभुक्तिमुक्तिफलप्रदम् २  
 योददातिविशिष्टेभ्यःश्रद्धयापरयायुतः  
 तद्वैदत्तमहंमन्येशेषंकस्यापिरक्षति ३  
 नित्यंनैमित्तिकंकाम्यंत्रिविधंदानमुच्यते  
 चतुर्थंविमलंप्रोक्तंसर्वदानोत्तमोत्तमम् ४  
 अहन्यहनियतिकचिद्दीयतेनुपकारिणे



अनुद्दिश्यफलंतस्माद्ब्राह्मणायतुनित्यकम् ५  
 यत्तुपापोपशांत्यर्थदीयतेविदुषांकरे  
 नैमित्तिकंतदुद्दिष्टंदानंसद्भिरनुत्तमम् ६  
 अपत्यविजयैश्वर्यसुखार्थयत्प्रदीयते  
 दानंतत्काम्यमारुयातमृषिभिर्धर्मचिंतकैः ७  
 यदीश्वरस्यप्रीत्यर्थंब्रह्मवित्सुप्रदीयते  
 चेतसाधर्मयुक्तेनदानंतद्विमलंशिवम् ८  
 दानधर्मनिषेवेतपात्रमासाद्यशक्तितः  
 उपास्यतेतुतत्पात्रंयत्तारयतिसर्वतः ९  
 कुटुंबभुक्तिवसनाद्देयंयदतिरिच्यते  
 अन्यथादीयतेयद्वैनतद्दानंफलप्रदम् १०  
 श्रोत्रियायकुलीनायविनीतायतपस्विने  
 व्रतस्थायदरिद्रायप्रदेयंभक्तिपूर्वकम् ११  
 यस्तुदद्यान्महीभक्त्याब्राह्मणयाहिताग्रये  
 सयातिपरमंस्थानंयत्रगत्वानशोचति १२  
 इक्षुभिःसंयुतांभूमियवगोधूमशालिनीम्  
 ददातिवेदविदुषेयःसभूयोनजायते १३  
 गोचर्ममात्रामपिवायोभूमिसंप्रयच्छति  
 ब्राह्मणायदरिद्रायसर्वपापैःप्रमुच्यते १४  
 भूमिदानात्परंदानंविद्यतेनेहकिंचन  
 अन्नदानंतेनतुल्यंविद्यादानंततोधिकम् १५  
 योब्राह्मणायशांतायशुचयेधर्मशीलिने  
 ददातिविद्यांविधिनाब्रह्मलोकेमहीयते १६  
 दद्यादहरहःस्वर्णश्रद्धयाब्रह्मचारिणे  
 सर्वपापविनिर्मुक्तोब्रह्मणःस्थानमाप्नुयात् १७  
 गृहस्थायान्नदानेनफलमाप्नोतिमानवः  
 अन्नमेवास्यदातव्यंदत्वाप्नोतिपरांगतिम् १८  
 वैशाख्यांपूर्णमास्यांतुब्राह्मणान्सप्तपंचवा  
 उपोष्यविधिनाशांतःशुचिःप्रयतमानसः १९  
 पूजयित्वातिलैःकृष्णैर्मधुनाचविशेषतः

प्रीयतांधर्मराजेतियदामनसिवर्त्तते २०  
 यावज्जीवंतुयत्पापंतत्क्षणादेवनश्यति  
 कृष्णाजिनेतिलान्कृत्वाहिरण्यमधुसर्पिषी २१  
 ददातियस्तुविप्रायसर्वतरतिदुष्कृतम्  
 घृतान्नमुदकुंभंचवैशाख्यांतुविशेषतः २२  
 निर्दिश्यधर्मराजायविप्रेभ्योमुच्यतेभयात्  
 सुवर्णतिलयुक्तैस्तुब्राह्मणान्सप्तपंचवा २३  
 तर्पयेदुदपात्रैस्तुब्रह्महत्यांव्यपोहति  
 माघमासेतमिस्त्रेतुद्वादश्यांसमुपोषितः २४  
 शुक्लांबरधरःकृष्णैस्तिलैर्हुत्वाहुताशनम्  
 प्रदद्याद्ब्राह्मणेभ्यस्तुतिलानेवसमाहितः २५  
 जन्मप्रभृतियत्पापंसर्वतरतिवैद्विजः  
 अमावास्यामनुप्राप्यब्राह्मणायतपस्विने २६  
 यतिकचिद्देवदेवेशंदद्याच्चोद्दिश्यकेशवम्  
 प्रीयतामीश्वरोविष्णुर्हृषीकेशःसनातनः २७  
 सप्तजन्मकृतंपापंतत्क्षणादेवनश्यति  
 यस्तुकृष्णचतुर्दश्यांस्नात्वादेवंपिनाकिनम् २८  
 आराधयेद्द्विजमुखेनतस्यास्तिपुनर्भवः  
 कृष्णाष्टम्यांविशेषेणधार्मिकायद्विजातये २९  
 स्नात्वाभ्यर्च्ययथान्यायंपादप्रक्षालनादिभिः  
 प्रीयतांमेमहादेवोदद्याद्द्रव्यंस्वकीयकम् ३०  
 सर्वपापविनिर्मुक्तःप्राप्नोतिपरमांगतिम्  
 द्विजैःकृष्णचतुर्दश्यांकृष्णाष्टम्यांविशेषतः ३१  
 अमावास्यांतथाभक्तैःपूजनीयस्त्रिविक्रमः  
 एकादश्यांनिराहारोद्वादश्यांपुरुषोत्तमम् ३२  
 अर्चयेद्ब्राह्मणमुखेसगच्छेत्परमंपदम्  
 एषातिथिवैष्णवीस्याद्द्वादशीशुक्लपक्षतः ३३  
 तस्यामाराधयेद्देवंप्रयत्नेनजनार्दनम्  
 यतिकचिद्देवमीशानमुद्दिश्यब्राह्मणेशुचौ ३४  
 दीयतेविष्णुमेवापितदनंतफलंस्मृतम्

योहियांदेवतामिच्छेत्समाराधयितुंनरः ३५  
 ब्राह्मणान्पूजयेद्यत्नात्सतस्यास्तोषयेत्ततः  
 द्विजानां वपुरास्थायनित्यंतिष्ठंतिदेवताः ३६  
 पूज्यंते ब्राह्मणालाभे प्रतिमादिषुतैः क्वचित्  
 प्रतिमादिषुयत्नेन तस्मात्फलमभीप्सता ३७  
 द्विजेषु देवतानित्यं पूजनीया विशेषतः  
 विभूतिकामः सततं पूजयेद्विपुरंदरम् ३८  
 ब्रह्मवर्चसकामस्तु ब्रह्माणंज्ञानकामुकः  
 आरोग्यकामो थरविंधनकामो हुताशनम् ३९  
 कर्मणांसिद्धिकामस्तु पूजयेद्वैविनायकम्  
 भोगकामस्तु शशिनंबलकामः समीरणम् ४०  
 मुमुक्षुः सर्वसंसारात्प्रयत्नेनार्चयेद्धरिम्  
 यस्तु योगंतथामोक्षमन्विच्छेऽज्ज्ञानमैश्वरम् ४१  
 अर्चयेत् विरूपाक्षं प्रयत्नेन सुरेश्वरम्  
 येषां च्छंति महाभोगान्ज्ञानानि च महेश्वरम् ४२  
 ते पूजयंति भूतेशं केशवं चापि भोगिनः  
 वारिदस्तृप्तिमाप्नोति जलदानंततोधिकम् ४३  
 तैलप्रदः प्रजामिष्टां दीपदश्चक्षुरुत्तमम्  
 भूमिदः सर्वमाप्नोति दीर्घमायुर्हरिण्यदः ४४  
 गृहदाता ग्रयवेश्मानिरूप्यदोरूपमुत्तमम्  
 वासोदश्चंद्रसालोक्यमश्वदोयानमुत्तमम् ४५  
 अन्नदाता श्रियंस्वेष्टांगो दोब्राह्मणविष्टपम्  
 यानशय्याप्रदो भार्य्यामैश्वर्यमभयप्रदः ४६  
 धान्यदः शाश्वतंसौरव्यं ब्रह्मदो ब्रह्मशाश्वतम्  
 धान्यान्यपियथाशक्तिविप्रेषु प्रतिपादयेत् ४७  
 वेदविद्याविशिष्टेषु प्रेत्यस्वर्गसमश्नुते  
 गवांचान्नप्रदानेन सर्वपापैः प्रमुच्यते ४८  
 इंधनानां प्रदानेन दीप्ताग्निर्जायते नरः  
 फलमूलानि पानानि शाकानि विविधानि च ४९  
 प्रदद्याद्ब्राह्मणेभ्यस्तु मुदा युक्तः सदा भवेत्

औषधंस्नेहमाहारंरोगिणोरोगशांतये ५०  
 ददानोरोगरहितःसुखीदीर्घायुरेवच  
 असिपत्रवनंमार्गंक्षुरधारासमन्वितम् ५१  
 तीक्ष्णतापंचतरतिष्ठत्रोपानत्प्रदोनरः  
 यद्यदिष्टतमंलोकेयच्चास्यापेक्षितंगृहे ५२  
 तत्तद्गुणवतेदेयंतदेवाक्षयमिच्छता  
 अयनेविषुवेचैवग्रहणेचंद्रसूर्ययोः ५३  
 संक्रांत्यादिषुकालेषुदत्तंभवतिचाक्षयम्  
 प्रयागादिषुतीर्थेषुपुण्येष्वायतनेषुच ५४  
 दत्त्वाचाक्षयमाप्नोतिनदीप्रस्रवणेषुच  
 दानधर्मात्परोधर्मोभूतानानेहविद्यते ५५  
 तस्माद्विप्रायदातव्यंश्रोत्रियायद्विजातिभिः  
 स्वर्गायभूतिकामेनतथापापोपशांतये ५६  
 मुमुक्षुणातुदातव्यंब्राह्मणेभ्यस्तथान्वहम्  
 दीयमानंतुयोमोहाद्भोविप्राग्निसुरेषुच ५७  
 निवारयत्यधर्मात्मातिर्यग्योनिं व्रजेतसः  
 यस्तुद्रव्यार्जनंकृत्वानार्चयेद्ब्राह्मणान्सुरान् ५८  
 सर्वस्वमपहत्यैनंराजाराष्ट्रात्प्रवासयेत्  
 यस्तुदुर्भिक्षवेलायामन्नाद्यंनप्रयच्छति ५९  
 म्रियमाणेषुविप्रेषुब्राह्मणःसतुगर्हितः  
 नतस्मात्प्रतिगृह्णीयुःनवसेयुश्चतेनहि ६०  
 आज्ञायित्वास्वकाद्राष्ट्राद्राजातंविप्रवासयेत्  
 पश्चात्सद्भ्योददातीहस्वद्रव्यंधर्मसाधनम् ६१  
 सपूर्वाभ्यधिकःपापीनरकेपच्यतेनरः  
 स्वाध्यायवंतोयेविप्राविद्यावंतोजितेंद्रियाः ६२  
 सत्यसंयमसंयुक्तास्तेभ्योदद्याद्द्विजोत्तमाः  
 प्रभुक्तमपिविद्वांसंधार्मिकंभोजयेद्द्विजम् ६३  
 नचमूर्खमवृत्तस्थंदशरात्रमुपोषितम्  
 सन्निकृष्टमतिक्रम्यश्रोत्रियंयःप्रयच्छति ६४  
 सतेनकर्मणापापीदहत्यासप्तमंकुलम्

यदिस्यादधिकोविप्रः शीलविद्यादिभिः स्वयम् ६५  
 तस्मै यत्नेन दातव्यमतिक्रम्य च सन्निधिम्  
 योर्चितं प्रतिगृहीयाद्दद्यादर्चितमेव च ६६  
 तावुभौ गच्छतः स्वर्गं नरकं तु विपर्यये  
 न वार्यपि प्रयच्छे तनास्तिके हेतुके पि च ६७  
 न पाखंडेषु सर्वेषु नावेदविदिधर्मवित्  
 रूप्यं चैव हिरण्यं च गामश्च पृथिवीं तिलान् ६८  
 अविद्वान् प्रतिगृहीयाद्भस्मी भवति काष्ठवत्  
 द्विजातिभ्यो धनं लिप्सेत्प्रशस्तेभ्यो द्विजोत्तमः ६९  
 अपिराजन्य वैश्याभ्यां न तु शूद्रात्कथंचन  
 वृत्तिसंकोचमन्विच्छेन्ने हेतुधनविस्तरम् ७०  
 धनलोभे प्रसक्तस्तु ब्राह्मणया देवहीयते  
 वेदानधीत्य सकलान्यज्ञांश्चावाप्यसर्वशः ७१  
 न तांगतिमवाप्नोति संतोषाद्यामवाप्नुयात्  
 प्रतिग्रहरुचिर्न स्याच्छूद्रान्न तु समाहरेत् ७२  
 स्थित्यर्थादधिकं गृह्णन् ब्राह्मणो यात्यधोगतिम्  
 यस्तु याति न संतोषं न स्वर्गस्य भाजनम् ७३  
 उद्वेजयति भूतानि यथा चौरस्तथैव सः  
 गुरुभृत्यांश्चोञ्जिहीर्षुस्तर्पयन्देवतातिथीन् ७४  
 सर्वतः प्रतिगृहीयान्न तु तृप्येत्स्वयंततः  
 एवं गृहस्थो युक्तात्मा देवतातिथिपूजकः ७५  
 वर्तमानः संयतात्मा याति तत्परमं पदम्  
 पुत्रेषु भार्यानि क्षिप्य गत्वारण्यं तु तत्त्ववित् ७६  
 एकाकी विचरेन्नित्यमुदासीनः समाहितः  
 एष वः कथितो धर्म्मो गृहस्थानां द्विजोत्तमः  
 ज्ञात्वा तु तिष्ठेन्नियतं तथानुष्ठापयेद्द्विजान् ७७  
 इति देवमनादिमेकमीशं गृहधर्मेण समर्चयेदजस्रम्  
 समतीत्य स सर्वभूतयोनिं प्रकृतिं याति परं न याति जन्म ७८

इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखंडे गृहस्थधर्मनिर्णयो

नामसप्तपंचाशत्तमोऽध्यायः ५७

अष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

एवंगृहाश्रमेस्थित्वाद्वितीयंभागमायुषः  
वानप्रस्थाश्रमंगच्छेत्सदारःसाग्निरेवच १  
निक्षिप्यभार्यापुत्रेषुगच्छेद्वनमथापिवा  
दृष्ट्वापत्यस्यवापत्यंजर्जरीकृतविग्रहः २  
शुक्लपद्मस्यपूर्वाह्निप्रशस्तेचोत्तरायणे  
गत्वारण्यंनियमवांस्तपःकुर्यात्समाहितः ३  
फलमूलानिपूतानिनित्यमाहारमाहरेत्  
यदाहारोभवेत्तेनपूजयेत्पितृदेवताः ४  
पूजयेदंतिथिनित्यंस्नात्वाचाभ्यर्चयेत्सुरान्  
गृहादादायचाशनीयादष्टौग्रासान्समाहितः ५  
जटाश्चबिभृयान्नित्यंनखरोमाणिनोत्सृजेत्  
स्वाध्यायंसर्वथाकुर्यान्नियच्छेद्वाचमन्यतः ६  
अग्निहोत्रंचजुहुयात्पंचयज्ञान्समाचरेत्  
उत्पन्नैर्विविधैर्मेध्यैःशाकमूलफलेनवा ७  
चीरवासाभवेन्नित्यंस्नायात्त्रिषवणंशुचिः  
सर्वभूतानुकंपश्चप्रतिग्रहविवर्जितः ८  
दर्शनपौर्णमासेनयजेतनियतंद्विजः  
ऋत्विष्ट्याग्रयणेचैवचातुर्मास्यानिकारयेत् ९  
उत्तरायणंचक्रमशोदक्षिणायनमेवच  
वासंतशारदैर्मेद्ध्यैरुत्पन्नैःस्वयमाहतैः १०  
पुरोडाशांश्चरूंश्चैवविधिवन्निर्वपेत्पृथक्  
देवताभ्यःपितृभ्यश्चदत्त्वामेध्यतरंहविः ११  
शेषंसमुपभुंजीतलवणंचस्वयंकृतम्  
वर्जयेन्मद्यमांसानिभौमानिकवकानिच १२  
भूस्तृणंशष्पकंचैवश्लेष्मातकफलानिच  
नफालकृष्टमशनीयादुत्सृष्टमपिकेनचित् १३  
नग्रामजातान्यार्तोपिपुष्पाणिचफलानिच  
श्रावणेनैवविधिनावह्निंपरिचरेत्सदा १४

नद्रुह्येत्सर्वभूतानिनिर्द्धोनिर्भयोभवेत्  
 ननक्तंकिंचिदशनीयाद्रात्रौध्यानपरोभवेत् १५  
 जितेंद्रियोजितक्रोधस्तत्त्वज्ञानविचिंतकः  
 ब्रह्मचारीभवेन्नित्यंनपत्नीमपिसंश्रयेत् १६  
 यस्तुपत्न्यावनंगत्वामैथुनंकामतश्चरेत्  
 तद्ब्रतंतस्यलुप्येतप्रायश्चित्तीयतेद्विजः १७  
 तत्रयोजायतेगर्भोनसस्पृश्योद्विजातिभिः  
 नहिवेदेधिकारोस्यतद्वंशेष्येवमेवहि १८  
 भूमौशयीतसततंसावित्रीजप्यतत्परः  
 शरण्यःसर्वभूतानांसद्विभागपरःसदा १९  
 परिवादंमृषावादंनिद्रालस्येचवर्जयेत्  
 एकाग्रिरनिकेतःस्यात्प्रोक्षितांभूमिमाश्रयेत् २०  
 मृगैःसहचरेद्दांतस्तैःसहैवचसंवसेत्  
 शिलायांशर्करायांवाशयीतसुसमाहितः २१  
 सद्यःप्रक्षालकोवास्यान्माससंचयिकोपिवा  
 षणमासनिचयोवापिसमानिचयएववा २२  
 नक्तंचान्नंसमशनीयाद्दिवाचाहत्यशक्तितः  
 चतुर्थकालकोवास्यात्किंवाप्यष्टमकालिकः २३  
 चांद्रायणविधानैर्वाशुक्लेकृष्णेचवर्जयेत्  
 पक्षेपक्षेसमशनीयाद्यवागूक्वथितांसकृत् २४  
 पुष्पमूलफलैर्वापिकेवलैर्वर्तयेत्सदा  
 स्वाभाविकैःस्वयंशीर्णैर्वैखानसमतेस्थितः २५  
 भूमौवापरिवर्तेततिष्ठेद्वाप्रपदैर्दिनम्  
 स्थानासनाभ्यांविहरेन्नक्वचिद्धैर्यमुत्सृजेत् २६  
 ग्रीष्मेपंचतपाश्चस्यादूर्षास्वभावकाशिकः  
 आर्द्रवासाश्चहेमंतेक्रमशोवर्द्धयेत्तपः २७  
 उपस्पृशेत्त्रिषवणंपितृदेवांश्चतर्पयेत्  
 एकपादेनतिष्ठेतमरीचिंवापिबेत्सदा २८  
 पंचाग्निधूमगोवास्यादूष्मगःसोमपोपिवा  
 पयःपिबेच्छुक्लपक्षेकृष्णपक्षेतुगोमयम् २९

शीर्णपर्णाशनोवास्यात्कृच्छ्रैर्वावर्तयेत्सदा  
योगाभ्यासरतश्चस्याद्द्रुद्राध्यायीभवेत्सदा ३०  
अथर्वशिरसोध्येतावेदांताभ्यासतत्परः  
यमान्सेवेतसततंनियमांश्चाप्यतंद्रितः ३१  
अथचाग्नीन्समारोप्यस्वात्मनिध्यानतत्परः ३२  
अनग्निरनिकेतोवामुनिर्मोक्षपरोभवेत्  
तापसेष्वेवविप्रेषुयात्रिकंभैक्षमाहरेत् ३३  
गृहमेधिषुचान्येषुद्विजेषुवनचारिषु  
ग्रामादाहत्यचाशनीयादष्टौग्रासान्वनेवसन् ३४  
प्रतिगृह्यपुटेनैवपाणिनाशकलेनवा  
विविधाश्चोपनिषदत्रात्मसंसिद्धयेजपेत् ३५  
विद्याविशेषान्सावित्रींरुद्राध्यायंतथैवच  
महाप्रस्थानिकंवासौक्य्यादनशनंतथा  
अग्निप्रवेशमन्यद्वाब्रह्मार्पणविधौस्थितः ३६

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखण्डेवानप्रस्थाश्रमाचारधर्मो  
नामाष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ५८

एकोनषष्टितमोऽध्यायः

व्यासउवाच-

एवंवनाश्रमेस्थित्वातृतीयंभागमायुषः  
चतुर्थचायुषोभागंसंन्यासेननयेत्क्रमात् १  
अग्नीनात्मनिसंस्थाप्यद्विजःप्रव्रजितोभवेत्  
योगाभ्यासरतःशांतोब्रह्मविद्यापरायणः २  
यदामनसिसंपन्नंवैराग्यंसर्ववस्तुषु  
तदासंन्यासमिच्छेच्चपतितःस्याद्विपर्यये ३  
प्राजापत्यांनिरूप्येष्टिमाग्नेयीमथवापुनः  
दांतःशुक्लकषायोसौब्रह्माश्रममुपाश्रयेत् ४  
ज्ञानसंन्यासिनःकेचिद्वेदसंन्यासिनोऽपरे  
कर्मसंन्यासिनस्त्वन्येत्रिविधाःपरिकीर्तिताः ५  
यःसर्वत्रविनिर्मुक्तोनिर्द्वंद्वश्चैवनिर्भयः



प्रोच्यतेज्ञानसंन्यासीआत्मन्येवव्यवस्थितः ६  
 वेदमेवाभ्यसेन्नित्यंनिराशीर्निष्परिग्रहः  
 प्रोच्यतेवेदसंन्यासीमुमुक्षुर्विजितेंद्रियः ७  
 यस्त्वग्निमात्मसाकृत्वाब्रह्मार्पणपरोद्विजः  
 ज्ञेयःसकर्मसंन्यासीमहायज्ञपरायणः ८  
 त्रयाणामपिचैतेषांज्ञानीत्वभ्यधिकोमतः  
 नतस्यविद्यतेकार्यंनलिगंवाविपश्चितः ९  
 निर्ममोनिर्भयःशांतोनिर्द्वंद्वःपर्णभोजनः  
 जीर्णकौपीनवासाःस्यान्नग्नोवाध्यानतत्परः १०  
 ब्रह्मचारीजिताहारोग्रामादन्नसमाहरेत्  
 अध्यात्मरतिरासीतनिरपेक्षोनिराशिषः ११  
 आत्मनैवसहायेनसुखार्थंविचरेदिह  
 नाभिनंदैतमरणंनाभिनंदैतजीवनम् १२  
 कालमेवप्रतीक्षेतनिर्देशंभृतकोयथा  
 नाध्येतव्यंनवर्तव्यंश्रोतव्यंनकदाचन १३  
 एवंज्ञानपरोयोगीब्रह्मभूयायकल्पते  
 एकवासाथवाविद्वान्कौपीनाच्छादनोपिवा १४  
 मुंडीशिखीवाथभवेत्त्रिदंडीनिष्परिग्रहः  
 काषायवासाःसततंध्यानयोगपरायणः १५  
 ग्रामांतैवृक्षमूलेवावसेद्देवालयेपिवा  
 समःशत्रौतथामित्रेतथामानापमानयोः १६  
 भैक्ष्येणवर्तयेन्नित्यंनैकान्नादीभवेत्क्वञ्चित्  
 यस्तुमोहेनवान्यस्मादेकान्नादीभवेद्यतिः १७  
 नतस्यनिष्कृतिःकाचिद्धर्मशास्त्रेषुदृश्यते  
 रागद्वेषवियुक्तात्मासमलोष्टाश्मकांचनः १८  
 प्राणिहिंसानिवृत्तश्चमौनीस्यात्सर्वनिस्पृहः  
 दृष्टिपूतंन्यसेत्पादं वस्त्रपूतंजलंपिबेत् १९  
 सत्यपूतां वदेद्वाणीमनःपूतंसमाचरेत्  
 नैकत्रनिवसेद्देशेवर्षाभ्योन्यत्रभिक्षुकः २०  
 स्नात्वाशौचयुतो नित्यं कंठमंडलुकरः शुचिः

ब्रह्मचर्यरतो नित्यं वनवासरतो भवेत् २१  
 मोक्षशास्त्रेषु निरतो ब्रह्मसूत्रीजितेंद्रियः  
 दंभाहंकारनिर्मुक्तो निंदापैशुन्यवर्जितः २२  
 आत्मज्ञानगुणोपेतो यदि मोक्षमवाप्नुयात्  
 अभ्यसेत्सततं देवं प्रणवाख्यं सनातनम् २३  
 स्नात्वा च म्यविधानेन शुचिर्देवालयदिषु  
 यज्ञोपवीतीशांतात्मा कुशपाणिः समाहितः २४  
 धौतकाषायवसनो तस्मिञ्छन्नतनूरुहः  
 अधियज्ञं ब्रह्मजपेदाधिदैविकमेव च २५  
 आध्यात्मिकं च सततं वेदान्ताभिहितं यत्  
 पुत्रेषु चाथ निवसन् ब्रह्मचारी यतिर्मुनिः २६  
 वेदमेवाभ्यसेन्नित्यं स याति परमांगतिम्  
 अहिंसासत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यं तपः परम् २७  
 क्षमादया च संतोषो ब्रतान्यस्य विशेषतः  
 वेदांतज्ञाननिष्ठो वापंचयज्ञान् समाहितः २८  
 कुर्यादहरहः स्नात्वा भिक्षार्थेनैव तेन हि  
 होममंत्रान् जपेन्नित्यं काले काले समाहितः २९  
 स्वाध्यायं चान्वहं कुर्यात्सावित्रीं संध्ययोर्जपेत्  
 ध्यायीत सततं देवमेकांतं परमेश्वरम् ३०  
 एकाग्रं वर्जयेन्नित्यं कामं क्रोधं परिग्रहम्  
 एकवासाद्विवासावाशिखी यज्ञोपवीतवान्  
 कमंडलुकरो विद्वांस्त्रिदंडो याति तत्परम् ३१  
 इति श्रीपाद्मे महापुराणे स्वर्गखण्डे यतिधर्मनिरूपणं  
 नामैकोनषष्टितमोऽध्यायः ५६

षष्टितमोऽध्यायः

व्यास उवाच-

एवंत्वाश्रमनिष्ठानां यतीनां नियतात्मनाम्  
 भैक्ष्येण वर्तनं प्रोक्तं फलमूलैरथापि वा १  
 एककालं चरेद्भैक्ष्यं न प्रसज्येत विस्तरम्

भैक्ष्येप्रसक्तोहियतिर्विषयेष्वपिसञ्जति २  
 सप्तागारंचरेद्भैक्ष्यमलाभेनपुनश्चरेत्  
 गोदोहमात्रंतिष्ठेतकालंभिक्षुरधोमुखः ३  
 भिक्षेत्युक्त्वासकृत्तूष्णीमादद्याद्वाग्यतःशुचिः  
 प्रक्ष्याल्यपाणीपादौचसमाचम्ययथाविधि ४  
 आदित्यंदर्शयित्वात्रंभुंजीतप्राङ्मुखोनरः  
 हुत्वाप्राणाहुतीःपंचग्रासानष्टौसमाहितः ५  
 आचम्यदेवंब्रह्माण्ड्यायेतपरमेश्वरम्  
 आलाबुदारुपात्रेचमृगमयंवैणवंतथा ६  
 चत्वारियतिपात्राणिमनुराहप्रजापतिः  
 प्राग्रात्रेमध्यरात्रेचपररात्रेतथैवच ७  
 संध्यासूक्तिविशेषेणचिंतयेन्नित्यमीश्वरम्  
 कृत्वाहृत्पद्मनिलयेविश्वारूयंविश्वसंभवम् ८  
 आत्मानंसर्वभूतानांपरस्तात्तमसःस्थितम्  
 सर्वस्याधारमव्यक्तमानंदंज्योतिरव्ययम् ९  
 प्रधानपुरुषातीतमाकाशंदहनंशिवम्  
 तदंतंसर्वभावानामीश्वरंब्रह्मरूपिणम् १०  
 ओंकारांतेथवात्मानंसमाप्यपरमात्मनि  
 आकाशेदेवमीशानंध्यायीताकाशमध्यगम् ११  
 कारणंसर्वभावानामानंदैकसमाश्रयम्  
 पुराणपुरुषंविष्णुंध्यायन्मुच्येतबंधनात् १२  
 यद्वागुहादौप्रकृतौजगत्संमोहनालये  
 विचिंत्यपरमंव्योमसर्वभूतैककारणम् १३  
 जीवनंसर्वभूतानांयत्रलोकःप्रलीयते  
 आनंदंब्रह्मणःसूक्ष्मंयत्पश्यंतिमुमुक्षवः १४  
 तन्मध्येनिहितंब्रह्मकेवलंज्ञानलक्षणम्  
 अनंतंसत्यमीशानंविचिंत्यासीतवाग्यतः १५  
 गुह्याद्गुह्यतमंज्ञानंयतीनामेतदीरितम्  
 योवतिष्ठेत्सदानेनसोश्नुतेयोगमैश्वरम् १६  
 तस्माज्ज्ञानरतो नित्यमात्मविद्यापरायणः

ज्ञानंसमभ्यसेद्ब्रह्मयेनमुच्येतबंधनात् १७  
 मत्वापृथक्त्वमात्मानंसर्वस्मादेवकेवलम्  
 आनंदमक्षरंज्ञानंध्यायेतचततःपरम् १८  
 यस्माद्भवंतिभूतानियज्ज्ञात्वानेहजायते  
 सतस्मादीश्वरोदेवःपरस्ताद्योधितिष्ठति १९  
 यदंतरेतद्गमनंशाश्वतंशिवमव्ययम्  
 यद्दंस्वपरोक्षस्तुसदेवःस्यान्महेश्वरः २०  
 ब्रतानियानिभिन्नूणांतथैवायंब्रतानिच  
 एकैकातिक्रमेणैवप्रायश्चित्तंविधीयते २१  
 उपेत्यचस्त्रियंकामात्प्रायश्चित्तंसमाहितः  
 प्राणायामसमायुक्तंकुर्यात्सांतपनंशुचिः २२  
 ततश्चरेतनियमात्कृच्छ्रंसंयतमानसः  
 पुनराश्रममागम्यचरेद्भिक्षुरतंद्रितः २३  
 नधर्मयुक्तमनृतंहिनस्तीतिमनीषिणः  
 तथापिचनकर्तव्यःप्रसंगोह्येषदारुणः २४  
 एकरात्रोपवासश्चप्राणायामशतंतथा  
 उक्त्वानृतंप्रकर्तव्यंयतिनाधर्मलिप्सुना २५  
 परमापद्गतेनापिनकार्यस्तेयमन्यतः  
 स्तेयादभ्यधिकःकश्चिन्नास्त्यधर्मइतिस्मृतिः २६  
 हिंसाचैवापरातृष्णायाच्चात्मज्ञाननाशिका  
 यदेतद्द्रविणंनामप्राणाह्येतेबहिश्चराः २७  
 सतस्यहरतेप्राणान्योयस्यहरतेधनम्  
 एवंकृत्वासदुष्टात्माभिन्नवृत्तोव्रतच्युतः २८  
 भूयोनिर्वेदमापन्नश्चरेद्भिक्षुरतंद्रितः  
 अकस्मादेवहिंसांतुयदिभिन्नुःसमाचरेत् २९  
 कुर्यात्कृच्छ्रातिकृच्छ्रंतुचांद्रायणमथापिवा  
 स्कंदेतेंद्रियदौर्बल्यात्स्त्रियंदृष्ट्वायतिर्यदि ३०  
 तेनधारयितव्यावैप्राणायामास्तुषोडश  
 दिवास्कंदेरिरात्रंस्यात्प्राणायामशतंबुधाः ३१  
 एकात्रेमधुमांसेचनवश्राद्धेतथैवच

प्रत्यक्षलवणेचोक्तंप्राजापत्यंविशोधनम् ३२  
 ध्याननिष्ठस्यसततंनश्यतेसर्वपातकम्  
 तस्मान्नारायणंध्यात्वातस्यध्यानपरोभवेत् ३३  
 यद्ब्रह्मणःपरंज्योतिःप्रविष्टाक्षरमव्ययम्  
 योंतरात्मापरंब्रह्मसविज्ञेयोमहेश्वरः ३४  
 एषदेवोमहादेवःकेवलःपरमंशिवः  
 तदेवाक्षरमद्वैतंतदानित्यंपरंपदम् ३५  
 तस्मान्महीयतेदेवेस्वधाम्निज्ञानसंज्ञिते  
 आत्मयोगात्परेतत्वेमहादेवस्ततःस्मृतः ३६  
 नान्यंदेवंमहादेवाद्ब्रह्मतिरिक्तंप्रपश्यति  
 तमेवात्मानमन्वेतियःसयातिपरंपदम् ३७  
 मन्यंतेयेस्वमात्मानंविभिन्नपरमेश्वरात्  
 नतेपश्यंतितंदेवंवृथातेषांपरिश्रमः ३८  
 एकमेवपरंब्रह्मविज्ञेयंतत्त्वमव्ययम्  
 सदेवस्तुमहादेवोनैतद्विज्ञायबध्यते ३९  
 तस्माद्यतेतनियतंयतिःसंयतमानसः  
 ज्ञानयोगरतःशांतोमहादेवपरायणः ४०  
 एषवःकथितोविप्रायतीनामाश्रमःशुभः  
 पितामहेनमुनिनाविभुनापूर्वमीरितः ४१  
 नापुत्रशिष्ययोगिभ्योदद्यादेवमनुत्तमम्  
 ज्ञानंस्वयंभुवाप्रोक्तंयतिधर्माश्रयंशिवम् ४२  
 इतियतिनियमानामेतदुक्तंविधानंसुरवरपरितोषेयद्भवेदेकहेतुः  
 नभवतिपुनरेषामुद्भवोवाविनाशःप्रतिहितमनसोयेनित्यमेवाचरंति ४३  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेषष्टितमोऽध्यायः ६०

एकषष्टितमोऽध्यायः

सूतउवाच-

एवमुक्त्वापुराविप्राव्यासेनामिततेजसा  
 एतावदुक्त्वाभगवान् व्यासःसत्यवतीसुतः १  
 समाश्वास्यमुनीन्सर्वान्जगामचयथागतम्

भवद्भ्यस्तुमयाप्रोक्तंवर्णाश्रमविधानकम् २  
 एवंकृत्वाप्रियोविष्णोर्भवत्येवनचान्यथा  
 रहस्यंतत्रवक्ष्यामिशृणुतद्विजसत्तमाः ३  
 येचात्रकथिताधर्मावर्णाश्रमनिबंधनाः  
 हरिभक्तिकलांशांशसमानानहितेद्विजाः ४  
 पुंसामेकेहवैसाध्याहरिभक्तिःकलौयुगे  
 युगांतरेणधर्माहिसेवितव्यानरेणहि ५  
 कलौनारायणंदेवंयजतेयःसधर्मभाक्  
 दामोदरंहृषीकेशंपुरुहूतंसनातनम् ६  
 हृदिकृत्वापरंशांतंजितमेवजगत्त्रयम्  
 कलिकालोरगादंशात्किल्बिषात्कालकूटतः ७  
 हरिभक्तिसुधांपीत्वाउल्लंघ्योभवतिद्विजः  
 किंजपैःश्रीहरेर्नामगृहीतंयदिमानुषैः ८  
 किंस्नानैर्विष्णुपादांबुमस्तकेयेनधार्यते  
 किंयज्ञेनहरेःपादपद्मंयेनधृतंहृदि ९  
 किंदानेनहरेःकर्मसभायांवैप्रकाशितम्  
 हरेर्गुणगणान्श्रुत्वायःप्रहृष्येत्पुनःपुनः १०  
 समाधिनाप्रहृष्टस्यसागतिःकृष्णचेतसः  
 तत्रविघ्नकराःप्रोक्ताःपाखंडालापपेशलाः ११  
 नार्यस्तत्संगिनश्चापिहरिभक्तिविघातकाः  
 नारीणांनयनादेशःसुराणामपिदुर्जयः १२  
 सयेनविजितोलोकेहरिभक्तःसउच्यते  
 माद्यंतिमुनयोप्यत्रनारीचरितलोलुपाः १३  
 हरिभक्तिःकुतःपुंसांनारीभक्तिजुषांद्विजाः  
 राक्षस्यःकामिनीवेषाश्चरंतिजगतिद्विजाः  
 नराणांबुद्धिकवलंकुर्वतिसततंहिताः १४  
 तावद्विद्याप्रभवतितावज्ज्ञानंप्रवर्तते  
 तावत्सुनिर्मलामेधासर्वशास्त्रविधारिणी १५  
 तावज्जपस्तपस्तावत्तावतीर्थनिषेवणम्  
 तावच्चगुरुशुश्रूषातावद्धितरणेमतिः १६

तावत्प्रबोधोभवतिविवेकस्तावदेवहि  
 तावत्सतांसंगरुचिस्तावत्पौराणलालसा १७  
 यावत्सीमंतिनीलोलनयनांदोलनंनहि  
 जनोपरिपतेद्विप्राःसर्वधर्मविलोपनम् १८  
 तत्रयेहरिपादाब्जमधुलेशप्रसादिताः  
 तेषांनारीलोलाक्षिप्तेपणंहिप्रभुर्भवेत् १९  
 जन्मजन्महृषीकेशसेवनयैःकृतंद्विजाः  
 द्विजेदत्तंहुतंवह्नौविरतिस्तत्रतत्रहि २०  
 नारीणांकिलकिंनामसौंदर्यपरिचक्षते  
 भूषणानांचवस्त्राणांचाकचक्यंतदुच्यते २१  
 स्नेहात्मज्ञानरहितंनारीरूपंकुतःस्मृतम्  
 पूयमूत्रपुरीषासृक्त्वड्मेदोस्थवसान्वितम् २२  
 कलेवरंहितन्नामकुतःसौंदर्यमत्रहि  
 तदेवंपृथगाचिंत्यस्पृष्ट्वास्नात्वाशुचिर्भवेत् २३  
 तैःसंहितंशरीरंहिदृश्यतेसुंदरंजनैः  
 अहोतिदुर्दशानृणांदुर्दैवघटिताद्विजाः २४  
 कुचावृतेंगेपुरुषोनारीबुद्ध्वाप्रवर्तते  
 कानारीवापुमान्कोवाविचारेसतिकिंचन २५  
 तस्मात्सर्वात्मनासाधुर्नारीसंगंविवर्जयेत्  
 कोनामनारीमासाद्यसिद्धिंप्राप्नोतिभूतले २६  
 कामिनीकामिनीसंगिसंगमित्यपिसंत्यजेत्  
 तत्संगाद्रौरवमितिसाक्षादेवप्रतीयते २७  
 अज्ञानाल्लोलुपालोकास्तत्रदैवेनवंचिताः  
 साक्षान्नरककुंडेस्मिन्नारीयो नौपचेन्नरः २८  
 यतएवागतःपृथ्व्यांतस्मिन्नेवपुनारमेत्  
 यतःप्रसरतेनित्यंमूत्ररेतोमलोत्थितम् २९  
 तत्रैवमतेलोकःकस्तस्मादशुचिर्भवेत्  
 तत्रातिकष्टंलोकेस्मिन्नहोदैवविडंबना ३०  
 पुनःपुनारमेत्तत्रअहोनिस्त्रपतानृणाम्  
 तस्माद्विचारयेद्धीमान्नारीदोषगणान्बहून् ३१

मैथुनाद्वलहानिःस्यान्निद्रातितरुणायते  
 निद्रयापहतज्ञानःस्वल्पायुर्जायतेनरः ३२  
 तस्मात्प्रयत्नतोधीमान्नारीमृत्युमिवात्मनः  
 पश्येद्गोविन्दपादाब्जेमनोवैरमयेद्बुधः ३३  
 इहामुत्रसुखं तद्धिगोविन्दपदसेवनम्  
 विहायकोमहामूढोनारीपादं हिसेवते ३४  
 जनार्दनांघ्रिसेवा हि ह्यपुनर्भवदायिनी  
 नारीणां योनिसेवा ह्योनि संकटकारिणी ३५  
 पुनःपुनःपतेद्योनौ यत्र निष्पाचितो यथा  
 पुनस्तामेवाभिलषेद्विद्यादस्य विडम्बनम् ३६  
 ऊर्ध्वबाहुरहं वच्मिशृणु मे परमं वचः  
 गोविन्दे धेहि हृदयं न योनौ यातना जुषि ३७  
 नारीसंगं परित्यज्य यश्चापि परिवर्तते  
 पदे पदेश्च मेघस्य फलमाप्नोति मानवः ३८  
 कुलांगनादैवयोगादूढाय दि नृणां सती  
 पुत्रमुत्पाद्य यस्तत्र तत्संगं परिवर्जयेत् ३९  
 तस्य तुष्टो जगन्नाथो भवत्येव न संशयः  
 नारीसंगो हि धर्मज्ञैरसत्संगः प्रकीर्त्यते ४०  
 तस्मिन्सति हरौ भक्तिः सुदृढानैव जायते  
 सर्वसंगं परित्यज्य हरौ भक्तिं समाचरेत् ४१  
 हरिभक्तिश्च लोके त्रदुर्लभा हि मता मम  
 हरौ यस्य भवेद्भक्तिः सकृत्तार्थो न संशयः ४२  
 तत्तदेवाचरेत्कर्म हरिः प्रीणाति येन हि  
 तस्मिन्स्तुष्टे जगत्तुष्टं प्रीणिते प्रीणितं जगत् ४३  
 हरौ भक्तिं विना नृणां वृथा जन्म प्रकीर्तितम्  
 ब्रह्मेशादि सुरायस्य यजंते प्रीतिहेतवे ४४  
 नारायणमनाव्यक्तं न तं सेवेत को जनः  
 तस्य माता महाभागा पिता तस्य महाकृती ४५  
 जनार्दनपदद्वंद्वं हृदये येन धार्यते  
 जनार्दनजगद्वंद्वं शरणागतवत्सल ४६



इतीरयंतियेमर्त्यानतेषांनिरयेगतिः  
 ब्राह्मणाहिविशेषेणप्रत्यक्षंहरिरूपिणः ४७  
 पूजयेयुर्यथायोगंहरिस्तेषांप्रसीदति  
 विष्णुर्ब्राह्मणरूपेणविचरेत्पृथिवीममाम् ४८  
 ब्राह्मणेनविनाकर्मसिद्धिंप्राप्नोतिनैवहि  
 द्विजपादांबुभक्त्यायैःपीत्वाशिरसिचार्पितम् ४९  
 तर्पितापितरस्तेनआत्मापिकिलतारितः  
 ब्राह्मणानांमुखेयेनदत्तंमधुरमर्चितम् ५०  
 साक्षात्कृष्णमुखेदत्तंद्वैभुंक्तेहरिःस्वयम्  
 अहोतिदुर्लभालोकाप्रत्यक्षेकेशवेद्विजे ५१  
 प्रतिमादिषुसेवंतेतदभावेहितत्क्रिया  
 ब्राह्मणानामधिष्ठानात्पृथ्वीधन्येतिगीयते ५२  
 तेषांपाणौचयद्दत्तंहरिपाणौतदर्पितम्  
 तेभ्यःकृतान्नमस्कारात्तिरस्कारोहिपाप्मताम् ५३  
 मुच्यतेब्रह्महत्यादिपापेभ्योविप्रवंदनात्  
 तस्मात्सतांसमाराध्योब्राह्मणोविष्णुबुद्धितः ५४  
 क्षुधितस्यद्विजस्यास्येयत्किंचिद्दीयतेयदि  
 प्रेत्यपीपूषधाराभिःसिंचतेकल्पकोटिकम् ५५  
 द्विजतुंडंमहाक्षेत्रमनूषरमकंटकम्  
 तत्रचेदुप्यतेकिंचित्कोटिकोटिकफलंलभेत् ५६  
 सघृतंभोजनंचास्मैदत्त्वाकल्पंसमोदते  
 नानासुमिष्टमन्नंयोददातिद्विजतुष्टये ५७  
 तस्यलोकामहाभोगाःकोटिकल्पांतमुक्तिदाः  
 ब्राह्मणंचपुरस्कृत्यब्राह्मणेनानुकीर्तितम् ५८  
 पुराणंशृणुयान्नित्यंमहापापदवानलम्  
 पुराणंसर्वतीर्थेषुतीर्थंचाधिकमुच्यते ५९  
 यस्यैकपादश्रवणाद्धरिरेवप्रसीदति  
 यथासूर्यवपुर्भूत्वाप्रकाशायचरेद्धरिः ६०  
 सर्वेषांजगतामेवहरिरालोकहेतवे  
 तथैवांतःप्रकाशायपुराणावयवोहरिः ६१

विचरेदिहभूतेषुपुराणंपावनंपरम्  
 तस्माद्यदिहरेःप्रीतेरुत्पादेधीयतेमतिः ६२  
 श्रोतव्यमनिशंपुंभिःपुराणंकृष्णरूपिणम्  
 विष्णुभक्तेनशांतेनश्रोतव्यमपिदुर्लभम् ६३  
 पुराणारुयानममलममलीकरणंपरम्  
 यस्मिन्वेदार्थमाहृत्यहरिणाव्यासरूपिणा ६४  
 पुराणंनिर्मितंविप्रतस्मात्तत्परमोभवेत्  
 पुराणेनिश्चितोधर्मोधर्मश्चकेशवःस्वयम् ६५  
 तस्मात्कृतेपुराणेहिश्रुतेविष्णुर्भवेदिति  
 साक्षात्स्वयंहरिर्विप्रःपुराणंचतथाविधम् ६६  
 एतयोःसंगमासाद्यहरिरेवभेवन्नरः  
 तथागंगांबुसेकेननाशयेत्किल्बिषंस्वकम् ६७  
 केशवोद्रवरूपेणपापात्तारयतेमहीम्  
 वैष्णवोविष्णुभजनस्याकांक्षीयदिवर्तते ६८  
 गंगांबुसेकममलममलीकरणंचरेत्  
 विष्णुभक्तिप्रदादेवीगंगाभुविचगीयते ६९  
 विष्णुरूपाहिसागंगालोकविस्तारकारिणी ७०  
 ब्राह्मणेषुपुराणेषुगंगायांगोषुपिप्पले  
 नारायणधियापुंभिर्भक्तिःकार्याह्यहैतुकी ७१  
 प्रत्यक्षविष्णुरूपाहितत्वज्ञैर्निश्चिताअमी  
 तस्मात्सततमभ्यर्च्यविष्णुभक्त्यभिलाषिणा ७२  
 विष्णौभक्तिंविनानृणांनिष्फलंजन्मउच्यते  
 कलिकालपयोराशिंपापग्राहसमाकुलम् ७३  
 विषयामञ्जनावर्तदुर्बोधफेनिलंपरम्  
 महादुष्टजनव्यालमहाभीमंभयानकम् ७४  
 दुस्तरंचतरंत्येवहरिभक्तिरिस्थिताः  
 तस्माद्यतेतवैलोकोविष्णुभक्तिप्रसाधने ७५  
 किंसुखंलभतेजंतुरसद्वार्तावधारणे  
 हरेरद्भुतलीलस्यलीलारुयानेनसञ्जते ७६  
 तद्विचित्रकथालोकेनानाविषयमिश्रिताः

श्रोतव्यायदिवैनृणांविषयेसञ्जतेमनः ७७  
 निर्वाणेयदिवाचित्तंश्रोतव्यातदपिद्विजाः  
 हेलयाश्रवणाच्चापितस्यतुष्टोभवेद्धरिः ७८  
 निष्क्रियोपिहृषीकेशोनानाकर्मचकारसः  
 शुश्रूषूणांहितार्थायभक्तानांभक्तवत्सलः ७९  
 नलभ्यतेकर्मणापिवाजपेयशतादिना  
 राजसूयायुतेनापियथाभक्त्यासलभ्यते ८०  
 यत्पदंचेतसासेव्यंसद्भिराचरितंमुहुः  
 भवाब्धितरणेसारमाश्रयध्वंहरेःपदम् ८१  
 रेरेविषयसंलुब्धाःपामरानिष्ठुरानराः  
 रौरवेहिकिमात्मानमात्मनापातयिष्यथ ८२  
 विनागोविंदसौम्यांघ्रिसेवनंमागमिष्यति  
 अनायासेनदुःखानांतरणंयदिवांछथ ८३  
 भजध्वंकृष्णचरणावपुनर्भवकारणे  
 कुतएवागतोमर्त्यःकुतएवपुनर्व्रजेत् ८४  
 एतद्विचार्यमतिमनाश्रयेद्धर्मसंग्रहम्  
 नानानरकसंपातादुत्थितोयदिपूरुषः ८५  
 स्थावरादितनुंलब्ध्वायदिभाग्यवशात्पुनः  
 मानुष्यंलभतेतत्रगर्भवासोतिदुःखदः ८६  
 ततःकर्मवशाञ्जंतुर्यदिवाजायतेभुवि  
 बाल्यादिबहुदोषेणपीडितोभवतिद्विजाः ८७  
 पुनर्यौवनमासाद्यदारिद्र्येणप्रपीडयते  
 रोगेणगुरुणावापिअनावृष्ट्यादिनातथा ८८  
 वाद्धकेनलभेत्पीडामनिर्वाच्यामितस्ततः  
 मनसश्चलनाद्व्याधेस्ततोमरणमाप्नुयात् ८९  
 नतस्मादधिकंदुःखंसंसारेप्यनुभूयते  
 ततःकर्मवशाञ्जंतुर्मलोकेप्रपीडयते ९०  
 तत्रातियातनांभुक्त्वापुनरेवप्रजायते  
 जायतेम्रियतेजंतुम्रियतेजायतेपुनः ९१  
 अनाराधितगोविंदचरणेत्वीदृशीदशा

अनायासेनमरणंविनायासेनजीवनम् ६२  
 अनाराधितगोविंदचरणस्यनजायते  
 धनंयदिभवेद्देहेरक्षणत्तस्यकिंफलम् ६३  
 यदासौकृष्यतेयाम्यैदूतैःकिंधनमन्वियात्  
 तस्माद्द्विजातिसत्कार्यद्रविणंसर्वसौरुयदम् ६४  
 दानंस्वर्गस्यसोपानंदानंकिल्बिषनाशनम्  
 गोविंदभक्तिभजनंमहापुण्यविवर्द्धनम् ६५  
 बलंयदिभवेन्मर्त्येनवृथातद्वचयंचरेत्  
 हरेरग्रेनृत्यगीतंकुर्यादिवमतंद्रितः ६६  
 यत्किंचिद्विद्यतेपुंसांतच्चकृष्णेसमर्पयेत्  
 कृष्णार्पितंकुशलदमन्यार्पितमसौरुयदम् ६७  
 चक्षुर्भ्यांश्रीहरेरेवप्रतिमादिनिरूपणम्  
 श्रोत्राभ्यांकलयेत्कृष्णगुणनामान्यहर्निशम् ६८  
 जिह्वयाहरिपादांबुस्वादितव्यंविचक्षणैः  
 घ्राणेनाघ्रायगोविंदपादाब्जतुलसीदलम् ६९  
 त्वचास्पृष्ट्वाहरेर्भक्तंमनसाध्यायतत्पदम्  
 कृतार्थोजायतेजंतुर्नात्रकार्याविचारणा १००  
 तन्मनाहिभवेत्प्राज्ञस्तथास्यात्तद्गताशयः  
 तमेवांतेभ्येतिलोकोनात्रकार्याविचारणा १०१  
 चेतसाचाप्यनुध्यातःस्वपदंयःप्रयच्छति  
 नारायणमनाद्यंतंनतंसेवेतकोजनः १०२  
 सततनियतचित्तोविष्णुपादारविंदेवितरणमनुशक्तिप्रीतयेतस्यकुर्यात्  
 नतिमतिरतिमस्यांघ्नद्वयेसंविदध्यात्सहिखलुनरलोकेपूज्यतामाप्नुयाच्च १०३  
 इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेएकषष्टितमोऽध्यायः ६१

द्विषष्टितमोऽध्यायः

सूतउवाच-

एवंयन्महिमालोकेलोकनिस्तारकारणम्  
 तस्यविष्णोःपरेशस्यनानाविग्रहधारिणः १  
 एकंपुराणंरूपंवैतत्रपाद्यंपरंमहत्

ब्राह्मंमूर्धाहरेरेवहृदयंपद्मसंज्ञितम् २  
 वैष्णवंदक्षिणोबाहुःशैवंवामोमहेशितुः  
 ऊरूभागवतंप्रोक्तंनाभिःस्यान्नारदीयकम् ३  
 मार्कण्डेयंचदक्षांघ्रिर्वामोह्याग्नेयमुच्यते  
 भविष्यंदक्षिणोजानुर्विष्णोरेवमहात्मनः ४  
 ब्रह्मवैवर्तसंज्ञंतुवामजानुरुदाहतः  
 लैंगंगुल्फकंदक्षंवाराहंवामगुल्फकम् ५  
 स्कांदंपुराणंलोमानित्वगस्यवामनंस्मृतम्  
 कौर्मपृष्ठंसमाख्यातंमात्स्यंमेदःप्रकीर्तितम् ६  
 मञ्जातुगारुडंप्रोक्तंब्रह्मांडमस्थिगीयते  
 एवमेवाभवद्विष्णुःपुराणावयवोहरिः ७  
 हृदयंतत्रवैपाद्यंयच्छ्रुत्वामृतमश्नुयते  
 पाद्यमेतत्पुराणंतुस्वयंदेवोभवद्धरिः ८  
 यस्यैकाध्यायमध्याप्यसर्वैःपापैःप्रमुच्यते  
 तत्रादिमंस्वर्गमिदंसर्वपाद्यफलप्रदम् ९  
 स्वर्गखंडंसमाकर्ण्यमहापातकिनोपिये  
 मुच्यंतेतेपिपापेभ्यस्त्वचोजीर्णाद्यथोरगाः १०  
 अपिचेत्सुदुराचारःसर्वधर्मबहिष्कृतः  
 आदिस्वर्गसमाकर्ण्ययत्फलंसमवाप्नुयात् ११  
 आदिस्वर्गमिदंश्रुत्वातत्फलंलभतेनरः  
 माघेमासेप्रयागेतुस्नात्वाप्रतिदिनंनरः १२  
 यथापापात्प्रमुच्यतेतथाहिश्रवणाद्भवेत्  
 दत्तातेनस्वर्णतुलादत्ताचैवधराखिला १३  
 कृतंवितरणंतेनद्रिद्रेयत्कृतमृणम्  
 हरेर्नामसहस्राणिपठितानिह्यभीक्ष्णशः १४  
 सर्वेवेदास्तथाधीतास्तत्तत्कर्मकृतंतथा  
 अध्यापकाश्चबहवःस्थापितावृत्तिदानतः १५  
 अभयंभयलोकेभ्योदत्तंतेनतथाद्विजाः  
 गुणवंतोज्ञानवंतोधर्मवंतोनुमानिताः १६  
 मेषकर्कटयोर्मध्येतोयंदत्तंसुशीतलम्

ब्राह्मणार्थेगवार्थेचप्राणास्त्यक्ताश्चतेनहि १७  
अन्यानिचसुकर्माणि कृतानितेनधीमता  
येनादिखंडंसदसिश्रुतंसंश्रावितंतथा १८  
स्वर्गखंडंसमाधीत्यनानाभोगान्समश्नुते  
अंतःपुरगनारीणांसुखसुप्तःप्रबुध्यते १९  
किंकिरीवसन्नादैस्तथामधुरभाषणैः  
इंद्रस्यार्धासनंभुक्तेइंद्रलोकेवसेच्चिरम् २०  
ततःसूर्यस्यभवनंचंद्रलोकंततोव्रजेत्  
सप्तर्षिभवनेभोगान्भुक्त्वायातिततोध्रुवम् २१  
ततश्चब्रह्मणोलोकंप्राप्यतेजोमयंवपुः  
तत्रैवज्ञानमासाद्यनिर्वाणंपरमृच्छति २२  
सद्भिःसहवसेद्धीमान्सतीर्थेस्नानमाचरेत्  
कुर्यादेवसदालापंसच्छास्त्रंशृणुयान्नरः २३  
तत्रपाद्यंमहाशास्त्रंसर्वाभ्यायफलप्रदम्  
स्वर्गखंडंचतन्मध्येमहापुराणफलप्रदम् २४  
भजध्वंगोविंदंनमतहरिमेकंसुरवरंगमिष्यध्वंलोकानतिविमलभोगानतितराम्  
शृणुध्वंहेलोकावदतहरिनामैकमतुलं यदीच्छावीचीनांसुखतरणमिष्टानिलभत  
२५

इति श्रीपाद्मेमहापुराणेस्वर्गखंडेद्विषष्टितमोऽध्यायः ६२  
संपूर्णमिदमादिखण्डापरनामकमादिस्वर्गखंडंस्वर्गखंडंवा  
शुभमस्तु श्रीरस्तु

इति श्रीपाद्मे महापुराणे तृतीयं स्वर्गखण्डं समाप्तम्